

2014

Michal Vážny, Iveta Kostková, Pavel Nágel

Makroekonomické riadenie spoločenských procesov s dôrazom na zvyšovanie zamestnanosti

EURÓPSKA ÚNIA

NÁRODNÝ PROJEKT

Centrum sociálneho dialógu

Slovenskej republiky

Typ projektu: Neinvestičný

Termín realizácie projektu: 05/2010 – 09/2014

ITMS projektu: 27130330014, 27140130129

Autorský kolektív : Michal Vážny

Iveta Kostková

Pavel Nágel

**Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.**

EURÓPSKA ÚNIA

www.esf.gov.sk

Autorské dielo bolo vypracované v rámci aktivity č. 3 Národného projektu Centrum sociálneho dialógu expertným tímom sociálneho partnera „ŠTÁT“. Vyjadruje názory a postoje sociálneho partnera na predmetnú tému. Autorské dielo nevyjadruje názory ani postoje prijímateľa projektu a bolo schválené Riadiacim výborom Národného projektu Centrum sociálneho dialógu.

Obsah

I.	Východiská.....	5
1.1	Pojmové vymedzenie.....	5
1.1.1	Makroekonómia	5
1.1.2	Makroekonomické ciele.....	9
1.1.3	Makroekonomické nástroje a politiky	11
1.1.3.1	Fiškálna politika	11
1.1.3.2	Monetárna politika	18
1.1.3.3	Štrukturálne politiky	20
1.1.4	HDP	21
1.1.5	Inflácia	21
1.1.6	Zamestnanosť (nezamestnanosť)	22
II.	Analýza situácie na Slovensku a porovnanie v medzinárodnom kontexte	24
2.1	Popis aktuálneho stavu makroekonomického riadenia na Slovensku	24
2.1.1	Politika zamestnanosti v rámci EÚ	34
2.1.2	Politika zamestnanosti v SR	37
2.1.2.1	Výdavky na služby politiky trhu práce (kategória 1) 2004 - 2011	41
2.1.2.2	Výdavky na podpory politiky trhu práce (kategória 8-9) 2004 - 2011 - pasívna PTP	45
2.1.2.3	Výdavky na opatrenia politiky trhu práce v SR 2004-2011 (kategória 2-7) – aktívna PTP	48
2.1.2.4	Celkové výdavky na politiku trhu práce v Slovenskej republike v rokoch 2004-2011.....	56
2.2	Porovnanie krajín V4.....	58
2.2.1	Nezamestnanosť a zamestnanosť v krajinách V4	60
2.2.1.1	Miera nezamestnanosti v krajinách V4.....	61
2.2.1.2	Miera zamestnanosti v krajinách V4.....	62
2.2.2	Vývoj HDP a jeho hlavných zložiek v krajinách V4	71
2.2.3	Inflácia v krajinách V4.....	80
2.2.4	Obchodná bilancia v krajinách V4	86
2.3	Porovnanie SR a vybraných krajín.....	91
2.3.1	HDP vo vybraných krajinách	93
2.3.2	INFLÁCIA vo vybraných krajinách	102
2.3.3	Obchodná bilancia vo vybraných krajinách	103
III.	Závery a odporúčania	107
V.	Bibliografia	111

I. Východiská

1.1 Pojmové vymedzenie

Cieľom úvodnej časti analýzy nije objasniť všetky teoretické roviny a názory na makroekonomické procesy a veličiny, ale ozrejmiť si pojmy, s ktorými budeme v rámci analýzy pracovať. Jednotlivé pojmy budú vymedzené a ich následné použitie v kontexte analýzy bude zrozumiteľnejšie. Zadefinovanie odborných výrazov a ukazovateľov umožní ľahšie pochopenie kľúčových otázok a myšlienkových pochodov vedúcich k záverom analýzy. Je mimoriadne dôležité, aby použité výrazy boli chápané v správnom kontexte a neboli zameniteľné s inými, hlavne pri jednotlivých makroekonomických ukazovateľoch, ktoré poslúžia ako zdrojové dáta analýz.

1.1.1 Makroekonómia

Makroekonómia je veda, ktorá sa zaoberá štúdiom ekonomiky ako celku. Pokúša sa odpovedať na otázky ako napr. prečo všetky krajiny padajú do recesie a krízy (znovuobjavujúce sa periódy poklesu príjmov a rastu nezamestnanosti) a ako môžu jednotlivé vládne politiky znížiť frekvenciu výskytu a závažnosť týchto období¹.

Makroekonómia sa neuspokojuje len so štúdiom histórie. Väčšina ekonómov chce pochopiť príčiny ekonomického cyklu, aby ho bolo možné zvládnuť. Ekonómovia skúmajú inštitúcie ovplyvňujúce dane, výdavky a peniaze, aby mohli navrhnúť efektívnejšiu politiku na stabilizáciu ekonomiky. Niektorí ekonómovia zastávajú názor, že vláda má mať aktívnu úlohu pri stabilizácii ekonomiky, zatiaľ čo iní sa prikláňajú k tomu, že vláda by sa mala skôr riadiť zásadou „laissez-faire“, alebo princípom ruky preč². Avšak samotná existencia makroekonómie a jej záverov, výsledkov jej analýz vedie k tomu, že máloktorá vláda odolá nevyužiť jednotlivé poznatky a nástroje na ovplyvňovanie výkonnosti ekonomiky a dosahovanie stanovených makroekonomických cieľov.

Makroekonómia analyzuje:

- celkovú úroveň národného (domáceho) produktu (HNP,HDP),

Pre naše účely budeme používať **reálny hrubý domáci produkt (HDP)** – meria celkový výstup tovarov a služieb a tým pádom schopnosť krajiny uspokojovať potreby a túžby svojich obyvateľov (je meradlom celkovej produkcie na území danej krajiny vyjadrenej v stálych cenách).

---

¹ MANKIWI, N. Gregory. 2010. Macroeconomics. 7. vydanie. New York. Worth Publishers. ISBN-13:978-1-4292-1887-0. strana 3, odk. 1

² SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. Ekonómia I. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X, strana 89, odk. 2

- *zamestnanosť (nezamestnanosť)*,

Z hľadiska makroekonómie sa krajiny snažia dosiahnuť **prirodzenú mieru nezamestnanosti** – najnižšia miera nezamestnanosti, ktorú možno udržať, pri ktorej je inflácia stabilná a nemá tendenciu sa zrýchľovať alebo spomaľovať. **Miera nezamestnanosti** vyjadruje percentuálny podiel nezamestnaných na celkovej pracovnej sile.

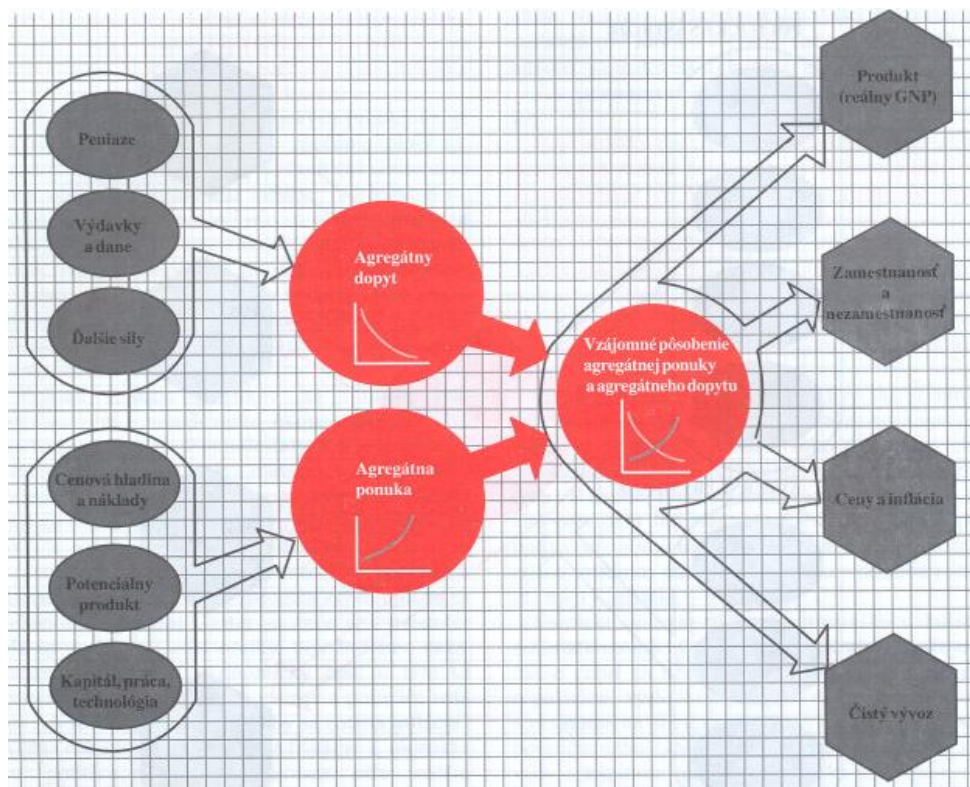
- *cien (inflácia, deflácia) a*

Cenová stabilita znamená, že úroveň celkových cien sa prudko nezvýši, alebo neklesne. Najpoužívanejšími meradlami úrovne celkových cien je **index spotrebiteľských cien (CPI) alebo harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP)**.

- *zahraničného obchodu (zahraničná bilancia)*

Krajiny sa snažia ovplyvňovať nerovnováhu vo svojich zahraničnoekonomických vzťahoch keď príde k zmene **čistého vývozu** (rozdiel medzi peňažnou hodnotou vývozu a peňažnou hodnotou dovozu) alebo keď sa prudko mení **menový kurz** (cena ich vlastnej meny meraná menami iných krajín).

Hlavným nástrojom makroekonomickej analýzy je agregovaná ponuka a agregovaný dopyt. Zjednodušene povedané, krivka **agregátneho dopytu** nám ukazuje aké množstvo služieb a tovarov sú ľudia ochotní kúpiť pri určitej cenovej hladine a krivka **agregátnej ponuky** nám ukazuje aké množstvo služieb a tovarov sú firmy ochotné ponúknuť pri určitej cenovej hladine.

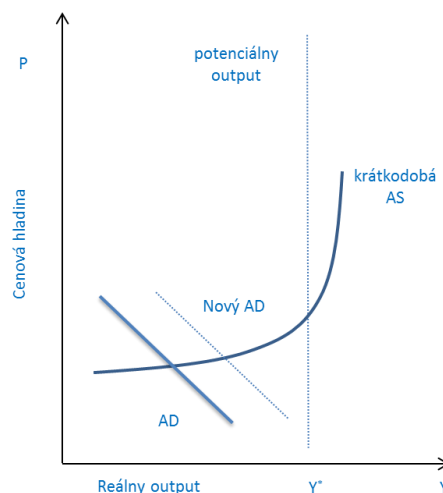
Obr. č. 1 - Prehľad makroekonomického systému³

³ SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. *Ekonomía I*. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X, strana 102, odk. 2

Analýzou agregátneho dopytu a agregátnej ponuky môžeme zistiť vplyv jednotlivých politík a ich nástrojov na makroekonomické ukazovatele, a to jednak v krátkom a jednak v dlhom období. Makroekonomická rovnováha je výsledkom vzájomného pôsobenia agregátnej ponuky a agregátneho dopytu. To znamená, že HDP, cenová hladina a zamestnanosť sa ustália na úrovni odzrkadľujúcej množstvá, ktoré sú ekonomické subjekty ochotné predať kupujúcim ochotným kúpiť. Vzájomné pôsobenie AS (regulovanej predovšetkým potenciálnym HDP) a AD (regulovaného výdavkami a ich determinantmi) vedie k výsledku, ktorý analyzujeme: úroveň skutočného HDP, počet pracovných miest a mieru nezamestnanosti, ceny a tým mieru inflácie. Na obr. 1 môžeme vidieť taktiež spätný vplyv outputu napr. cez investície (súčasť HDP), kedy pri vzájomnom pôsobení AS a AD prichádza ku spätnej väzbe, ktorá ovplyvňuje agregátnu ponuku ekonomiky⁴.

Cieľom AS-AD modelu je vysvetliť zmeny v reálnom HDP a cenovej hladine. Hlavným cieľom modelu je vysvetliť výkyvy hospodárskeho cyklu týmito premennými. Avšak model nám taktiež napomáha pochopiť ekonomický rast a inflačné trendy. Kombináciou agregátnej ponuky a agregátneho dopytu určujeme ekvilibrium reálneho HDP a cenovej hladiny. Tak ako pri agregátnej ponuke máme dve časové obdobia, tak aj pri makroekonomickom ekvilíbriu rozoznávame dlhodobé a krátkodobé ekvilibrium⁵.

V krátkom období (1 až 2 roky) je krivka AS relatívne plochá, ako to vidieť aj na obrázku č. 2. Takže, kým output bude pod úrovňou potenciálneho outputu pohybom krivky AD dozadu a dopredu po krivke AS bude pravdepodobne dochádzať k zmene outputu – zmenšeniu alebo zväčšeniu outputu.

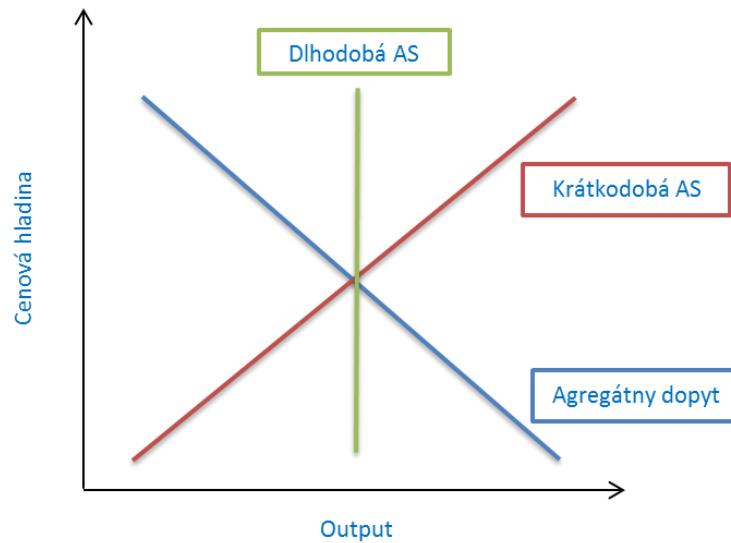
Obr. č. 2 – Model AS AD v krátkom období

⁴ SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. Ekonomía I. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X. strana 103, odk. 2

⁵ PARKIN, Michael. 2012. Macroeconomics tenth edition. Pearson Education. ISBN 13:978-0-13-139445. strana 250, odk. 3

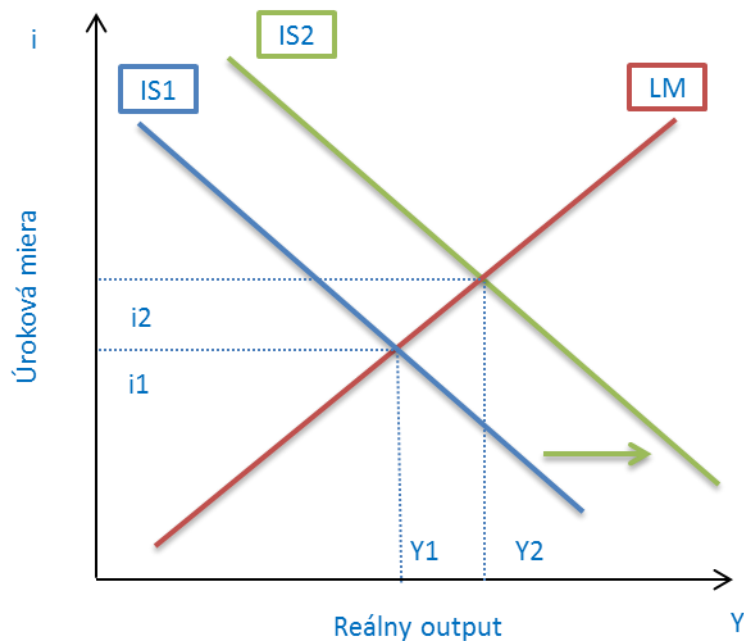

V dlhom období, v ktorom je podľa mnohých empirických štúdií krivka AS takmer vertikálna, nebude zmenou v AD dochádzať k zmene úrovne reálneho outputu, ale iba k zmene cenovej hladiny.

Obr. č. 3 – Model AS-AD v dlhom období

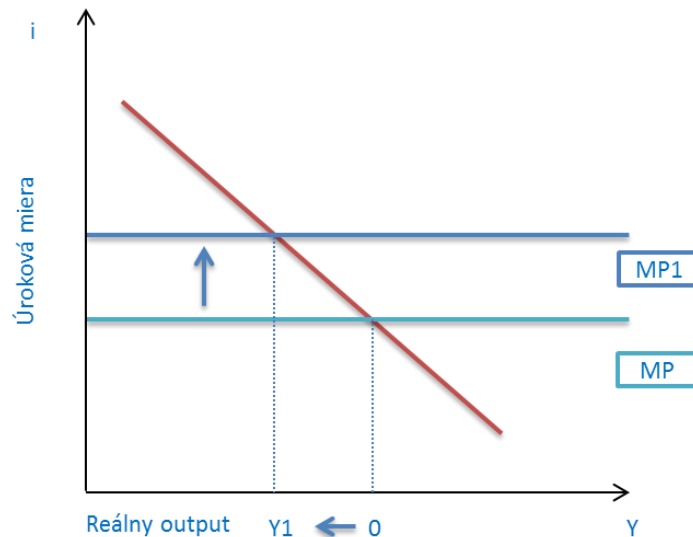
Druhým základným nástrojom makroekonomickej analýzy je model IS-LM, ktorý zobrazuje vzťah medzi krivkou úrokovej miery a reálnym výstupom na trhu tovarov a služieb a na trhu peňazí. Bod, v ktorom sa krivky IS a LM pretínajú je bodom všeobecnej rovnováhy dosiahnutej na oboch trhoch.

Obr. č. 4 – Model IS-LM

Krivka IS (investície-úspory) predstavuje rovnováhu na trhu statkov a služieb. Zobrazuje všetky kombinácie úrokovej miery a výstupu ekonomiky, pri ktorých je trh statkov a služieb v rovnováhe (vzťah medzi reálnou úrokovou mierou a rovnovážnou produkciou na trhu statkov a služieb).

Zvýšenie úrokovej miery znižuje plánované investície. Výsledkom je zníženie plánovaných výdavkov pri danej úrovni produkcie. To znamená, že priamka plánovaných investícií sa v križovom diagrame posúva dole a tým úroveň produkcie, pri ktorej sa plánované výdavky rovnajú produkcii klesá. Záporný vzťah medzi úrokovou mierou a produkciou je známy ako krivka IS.

Obr. č. 5 – model IS-MP

Krivka LM (preferencia likvidity-ponuka peňazí) zobrazuje rovnovážny stav na trhu peňazí t.j. stav, kedy sa dopyt po peniazoch rovná ponuke peňazí $L=M$. Krivka LM zobrazuje všetky kombinácie úrokovej miery a výstupu ekonomiky, pri ktorých je trh peňazí v rovnováhe. Niektorí ekonómovia (napr. David Romer) navrhujú krivku LM nahradiť krivkou MP (monetárnej politiky). Monetárna politika je riadená centrálnou bankou. Kľúčovou otázkou o tom, ako centrálna banka realizuje monetárnu politiku je to, ako reaguje na zmeny v produkcii. Vo všeobecnosti môžeme uvažovať, že pri rastúcej produkcii centrálna banka zvyšuje úrokovú mieru a naopak.

1.1.2 Makroekonomické ciele

Z ukazovateľov analyzovaných makroekonómiou nám vyplývajú hlavné makroekonomické ciele, ktoré bývajú často zadané v legislatíve danej krajiny a sú aj súčasťou volebných programov politikov a ich strán. Ciele predstavujú žiadúci vývoj týchto ukazovateľov v jednotlivých fázach ekonomického cyklu tzn. že v rôznych fázach ekonomického cyklu sa tieto ciele upravujú a menia. Vo všeobecnosti však môžeme zadané nasledovné hlavné makroekonomické ciele⁶.

⁶ SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. Ekonomia I. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X. strana 91, odk. 2

Úroveň národného (domáceho) produktu

HDP je meradlom výkonnosti ekonomiky a takisto za hlavné kritérium úspechu krajiny. Každá krajina sa snaží zlepšovať svoju schopnosť dosiahnuť:

- vysokú úroveň HDP t.j. produkcie ekonomických statkov a služieb pre obyvateľstvo,
- vysokú mieru rastu HDP.

Zamestnanosť

Zabezpečiť všetkým ľuďom dobrú prácu za slušnú mzdu je nereálne (vždy ostanú na trhu práce ľudia, ktorí nebudú ochotní pracovať za ponúknutú mzdu a dobrovoľne sa rozhodnú nepracovať). Hlavným cieľom makroekonomickej politiky v tejto oblasti je dosiahnuť:

- vysokú úroveň zamestnanosti,
- nízku nedobrovoľnú nezamestnanosť.

Stabilita cenovej hladiny

Tento cieľ má dve časti. Cenová stabilita znamená, že úroveň celkových cien meraná CPI alebo HICP sa prudko nezvýši, alebo neklesne, čo súvisí s funkciou ceny ako meradla, ktorým sa merajú ekonomické hodnoty. Keď sa ekonomické meradlo rýchlo mení v období prudkého pohybu cien, skresľujú sa zmluvy a ďalšie ekonomické dohody a cenový systém stráca význam. Druhá polovica cieľa stabilných cien – udržanie slobodného trhu – znamená, že ceny a množstvá by mali byť určované trhovými silami⁷. Dosiahnutie cieľa v tejto oblasti môžeme určiť nasledovne:

- stabilná alebo mierne rastúca úroveň cien

Zahraničná bilancia

Konečným cieľom je podporovať správnu zahraničnoekonomickú politiku. Význam tohto cieľa vzrástol, keď jednotlivé národy na zemi začal užšie spájať medzinárodný obchod a financie:

- rovnováha vývozu a dovozu,
- stabilita menového kurzu – ceny vlastnej meny meranej cenami iných krajín.

---

⁷ SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. Ekonomía I. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X. strana 94, odk. 2

1.1.3 Makroekonomické nástroje a politiky

Sú to práve vyššie uvedené ciele: HDP, CPI, nezamestnanosť a zahraničná bilancia, ktoré zároveň slúžia ako ukazovatele kvantifikujúce výkonnosť ekonomiky a ktorými budeme analyzovať zmeny v ekonomike a použijeme ich na formuláciu vhodných odporúčaní. Na dosiahnutie správnej kombinácie a vhodnej úrovne týchto štyroch cieľov, štát používa rôzne nástroje v rámci nasledovných politík. Najväčší dôraz sa kladie na prvé dve politiky a ich nástroje:

a) Fiškálna politika – hlavnými nástrojmi tejto politiky sú:

- zdanenie – daňami štát v rámci fiškálnej politiky vplýva na HDP a
- štátne výdavky, ktorými takisto ovplyvňuje úroveň HDP

b) Monetárna politika – vykonávaná centrálnou bankou, ktorá ovplyvňuje (reguluje) množstvo peňazí, ktoré má ekonomika k dispozícii (ponuka peňazí). Po vstupe do eurozóny stratila Národná banka Slovenska kompetencie v oblasti menovej politiky. Tieto má Európska Centrálna Banka, ktorá stanovuje spoločnú menovú politiku pre celú eurozónu. Preto je pre SR mimoriadne dôležité, aby sa menová politika reagovala na situáciu v SR a tak napomáhala dosahovaniu makroekonomických cieľov v SR.

c) Zahraničnoekonomická politika – vstupom do EÚ a eurozóny prišlo k výraznému obmedzeniu právomocí v tejto oblasti. Ide najmä o nasledovné nástroje:

1. *obchodná politika* – clá, kvóty, nástroje brzdiace alebo podporujúce dovoz alebo vývoz (opäť vstup do EÚ výrazne ovplyvnil právomoci SR v tejto oblasti)
2. *regulácia menového trhu* – trhom alebo štátom, alebo aj aj (príležitostné zásahy)

d) Mzdová a cenová politika - snaha zmierniť infláciu napríklad *reguláciou miezd a cien*

1.1.3.1 Fiškálna politika

V ekonomickej teórii dochádza k odlišovaniu pojmov fiškálna a rozpočtová politika i napriek veľmi úzkej súvislosti. Rozpočtová politika využíva alokačnú a rozdeľovaciu funkciu štátneho rozpočtu a vykonáva ju ministerstvo financií. Fiškálna politika predstavuje činnosť štátu spojenú so štátnym rozpočtom od vládnej až po miestnu úroveň, ktorá je zameraná na bezprostrednú stabilizáciu ekonomiky. Realizuje ju vláda.

Hlavným nástrojom fiškálnej politiky je teda štátny rozpočet. Štátny rozpočet je centralizovaný peňažný fond.

Štátny rozpočet je:

- nástroj rozdeľovania národného dôchodku
- nástroj štátnych zásahov do reprodukčného procesu
- prostriedok na uskutočňovanie vonkajšej hospodárskej a politickej expanzie

Štátny rozpočet sa skladá z príjmov a výdavkov, ktorými štát môže ovplyvňovať rast AD, čiže môže uskutočňovať reštriktívnu alebo expanzívnu fiškálnu politiku.

Príjmy:

- dane,
- príjmy z úrokov a prenájmu,
- predaj majetku,
- prijaté dotácie atď.

Výdavky:

- transferové platby domácnostiam,
- transferové platby firmám,
- vládne nákupy,
- splácanie štátneho dlhu a úrokov atď.

Z oblasti príjmov sú najdôležitejšie dane, povinné platby do štátneho rozpočtu. Ide o vynútiteľné platby stanovené zákonom, ktorých hlavné delenie je na priame a nepriame. Priame závisia od výšky príjmu alebo majetku daňovníka. Nepriame sú zahrnuté v cene tovaru (DPH a spotrebné dane).

Pri štátnom rozpočte tak ako pri každom rozpočte môže dochádzať k prebytku, deficitu alebo vyrovnanému hospodáreniu. Rozoznávame dva druhy deficitu štátneho rozpočtu:

a) cyklický deficit - odráža automaticky zmeny vo výške daní a rozpočtových výdavkov, ku ktorým dochádza v súvislosti s cyklickými výkyvmi reálneho produktu, nezamestnanosti a cenovej hladiny.

b) štrukturálny deficit - vzniká dlhodobým podporovaním hospodárskeho rastu expanzívnymi diskretnými opatreniami (zmena daňových sadzieb, zmena v štruktúre vládnych výdavkov, zmeny vo veľkosti jednotlivých položiek rozpočtových výdavkov) a výdaje potom dlhodobo prevyšujú príjmy.

Fiškálna politika môže svoje ciele zabezpečiť pomocou zabudovaných stabilizátorov alebo pomocou zámerných opatrení.

Zabudované (vstavané) stabilizátory po zavedení pôsobia v ekonomike automaticky a nevyžadujú ďalšie rozhodnutia štátnych orgánov. Majú pôsobiť ako proticyklické regulátory:

a) automatické daňové zmeny – progresívna daň v období cyklickej expanzie rastú dôchodky, zvyšuje sa daň a v dôsledku toho rastú príjmy ŠR. Použiteľný dôchodok však rastie pomalšie a tým sa brzdí rast spotrebiteľského dopytu.

b) poistenie v nezamestnanosti - v čase cyklickej expanzie rastie zamestnanosť a znižujú sa platby na poistenie v nezamestnanosti, štát vypláca poistenie v nezamestnanosti menšej skupine nezamestnaných

c) subvencie k cenám poľnohospodárskych výrobkov

d) štátny výkup poľnohospodárskych prebytkov

Subvencie a štátny výkup v čase expanzie klesá, lebo ceny aj dopyt stúpajú. V období recesie je pôsobenie vstavaných stabilizátorov opačné. Znižovanie daní, rast podpôr v nezamestnanosti a príplatky k cenám poľnohospodárskych výrobkov v čase recesie do istej miery vyrovnávajú pokles kúpyschopného dopytu.

Podľa ekonómov Samuelsona a Nordhausa, automatické zabudované stabilizátory fungujú tak, že čiastočne zmenšujú každý výkyv v ekonomike, nemôžu však celkom odstrániť ekonomickú poruchu. Či odstrániť poruchy a akým spôsobom, to je úloha zámernej monetárnej a fiškálnej politiky⁸.

Zámerné (diskrétné) opatrenia vyžadujú jednorazové rozhodnutia príslušného štátneho orgánu:

a) zmena daňových sadzieb,

b) zmeny v štruktúre vládnych výdavkov,

c) zmeny vo veľkosti jednotlivých položiek rozpočtových výdavkov.

Tieto zmeny majú vplyv na AD aj AS, čo nakoniec vyvoláva zmenu veľkosti reálneho produktu.

Podľa toho, či fiškálna politika podporuje, alebo obmedzuje rast AD rozlišujeme expanzívnu fiškálnu politiku a reštriktívnu fiškálnu politiku.

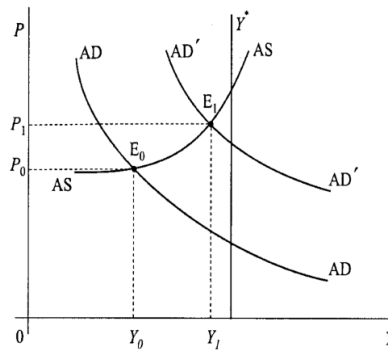
Expanzívna fiškálna politika

Zníženie daní zvýši disponibilný dôchodok a to by malo zvýšiť výdavky na spotrebu, čo vyvolá rast agregátneho dopytu (AD). Na druhej strane zníženie daní motivuje ľudí k podnikaniu, čo následne vedie k zvýšeniu agregátnej ponuky (AS). Ak by sme chceli hodnotiť účinnosť fiškálnej politiky musíme vziať do úvahy aj časový faktor, t. j. či ide o krátkodobé alebo dlhodobé účinky fiškálnej politiky. Krátkodobé účinky expanzívnej politiky na AD môžeme sledovať z dvoch hľadísk:

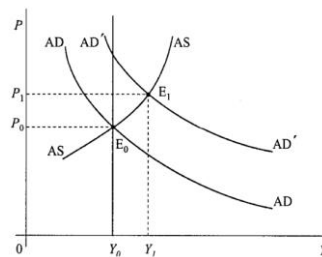
⁸ SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. Ekonomia I. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X. strana 382, odk. 2

1. ak sa výrobné faktory využívajú nedostatočne, čiže existujú nevyužitú výrobnú kapacitu a vysokú nezamestnanosť, v dôsledku čoho je AS aj z krátkodobého pohľadu pružná. Štát zníži dane alebo zvýši nákupy tovarov a služieb. Rast AD vyvolaný opatreniami štátu zvýši vo väčšej miere skutočný produkt ako cenovú hladinu. Rast AD sa premietne do AD' , nový bod rovnováhy E_1 sa blíži k Y^* . Výraznejšie vzrástol reálny produkt ($Y_0 \rightarrow Y_1$) v porovnaní s rastom cenovej hladiny ($P_0 \rightarrow P_1$) (obr. č. 6))

Obr. č. 6 - Krátkodobé účinky expanzívnej politiky pri pružnej AS

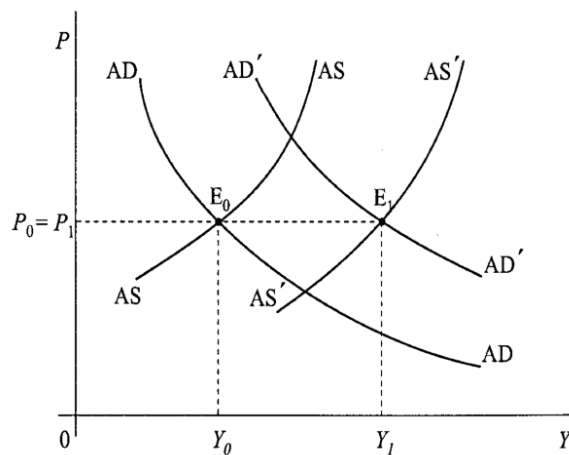
2. výrobné faktory sú využívané naplno - krivka agregátnej ponuky (AS) je takmer vertikálna, lebo z krátkodobého hľadiska AS zvýšiť nevieme. Zníženie daní alebo zvýšenie vládnych nákupov zvýši agregátny dopyt (AD), ale jeho rast sa prejaví skôr v zmene cenovej hladiny smerom nahor v zmene reálneho produktu smerom nahor (obr. č. 7).

Obr. č. 7 - Krátkodobé účinky expanzívnej politiky pri nepružnej AS

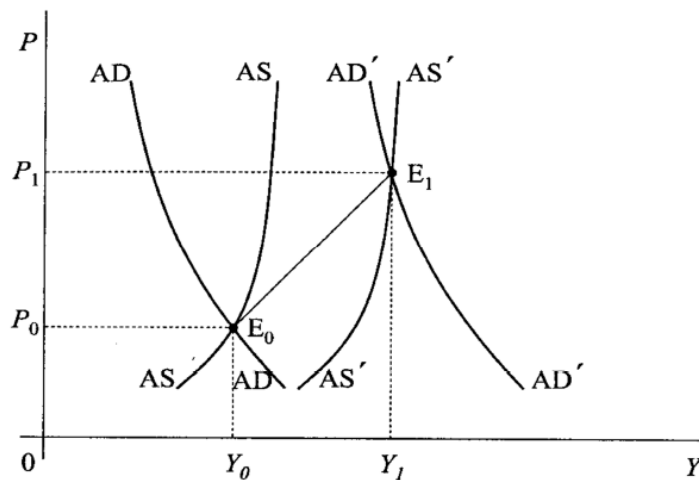
Zníženie daní vedie i k zvýšeniu podnikania, čo má vplyv aj na AS. Zníženie daní zvýši AS a súčasne sa zvýši AD.

Ak súbežné zmeny AS a AD ovplyvnia skôr rast reálneho produktu ako rast cenovej hladiny, možno konštatovať, že daňová reforma bola úspešná. Uvedenú situáciu máme na obr. č. 8 - zníženie daní zvýši agregátnu ponuku (AS) aj agregátny dopyt (AD). Ak sa cenová hladina nezmení, vzrástie reálny produkt z Y_0 na Y_1 .

Obr. č. 8 - úspešná daňová reforma

Ak v rámci daňovej reformy, súbežné zmeny AS a AD vyvolajú zmenu cenovej hladiny smerom nahor vo väčšej miere ako zmenu reálneho produktu smerom nahor, daňová reforma bola neúspešná (obr. č. 9).

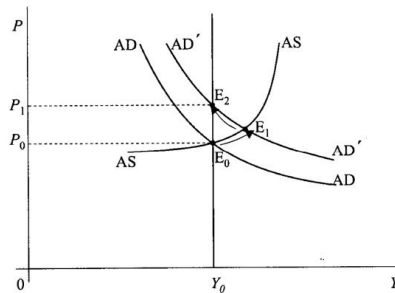
Obr. č. 9 - neúspešná daňová reforma

Z krátkodobého hľadiska expanzívna fiškálna politika pôsobí nasledovne:

- rast reálneho produktu a zamestnanosti, ak sú v ekonomike nevyužitú výrobné zdroje a je vysoká nezamestnanosť,
- rast cenovej hladiny, ak sa skutočný produkt blíži k potenciálnemu produktu.

Dlhodobé účinky expanzívnej fiškálnej politiky sú zobrazené na obr. č. 10, kde je krátkodobá krivka AS vzdialená od Y^* . Posun E_0 do bodu E_1 zodpovedá situácii z grafu o krátkodobých účinkoch fiškálnej politiky pri neúplnom využití výrobných faktorov. Z dlhodobého hľadiska sa však rovnováha neustáli v bode E_1 . Zvýši sa nominálny produkt, čomu zodpovedá rast dopytu po peniazoch. Rast dopytu po peniazoch zvýši úrokové sadzby. Tie obmedzia plánované súkromné investičné výdavky. Nastáva už vyššie spomínaný efekt vytlačania, čiže expanzívna fiškálna politika znižuje súkromné investičné výdavky. Pokiaľ zvýšenie rozpočtových výdavkov zodpovedá poklesu súkromných investičných výdavkov, nezmení sa objem reálneho produktu za predpokladu, že sa veľkosť ostatných komponentov AD tiež nezmení. V tomto prípade ide o úplný efekt vytlačania.

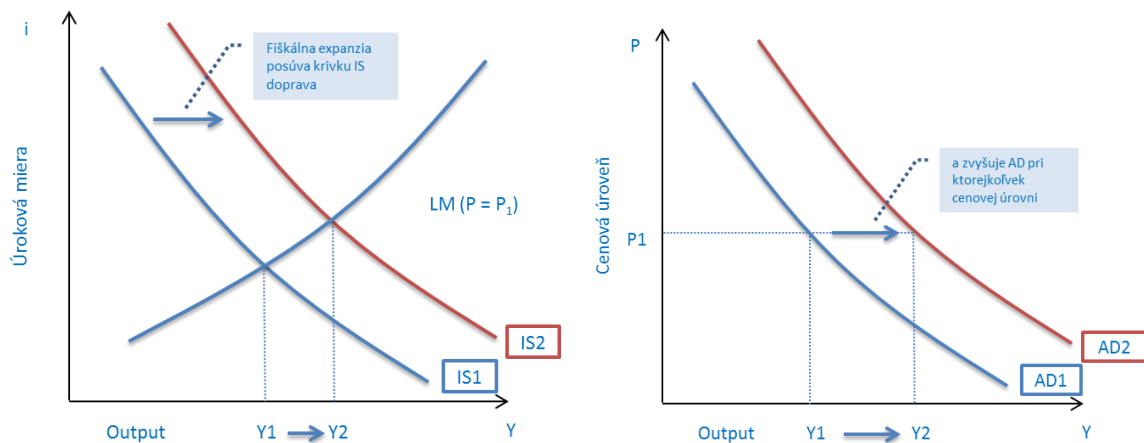

Obr. č. 10 - Dlhodobé účinky expanzívnej fiškálnej politiky

Z dlhodobého hľadiska expanzívna fiškálna politika pôsobí nasledovne:

- nemení úroveň reálneho produktu a zamestnanosti (pri úplnom efekte vytlačania),
- zvyšuje cenovú hladinu,
- zvyšuje úrokové sadzby a súkromné investičné výdavky sa v dôsledku zvýšených rozpočtových výdavkov trvalo znižujú.

Pri expanzívnej fiškálnej politike je jednoduchšie zvýšenie vládnych výdavkov, lebo závisí len od rozhodnutia vlády. Naproti tomu zvýšenie súkromnej spotreby v dôsledku zníženia daní závisí predovšetkým od súkromného sklonu k spotrebe. Vláda často volí nepriamy spôsob fiškálnej expanzie (na príjmovej strane štátneho rozpočtu). Znížením verejných príjmov (znížením daňových sadzieb) sleduje zvýšenie disponibilných dôchodkov súkromných subjektov, a tým aj mieru ich spotreby.

Obr. č. 11 – fiškálna expanzia

Reštriktívna fiškálna politika má nasledovné účinky:

z krátkodobého hľadiska:

- znižuje reálny produkt a zamestnanosť, ak sú v ekonomike nevyužitú výrobné zdroje a vysoká nezamestnanosť,
- znižuje cenovú hladinu, ak sa skutočný produkt blíži k potenciálnemu produktu a nemení sa agregátna ponuka.

z dlhodobého hľadiska:

- zvyšuje súkromné investície,
- spôsobuje pokles cenovej hladiny, pokles nominálnej a reálnej úrokovej sadzby,
- nemení sa úroveň reálneho produktu a zamestnanosti, ak súkromné investície v plnej miere nahradí zníženie vládnych výdavkov na nákup tovarov a služieb.

Podstatou multiplikačného efektu fiškálnych opatrení je skutočnosť, že zvýšenie vládnych výdavkov (prípadne zníženie daňových príjmov) o jednotku zvýši AD o viac ako o jednotku.

Poznáme tri základné typy fiškálnych multiplikátorov:

- výdavkový multiplikátor,
- daňový multiplikátor,
- multiplikátor vyrovnaného rozpočtu.

1.1.3.2 Monetárna politika

Prostredníctvom monetárnej politiky dochádza k ovplyvňovaniu ponuky peňazí, ktorá vplýva na výšku úrokových mier, čím dochádza k podpore alebo brzdeniu investícií. Ovplyvniť dané veličiny je možné nástrojmi ako napr. diskontné a lombardné sadzby, operácie na voľnom trhu, povinné miery devízových rezerv.

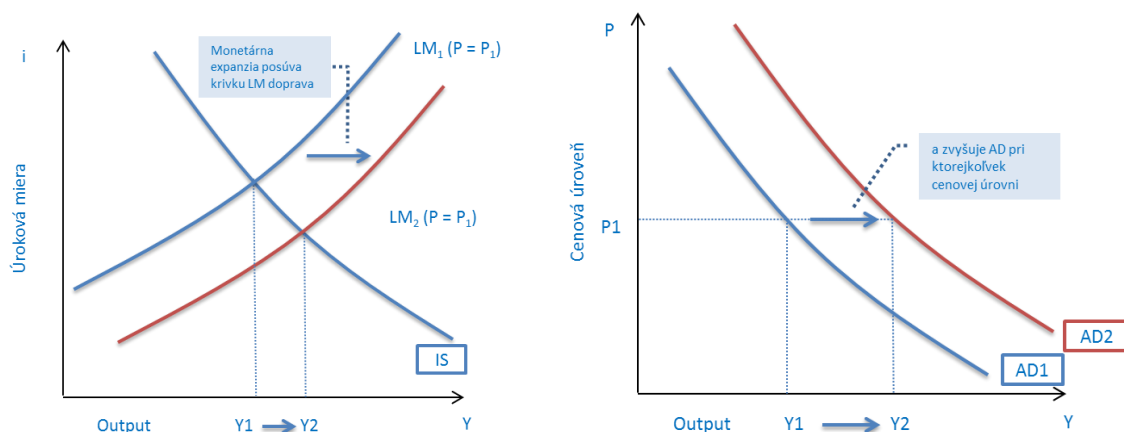
Monetárna politika má nasledovné ciele:

- Konečný cieľ (hlavný) – udržanie cenovej stability
- Sprostredkujúce ciele - monetárne kritériá (peňažná zásoba, menový kurz, dopyt a ponuka peňazí, úroková miera)
- Operatívne ciele - operatívne monetárne kritériá (úroková sadzba, menová báza)

Samozrejme k cieľom monetárnej politiky patria aj ďalšie tri hlavné makroekonomické ciele a to ovplyvňovanie vývoja HDP, nezamestnanosti a platobnej bilancie. Vo vyspelých demokratických krajinách túto politiku uskutočňujú nezávislé centrálné banky

Expanzívna monetárna politika

Zvyšuje sa množstvo peňazí v obehu, alebo sa znižuje úroková miera (zvyšuje sa ponuka peňazí a znižujú sa úrokové sadzby. Ekonomické subjekty budú viac investovať, zvýši sa HDP, zamestnanosť, čistý export). V prípade príliš voľnej monetárnej politiky hrozí nárast inflácie⁹.

Obr. č. 12 – monetárna expanzia

⁹ Dostupné online: http://sk.wikipedia.org/wiki/Monet%C3%A1rna_politika

Reštriktívna monetárna politika

Znižuje sa množstvo peňazí v obehu alebo sa zvyšuje úroková miera (politika ťažko dostupných peňazí znamená, že predajom štátnych obligácií bude centrálna banka zvyšovať povinné rezervy čím vyvolá zníženie peňažnej zásoby) V prípade príliš silnej reštriktívnej politiky hrozí deflácia.

Menová politika v SR od roku 2009

Menová politika v SR od roku 2009 zaznamenala radikálnu zmenu, keďže SR sa stala súčasťou eurozóny a prijalo novú menu EURO a tým pádom prišlo k zmene úlohy NBS.

Úlohou Národnej banky Slovenska je podieľať sa na spoločnej menovej politike, ktorú určuje Európska centrálna banka pre eurozónu. Podľa zakladajúcej zmluvy Európskeho spoločenstva, primárnym cieľom jednotnej menovej politiky je *udržiavanie cenovej stability*. Cenová stabilita prispieva k tvorbe priaznivého ekonomického prostredia a vytvára podmienky pre vyššiu zamestnanosť a udržateľný rast ekonomiky v strednodobom horizonte.

Menová politika ECB je založená na dvoch pilieroch, ktoré pomáhajú dosiahnuť základný cieľ, ktorým je udržanie cenovej stability, kvantifikovanej ako medziročná zmena indexu HICP menej ako, ale blízko k 2 % v strednodobom horizonte. Dvoma piliermi menovej politiky sú menová analýza a ekonomická analýza. ECB tak v záujme udržania cenovej stability sleduje, ako sa vyvíja objem peňazí v ekonomike, nazývaný M3 (t.j. vklady a obeživo) a aký je výhľad makroekonomického vývoja a jeho vplyv na infláciu.

Úspešnosť udržania cenovej stability úzko súvisí s očakávaniami. Pre správny vývoj očakávaní je veľmi dôležitá komunikácia centrálnej banky s okolím. Vyhlásenia prezidenta ECB a členov Rady guvernérov formujú očakávania o ďalšom vývoji hospodárskej a menovej situácie a môžu mať okamžitý vplyv na výmenný kurz eura a trhové úrokové sadzby. Očakávania o budúcom vývoji tiež vplývajú na mzdové vyjednanie alebo na to, ako firmy určujú ceny svojich tovarov a služieb.

Obr. č. 13 – transmisný mechanizmus, zdroj: NBS; ECB

Všetky menovopolitické rozhodnutia v rámci Eurosystemu robí Rada guvernérov ECB. Guvernér NBS spolurozhoduje o menovej politike a tak ako každý člen Rady guvernérov má pri rozhodovaní jeden hlas.

K najdôležitejším rozhodnutiam Rady guvernérov ECB patria rozhodnutia o výške úrokových sadziieb. O výške úrokových sadziieb sa rozhoduje zvyčajne raz za mesiac, ale Rada guvernérov môže rozhodovať o úrokových sadzbách kedykoľvek, aj mimo plánovaných zasadnutí. Rozhodnutia o úrokových sadzbách sú verejne publikované. Rozhodnutie o úrokovej sadzbe nemusí nevyhnutne znamenať zmenu sadzby, Rada guvernérov môže rozhodnúť o ponechaní úrokových sadziieb na nezmenenej úrovni.

Rámec menovej politiky Eurosystemu je formulovaný tak, aby sa zabezpečila účasť širokého okruhu zmluvných strán. Zmluvná strana môže využiť automatické operácie Eurosystemu a operácie na voľnom trhu, založené na štandardných tendroch, iba prostredníctvom NCB štátu, v ktorom má sídlo. Pre uskutočnenie ostatných operácií na voľnom trhu si môže NCB vybrať spomedzi všeobecne akceptovateľných zmluvných strán užší okruh protistrán¹⁰.

1.1.3.3 Štrukturálne politiky

Cieľom štrukturálnych politík vlády je dosiahnutie trvalo udržateľného ekonomického rastu, zvýšenie zamestnanosti a kvality života. Priority a opatrenia potrebné na dosiahnutie týchto cieľov boli zvolené na základe dekompozície HDP a analýzy najvýznamnejších prekážok rastu a po

¹⁰ Dostupné online: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-ecb-od-roku-2009>

zohľadnení ďalších faktorov rastu životnej úrovne. Takto identifikovanými prioritami sú vzdelávanie, veda a inovácie, zamestnanosť a sociálna inklúzia¹¹.

1.1.4 HDP

Definícia HDP je uvedená vyššie v texte. Hrubý domáci produkt sa meria rôznymi metódami: metóda pridanej hodnoty, výdavková metóda a dôchodková metóda. Pre účely ďalšej analýzy budeme využívať výdavkovú metódu, ktorá sčítava všetky výdavky na finálne statky, ktoré boli uskutočnené na území danej ekonomiky za určité časové obdobie. Tieto výdavky sú relatívne merateľné, čo vedie k častému využívaniu tejto metódy na výpočet HDP:

$$\text{HDP} = C + I + G + X - \text{IM}$$

C – spotreba, celkové výdavky obyvateľstva na spotrebu, ide o výdavky domácností na nákupy predmetov dlhodobej, krátkodobej spotreby a služby, nezaraďujú sa sem výdavky na stavbu nových domov

I – investície, celkové výdavky firiem na nové stavby, strojové vybavenie a pod., plus výdavky domácností na nové domy, vrátane zmeny stavu zásob v porovnaní s predchádzajúcim obdobím

G – štátne výdavky, výdavky štátu na nákupy výrobkov a služieb, nezahŕňajú transferové platby (napríklad sociálne dávky, za ktoré štát nedostáva žiadnu protihodnotu) a platby úrokov zo štátnych dlhov

X-IM - čistý export, rozdiel medzi vývozom a dovozom – zahranično-ekonomická politika¹²

Podľa toho v akých cenách vyčíslujeme HDP, rozoznávame:

Nominálny HDP – vyjadrený v bežných trhových cenách,

Reálny HDP – vyjadrený v stálych cenách základného obdobia

1.1.5 Inflácia

V trhovej ekonomike sa môžu ceny tovarov a služieb kedykoľvek meniť. Niektoré ceny rastú, iné zasa klesajú. O inflácii hovoríme vtedy, keď dochádza k všeobecnému rastu cien tovarov a služieb, nie len k rastu cien jednotlivých položiek. To znamená, že za jedno euro sa toho dá kúpiť menej ako v minulosti, resp. euro má menšiu hodnotu ako kedysi.

---

¹¹ Ministerstvo financií SR. 2013. Program stability Slovenskej republiky na roky 2013 až 2016 Dostupné online: (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/sp2013_slovakia_sk.pdf)

¹² MLYNAROVIČ, Vladimír. 1998. Kvantitatívna makroekonómia. Bratislava. Ekonóm. ISBN 80-225-0986-8. strana 14, odk. 7

Najčastejším spôsobom merania inflácie je meranie pomocou indexu CPI – indexu spotrebiteľských cien. Zmena cien sa sleduje na vybranom súbore/koši finálnych produktov, tzv. spotrebiteľskom koši. Pri jednotlivých produktoch sa stanoví váha produktu v koši (v %, resp. v promile ‰), ktorá v zásade zodpovedá percentu výdavkov, ktoré na daný statok v priemere vynakladajú domácnosti.

$$\text{CPI} = (\sum v_i \cdot p_{ib}) / (\sum v_i \cdot p_{iz})$$

CPI = index spotrebiteľských cien,

v_i = váha i-tého výrobku v koši (v stotínách),

p_{ib} = cena i-tého výrobku v bežnom období,

p_{iz} = cena i-tého výrobku v základnom období

Jednoduchý príklad:

Predpokladajme, že CPI sa skladá zo štyroch produktov A, B, C a D. Ich váha v rámci spotrebiteľského koša je 20%, 30%, 20%, 30%. Ceny v bežnom období sú 1€ (A), 2€ (B), 3€ (C) a 4€ (D). Ceny v základnom období sú 0,5€ (A), 1€ (B), 1,5€ (C) a 2€ (D). CPI vypočítame:

$$\text{CPI} = (1 \cdot 0,2 + 2 \cdot 0,3 + 3 \cdot 0,2 + 4 \cdot 0,3) / (0,5 \cdot 0,2 + 1 \cdot 0,3 + 1,5 \cdot 0,2 + 2 \cdot 0,3) = 2, \text{ t.j. } 100\%$$

V eurozóne sa inflácia spotrebiteľských cien meria „harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien“ (Harmonised Index of Consumer Prices), ktorý sa často označuje skratkou „**HICP**“. „Harmonizovaný“ znamená, že všetky krajiny Európskej únie používajú pri výpočte rovnakú metodiku, vďaka čomu sa údaje za jednotlivé krajiny dajú navzájom porovnávať¹³.

1.1.6 Zamestnanosť (nezamestnanosť)

Podľa mnohých ekonómov najbolestivejšia makroekonomická otázka. Pri zamestnanosti je dôležité stanoviť jej vhodnú úroveň, nájsť prirodzenú mieru nezamestnanosti a vhodne ovplyvňovať jej úroveň v súlade so stabilnou infláciou. Práve vzťah týchto dvoch predstavuje závažný problém pre politikov a ekonómov, ktorý rozhodujú o jednotlivých politikách a často musia voliť medzi dosiahnutím jedného alebo druhého cieľa (tejto voľbe musel čeliť takisto prezident Carter v USA v roku 1980).

---

¹³ Dostupné online: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.sk.html>

Prečo je nezamestnanosť problém?

Nezamestnanosť je vážny osobný a sociálno-ekonomický problém z dvoch hlavných dôvodov:

a) strata príjmu a produkcie – strata príjmu má pre človeka devastačný efekt (ako psychologický tak aj existenčný, nedostatok príjmov vedie k nižšej spotrebe, neschopnosti splácať záväzky atď),

- strata výroby znamená nižšiu spotrebu a nižšie investície do kapitálu, čo vedie k zníženiu životnej úrovne v prítomnosti i budúcnosti,

b) strata ľudského kapitálu – dlhodobá nezamestnanosť zhoršuje vyhliadky na zamestnanie, tým že permanentne znižuje jeho produkčnú schopnosť¹⁴.

Druhy nezamestnanosti:

frikčná – spôsobená fluktuáciou ľudí = dobrovoľne nezamestnaní,

štruktúralna – nerovnováha medzi štruktúrou dopytu po práci a štruktúrou ponuky práce (kvalifikačná, profesiová, gender, regionálna). Štruktúralna nezamestnanosť vzniká ako dôsledok technologických zmien, reštrukturalizácie hospodárstva a zmien v odvetvovej štruktúre hospodárstva, eliminácie prezamestnanosti, útlmu neefektívnych podnikov a prevádzok¹⁵,

cyklická – zamestnanosť klesá v dôsledku nedostatočného rastu agregátneho dopytu napr. v období recesie, zamestnanosť klesá v každej oblasti, znižujúce sa výdavky a klesajúci output vedú k rastu nezamestnanosti.

---

¹⁴ PARKIN, Michael. 2012. Macroeconomics tenth edition. Pearson Education. ISBN 13:978-0-13-139445. strana 108, odk. 3

¹⁵ HANZELOVÁ, Eneke. Ekonomické a sociálne aspekty nezamestnanosti. Inštitút výskumu práce a rodiny. Bratislava. Dostupné online: (http://web.saaic.sk/nrcg_new/doc/Zbornik/03_Kap-2.1.1.pdf). odk. 16

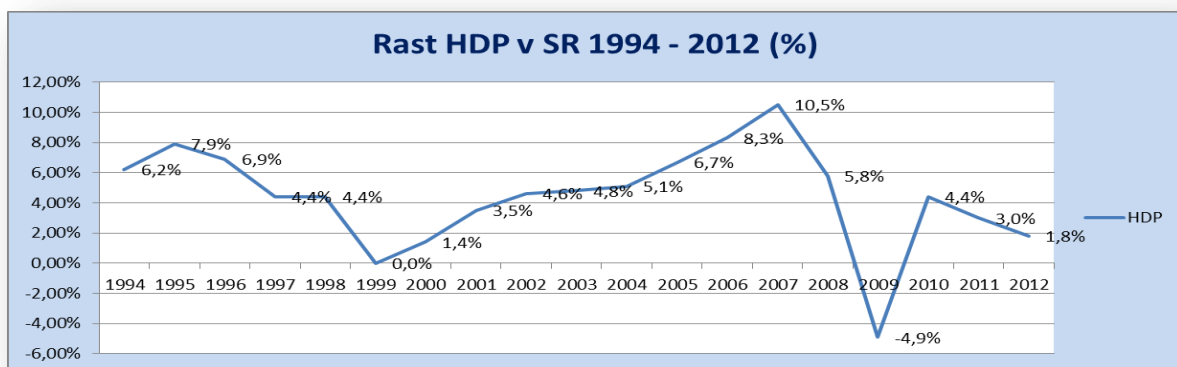

II. Analýza situácie na Slovensku a porovnanie v medzinárodnom kontexte

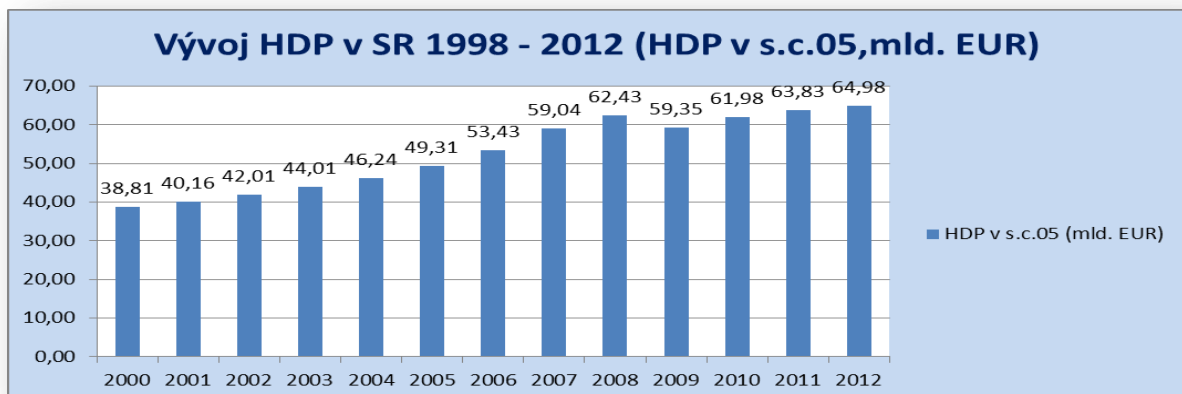
2.1 Popis aktuálneho stavu makroekonomického riadenia na Slovensku

HDP

Slovenská republika od svojho vzniku s výnimkou roku 1999, kedy HDP stagnovalo a roku 2009, kedy prišlo k poklesu HDP o 4,9% v dôsledku celosvetovej krízy, dosahuje rast reálneho hrubého domáceho produktu v priemere 4,5% ročne od roku 1994 (graf č. 1).

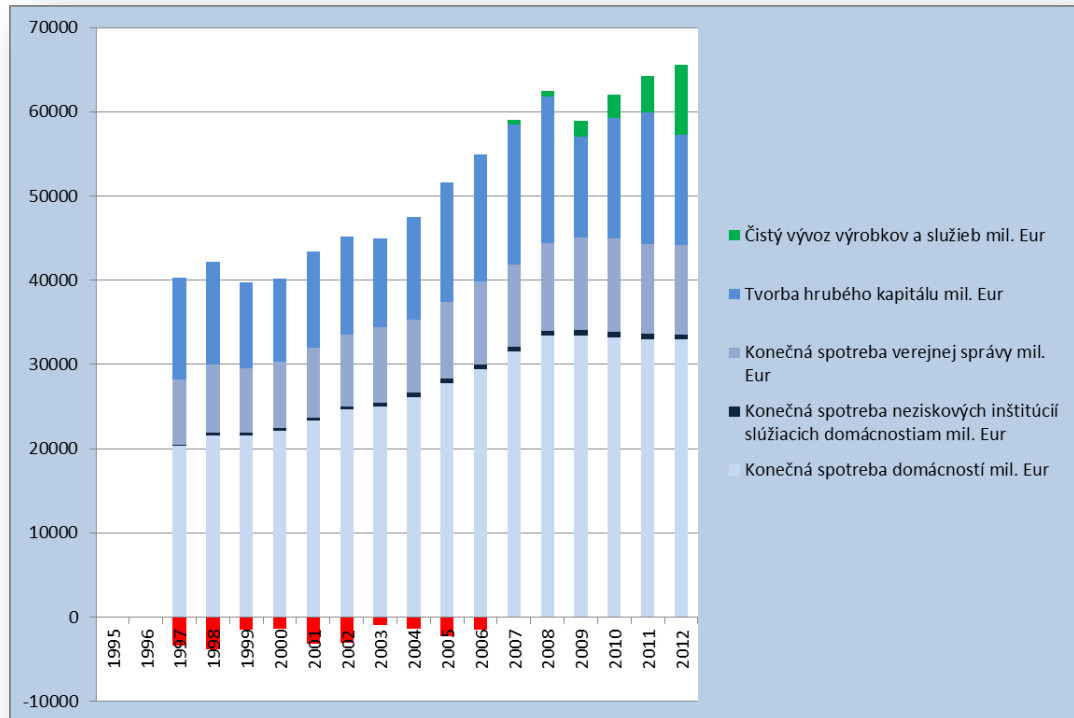
Graf č. 1 - Vývoj HDP v s.c. 05 v SR 1994-2012 (%), zdroj ŠÚ SR, databáza Slovstat

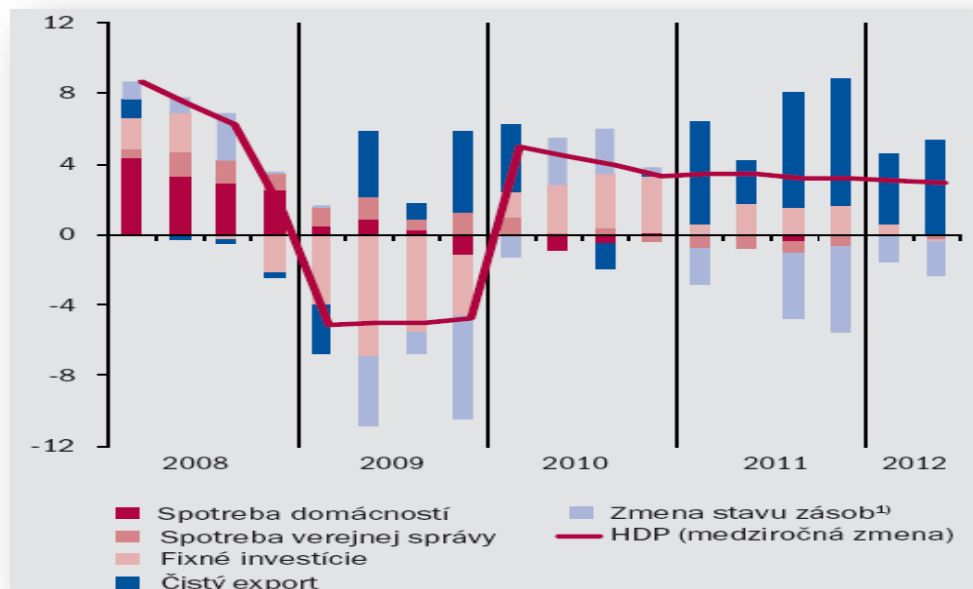
Graf č. 2 - Vývoj HDP v SR 2000-2012 v mld. eur, zdroj ŠÚ SR, databáza Slovstat

Od roku 2010, kedy prišlo k nárastu HDP o 4,4% najmä v dôsledku nárastu investícií, dochádza k spomaleniu rastu HDP v dôsledku stagnujúcej spotreby domácností, ktoré vzhľadom na vysokú mieru nezamestnanosti nezvyšujú svoju spotrebu statkov a služieb, a klesajúcej spotreby štátu v dôsledku konsolidačných opatrení s cieľom znižovať deficit verejných financií. Rast HDP SR je tak do

veľkej miery ovplyvnený vývojom zahraničného dopytu, ktorý v posledných rokoch výrazne prispel k rastu slovenského outputu (graf č.3).

Graf č. 3: Vývoj HDP SR a jeho jednotlivých zložiek, zdroj ŠÚ SR, databáza Slovstat (Revidované ročné údaje HDP za roky 1997 - 2011 a predbežné údaje za rok 2012 v stálych cenách vypočítaných reťazením objemov k referenčnému roku 2005, zdroj ŠÚ SR)

graf č. 4 – príspevky k rastu HDP SR v percentuálnych bodoch, zdroj: NBS

Na HDP SR sa najvýznamnejším podielom podieľa konečná spotreba a to konečná spotreba domácností vrátane konečnej spotreby neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam a konečná spotreba štátu (vládne výdavky). Súčasťou konečnej spotreby sú predovšetkým finálne statky dlhodobej spotreby (nábytok, automobily), statky krátkodobej spotreby (potraviny, odev) a služby všetkého druhu (zdravotná starostlivosť, kino, divadlo, kaderníctvo). Z tabuľky č. 1 je vidieť klesajúci trend percentuálneho podielu na tvorbe HDP ako konečnej spotreby domácností, tak aj konečnej spotreby štátu, ktorej podiel bude pravdepodobne naďalej znižovaný v dôsledku naplňovania strednodobého cieľa fiškálnej politiky a to udržať deficit verejnej správy pod 3% HDP trvalým a udržateľným spôsobom.

Rok	Konečná spotreba spolu	Domácnosti	NISD	Verejná správa	Investície	Čistý vývoz
	%	%	%	%	%	%
1997	77,11%	55,38%	0,55%	21,05%	32,77%	-9,31%
1998	78,56%	56,45%	0,68%	21,31%	31,79%	-9,84%
1999	77,08%	56,40%	0,93%	19,74%	26,61%	-3,74%
2000	78,22%	56,88%	0,95%	20,37%	25,36%	-3,53%
2001	79,70%	58,08%	0,84%	20,75%	28,51%	-7,83%
2002	80,00%	58,68%	0,85%	20,45%	27,62%	-7,27%
2003	78,17%	56,91%	0,89%	20,34%	24,00%	-2,14%
2004	76,39%	56,49%	1,08%	18,81%	26,46%	-2,86%
2005	75,79%	56,42%	1,05%	18,32%	28,87%	-4,66%
2006	74,59%	55,13%	1,05%	18,41%	28,27%	-2,86%
2007	70,92%	53,35%	0,94%	16,63%	28,07%	1,09%
2008	71,13%	53,49%	0,96%	16,69%	27,79%	1,10%
2009	76,00%	56,34%	1,04%	18,63%	20,03%	3,27%
2010	72,59%	53,57%	1,01%	18,01%	23,02%	4,43%
2011	69,47%	51,75%	0,98%	16,74%	24,47%	6,72%
2012	67,97%	50,74%	0,97%	16,26%	20,19%	12,75%

Tabuľka č. 1 : Revidované ročné údaje HDP za roky 1997 - 2011 a predbežné údaje za rok 2012 v stálych cenách vypočítaných reťazením objemov k referenčnému roku 2005, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

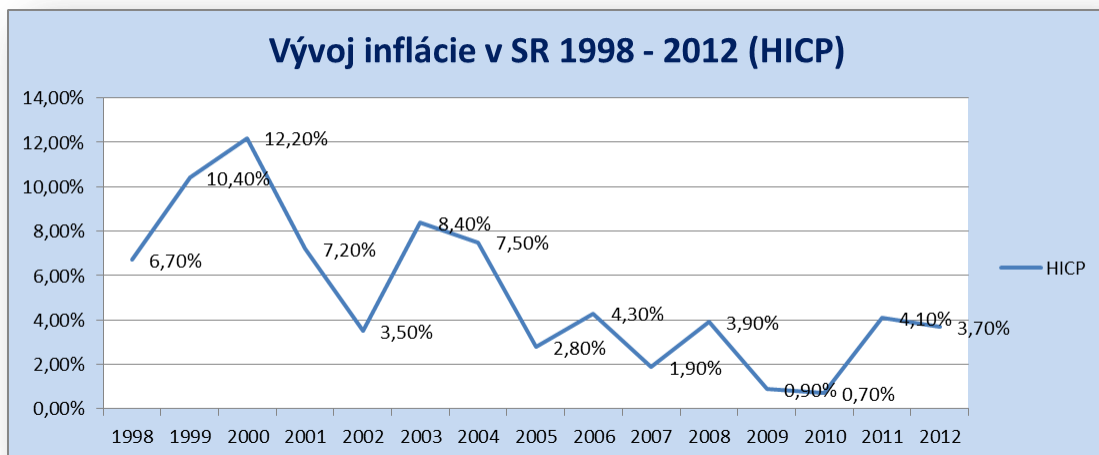
INFLÁCIA

Podľa programu stability Ministerstva financií „po vstupe Slovenska do eurozóny zostáva v menovej oblasti naďalej hlavným cieľom cenová stabilita. Európska centrálna banka definuje cenovú stabilitu ako medziročný nárast harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP) eurozóny nižší ako 2 %. Je však zrejmé, že v období pokračovania reálnej a nominálnej konvergencie Slovenska možno v dôsledku absencie kurzového kanála očakávať mierne vyššiu mieru inflácie. Z dlhodobého hľadiska bude pre zabezpečenie cenovej stability na Slovensku kľúčová predovšetkým zodpovedná

*fiškálna politika a štrukturálne politiky zamerané na zvyšovanie flexibility trhu práce a trhu tovarov a služieb.*¹⁶

Vývoj miery inflácie koncom deväťdesiatych rokov a na začiatku nového tisícročia bol ovplyvnený najmä administratívnymi úpravami regulovaných cien a úpravami nepriamych daní. Tieto dva faktory sa na celkovom vývoji inflácie podieľali v roku 2003 75% a v roku 2004, kedy prišlo k zavedeniu jednotnej sadzby dane na úrovni 19% (vrátane DPH), až 82%.

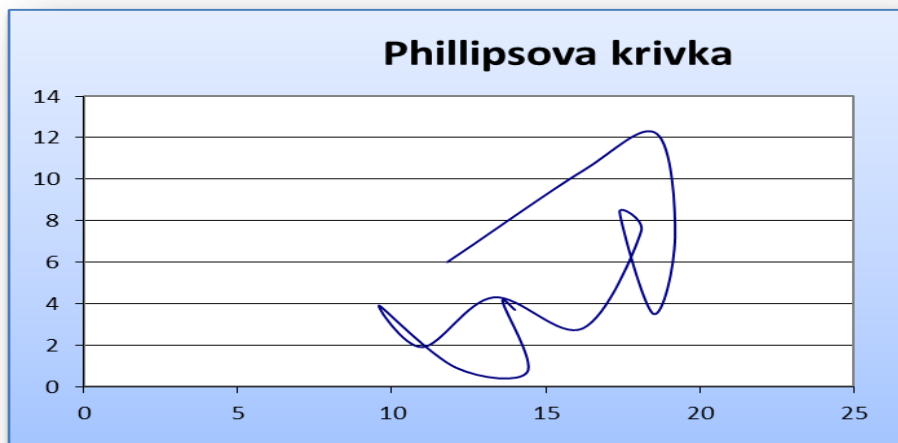
Slovenská republika dosiahla stanovený cieľ ECB – cenovú stabilitu (HICP<2%) v roku 2007 a v rokoch 2009-2010, kedy sa v dôsledku prudkého oslabenia dopytu v čase krízy dosiahla historicky najnižšia miera inflácie pod úrovňou 1 %. Po tomto historickom minime sa v roku 2011 vrátil rýchlejší rast cien, ktorý pokračoval aj v roku 2012 a v prípade slabšieho hospodárskeho rastu je možné očakávať aj oslabenie dynamiky rastu spotrebiteľských cien.

Graf č.5 - Vývoj inflácie v SR meranej HICP, zdroj Eurostat

Vzťah inflácie a nezamestnanosti v ekonomickej teórii zachytáva tzv. Phillipsova krivka, ktorá ako vidíme na grafe č.6 v prípade SR úplne neplatí aj vzhľadom na udalosti resp. obdobia, ktorými slovenská ekonomika prešla od roku 1989.

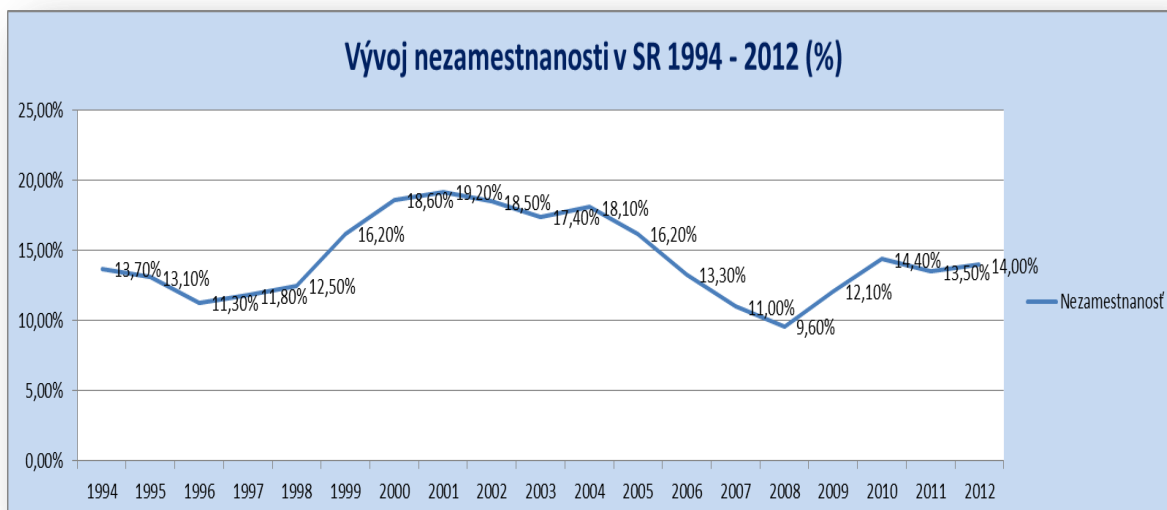
¹⁶ Ministerstvo financií SR. 2013. Program stability Slovenskej republiky na roky 2013 až 2016 Dostupné online: (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/sp2013_slovakia_sk.pdf)

Graf č. 6 - Phillipsova krivka, vzťah inflácie meranej HICP a nezamestnanosti v SR od r. 1997 do 2012, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

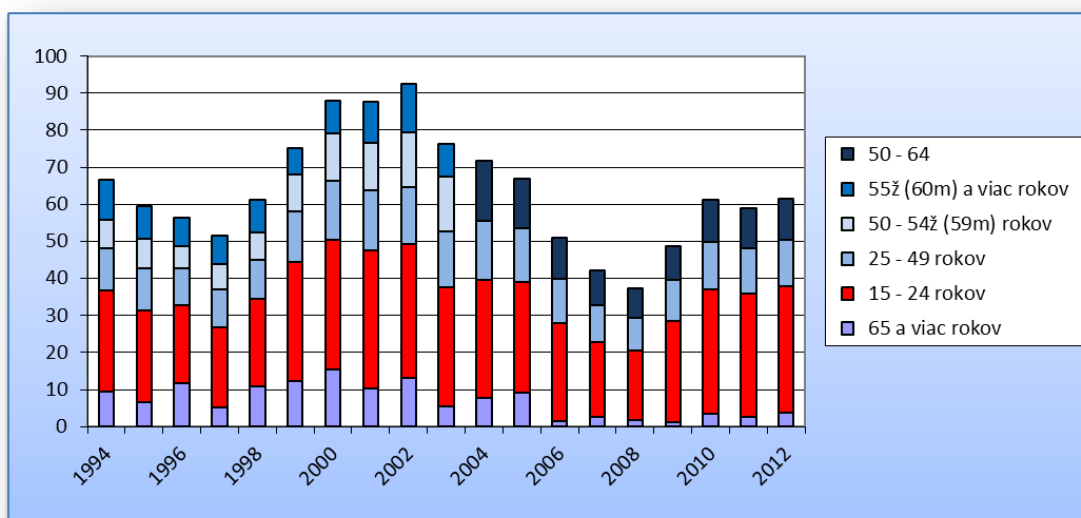
NEZAMESTNANOSŤ

Nezamestnanosť v Slovenskej republike vykazovala od roku 1996 niekoľkoročný rast z úrovne 11,ž na úroveň 19,2% v roku 2001, kedy dosiahla svoje historické maximum. Vývoj nezamestnanosti bol do značnej miery poznačený transformačnými procesmi, demografickým vývojom, politickým dianím, presunom zamestnancov medzi súkromným a verejným sektorom ako aj presunom medzi odvetviami v rámci súkromného sektoru. Reformy zavedené po roku 1998 viedli k prílivu zahraničných investícií a v roku 2001 sa nezamestnanosť odrazila od svojho vrcholu a s výnimkou roku 2004, kedy vzrástla o 0,7 percentuálneho bodu v dôsledku demografického vývoja a zmien v podmienkach odchodu do dôchodku, nabrala klesajúci trend, ktorý sa zastavil v dôsledku globálnej finančnej krízy podľa niektorých ekonómov blízko úrovne prirodzenej miery nezamestnanosti, ktorá je na Slovensku vyššia ako v iných krajinách. Následne spolu s poklesom HDP v roku 2009 začala nezamestnanosť rásť a v súčasnosti sa pohybuje okolo úrovne 14%, čo Slovenskú republiku radí v Európskej únii ku krajinám s najvyššou mierou nezamestnanosti (graf č. 7).

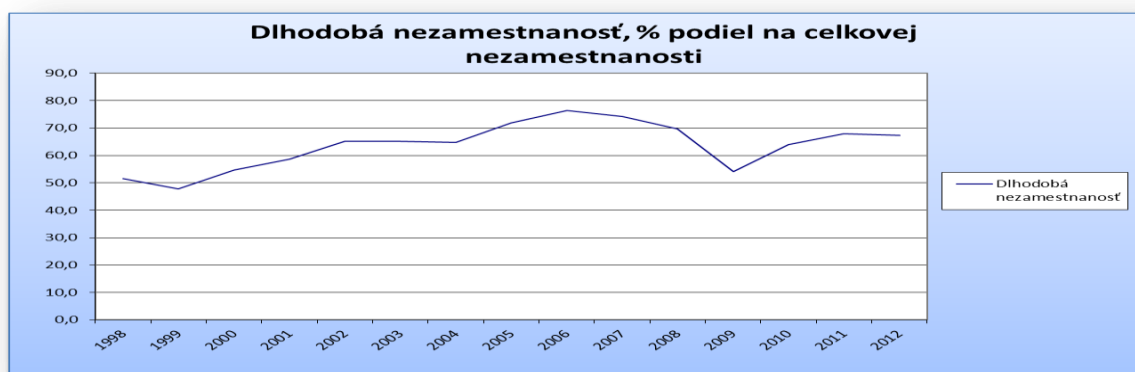
Graf č.7 - vývoj nezamestnanosti v SR 1994 – 2012 v%, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Najvyššia miera nezamestnanosti v rámci vekových skupín je vo vekovej skupine 15 – 24 rokov, ktorá sa momentálne nachádza na jednej zo svojich najvyšších úrovní (34%) od vzniku SR (vyššie úrovne dosahovala iba v rokoch 2000-2002). V ostatných vekových skupinách sa miera nezamestnanosti pohybuje na úrovni svojich priemerných hodnôt, vo vekovej skupine 25-49 rokov na úrovni 12,7% a vo vekovej skupine 50-64 rokov na úrovni 11,1%. Dlhodobo najnižšiu úroveň nezamestnanosti vykazuje veková skupina 65 a viac rokov, ktorá sa v súčasnosti pohybuje síce na najvyššej úrovni od roku 2006 avšak stále pod úrovňou 4% na úrovni 3,8%. Nezamestnanosť mladých ľudí je jeden z dvoch najväčších problémov nezamestnanosti v SR.

Graf č. 8 : Miera nezamestnanosti v SR podľa vekových skupín, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Druhým z najväčších problémov nezamestnanosti v Slovenskej republike je percento dlhodobo nezamestnaných osôb. V tomto ukazovateli dosahuje Slovenská republika prvenstvo v rámci Európskej únie a na konci roku 2012 bolo zo všetkých nezamestnaných osôb 67,3% osôb dlhodobo nezamestnaných. Tento ukazovateľ sa v posledných desiatich rokoch pohybuje nad úrovňou 60% a v niektorých rokoch dokonca prekročil hranicu 70%. Jedinou výnimkou bol rok 2009, kedy ešte pretrvával efekt z rokov 2007 – 2008, kedy zamestnávateľa v dôsledku nedostatku kvalitnej pracovnej sily na trhu práce siahli aj do radov dlhodobo nezamestnaných, ktorí sú považovaní za znevýhodnených uchádzačov na trhu práce a zamestnávateľa sú v ich prípade veľmi opatrní vzhľadom na vysokú pravdepodobnosť straty pracovných návykov, a títo sa spolu s ostatnými prepustenými zamestnancami v roku 2009 vrátili v enormnom množstve do evidencie nezamestnaných. Prílev týchto nových nezamestnaných spôsobil pokles podielu dlhodobo nezamestnaných na celkovej nezamestnanosti v uvedenom roku. V súčasnosti teda dvaja z troch nezamestnaných sú dlhodobo nezamestnaní. A práve táto oblasť je jedna z najväčších výziev Slovenska v oblasti nezamestnanosti.

Graf č.9 - Dlhodobá nezamestnanosť vyjadrená ako percento z celkovej nezamestnanosti, zdroj: Eurostat

Odvetvová štruktúra zamestnanosti v SR zaznamenáva konštantné znižovanie množstva zamestnancov v oblasti poľnohospodárstva, kde sa počet zamestnancov znížil len od roku 2008 o 22% čo predstavuje vyše 20 tisíc osôb, v období medzi 1994 – 2008 prišlo k 54% úbytku zamestnancov v poľnohospodárstve čo predstavovalo vyše 116 tisíc osôb. Do roku 2008, kedy nezamestnanosť v SR dosiahla svoje minimum prišlo k úbytku zamestnancov aj v nasledovných odvetviach:

- ťažba nerastných surovín (-20,2 tisíc osôb, -59%),
- výroba a rozvod elektriny, plynu a vody (-6,2 tisíc osôb, -13%),
- školstvo (-15,2 tisíc osôb, -8%).

Všetky ostatné odvetvia zaznamenali do roku 2008 príliv zamestnancov, najviac zamestnancov pribudlo do týchto odvetví (v tisícoch osôb):

- obchod 94 tisíc,
- priemyselná výroba 81,2 tisíc,

- nehnuteľnosti, prenájom, obchodná činnosť 74,2 tisíc,
- stavebníctvo 69,1 tisíc.

Od roku 2008, kedy nezamestnanosť začala opätovne rásť, prišlo k poklesu v takmer všetkých oblastiach, pričom ťahúňmi smerom nadol boli: poľnohospodárstvo, priemyselná výroba a stavebníctvo, ktoré sa na celkovom poklese v období 2008-2012 podieľali až takmer 69%. Práve priemyselná výroba a stavebníctvo spolu s veľkoobchodom, ktorý tiež zaznamenal pokles i keď len nepatrný, patria k odvetviam, kde pracuje najväčší počet obyvateľov (celkovo až vyše 47% z celkového počtu pracujúcich) a zníženie zamestnanosti v týchto odvetviach má veľký vplyv na celkovú nezamestnanosť v SR. Rast zamestnanosti zaznamenalo v uvedenom období iba 6 odvetví, z toho len tri odvetvia si pripísali nárast o viac ako 10 tisíc osôb (informácie a komunikácia, verejná správa a obrana, zdravotníctvo a sociálna pomoc). Odvetvia, ktoré zaznamenali rast v období 2008-2012, zamestnávajú len niečo viac ako 21% zo všetkých pracujúcich v hospodárstve SR.

Pracujúci podľa ekonomických činností (SK NACE Rev. 2) v tis. osôb						Zmena v tis. osôb 2008 - 2012	Zmena v % 2008 - 2012
	Muži a ženy spolu	2008	2009	2010	2011		
Hospodárstvo spolu	2 433,80	2 365,80	2 317,50	2 315,30	2 329,00	-104,80	
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	96,3	84,9	75	71,3	75,4	-20,90	-22%
B Ťažba a dobývanie	14,1	10,9	13,9	11,6	12,7	-1,40	-10%
C Priemyselná výroba	639,9	565,2	530	560,7	570,3	-69,60	-11%
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	29,9	30,7	27	26,4	24,3	-5,60	-19%
E Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	35,2	33,4	31,1	28,2	26,1	-9,10	-26%
F Stavebníctvo	257,6	257,2	258,3	241	240,7	-16,90	-7%
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	292,3	312,7	306,3	298,2	289,9	-2,40	-1%
H Doprava a skladovanie	158,4	151,3	145,4	150,3	157	-1,40	-1%
I Ubytovacie a stravovacie služby	107,6	107,1	103,6	99,1	97,2	-10,40	-10%
J Informácie a komunikácia	45,8	48,8	55,9	56,5	61,1	15,30	33%
K Finančné a poisťovacie činnosti	55,5	50	47,8	51,9	51,9	-3,60	-6%
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	13	13	13,8	10,6	16	3,00	23%
M Odborné, vedecké a technické činnosti	76,5	82	75,4	76,3	72,1	-4,40	-6%
N Administratívne a podporné služby	60,2	58,6	59,5	60,5	61,5	1,30	2%
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	167	178,4	189	190,2	184,8	17,80	11%
P Vzdelávanie	164	162	165	161,7	157,4	-6,60	-4%
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	151,2	149,8	157,1	157,5	161,3	10,10	7%
R Umenie, zábava a rekreácia	24,6	28,7	26,8	26,3	28,2	3,60	15%
S Ostatné činnosti	38,6	35,2	31,2	29,4	35	-3,60	-9%
T Činnosti domácností ako zamestnávateľov	5,7	5,1	4,8	6,4	5,4	-0,30	-5%
U Činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení	0,7	0,8	0,9	0,9	0,8	0,10	14%
Nezistené	0,3	0,3	0,3	0,5	0,1	-0,20	-67%

Tabuľka č. 2 - pracujúci podľa ekonomických činností (SK NACE Rev. 2) v tis. osôb, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Najnižšia miera nezamestnanosti je dosahovaná u ľudí, ktorí majú vyššie odborné alebo vysokoškolské vzdelanie. Pri ostatných nezamestnaných sa ukazuje, že ľudia s úplným stredným odborným vzdelaním alebo učňovským vzdelaním s maturitou dosahujú nižšiu mieru nezamestnanosti ako ľudia s ostatným vzdelaním. Najhoršie sú na tom skupiny so základným vzdelaním alebo skupiny bez vzdelania, po ktorých zamestnávateľia nesiahajú pokiaľ miera nezamestnanosti nedosahuje svoje minimá. Nízka miera nezamestnanosti pri vysokoškolsky vzdelaných ľuďoch neznamená, že títo pracujú na pozíciách zodpovedajúcich ich vzdelaniu. Avšak zamestnávateľia preferujú na obsadenie nižších pozícií vysokoškolsky vzdelaných ľudí oproti ľuďom so základným alebo žiadnym vzdelaním. Vzdelávanie je ďalšou výzvou SR v oblasti nezamestnanosti.

Miera nezamestnanosti podľa vzdelania v %								
Muži a ženy spolu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Stupeň vzdelania spolu	16,2	13,3	11	9,6	12,1	14,4	13,7	14
Základné	53,1	48	44,6	39,3	41,6	44,1	42,3	44,5
Učňovské bez maturity	18,7	15,4	12,3	10,8	14	17,6	16,8	17
Stredné bez maturity	12,7	13,7	10,9	7,3	11,1	16,8	16,3	12,8
Učňovské s maturitou	15,4	12,7	8,2	8,4	15,1	18,9	12,2	9,7
Úplné stredné všeobecné	12,9	9,5	9,2	7,7	12,9	13,1	14,7	16
Úplné stredné odborné	10	8,1	6,3	5,7	8,6	10,2	10	10,4
Vyššie odborné	8,5	3	7,8	5,8	5,6	10,3	5,8	4,7
Vysokoškolské - 1. stupeň	6,8	4,7	3,9	4,7	7,7	10,8	7,9	9,2
Vysokoškolské - 2. stupeň	4,8	3,2	3,8	3,4	3,8	5,1	5,6	6,7
Vysokoškolské - 3. stupeň	-	-	3,7	2,1	2,4	2,5	4,2	3,8
Bez školského vzdelania	-	100	100	75	50	36,4	100	50

Tabuľka č.3 - Miera nezamestnanosti podľa vzdelania, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Celkový počet obyvateľov SR sa od roku 1994 veľmi nezmenil, vzrástol o približne 1%. Zaujímavé sú najmä zmeny v rámci jednotlivých vekových skupín, kde k najväčším nárastom prišlo najmä v starších vekových skupinách. Počet ľudí vo vekovej skupine 50-64 rokov vzrástol oproti roku 1994 o 33% a počet ľudí v najstaršej vekovej skupine 65 a viac rokov vzrástol o 19%, tieto dve vekové skupiny vykazujú najnižšiu mieru nezamestnanosti. Počet ľudí v najmladšej skupine obyvateľov vo veku 15-24 rokov zaznamenal 27% pokles oproti roku 1994 a počet ľudí v hlavnej skupine obyvateľov vo veku 25-49 rokov vzrástol len o 7%.

Podobný vývoj je zaznamenaný aj vo vývoji ekonomicky aktívneho obyvateľstva SR, kde dokonca úbytok v počte ľudí v najnižšej vekovej skupine 15-24 rokov dosiahol 86% a nárast počtu ľudí v hlavnej skupine 25-49 rokov predstavoval iba 5%. Na druhej strane rast počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo vyšších vekových skupinách bol vyšší ako rast počtu obyvateľov, v skupine 50-64 rokov 54% a v skupine 65 a viac rokov 21% (porovnanie oproti r. 1994)

Muži a ženy spolu	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vekové skupiny spolu	5 356 207	5 367 790	5 378 932	5 387 650	5 393 382	5 398 657	5 402 547	5 378 951	5 379 161	5 380 053	5 384 822	5 389 180	5 393 637	5 400 998	5 412 254	5 424 925	5 435 273	5 404 322	5 410 836
15-24	896 307	911 413	922 372	928 022	928 354	923 210	916 899	911 920	899 357	885 900	868 826	855 635	842 505	826 800	810 760	788 045	760 307	728 099	704 917
25-49	1 925 616	1 944 668	1 961 492	1 973 705	1 987 472	2 005 595	2 017 703	2 008 167	2 016 822	2 027 364	2 039 057	2 045 515	2 050 427	2 059 396	2 070 132	2 082 529	2 093 867	2 062 097	2 068 900
50-64	729 820	728 976	733 485	746 712	765 385	785 291	811 936	839 209	871 766	902 022	932 075	961 084	990 444	1 016 976	1 040 988	1 057 897	1 077 918	1 090 892	1 096 221
65 a viac	578 476	587 445	596 686	605 261	610 330	615 187	619 584	612 685	616 225	620 311	625 949	632 638	639 639	646 782	654 305	665 134	672 724	690 662	710 222

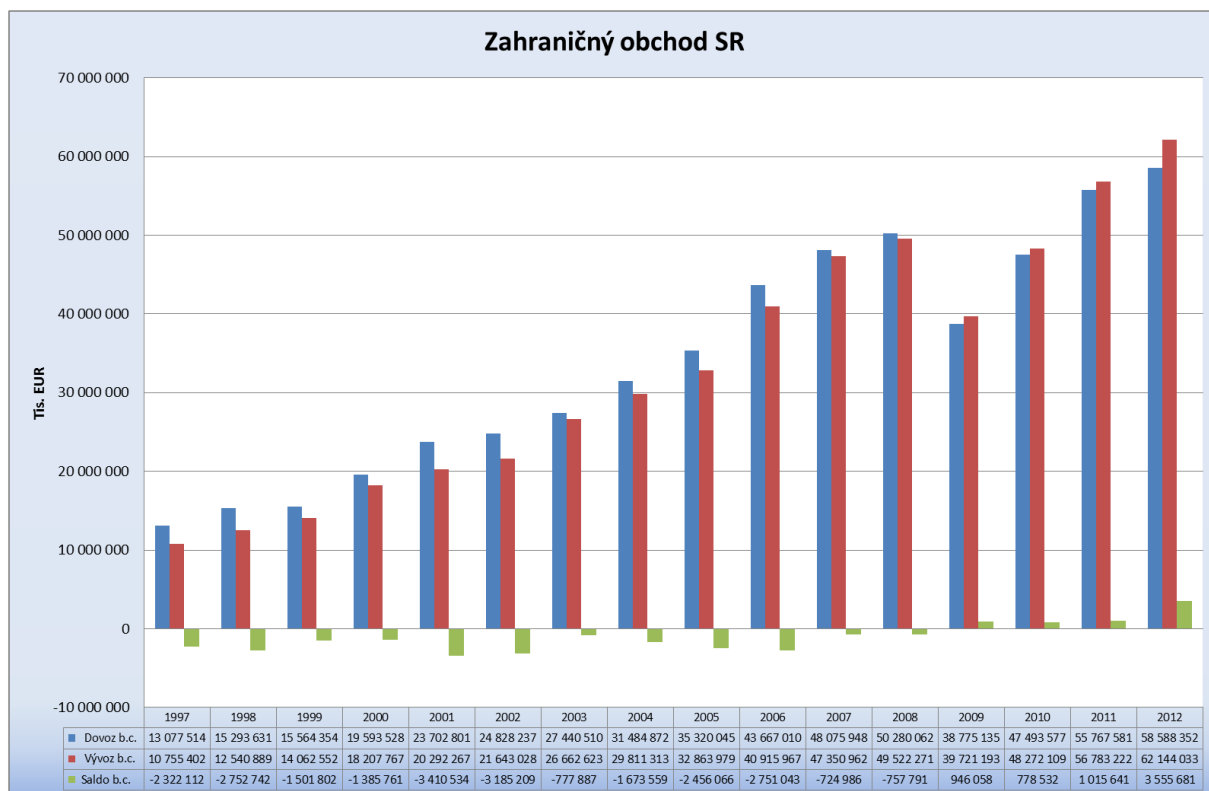
Tabuľka č.4 - Vekové zloženie obyvateľstva SR vekových skupín, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Muži a ženy spolu	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vek. skupiny spolu	2443,7	2470,5	2509,1	2521,9	2544,8	2573	2608,2	2652,5	2628,2	2634,3	2658,6	2645,7	2654,8	2649,2	2691,2	2690	2706,5	2680	2706,5
15 - 24 rokov	414	414,7	425	443,1	448,6	446,6	435,7	429,4	406,6	384	356,1	321,7	300,1	292,9	269,8	255,2	245,8	226,3	222
25 - 49 rokov	1710,9	1732,4	1756,1	1756,7	1756,4	1770,9	1800,6	1817,7	1805,1	1822,5	1813,8	1798,1	1800,1	1787,1	1812,4	1810,5	1815,1	1785,4	1797,5
50 - 64 rokov	309,3	313,5	319,5	314,6	331,9	348,1	365,4	399,1	410,6	420,2	480,6	516,8	547,4	561,7	598,6	614,5	635	655,8	675
65 a viac rokov	9,6	10	8,7	7,7	7,9	7,6	6,7	6,4	6	7,6	8,3	9	7,3	7,4	10,5	9,9	10,7	12,4	12,2

Tabuľka č.5 - Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa vekových skupín v tis. osôb, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

OBCHODNÁ BILANCIA

Ak sa pozrieme na graf č. 10 môžeme vývoj zahraničného obchodu SR vyjadrený v bežných cenách hodnotiť ako pozitívny vzhľadom na to, že od roku 2009 je jeho bilancia pozitívna. To znamená, že vývoz v bežných cenách bol od roku 2009 vyšší ako dovoz vyjadrený v bežných cenách. Do roku 2009 bolo saldo zahraničného obchodu SR negatívne a výrazné zlepšenie salda sa dostavilo v období nasledujúcom po vstupe do EÚ. Z grafu je vidieť prudký pokles objemu zahraničného obchodu v roku 2009, kedy sa objemy dovozu a vývozu dostali pod úroveň hodnôt dosiahnutých v roku 2006, avšak tentokrát s kladným saldom. Od roku 2009 vzrástol objem vývozu o 56,45% pričom dovoz vzrástol o 51,1%, čo znamená, že dynamika rastu vývozu bola vyššia.

Graf č. 10 – Zahraničný obchod SR v b.c., zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

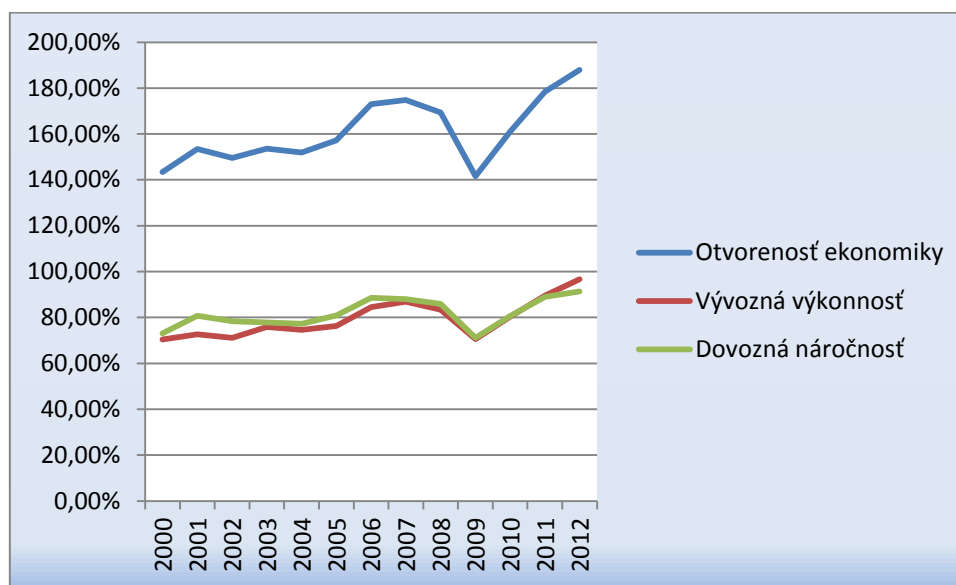
Hlavnými vývoznými komoditami SR v roku 2012 boli:

1. Vozidlá iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo
2. Elektrické stroje, prístroje a zariadenia
3. Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje, časti
4. Nerastných palivá, minerálne oleje, živočíšne látky a vosky

Tieto skupiny tovarov sa podieľali na celkovom vývoze tovarov vyše 61% v roku 2012 (podiel objemu vývozu týchto komodít v eur na celkovom vývoze tovarov v eur). Najväčší objem dovozu bol

zaznamenaný pri tých istých skupinách tovarov, ako pri vývoze, pričom tieto sa na celkovom dovoze podieľali 54,3 percentami.

V grafe č. 12 je zaznamenaný vývoj ukazovateľov obchodnej bilancie, kde ako vidíme otvorenosť slovenskej ekonomiky napriek svojej vysokej úrovni naďalej rastie a v roku 2012 dosiahla úroveň 187,98%, čo je nárast oproti roku 2011 o 9,48 p.b. a oproti roku 2009 nárast o 46,31 p.b. Vývozná výkonnosť SR spolu s dovoznou náročnosťou takisto rástli, pričom vývozná výkonnosť v roku 2011 prekonalala dovoznú náročnosť a v roku 2012 potvrdila rýchlejšiu rast, kedy oproti predošlému roku vzrástla o 7,09 p.b., kým dovozná náročnosť len o 2,39 p.b.

Graf č. 12 – Otvorenosť ekonomiky SR, vývozná výkonnosť a dovozná náročnosť, vlastné výpočty, zdroj: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Z makroekonomického hľadiska má momentálna situácia v oblasti dovozu a vývozu veľmi pozitívny vplyv na rast slovenského HDP. Práve čistý vývoz prispieval k rastu slovenského HDP, kým podiel niektorých výdavkov na HDP stagnoval alebo dokonca klesal.

2.1.1 Politika zamestnanosti v rámci EÚ

Dôležitosť politiky zamestnanosti v súčasnej dobe a jej opodstatnenosť v Európskej únii podčiarkuje prijatie stratégie Európa 2020. Táto stratégia bola prijatá v júni roku 2010 čelnými predstaviteľmi krajín Európskej únie. Táto stratégia stanovila 5 hlavných cieľov, z ktorých 3 priamo súvisia s politikou zamestnanosti a sociálnou politikou¹⁷:

1. Zamestnanosť

- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75 %

¹⁷ Dostupné online: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_sk.htm

2. Výskum a vývoj

- zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja na 3 % HDP

3. Zmena klímy a energetická udržateľnosť

- **znižiť emisie skleníkových plynov o 20 %** (alebo za predpokladu širšej globálnej dohody až o **30 %**) **oproti úrovňam z roku 1990**
- **získavať 20 % energie z obnoviteľných zdrojov**
- **dosiahnuť 20-percentný nárast efektívnosti vo využívaní energie**

4. Vzdelávanie

- **Zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky pod 10 %**
- **minimálne 40 % podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie**

5. Boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu

- aspoň **o 20 miliónov znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie**

Tieto ciele boli následne transformované na vnútroštátne ciele, Slovenská republika si vo svojom vnútroštátnom programe reforiem stanovila nasledovné ciele:

Ciele podľa stratégie Európa 2020

Ciele EÚ/ členských štátov	Miera zamestnanosti (v %)	Výskum a vývoj v % HDP	Ciele zníženia emisií CO ₂	Obnoviteľné zdroje energie	Energetická účinnosť zníženie spotreby energie v Mtoe	Predčasné ukončenie školskej dochádzky v %	Vysokoškolské vzdelanie v %	Zníženie počtu obyvateľov ohrozených chudobou alebo vylúčením zo spoločnosti v počte osôb
Hlavný cieľ	75 %	3 %	- 20 % (v porovnaní s úrovňami z roku 1990)	20 %	20 % nárast v oblasti energetickej účinnosti zodpovedajúci 368 Mtoe);	10 %	40 %	20 000 000
Odhadovaný cieľ EÚ	73,70-74 %	2,65-2,72 %	- 20 % (v porovnaní s úrovňami z roku 1990)	20 %	206,9 Mtoe);	10,30-10,50 %	37,50-38,0 %	Výsledok sa nedá vypočítať z dôvodu rozdielov vo vnútroštátnych metódach
SK	72 %	1 %	13 %	14 %	1,65	6 %	40 %	170 000

Ciele podľa stratégie Európa 2020¹⁸

Pozn. Slovenská republika pri príprave Stratégie "Poznatkami k prosperite - Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky" (RIS3 SK) revidovala cieľ „Výskum a vývoj“ z úrovne 1 % HDP na úroveň 1,2 % HDP.

V procese stratégie 2020 hrá veľmi dôležitú úlohu Európska komisia, ktorá okrem iných svojich činností spustila v roku 2010 svoje tri hlavné iniciatívy, v rámci ktorých stanovila množstvo akcií na úrovni celej únie, ktoré majú pomôcť dosiahnuť ciele stanovené stratégiou 2020:

1. Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta
2. Mládež v pohybe
3. Európska platforma proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu¹⁹

¹⁸ Dostupné online: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_sk.pdf

1. Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta

Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta stanovuje celkovú štruktúru budúcich akcií Európskej únie zameraných na zvýšenie úrovne zamestnanosti a zníženie nezamestnanosti sústreďujúcich sa na štyri kľúčové priority:

- stimulovať reformy na zlepšenie **prispôsobivosti a bezpečnosti** na pracovnom trhu (tzv. flexiistota)
- poskytnúť ľuďom **kvalifikáciu**, ktorá bude zodpovedať súčasným aj budúcim potrebám zamestnávateľov
- zlepšiť **kvalitu pracovných miest** a zabezpečiť lepšie **pracovné podmienky**
- zlepšiť podmienky v oblasti **tvorby pracovných miest**²⁰

2. Mládež v pohybe

Program mladí v pohybe poskytuje balík iniciatív v oblasti vzdelávania a zamestnávania mladých ľudí so zameraním na zlepšenie úrovne ich vzdelania a ich šance zamestnať sa a touto cestou redukovat nezamestnanosť mladistvých ako aj zvýšiť mieru ich zamestnanosti. Napomáha prispôbiť vzdelávanie a školenia potrebám mladých ľudí, umožňuje mladým ľuďom prijímať granty z EÚ na štúdium alebo školenie v inej krajine a podporuje členské štáty v prijímaní opatrení, ktoré zjednodušujú proces prechodu zo školy do zamestnania²¹.

3. Európska platforma proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu

Základ platformy tvoria opatrenia v piatich oblastiach:

- **realizácia opatrení naprieč celým politickým spektrom**, ktoré sa týkajú napríklad pracovného trhu, podpory minimálnej mzdy, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, bývania a prístupu k bežným bankovým účtom;
- **lepšie využívanie finančných prostriedkov EÚ na podporu sociálneho začlenenia**. Komisia navrhla, aby sa 20 % prostriedkov z Európskeho sociálneho fondu vyčlenilo na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu;

---

¹⁹ European Commission. 2011. Social Europe Guide, volume 1, Employment policy. ISBN 978-92-79-20604-7. strana 15, odk. 10, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6041>

²⁰ Dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sk&catId=958>

²¹ European Commission. 2011. Social Europe Guide, volume 1, Employment policy. ISBN 978-92-79-20604-7. strana 15, odk. 10, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6041>

- **podpora** hodnoverných dôkazov o pozitívach a negatívach **inovácií v sociálnej politike** predtým, ako dôjde k ich širšej realizácii;
- **spolupráca v partnerstve s občianskou spoločnosťou** na účinnejšiu podporu vykonávania reforiem sociálnej politiky. Účasť osôb žijúcich v chudobe sa v súčasnosti považuje za katalyzátor stratégie začlenenia;
- **zlepšenie koordinácie politík medzi krajinami EÚ** sa dosiahlo prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začleňovania (ďalej len „OMK“), a najmä Výboru pre sociálnu ochranu²².

Nástroje na financovanie v EÚ

- európsky sociálny fond (ESF) – v období 2007-2013 bolo k dispozícii v rámci tohto fondu viac ako 5 mld. eur a vzdelanie alebo podpora boli poskytnuté približne 9 miliónom ľudí ročne
- program PROGRESS – poskytol dodatočných 680 mil. eur v období 2007-2013 na podporu zamestnania a sociálnej solidarity
- európsky globalizačný fond (EGF) – fond zmierňuje dopady uvoľňovania svetového obchodu na zamestnancov dotknutých odvetví a od roku 2009 pomáha takisto zamestnancom prepusteným v dôsledku ekonomickej krízy, 500 mil. eur ročne je k dispozícii na rôzne programy pre dotknuté skupiny ľudí

V apríli 2012 Európska komisia v reakcii na vysokú mieru nezamestnanosti v Európe predstavila súbor opatrení na podporu tvorby pracovných miest, tzv. „balík pre zamestnanosť“²³.

2.1.2 Politika zamestnanosti v SR

V súvislosti s vysokou mierou nezamestnanosti a adaptovanými cieľmi zo stratégie Európa 2020 je jednou z najväčších výziev Slovenskej republiky práve politika zamestnanosti. Z makroekonomického hľadiska ide najmä o výšku vládnych výdavkov a správne nastavenie ich smerovania. Vládne výdavky okrem svojho celkového objemu, ktorého výškou dokážu ovplyvňovať výšku domáceho dopytu a tým rast HDP, môžu ovplyvňovať vývoj nezamestnanosti v krajine aj

---

²² Dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=961&langId=sk>

²³ Dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1039&langId=en>

prostredníctvom nástrojov politiky trhu práce (PTP) teda financovaním jednotlivých opatrení tejto politiky.

Politika zamestnanosti sa orientuje predovšetkým na tieto aktivity :

- a) na rozvoj infraštruktúry trhu práce. Prostredníctvom siete špecializovaných inštitúcií (úrady, sprostredkovateľne práce) zabezpečuje dokonalejšiu informovanosť o voľných pracovných miestach (ich štruktúre, náročnosti a pod.) aj o uchádzačoch o prácu (ich kvalifikácii, požiadavkách a pod.), ktorá je pri značnej segmentácii trhu práce nevyhnutná,
- b) podporuje vytváranie nových pracovných miest a pracovných činností. Poskytuje napr. finančné podpory na nové pracovné miesta zamestnávateľom, začínajúcim podnikateľom, podporuje verejnoprospešné práce a uľahčuje zamestnávanie mladistvých a handicapovaných občanov,
- c) zameriava sa na zvýšenie adaptability pracovnej sily. Rast štrukturálnej nezamestnanosti stavia požiadavku adaptability a mobility veľmi kategoricky. Politika zamestnanosti k nej prispieva organizovaním a podporou rozmanitých rekvalifikačných programov,
- d) podieľa sa na zabezpečení životných podmienok tých, ktorí sa stali dočasne nezamestnanými, formou dávok a podpôr v nezamestnanosti²⁴.

Všetky vyššie uvedené formy realizácie politiky zamestnanosti (s výnimkou podpory v nezamestnanosti) stimulujú aktívny prístup pracovnej sily k zmene vlastného postavenia na trhu práce a označujú sa súhrnne ako **aktívna politika zamestnanosti**. **Pasívna politika zamestnanosti** zahrňuje najrôznejšie formy kompenzácie za stratu zárobku v nezamestnanosti. Rozdiel medzi aktívnou a pasívnou politikou zamestnanosti je, že aktívna politika sa snaží minimalizovať nezamestnanosť a pasívna sa orientuje na zlepšenie životnej situácie nezamestnaných formou rôznych podpôr a úľav.

Existujú dve formy podpory v nezamestnanosti:

- ❖ poistenie v nezamestnanosti – systém podpôr v nezamestnanosti,
- ❖ štátna podpora v nezamestnanosti – systém sociálnych dávok²⁵

Podľa Eurostatu sa výdavky na politiku trhu práce vzťahujú na verejné zásahy, ktoré sú výslovne zamerané na skupiny ľudí s problémami na trhu práce:

- nezamestnaní,
- zamestnaní s rizikom nedobrovoľnej straty zamestnania
- a neaktívne osoby, ktoré by chceli na trh práce vstúpiť.

---

²⁴ KREBS, V. a kol. 2005. Sociální politika III. Vydanie. Praha. ASPI. ISBN 80-7357-050-5. odk. 14

²⁵ HALÁSKOVÁ, R. 2008. Politika zaměstnanosti. Ostrava. Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7368-522-5. odk. 15

Tieto výdavky sú financované z 2 zdrojov:

- štátny rozpočet SR
- fondy EÚ

Právny rámec politiky trhu práce v SR dáva zákon č.5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý jednotlivými paragrafmi upravuje poskytovanie informácií a služieb, poskytovanie finančných príspevkov na uľahčenie vstupu na trh práce svojim klientom. Taktiež podporuje tvorbu a udržanie pracovných miest v odvetviach činností, ktoré je na trhu práce potrebné vytvoriť alebo udržať.

Nástroje aktívnych opatrení na trhu práce podľa zákona o službách zamestnanosti:

Príspevky pre občana

- Náhrada časti cestovných výdavkov - § 32 ods. 12 písm. d)
- Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť - § 49
- Príspevok na vykonávanie absolventskej praxe - § 51
- Príspevok na dochádzku za prácou - § 53
- Príspevok na presťahovanie za prácou - § 53a
- Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (samostatne zárobkovo činná osoba so zdravotným postihnutím) - § 60

Príspevky pre zamestnávateľa

- Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie - § 50
- Príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti - § 50j
- Príspevok na podporu udržania pracovných miest - § 50k
- Príspevok na dopravu do zamestnania - § 53b

Podpora zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím

Chránená dielňa a chránené pracovisko, príspevky pre zamestnávateľa, príspevky pre občana so zdravotným postihnutím

- Chránená dielňa a chránené pracovisko - § 55

- Príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska - § 56
- Príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní - § 56a
- Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť - § 57
- Príspevok na činnosť pracovného asistenta - § 59
- Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (zamestnávateľ) - § 60
- Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (občan so zdravotným postihnutím) - § 60

Aktivačná činnosť

- Príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj - § 52
- Príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby - § 52a

Vzdelávanie a príprava pre trh práce

- Vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie - § 46
- Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnancov - § 47²⁶

Celkové výdavky sú rozdelené na kategórie:

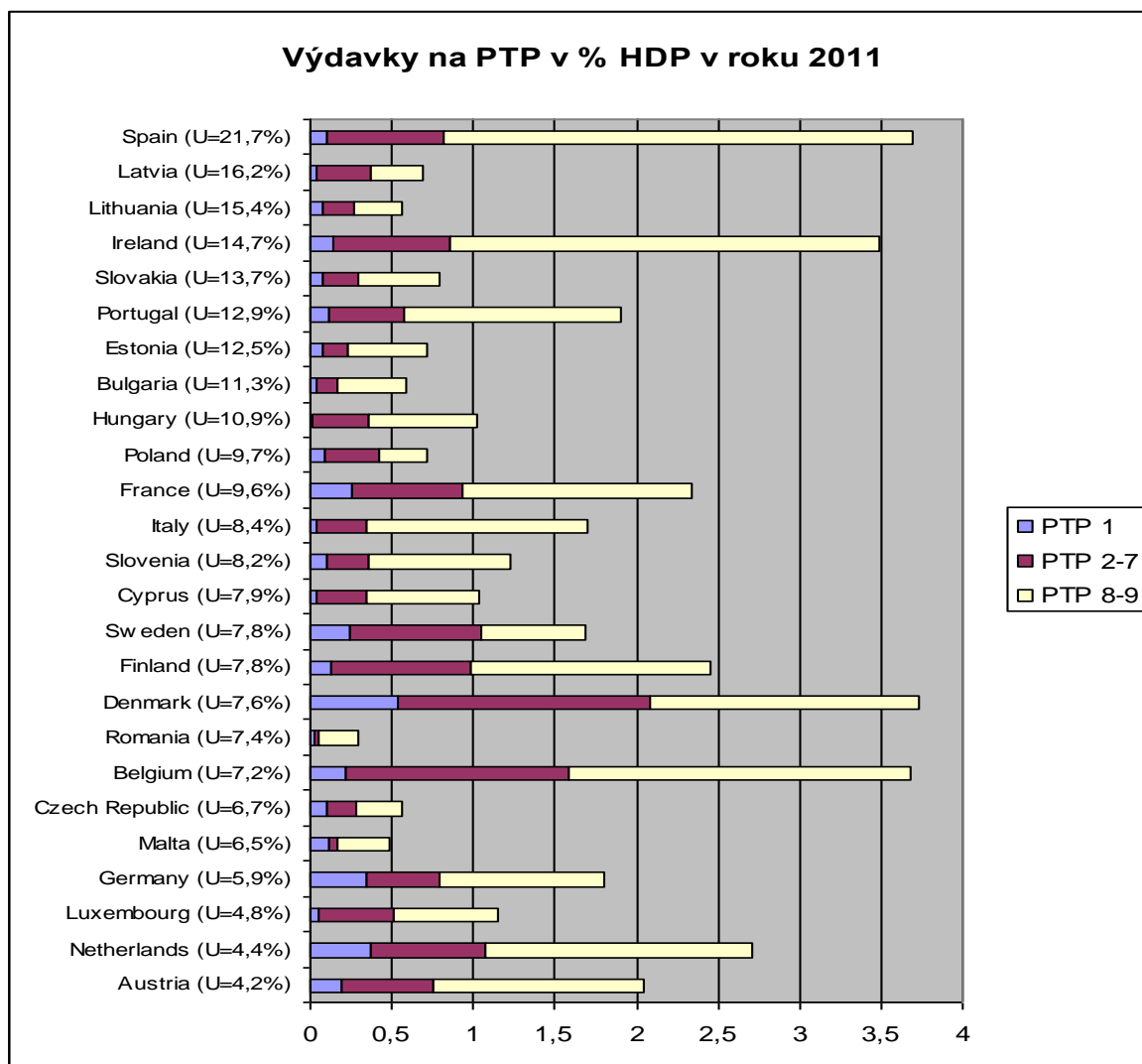
1. služby politiky trhu práce (kategória 1) – pokrývajú náklady na služby zamestnanosti spolu s ostatnými verejne financovanými službami pre tých, ktorí si hľadajú zamestnanie
2. opatrenia politiky trhu práce (kategória 2-7) –zahŕňajú aktivačné opatrenia pre nezamestnaných a ostatné cieľové skupiny
3. podpory politiky trhu práce (kategória 8-9) – zahŕňajú podporu a zachovanie príjmu pri strate zamestnania (väčšinou podpory v nezamestnanosti) a predčasnom odchode do dôchodku

Podpory politiky trhu práce (kategórie 8 a 9) sú súčasťou pasívnej politiky trhu práce a opatrenia politiky trhu práce (kategória 2-7) predstavujú aktívnu politiku trhu práce. Slovenská republika tak ako ostatné krajiny v Európskej únii uskutočňuje obe politiky trhu práce, pričom na úvod je nutné povedať, že patrí medzi krajiny s najvyššou nezamestnanosťou v EÚ a zároveň medzi krajiny s najnižšími výdavkami na aktívnu politiku trhu práce (vyjadrené v % HDP), čo konštatuje aj Záverečná

---

²⁶ Dostupné online: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace.html?page_id=13313

správa VÚ č. 2159 Uplatňovanie aktívnych opatrení na trhu práce v kontexte s aplikačnou praxou Európskej únie²⁷.

Graf č. 12 - VÝDAVKY NA POLITIKU TRHU PRÁCE EÚ % z HDP v roku 2011, jednotlivé štáty sú zoradené podľa miery nezamestnanosti v r. 2011, zdroj: Eurostat

2.1.2.1 Výdavky na služby politiky trhu práce (kategória 1) 2004 - 2011

Výdavky na služby politiky trhu práce sú podľa dokumentu Labour market policy statistics (methodology 2013)²⁸ všetky služby a aktivity uskutočnené systémom verejných služieb

²⁷ BAROŠOVÁ, Margita, Daniela KEŠELOVÁ a kol., 2012. Uplatňovanie aktívnych opatrení na trhu práce v kontexte s aplikačnou praxou Európskej únie, Bratislava, dostupné online: http://www.sspr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2012/Barosova/2159_baros_a_kol.pdf

²⁸ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

zamestnanosti (PES – public employment services) spolu so službami poskytnutými inými verejnými orgánmi v rámci verejných financií, ktoré uľahčujú integráciu nezamestnaných a iných uchádzačov o zamestnanie na trhu práce, alebo ktoré pomáhajú zamestnávateľom pri náboře a výbere zamestnancov (tabuľka č. 6).

Klasifikácia zásahov podľa druhu akcie – služby PTP	
1. Služby trhu práce	
1.1 Klientske služby	1.1.1 Informačné služby 1.1.2 Manažment individuálnych prípadov
1.2 Ostatné aktivity verejných služieb zamestnanosti	1.2.1 Administrácia opatrení PTP 1.2.2 Administrácia podpôr PTP 1.2.3 Ostatné služby/aktivity

Tabuľka č. 6 – klasifikácia služieb PTP, zdroj Labour market policy statistics- methodology 2013²⁹

Tieto výdavky tvoria vo väčšine krajín najmenšiu časť zo všetkých výdavkov. Výnimku tvorí Veľká Británia, kde tieto výdavky sú vyššie ako výdavky na podporu v nezamestnanosti.

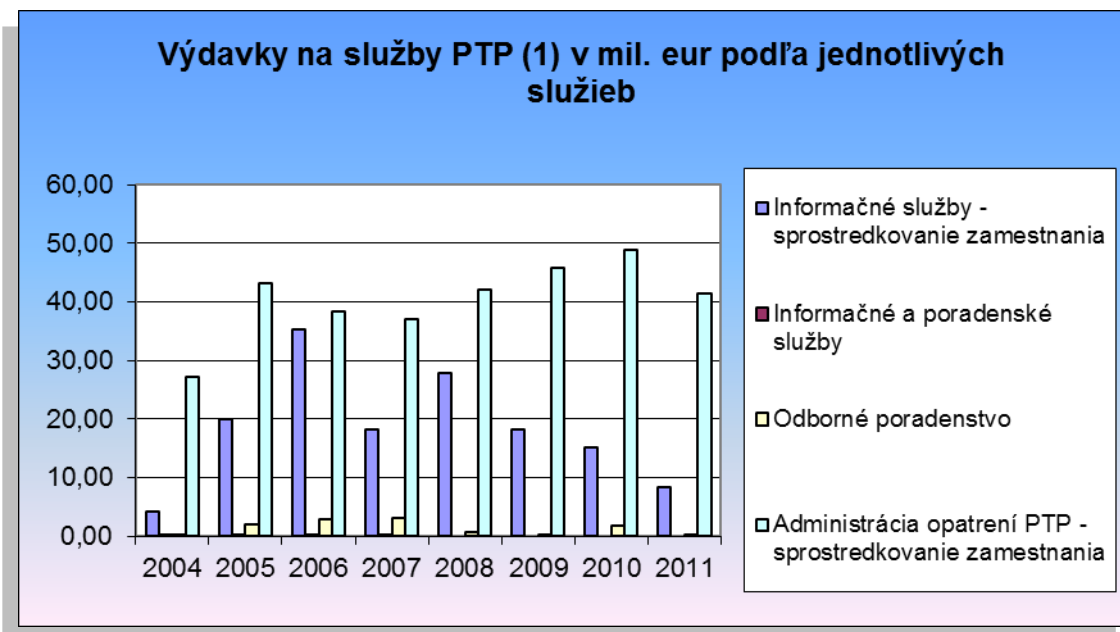
Objem výdavkov Slovenskej republiky v tejto oblasti zobrazuje tabuľka č. 7. Ako vidieť z tabuľky, objem prostriedkov v miliónoch eur sa od roku 2005 pohybuje v priemere okolo 60 miliónov eur ročne, pričom najväčšia časť je vynakladaná na sprostredkovanie zamestnania – administráciu opatrení politiky trhu práce. V roku 2011 predstavovali výdavky na administráciu opatrení viac ako 86% celkových výdavkov na kategóriu 1 a celkové výdavky na služby PTP zaznamenali pokles o 24,21% oproti roku 2010, čo je najnižšia úroveň od roku 2005.

Typ PTP/ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výdavky na služby PTP v mil. eur	31,66	65,26	76,91	58,27	70,59	64,35	65,83	49,89
Informačné služby – sprostredkovanie zamestnania	4,26	20,03	35,33	18,12	27,74	18,21	15,17	8,38
Informačné a poradenské služby	0,04	0,08	0,21	0,23	:	:	:	:
Odborné poradenstvo	0,21	2,08	2,93	2,97	0,77	0,29	1,72	0,03
Administrácia opatrení PTP – sprostredkovanie zamestnania	27,15	43,07	38,45	36,96	42,09	45,85	48,94	41,48

Tabuľka č. 7 - výdavky na služby PTP, zdroj: Eurostat

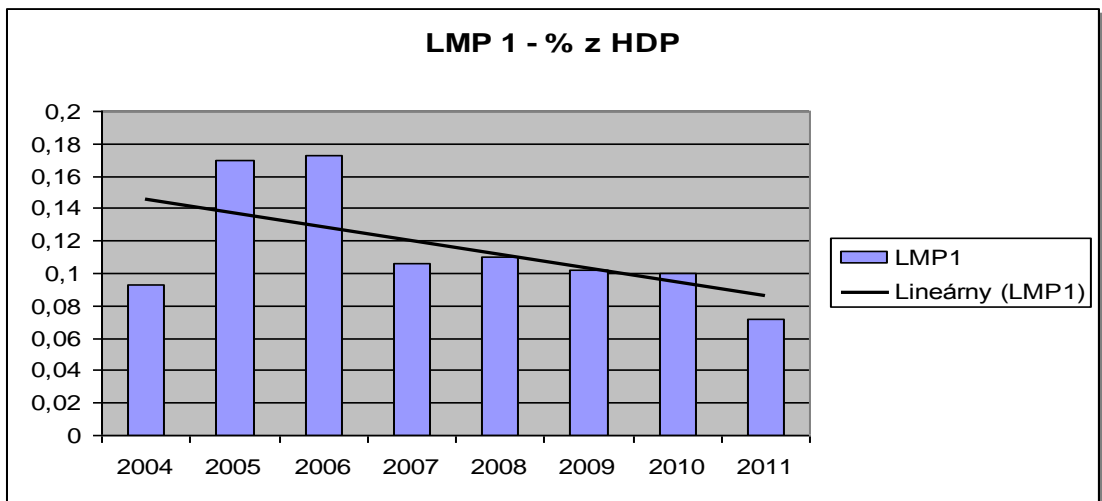
²⁹ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

V grafe č. 13 je jasne vidieť pokles výdavkov na informačné služby – sprostredkovanie zamestnania od roku 2006 a naopak rast výdavkov na spravovanie opatrení PTP od roku 2007, graf zároveň zachytáva pokles celkových výdavkov v roku 2011 o 24,21%.

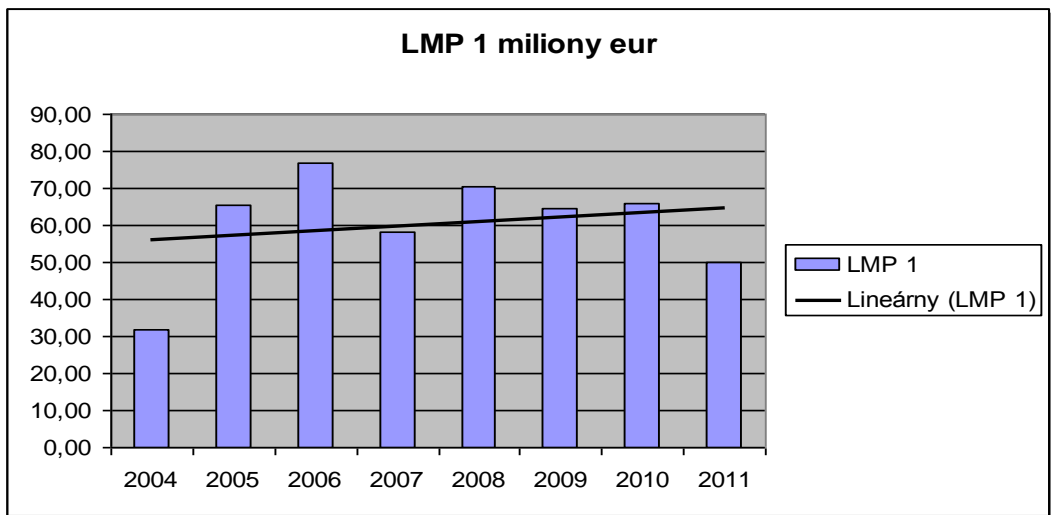

Graf č. 13 - výdavky na služby PTP podľa opatrení v mil. eur, zdroj: Eurostat

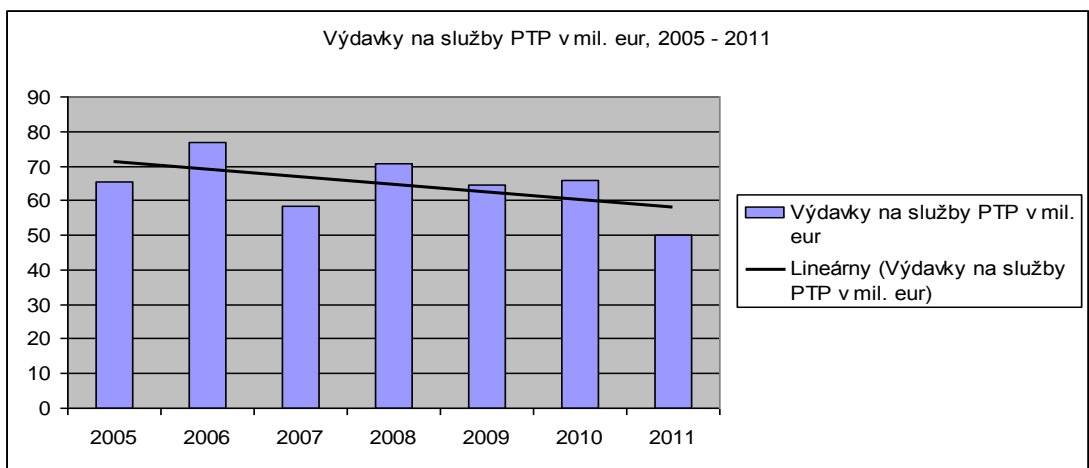
Ďalšie tri grafy znázorňujú lineárne trendy celkových výdavkov na služby PTP v rokoch 2004 až 2011. Zaujímavosťou je protichodný trend celkových výdavkov vyjadrených v miliónoch eur a v percentách z HDP. Pokiaľ výdavky vyjadrené v miliónoch eur od roku 2004 rastú, výdavky vyjadrené v % z HDP jednoznačne od roku 2004 klesajú. Klesajúci trend by bol badateľný aj pri vyjadrení v miliónoch eur, keby sa lineárny trend rátal od roku 2005, avšak trendová krivka by nezobrazovala tak rýchly pokles ako ho zobrazuje krivka lineárneho trendu pri vyjadrení v % z HDP. Na základe tohto môžeme konštatovať, že od krízy v roku 2008, kedy SR dosiahla najnižšiu mieru nezamestnanosti vo svojej histórii, dochádza k postupnému poklesu celkových výdavkov na služby PTP, ktoré by mali priradovať vhodných uchádzačov o prácu k voľným pracovným miestam ako aj spravovať opatrenia PTP, v celkovom vyjadrení v mil. eur a v % z HDP. Rovnaký vývoj je badateľný aj v ostatných krajinách V4, kde takisto najväčší pokles prišiel v roku 2011.

Graf č. 14 - Celkové výdavky na služby PTP v % z HDP, zdroj: Eurostat

Graf č. 15 - Celkové výdavky na služby PTP v mil. eur 2004-2011, zdroj: Eurostat

Graf č.16 celkové výdavky na služby PTP v mil. eur 2005-2011, zdroj: Eurostat

2.1.2.2 Výdavky na podpory politiky trhu práce (kategória 8-9) 2004 - 2011 - pasívna PTP

Do tejto kategórie výdavkov patria:

Dávka v nezamestnanosti (kategória 8) - je dávka vyplácaná po splnení zákonných podmienok zo základného fondu poistenia v nezamestnanosti, slúžiaca na zabezpečenie príjmu poistenca v dôsledku nezamestnanosti³⁰

Dávka garančného poistenia (kategória 8) - dávka vyplácaná po splnení zákonných podmienok zo základného fondu garančného poistenia, slúžiaca na uspokojenie nárokov z pracovnoprávneho vzťahu v dôsledku platobnej neschopnosti zamestnávateľa³¹

Predčasný starobný dôchodok (kategória 9) - je dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov poskytuje zo starobného poistenia. Účelom predčasného starobného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v starobe.

Podpora a zachovanie príjmu pri strate zamestnania	101,38	66,30	53,85	55,27	68,64	182,30	158,92	170,22
Dávka v nezamestnanosti	99,25	63,21	51,77	53,22	63,72	172,43	150,34	163,33
Dávka garančného poistenia	2,13	3,09	2,08	2,06	4,93	9,87	8,58	6,89
Predčasný odchod do dôchodku	13,11	36,12	97,03	144,29	210,76	240,23	239,85	172,51
Predčasný starobný dôchodok	13,11	36,12	97,03	144,29	210,76	240,23	239,85	172,51
Výdavky na podpory PTP	114,49	102,41	150,88	199,57	279,40	422,53	398,76	342,74

Tabuľka č. 8 - celkové výdavky na podpory v mil. eur PTP 2004 – 2011, zdroj: Eurostat

Na pasívnu politiku trhu práce vynakladá SR ročne v priemere od roku 2004 približne 61% celkových výdavkov na politiku trhu práce. V roku 2011 sa dávky v nezamestnanosti podieľali na celkových výdavkoch na PTP približne 29,9% a predčasné starobné dôchodky takmer 31,6%.

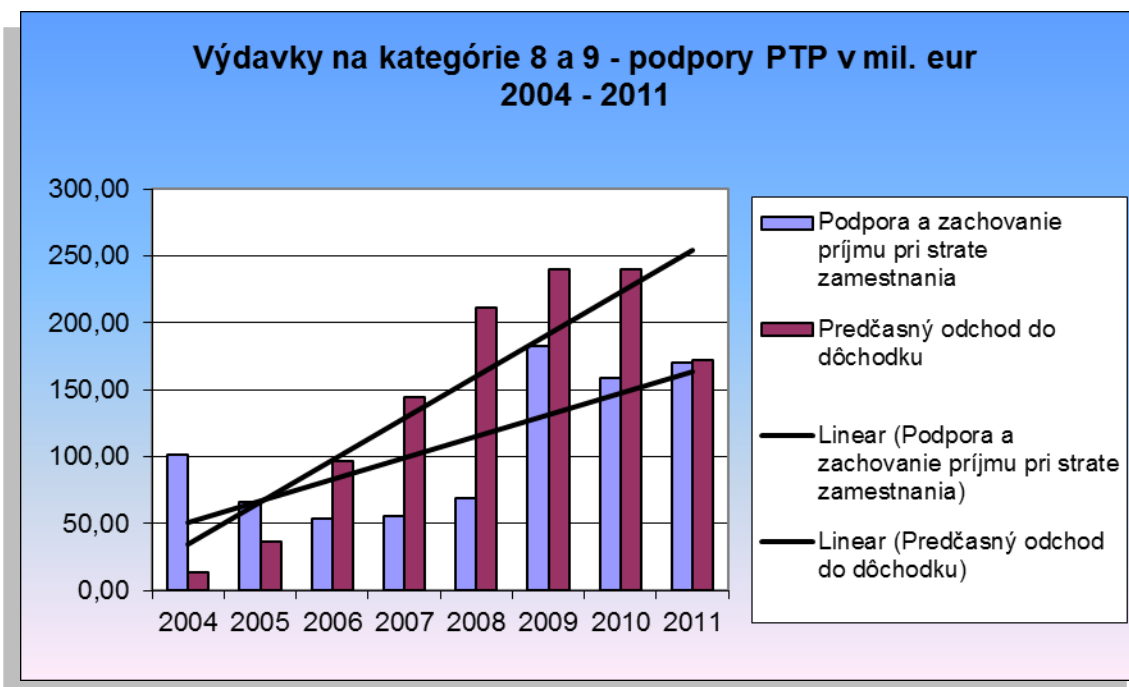

³⁰ Dostupné online: <http://www.socpoist.sk/davka-v-nezamestnanosti>

³¹ Dostupné online: <http://www.socpoist.sk/davka-garancneho-poistenia/1359s>

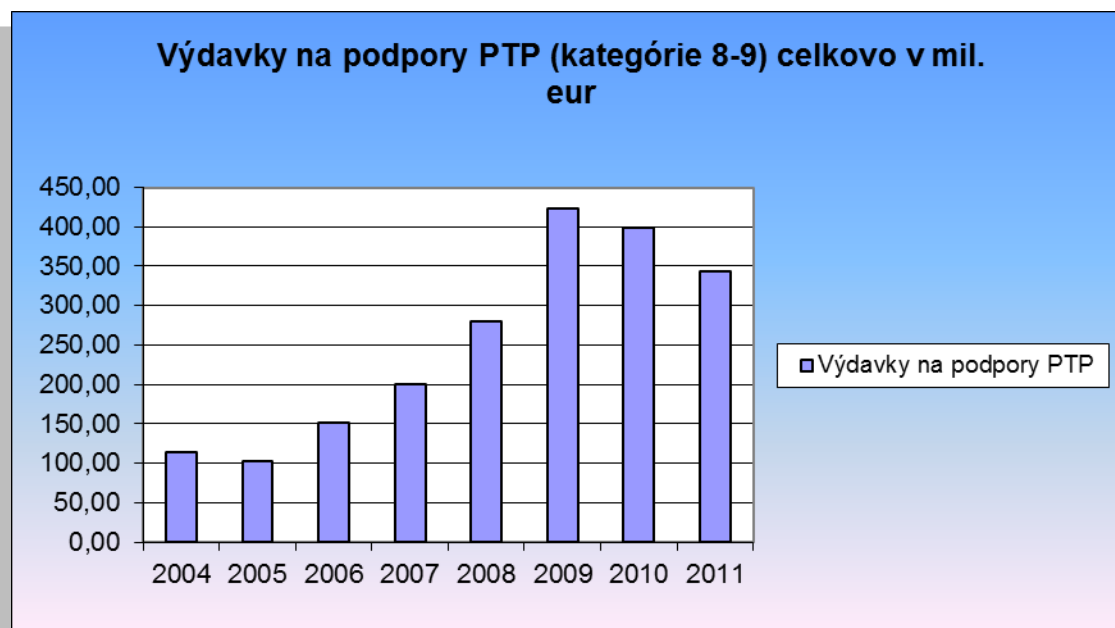
Graf č. 17 - výdavky PTP kategória 8 v mil. eur 2004 – 2011, zdroj: Eurostat

Na grafe č. 18 sú znázornené výdavky na kategóriu 8, dávky v nezamestnanosti a dávky garančného poistenia, ktoré rapídne vzrástli súčasne s vypuknutím globálnej krízy v roku 2008, kedy sa nezamestnanosť na Slovensku odrazila od svojho dosiahnutého minima a nabrala rastúci trend, čo viedlo k radikálnemu zvýšeniu výdavkov na dávky v nezamestnanosti (tieto dávky súvisia najmä s krátkodobou nezamestnanosťou) a s pádom mnohých firiem taktiež k zvýšeniu dávok garančného poistenia. Výška týchto výdavkov v krátkom období priamo súvisí s ekonomickým cyklom, keďže dávky v nezamestnanosti sú časovo limitované, teda určené najmä pre krátkodobo nezamestnaných.

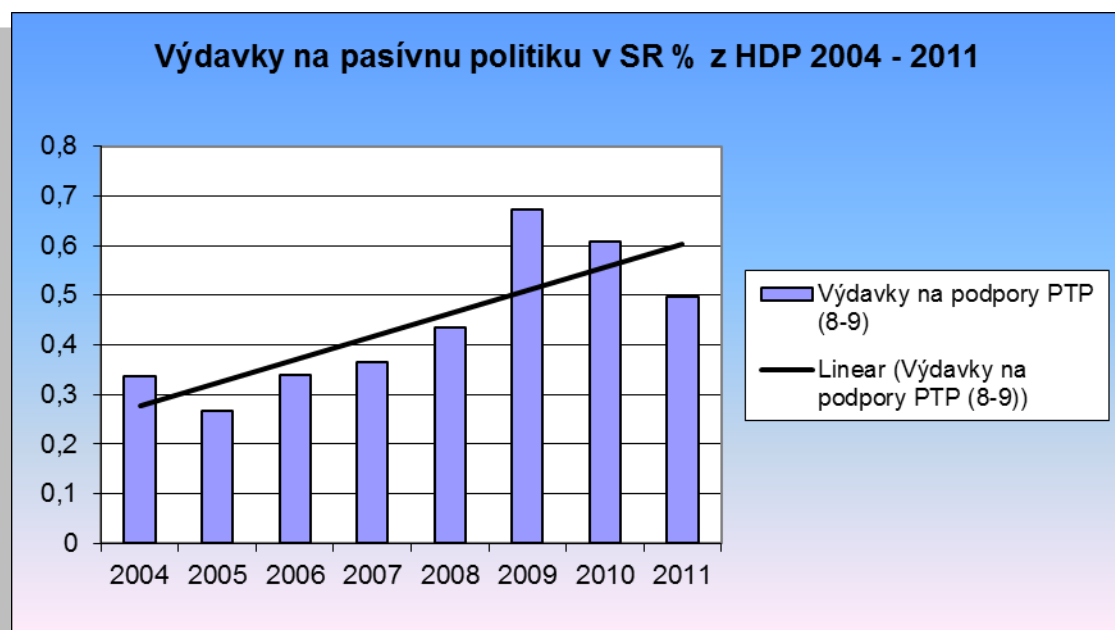

Graf č. 18 - vývoj výdavkov na podpory PTP v mil. eur v členení na kategórie 8 a 9, 2004 – 2011, zdroj: Eurostat

Výdavky na predčasný odchod do dôchodku predbehli výdavky na podporu a zachovanie príjmu pri strate zamestnania v roku 2006, avšak k rýchlejšiemu rastu výdavkov na predčasné starobné dôchodky prišlo už v roku 2005, čo mohlo súvisieť jednak s poklesom nezamestnanosti v danom období a zároveň so zmenou veku odchodu do dôchodku, ktorá bola účinná od 1. januára 2004 a pravdepodobne viedla mnohých obyvateľov k rozhodnutiu požiadať o predčasný starobný dôchodok. Podiel výdavkov na predčasné dôchodky na celkovom objeme výdavkov na PTP je vysoký. Práve predčasné starobné dôchodky sa podieľali najvyšším percentom na raste celkových výdavkov na podpory PTP (kategória 8-9), v roku 2011 však prišlo k vyrovnaní pomeru medzi kategóriou 8 a kategóriou 9 na 50:50.

Graf č. 19 - výdavky na podpory PTP celkovo v mil. eur 2004 – 2011, zdroj: Eurostat

Graf č. 20 – výdavky na pasívnu politiku trhu práce v SR, zdroj: Eurostat

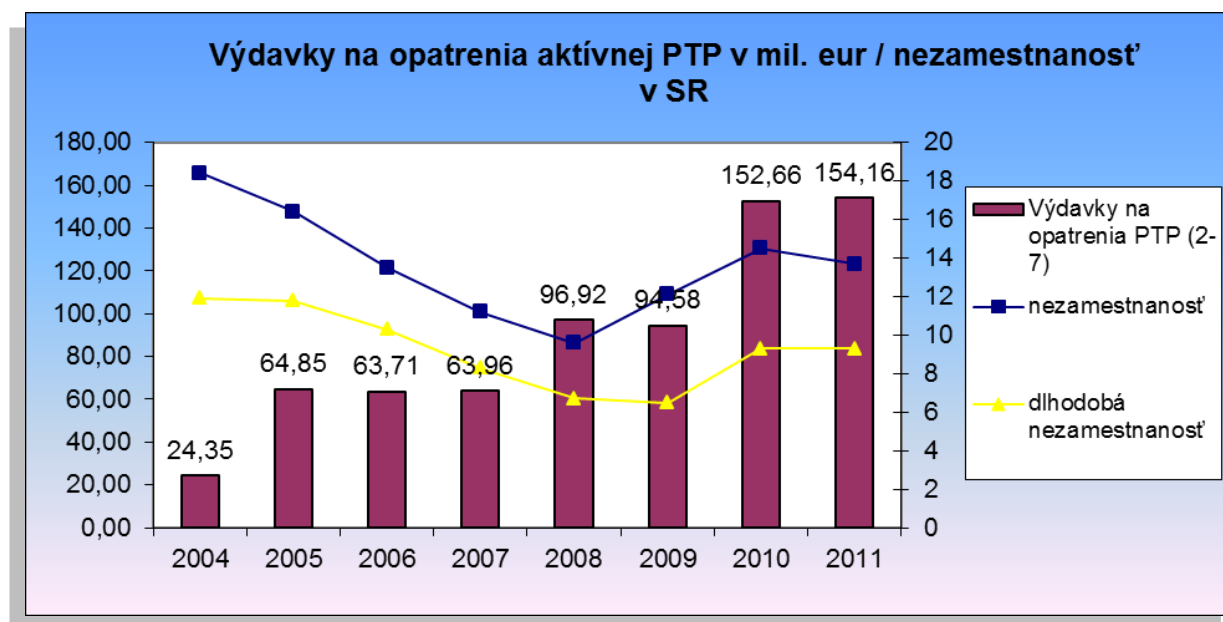
Celkové výdavky na pasívnu politiku vyjadrené v miliónoch eur alebo ako % podiel z HDP rástli od roku 2004 do roku 2010, kedy výdavky na predčasné dôchodky stagnovali a pokles dávok v nezamestnanosti spôsobil pokles celkových výdavkov na pasívnu politiku SR. V roku 2011 prišlo k poklesu výdavkov na predčasné starobné dôchodky o viac ako štvrtinu, čo spôsobilo pokles celkových výdavkov aj v roku 2011.

2.1.2.3 Výdavky na opatrenia politiky trhu práce v SR 2004-2011 (kategória 2-7) – opatrenia aktívnej PTP

Účinnosť jednotlivých programov aktívnych politík sa mení s hospodárskym cyklom³². Aktívne politiky sú teda pri raste účinnejšie, ak sa zameriavajú na odstraňovanie bariér pre zamestnávanie na ponukovej strane trhu práce. Pri poklese ekonomiky sa zvyšuje účinnosť opatrení zameraných na podporu dopytu po práci a klesá účinnosť ponukových opatrení³³.

Pre vyhodnotenie účinkov jednotlivých opatrení aktívnej PTP je mimoriadne dôležitá vysoká kvalita a spoľahlivosť štatistických údajov. Napr. Eurostat zbiera tieto údaje od členských krajín, pričom sa tiež len môže spoľahnúť na štatistické úrady v členských krajinách, čiže sám Eurostat nevie garantovať kvalitu týchto údajov. Názory na účinnosť aktívnej PTP sa veľmi líšia, na jednej strane sú jej zástancovia, ktorí zdôrazňujú výhody, na strane druhej sú ekonómovia, ktorí spochybňujú účinky aktívnej PTP a mnohokrát zdôrazňujú jej veľmi krátkodobé účinky, možnosti zneužívania a zbytočne vynaložené náklady. Faktom ostáva, že Európa vidí v aktívnej PTP nástroj, ktorým môže priamo zasahovať do trhu práce a určitým spôsobom ovplyvňovať vývoj nezamestnanosti. Účinok každého nástroja však závisí od podmienok, v ktorých a ako je uplatňovaný.

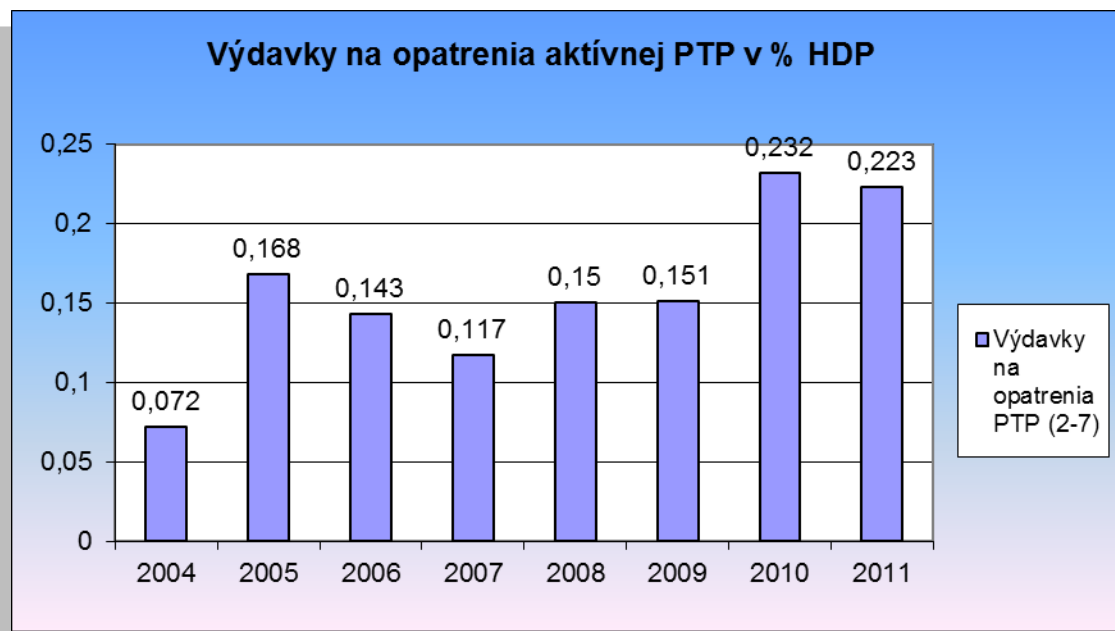
³² OECD. Employment Outlook 2010, Moving beyond the Jobs Crisis. ISBN: 9789264086142. dostupné online: <http://www.oecd.org/els/emp/48806664.pdf>

³³ HARVAN, P., 2011. Hodnotenie efektívnosti a účinnosti výdavkov na APTP na

Slovensku. Ekonomická analýza. Inštitút finančnej politiky MF SR, dostupné na: <http://www.expak-at.sk/expak/img/uploads/expak1364.pdf>

Graf č. 21 - výdavky na opatrenia aktívnej PTP v mil. eur 2004 – 2011, zdroj: Eurostat

Na grafe č. 21 (vyššie) je vidieť prudký nárast objemu výdavkov na aktívnu PTP v miliónoch eur v období globálnej krízy a po nej. Zvýšené výdavky na aktívnu PTP slúžili vláde SR ako nástroj v boji proti nezamestnanosti, avšak na úroveň dlhodobej nezamestnanosti nemali žiadny vplyv.

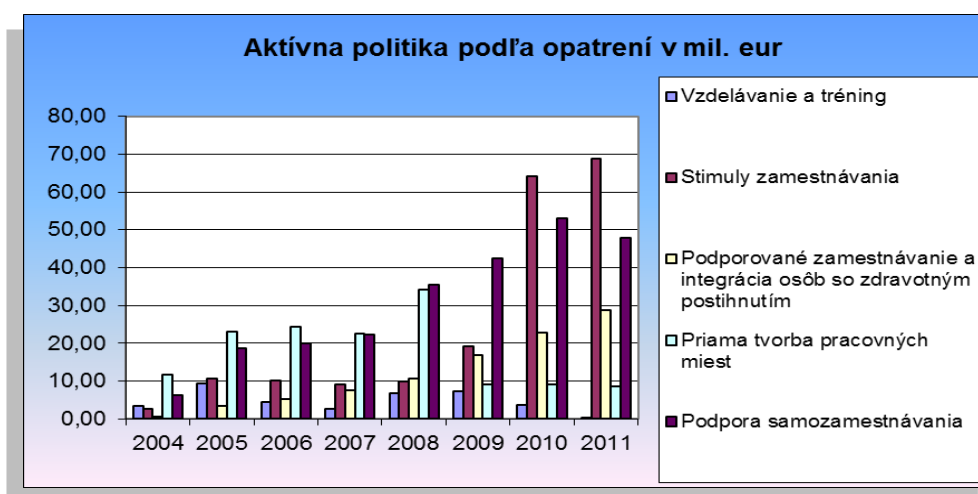

Graf č. 22 - výdavky na opatrenia aktívnej PTP v % z HDP 2004 – 2011, zdroj: Eurostat

Výdavky na aktívnu politiku trhu práce v Slovenskej republike vzrástli od roku 2004 šesťnásobne, čo sa objemu prostriedkov týka (graf č. 21) a vo vzťahu k HDP trojnásobne (graf č. 22). V prepočte na 1% nezamestnanosti rástli výdavky na aktívnu politiku ešte rýchlejšie, kde prišlo k nárastu z úrovne 1,323 mil. eur na 11,253 mil. eur.

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1,32	3,95	4,72	5,71	10,10	7,82	10,53	11,25

Tabuľka č. 9 – výdavky na aktívnu PTP na 1% nezamestnanosti v SR v mil. eur, zdroj : Eurostat

Graf č. 23 – aktívna PTP podľa opatrení v mil. eur, zdroj: Eurostat

Opatrenia aktívnej PTP podľa klasifikácie metodológie štatistiky politiky trhu práce pre rok 2013 obsahujú nasledovné kategórie:

Opatrenia PTP		
2.	Vzdelávanie a tréning	
	2.1	Inštitucionálne vzdelávanie a tréning
	2.2	Vzdelávanie a tréning na pracovisku
	2.3	Alternatívne vzdelávanie a tréning
	2.4	Špeciálna podpora pri získaní vzdelania
3.	Rotovanie a zdieľanie zamestnaní (táto kategória je po novom zahrnutá v kategórii 4)	
4.	Stimuly zamestnávania	
	4.1	Náborové stimuly
		4.1.1 Permanentné
		4.1.2 Dočasné
	4.2	Stimuly udržania zamestnania
	4.3	Rotovanie a zdieľanie zamestnaní
		4.3.1 Rotovanie zamestnania
		4.3.2 Zdieľanie zamestnania
5.	Chránené a podporované zamestnávania a integrácia osôb so zdravotným postihnutím	
	5.1	Chránené a podporované zamestnávania
	5.2	Integrácia osôb so zdravotným postihnutím
6.	Priama tvorba pracovných miest	
7.	Podpora samozamestnávania	

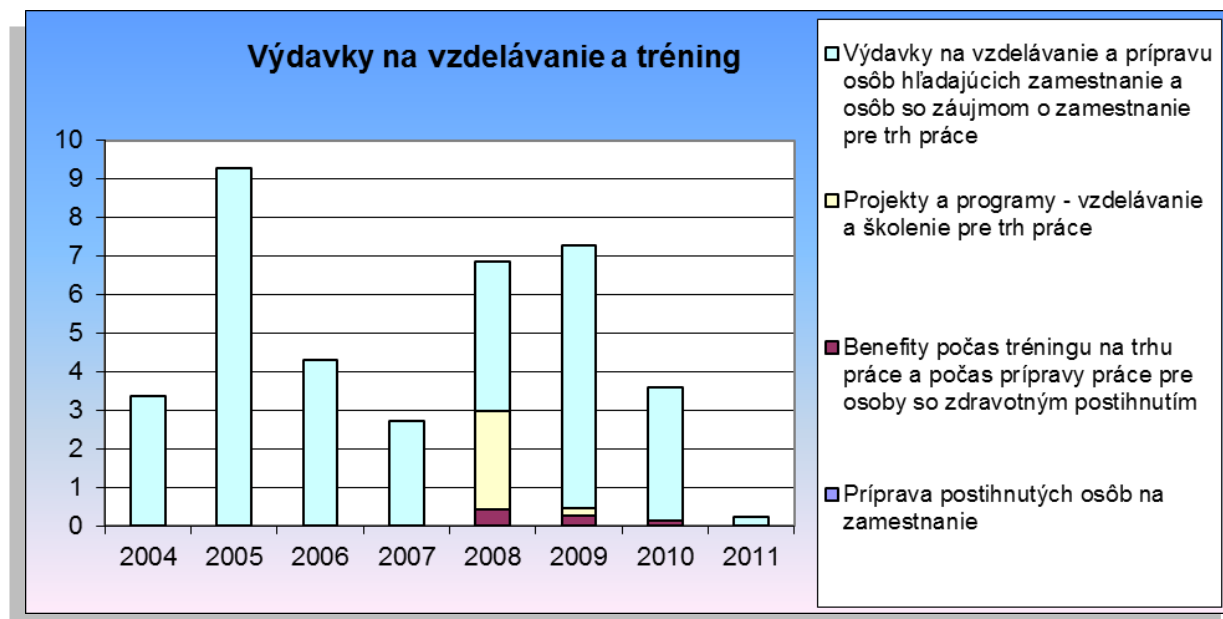
Tabuľka č. 10 – Opatrenia aktívnej PTP, zdroj: Eurostat

Vzdelávanie a tréning

Kategória 2 pokrýva opatrenia, ktoré sú zamerané na zamestnateľnosť cieľových skupín TP prostredníctvom vzdelávania a školenia, ktoré sú financované z verejných zdrojov³⁴.

³⁴ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

Výdavky na vzdelávanie a tréning v SR sú z väčšej časti tvorené výdavkami na vzdelávanie a prípravu osôb hľadajúcich zamestnanie a osôb so záujmom o zamestnanie pre trh práce, ďalšie dve opatrenia sa objavili iba v rokoch 2008-2010 aj to výraznejšie len v roku 2008, kedy dosiahli takmer 50% celkových výdavkov na vzdelávanie a tréning v danom roku. Na prípravu osôb so zdravotným postihnutím neboli vynaložené žiadne prostriedky. Inštitút zamestnanosti vo svojom pohľade na štruktúru výdavkov PTP konštatuje, že vzhľadom vysokú mieru dlhodobej nezamestnanosti, nezamestnaní potrebujú rekvalifikáciu no i napriek tomu SR v tejto oblasti vynakladá v rámci EÚ najmenej finančných prostriedkov³⁵.

Graf č. 24 - výdavky na vzdelávanie a tréning v mil. eur, zdroj: Eurostat

Hodnotenia vzdelávacích programov naznačujú, že programy majú s väčšou pravdepodobnosťou pozitívny účinok na určité cieľové skupiny. Konkrétne, vzdelávacie programy majú tendenciu zvyšovať mieru zamestnanosti príjemcov s lepšimi vyhliadkami na trhu práce a to žien vracajúcich sa na trh práce a migrujúcich vzdelaných ľudí. Vzdelávanie sa javí účinné, keď poskytuje odborné zručnosti požadované zamestnávateľmi, a keď dĺžka vzdelania nie je príliš krátka. Vzdelávanie poskytuje udržateľnejší vplyv na výsledky na trhu práce v strednom období. Makroekonomické štúdie považujú vzdelávanie za jedinou kategóriu aktívnej PTP, ktorá má významný pozitívny vplyv na celkové výsledky na trhu práce³⁶.

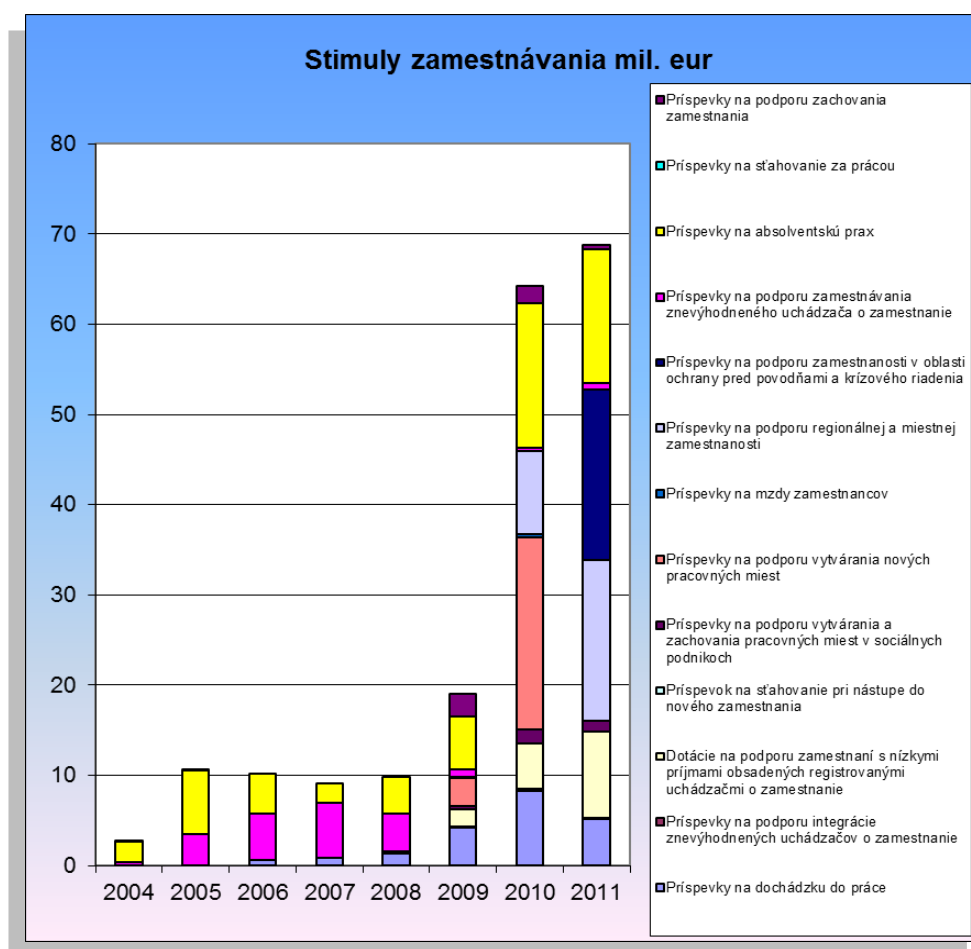
³⁵ Dostupné online: <http://www.iz.sk/sk/stanoviska/struktura-vydavky-politika-trh-prace>

³⁶ European Commission. Active Labour Market Policies. Dostupné online: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/24_almp_and_employment_services.pdf

Stimuly zamestnávania

Kategória 4 zahŕňa opatrenia, ktoré uľahčujú nábor nezamestnaných osôb a iných cieľových skupín alebo pomáhajú zabezpečiť kontinuitu zamestnania osôb ohrozených nedobrovoľnou stratou zamestnania³⁷.

Stimuly zamestnávania patria od roku 2010 k najväčším výdavkom aktívnej PTP v SR. Práve v roku 2010 bolo vynaložených 21,33 mil. eur, čo je tretina výdavkov na stimuly zamestnávania v danom roku, na príspevky na tvorbu nových pracovných miest. Najzaužívanejším nástrojom v rámci tejto kategórie sú príspevky na absolventskú prax, ktoré v minulosti tvorili spolu s príspevkami na zamestnanie znevýhodnených osôb hľadajúcich zamestnanie väčšiu časť celkových výdavkov. V rokoch 2010-2011 narástol objem vynaložených prostriedkov na príspevky na absolventskú prax, avšak ich podiel na celkových výdavkoch klesol na 25% v roku 2010 resp. 21,7% v roku 2011. SR od roku 2010 zvýšila počet opatrení a takisto aj prostriedkov vynaložených na tieto opatrenia.

Graf č. 25 - vývoj výdavkov na stimuly zamestnávania v mil. eur, zdroj: Eurostat

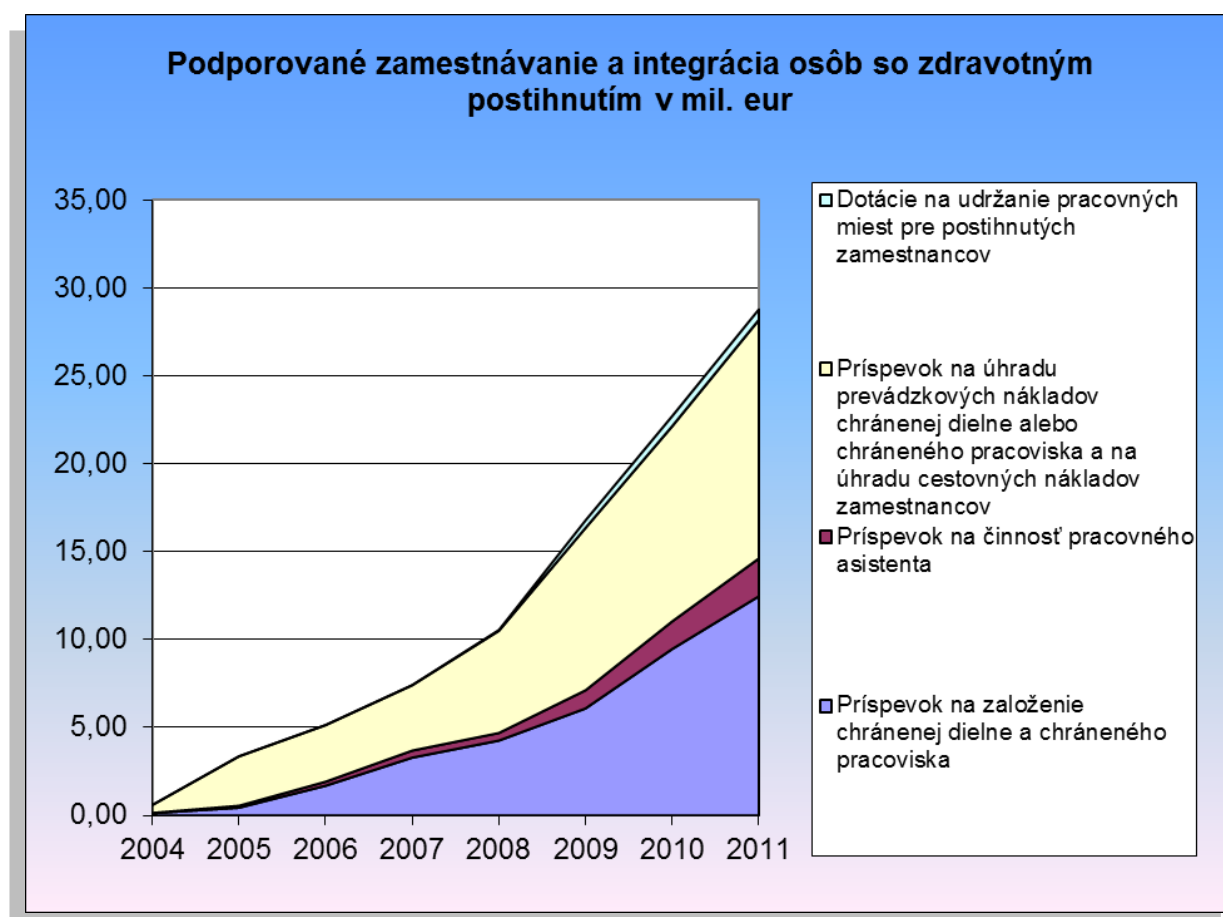
³⁷ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

Stimuly zamestnávania prinášajú veľké riziká, je totiž vysoko pravdepodobné, že cieľový príjemca by sa zamestnal i bez poskytnutého stimulu, a takisto, že zamestnávateľ môže nahradiť tzv. „nepríspevkových“ zamestnancov zamestnancami, na ktorých môže získať príspevok alebo bude čakať, kedy osoba hľadajúca zamestnanie nadobudne nárok na príspevok.

Chránené a podporované zamestnávanie a integrácia osôb so zdravotným postihnutím

Do tejto kategórie (5) zaraďujeme opatrenia, ktoré sú zamerané na podporu integrácie osôb so zníženou pracovnou schopnosťou na trh práce prostredníctvom chráneného alebo podporovaného zamestnávania alebo prostredníctvom rehabilitácie³⁸.

Uvedená kategória zaznamenáva od roku 2004 rast výdavkov a to v každom zo štyroch uplatňovaných opatrení. Najvýznamnejšie nástroje sú príspevky na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu cestovných nákladov zamestnancov a príspevok na založenie chránenej dielne a chráneného pracoviska.

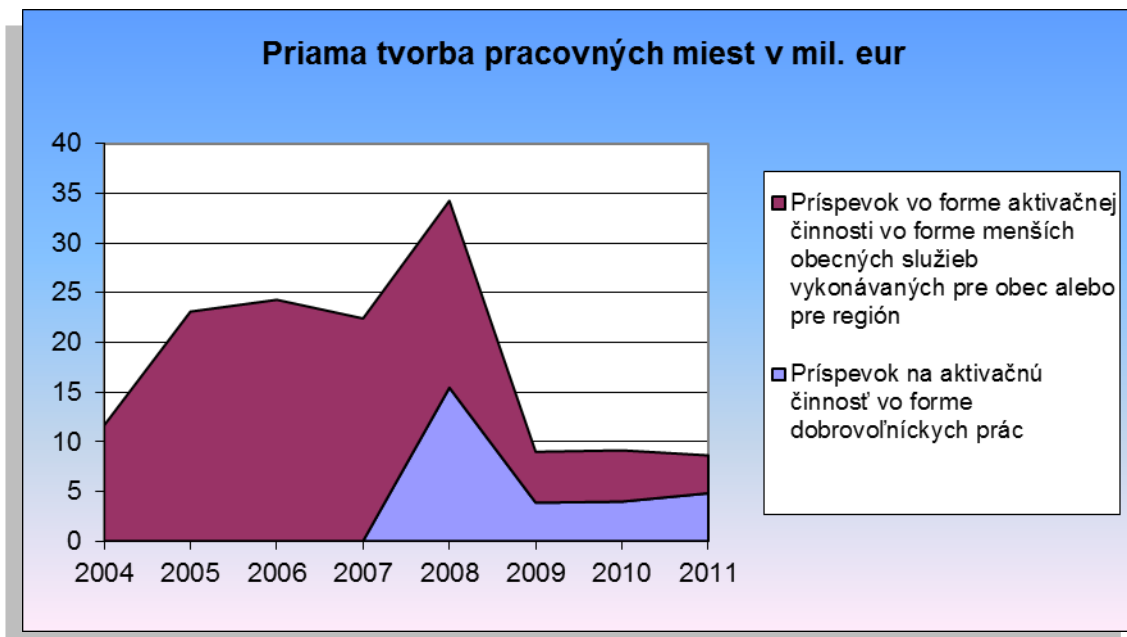
Graf č. 26 - výdavky na podporované zamestnávanie a integráciu osôb so zdravotným postihnutím v mil. eur, zdroj: Eurostat

³⁸ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

Priama tvorba pracovných miest

Kategória 6 – opatrenia, ktoré vytvárajú dodatočné pracovné miesta, obvykle prospešné pre obec alebo užitočné pre spoločnosť, s cieľom nájsť zamestnanie pre dlhodobo nezamestnaných alebo osoby inak ťažko umiestniteľné³⁹.

Výdavky na priamu tvorbu pracovných miest vyjadrené v miliónoch eur dosiahli v roku 2011 svoju najnižšiu úroveň od roku 2004. Priama tvorba pracovných miest vyjadrená ako podiel na celkových výdavkoch na aktívnu PTP zaznamenala prudký pokles od roku 2004. V tomto roku predstavovali aktivačné činnosti takmer 50% celkových výdavkov na aktívnu PTP. V priebehu ďalších rokov postupne klesal podiel týchto výdavkov až na úroveň 6% v roku 2011.

Graf č. 27 - priama tvorba pracovných miest v mil. eur, zdroj: Eurostat

Podľa záveru ekonomickej analýzy Inštitútu finančnej politiky MFSR participanti strácajú motiváciu hľadať si pracovné miesto počas trvania programu a vykonávanie drobných prác pre obec výrazne nezlepšuje ich zručnosti, a teda ani ich šancu sa zamestnať na nedotovanom pracovnom mieste. Príspevok na aktivačné práce môže byť do väčšej miery zneužívaný aj na zvýšenie príjmu obcí alebo participantov bez vplyvu na zamestnávanie⁴⁰.

³⁹ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

⁴⁰ HARVAN, P., 2011. Hodnotenie efektívnosti a účinnosti výdavkov na APTP na

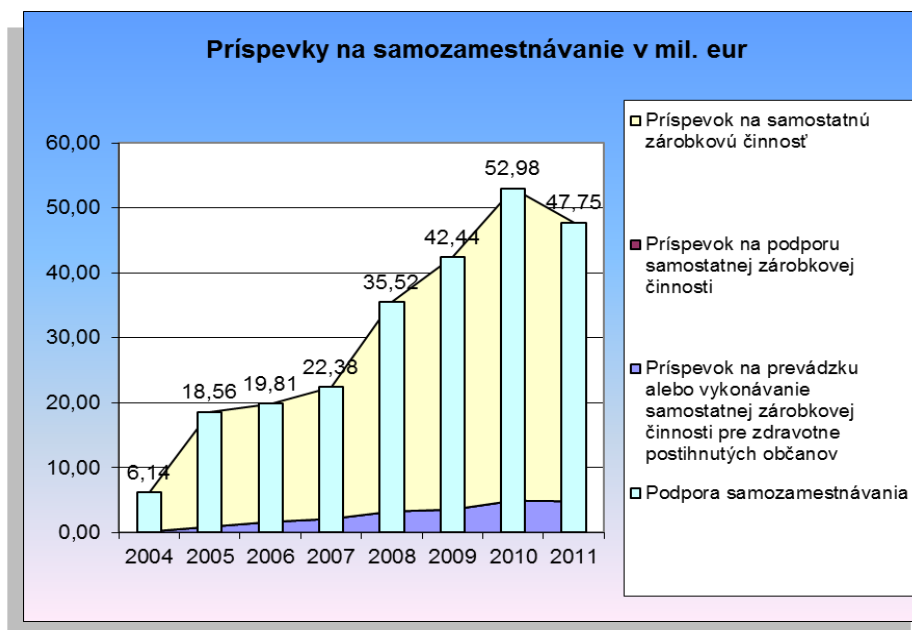
Slovensku. Ekonomická analýza. Inštitút finančnej politiky MF SR, dostupné na: <http://www.expak-at.sk/expak/img/uploads/expak1364.pdf>

Podpora samozamestnávania

Kategória 7 – opatrenia, ktoré podporujú podnikanie napomáhaním nezamestnaným a iným cieľovým skupinám pri zakladaní svojho vlastného podnikania alebo samozamestnávani⁴¹.

Slovenská republika sa v kategórii podpory podnikania a samozamestnávania pohybuje dlhodobo na špici EÚ. Priemerný podiel výdavkov na túto kategóriu v rokoch 2004 – 2011 dosahuje 33% celkových výdavkov na aktívnu PTP. Výdavky na podporu samozamestnávania vyjadrené v miliónoch eur rástli od roku 2004 až do roku 2010, prvý pokles bol zaznamenaný v roku 2011. Avšak pokles percentuálneho poklesu na celkových výdavkoch začal v roku 2010, pričom pokles tohto podielu v porovnaní s rokom 2009 bol až 14%. V roku 2009 dosiahol percentuálny podiel na celkových výdavkoch PTP až 45%, čo ukazuje, že práve tieto opatrenia slúžili v SR na boj proti rastu nezamestnanosti v období globálnej krízy.

Podpora samozamestnávania takisto prináša riziká a náklady. Nástroj môže byť účinný, ak je ponúknutý vybranej skupine osôb, u ktorej je predpoklad, že sa dokáže živiť prostredníctvom samostatnej zárobkovej činnosti. Toto riziko so sebou nesie určité riziko nákladov mŕtvej váhy, nakoľko osoby, ktoré plánujú začať podnikáť, sa rýchlo registrujú ako nezamestnaní, aby dostali príspevok na podnikanie, ktoré by rozbehli tak či tak⁴². Ďalším rizikom je ukončenie podporených samostatných zárobkových činností vo veľmi krátkej dobe po ich začatí, ku ktorému dochádza veľmi často.

Graf č. 28 - podpora samozamestnávania v mil. eur, zdroj EUROSTAT

⁴¹ Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF

⁴² European Commission. Active Labour Market Policies. Dostupné online: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/24_almp_and_employment_services.pdf

OECD (2010)⁴³ vo svojej štúdii odporúča práve zníženie tejto kategórie výdavkov a finančné prostriedky smerovať do kategórie vzdelávania a tréningu. Priepasť medzi týmito výdavkami je obrovská a je ju vidieť aj v tabuľke č.11, ktorá zobrazuje výdavky v mil. eur na jednotlivé nástroje aktívnej PTP v r. 2011.

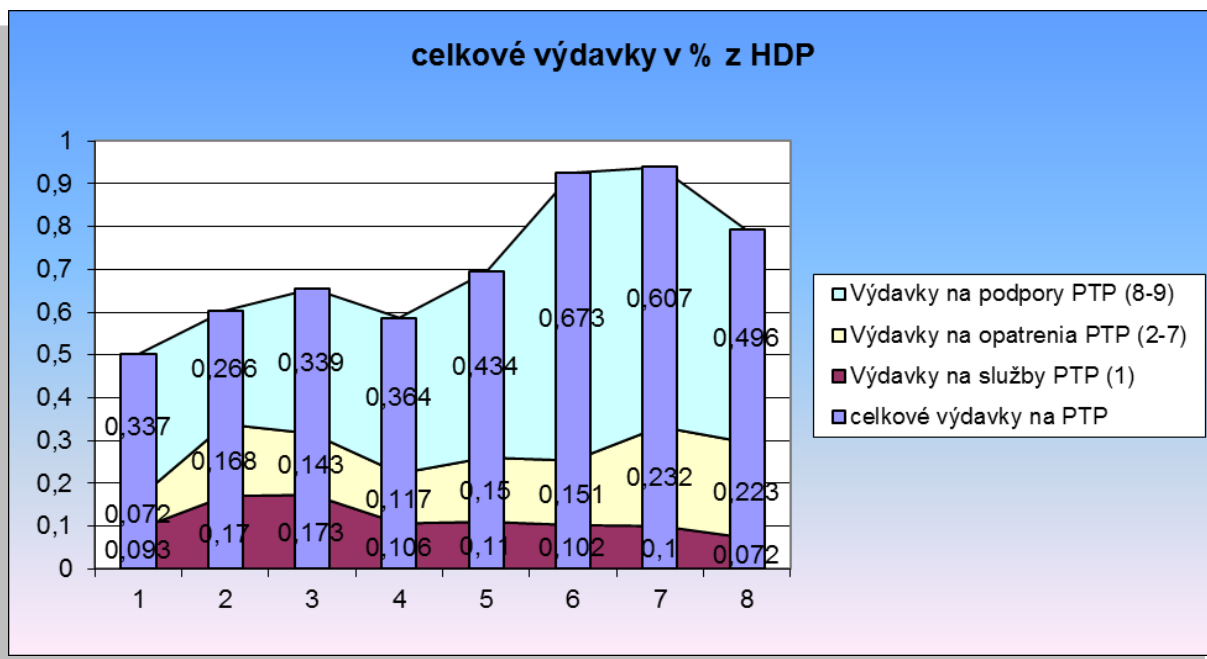
Príspevok na samozamestnávanie	42,91
Príspevok na podporu zamestnávania pri ochrane proti povodniam a riešení krízových situácií	18,84
Príspevok na podporu regionálneho a lokálneho zamestnávania	17,78
Príspevok na absolventskú prax	14,91
Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu cestovných nákladov zamestnancov	13,58
Príspevok na založenie chránenej dielne a chráneného pracoviska	12,47
Dotácie na podporu pracovných miest s nízkou mzdou obsadených registrovanými nezamestnanými	9,52
Príspevok na cestu do práce	5,17
Príspevok na prevádzku alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti postihnutých osôb	4,83
Príspevok na aktivačnú činnosť vo forme dobrovoľníckych prác	4,81
Príspevok vo forme aktivačnej činnosti vo forme menších obecných služieb vykonávaných pre obec alebo pre región	3,81
Príspevok na činnosť pracovného asistenta	2,15
Príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnych podnikoch	1,19
Príspevok na zamestnávanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie	0,72
Dotácie na udržanie pracovných miest pre postihnutých zamestnancov	0,59
Príspevok na podporu zachovania zamestnania	0,41
Výdavky na vzdelávanie a prípravu osôb hľadajúcich zamestnanie a osôb so záujmom o zamestnanie pre trh práce	0,23
Príspevky na podporu integrácie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie	0,15
Príspevok na sťahovanie pri nástupe do nového zamestnania	0,06
Podpora počas tréningu na trhu práce a počas prípravy práce pre osoby so zdravotným postihnutím	0,00
Príspevok na podporu vytvárania nových pracovných miest	0,00

Tabuľka č. 11 - opatrenia PTP v mil. eur, zdroj: Eurostat

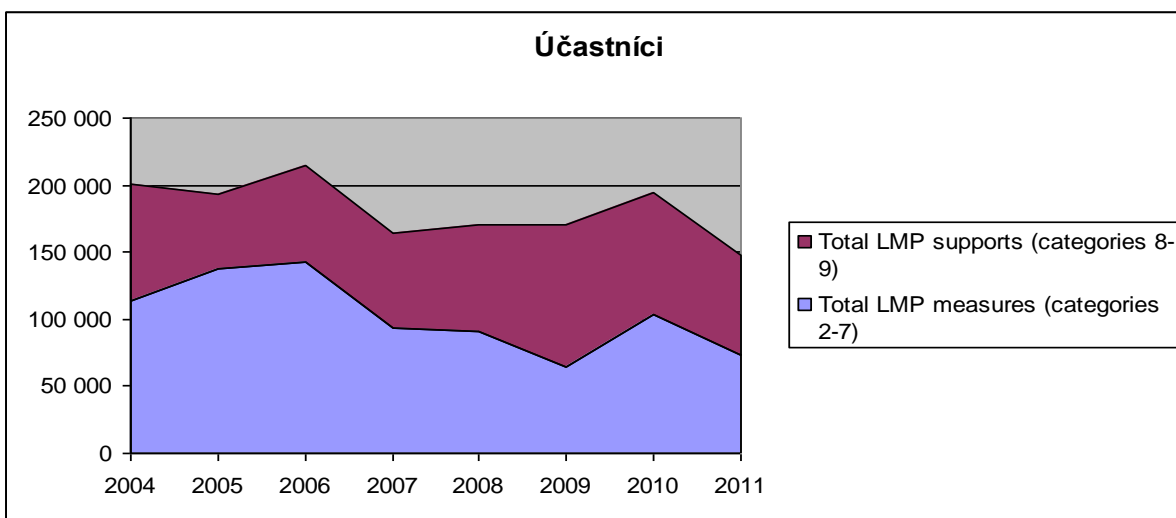
2.1.2.4 Celkové výdavky na politiku trhu práce v Slovenskej republike v rokoch 2004-2011

Slovenská republika patrí v rámci EÚ ku krajinám, ktoré majú najvyššiu mieru nezamestnanosti a zároveň najvyššiu mieru dlhodobej nezamestnanosti, no napriek tomu percentuálny podiel výdavkov na politiku trhu práce na HDP dosahuje hodnoty, ktoré nás radia do spodnej polovice krajín EÚ. Najväčšia časť týchto výdavkov je tvorená výdavkami na podpory PTP, ktoré v r. 2011 dosiahli vyše 62%, čo je úroveň, ktorú prekračujú už od roku 2007. V kategórii podpôr PTP dominujú výdavky na predčasné dôchodky, ktoré napriek poklesu z úrovne 72% dosiahnutej v roku 2007 na úroveň 50% v roku 2011 (vypočítané ako percentuálny podiel na celkových výdavkoch na podpory PTP vyjadrených v % z HDP). Takto vysoké výdavky na predčasné dôchodky nedosahuje podľa štatistík Eurostatu žiadna z krajín EÚ a SR je v tejto kategórii na prvom mieste v EÚ od roku 2007, kedy predbehla Poľsko, ktoré sa v súčasnosti pohybuje na úrovni 34%. Čo sa týka výdavkov na aktívnu PTP, objem výdavkov v miliónoch eur od roku 2004 prudko vzrástol.

⁴³ OECD. Employment Outlook 2010, Moving beyond the Jobs Crisis. ISBN: 9789264086142. dostupné online: <http://www.oecd.org/els/emp/48806664.pdf>

Graf č. 29 - celkové výdavky PTP v % z HDP, zdroj Eurostat

Graf č. 30 - počet účastníkov aktívnej a pasívnej PTP v počte osôb, zdroj Eurostat

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výdavky na politiku trhu práce								
Výdavky na služby PTP v mil. eur	31,66	65,26	76,91	58,27	70,59	64,35	65,83	49,89
Počet uchádzačov o zamestnanie registrovaných v systéme verejných služieb zamestnanosti (počet osôb)	383936	334605	296091	255155	254521	359125	398138	401468
Výdavky na opatrenia PTP v mil. eur	24,35	64,85	63,71	63,96	96,92	94,58	152,66	154,16
participanti na programoch aktívnej PTP (počet osôb)	113 787	137 890	142 384	93 838	90 801	63 936	103 529	73 290
Podiel účastníkov na kategórii 2 v % z celk. počtu	4,12%	3,19%	1,62%	0,69%	1,27%	1,47%	1,30%	0,13%
Podiel účastníkov na kategórii 4 v % z celk. počtu	5,08%	11,34%	9,89%	9,04%	10,44%	20,84%	27,20%	33,96%
Podiel účastníkov na kategórii 5 v % z celk. počtu	0,00%	0,22%	0,60%	1,23%	2,21%	4,31%	3,29%	5,30%
Podiel účastníkov na kategórii 6 v % z celk. počtu	88,16%	77,10%	73,43%	69,50%	62,95%	31,36%	40,73%	20,96%
Podiel účastníkov na kategórii 7 v % z celk. počtu	2,64%	8,15%	14,47%	19,55%	23,13%	42,02%	27,48%	39,65%
Výdavky na opatrenia PTP na jedného účastníka v eur	214,00	470,30	447,45	681,60	1 067,39	1 479,29	1 474,56	2 103,42
Podiel účastníkov na celkovom počte nezamestnaných v %	23,71%	32,29%	40,34%	32,03%	35,75%	19,92%	26,82%	20,19%
Výdavky na podpory PTP v mil. eur	114,49	102,41	150,88	199,57	279,4	422,53	398,76	342,74
prijemcovia podpôr PTP (počet osôb)	87 418	54 776	71 722	70 050	79 790	106 682	90 932	74 283
Podiel prijemcov v kategórii 8 v % z celk. počtu	85,51%	70,28%	37,69%	31,16%	27,93%	47,18%	47,33%	56,75%
Podiel prijemcov v kategórii 9 v % z celk. počtu	14,49%	29,72%	62,31%	68,84%	72,07%	52,82%	52,67%	43,25%
Výdavky na podpory PTP na jedného prijemcu v eur	1 309,68	1 869,61	2 103,68	2 848,97	3 501,69	3 960,65	4 385,25	4 613,98
Podiel prijemcov na celkovom počte nezamestnaných v %	18,21%	12,83%	20,32%	23,91%	31,41%	33,23%	23,56%	20,46%

Tabuľka č. 12 – výdavky na politiku trhu práce v SR

V tabuľke č. 12 je zachytená zmena štruktúry a vývoj výdavkov PTP od roku 2004 do roku 2011. Počet participantov opatrení PTP (aktívnej PTP) dosiahol jednu zo svojich najnižších úrovní čo sa počtu osôb týka ako aj percentuálneho podielu na celkovom počte nezamestnaných. Zaujímavé sú najmä zmeny v štruktúre aktívnej PTP a jej participantov, kde vidíme veľmi nízky počet participantov a výdavkov na vzdelávanie a tréning. Nárast participantov zaznamenali stimuly zamestnávania a podpora samozamestnávania, naopak veľký pokles participantov zaznamenali výdavky na priamu tvorbu pracovných miest, kde prišlo k poklesu z 88,16% v roku 2004 až na 20,96% celkového počtu participantov aktívnej PTP v roku 2011. Keď sa pozrieme na priemerné výdavky na jedného participanta, v roku 2011 činili 2103,42€ na jedného participanta aktívnej PTP, ide o obrovský nárast, ktorý hovorí o zmene štruktúry výdavkov v prospech nákladnejších opatrení, kedy počet participantov klesá avšak výdavky rastú, a to konkrétne stimulov zamestnania a podpory samozamestnávania. Tieto opatrenia sa mimochodom spájajú s veľkým rizikom nákladov tzv. mŕtvej váhy.

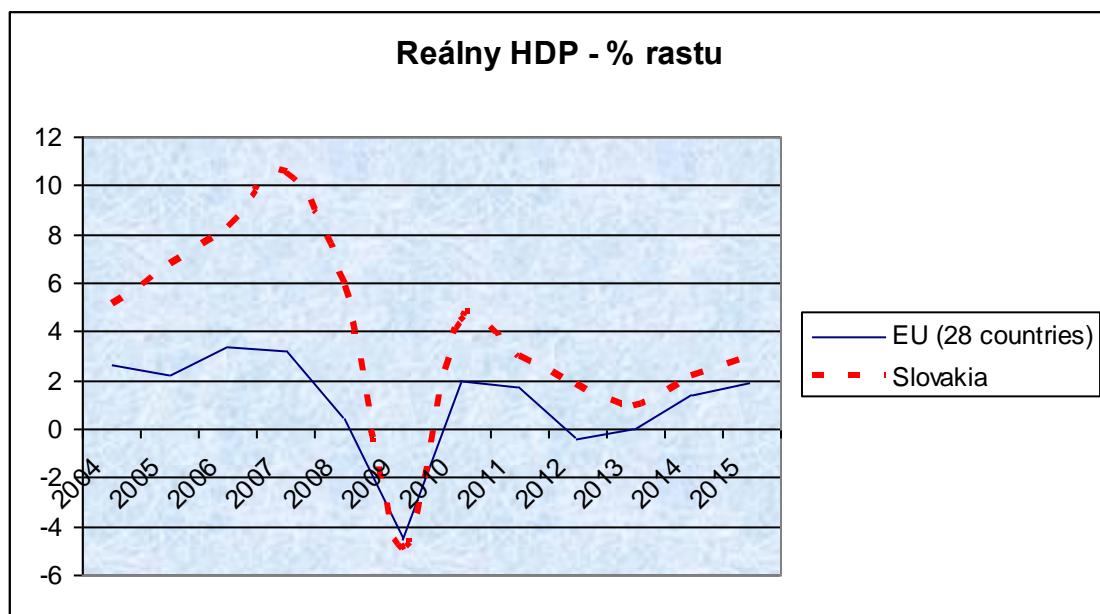
Výdavky na podpory PTP spolu s ich príjemcami klesajú od roku 2009, kde zaznamenali svoje maximum v dôsledku globálnej krízy a prudkého nárastu najmä krátkodobo nezamestnaných, ktorí sa kvalifikovali pre podporu v nezamestnanosti, čo vyrovnilo váhy medzi príjemcami podpôr PTP a podiel príjemcov podpory v nezamestnanosti a predčasných starobných dôchodkov bol takmer 50:50. Celkovo od roku 2004 prišlo k poklesu celkového počtu príjemcov, avšak opäť vidíme enormný nárast výdavkov na jedného príjemcu na úroveň 4613,98€. Čo sa podielu na celkovom počte nezamestnaných týka, tu sa dá povedať, že sa po celú dobu pohybujú okolo 23%.

2.2 Porovnanie krajín V4

Pre analýzu makroekonomických ukazovateľov, ich vývoja a najmä vplyvu na zamestnanosť sme pre komparačné účely vybrali krajiny V4, u ktorých môžeme povedať, že prešli podobným vývojom čo sa týka transformácie ekonomík socialistického centrálného plánovania na trhové ekonomiky. Samozrejme vývoj makroekonomického prostredia v týchto krajinách bol úplne odlišný, avšak porovnanie jednotlivých makroekonomických ukazovateľov a ich štruktúry môže priniesť spolu s porovnaním „best practice“ krajín odporúčania, ktorých výsledkom by mohlo byť zvyšovanie zamestnanosti.

V tejto časti analýzy sa pozrieme na vývoj HDP a jeho hlavných zložiek, vývoj nezamestnanosti/zamestnanosti, inflácie a keďže jedným z hlavných makroekonomických nástrojov je fiškálna politika, ktorá sa týka štátnych príjmov a výdavkov, jedna z kapitol sa bude zaoberať aj výdavkami štátu na politiku trhu práce.

Jedným z hlavných makroekonomických ukazovateľov je reálny HDP. Makroekonómia si ako cieľ stanovuje vysokú úroveň HDP a vysokú mieru rastu HDP. Ako vidíme na grafe č. 31, SR dosahuje vyššiu mieru rastu HDP ako priemer európskej 28ky. Vývoj rastu HDP je síce totožný, avšak v období rastu rástol reálny HDP SR rýchlejšie ako priemer EÚ 28 a pri poklesoch klesá reálny HDP pomalším tempom v porovnaní s EÚ 28.

Graf č. 31 - vývoj reálneho HDP v %, zdroj Eurostat (2013-2015 odhady)

V úvode sa pozrieme na nezamestnanosť a zamestnanosť v krajinách V4, jej vývoj, štruktúru a neskôr sa pozrieme pri akých úrovniach ostatných makroekonomických ukazovateľov sú dosahované jednotlivé úrovne nezamestnanosti/zamestnanosti. Analyzovanými ukazovateľmi budú:

1. HDP, jeho rast a štruktúra
2. Inflácia
3. Obchodná bilancia

Pred analýzou týchto vzájomných vzťahov je potrebné brať do úvahy nasledovné fakty, ktoré ovplyvňujú výkon makroekonomických politík v praxi:

Fiškálna politika - ovplyvňuje úroveň HDP dvomi hlavnými nástrojmi, daňami a vládnyimi výdavkami. Sloboda pri uskutočňovaní rozhodnutí v tejto politike je čiastočne limitovaná Paktom stability a rastu (Stability and growth pact) konkrétne jeho nápravnou časťou, podľa ktorej by mali členské štáty podniknúť vhodné opatrenia na nápravu nadmerných deficitov a to implementáciou postupu pri nadmernom deficite (EDP – excessive deficit procedure). EDP operacionalizuje limity rozpočtového deficitu a verejného dlhu dané hodnotovými prahmi 3% deficitu štátneho rozpočtu k HDP a 60% verejného dlhu k HDP. Tieto limity sú zakotvené v článku 126 Zmluvy o ES a v protokole 12

pripojeného k zmluve s cieľom zabezpečiť zdravé verejné financie nevyhnutné pre fungovanie hospodárskej a menovej únie⁴⁴.

Monetárna politika – národné centrálné banky sa vzdali veľkej časti svojich právomocí vstupom jednotlivých štátov do Eurozóny a prijatím eura, na rozhodovaní ECB, ktorej hlavným cieľom je dosiahnutie cenovej stability, sa podieľa guvernér NBS tak ako každý guvernér jedným hlasom.

Z tohto je zrejmé, že v rámci zabezpečenia efektívneho fungovania EÚ, musia členské štáty koordinovať svoje politiky navzájom, čo do určitej miery limituje prijímanie rozhodnutí pri dosahovaní makroekonomických cieľov.

2.2.1 Nezamestnanosť a zamestnanosť v krajinách V4

Pred analýzou hlavných ukazovateľov krajín V4, si zadefinujeme mieru nezamestnanosti a mieru zamestnanosti podľa Európskeho štatistického úradu, ktorého dáta budeme analyzovať.

Miera nezamestnanosti podľa Eurostatu predstavuje nezamestnané osoby ako percento celkovej pracovnej sily. Pracovná sila je celkový počet zamestnaných a nezamestnaných osôb. Nezamestnané osoby sú osoby vo veku 15 až 74 rokov, ktorí:

- a) boli bez práce počas sledovaného týždňa,
- b) boli v súčasnej dobe k dispozícii pre prácu, t.j. boli k dispozícii na výkon plateného zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti pred koncom dvoch týždňov nasledujúcich po referenčnom týždni,
- c) si aktívne hľadajú prácu, t.j. ktorí v období štyroch týždňov končiacich referenčným týždňom podnikli konkrétne kroky v hľadaní plateného zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti alebo ktorí si našli prácu s neskorším nástupom t.j. v lehote maximálne troch mesiacov⁴⁵.

Miera zamestnanosti je vypočítaná ako podiel počtu zamestnaných osôb vo veku 15 až 64 rokov na celkovom počte obyvateľov v rovnakom veku. Ukazovateľ je založený na Prieskume pracovnej sily uskutočňovanom EÚ. Prieskum zahŕňa celú populáciu žijúcu v súkromných domácnostiach a nevzťahuje sa na osoby v kolektívnych zariadeniach ako sú penzióny, internáty a nemocnice. Populácia zamestnaných pozostáva z tých osôb, ktoré počas referenčného týždňa vykonávali akúkoľvek prácu za odmenu alebo zisk po dobu najmenej jednej hodiny alebo síce nepracovali, ale mali prácu, v ktorej boli dočasne neprítomní⁴⁶.

---

⁴⁴ Dostupné online: http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/stability_and_growth_pact/l25020_cs.htm

⁴⁵ Dostupné online: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/table/description.jsp>

⁴⁶ Dostupné online: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/table/description.jsp>

2.2.1.1 Miera nezamestnanosti v krajinách V4

Vývoj miery nezamestnanosti v krajinách V4 bol ovplyvnený transformáciou ekonomík týchto krajín v deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Nezamestnanosť v Českej republike a Maďarsku sa pohybuje okolo priemernej úrovne miery nezamestnanosti v Eurozóne dlhodobo, pričom Slovenská republika a Poľsko sa k priemernej úrovni priblížili v posledných rokoch dokonca Poľsko sa podarilo dostať pod úroveň priemernej miery nezamestnanosti v Eurozóne. Z grafu jednoznačne vidieť, že najvyššia miera nezamestnanosti je v Slovenskej republike (okrem obdobia 2002-2006, kedy Poľsko dosahovalo vyššie podiely nezamestnaných osôb na celkovej pracovnej sile), kde ani v čase najväčšieho ekonomického boomu neklesla nezamestnanosť pod úroveň krajín V4 a priemeru Eurozóny. Toto môže súvisieť s názorom viacerých ekonómov, podľa ktorého Slovensko dosahuje prirodzenú mieru nezamestnanosti na vyšších úrovniach ako okolité krajiny. Nezamestnanosť v krajinách V4 ako aj v Eurozóne reagovala na vývoj situácie na globálnych trhoch a vyvíjala sa v súlade s ekonomickou teóriou vo vzťahu k ďalšiemu makroekonomickému ukazovateľu - rastu HDP, kedy v dôsledku krízy koncom roka 2008 spolu so spomalením rastu HDP v roku 2009 vzrástla vo všetkých krajinách zobrazených v grafe č. 32. Žiadnej z analyzovaných krajín sa do roku 2013 nepodarilo vrátiť k hodnotám z roku 2008, kedy okrem Maďarska dosiahli krajiny V4 a priemer Eurozóny svoje minimum v období posledných 16 rokov. Maďarsko svoje minimum dosiahlo v roku 2001 na úrovni 5,6% a do roku 2010 zaznamenalo 100% nárast miery nezamestnanosti až na úroveň 11,2%.

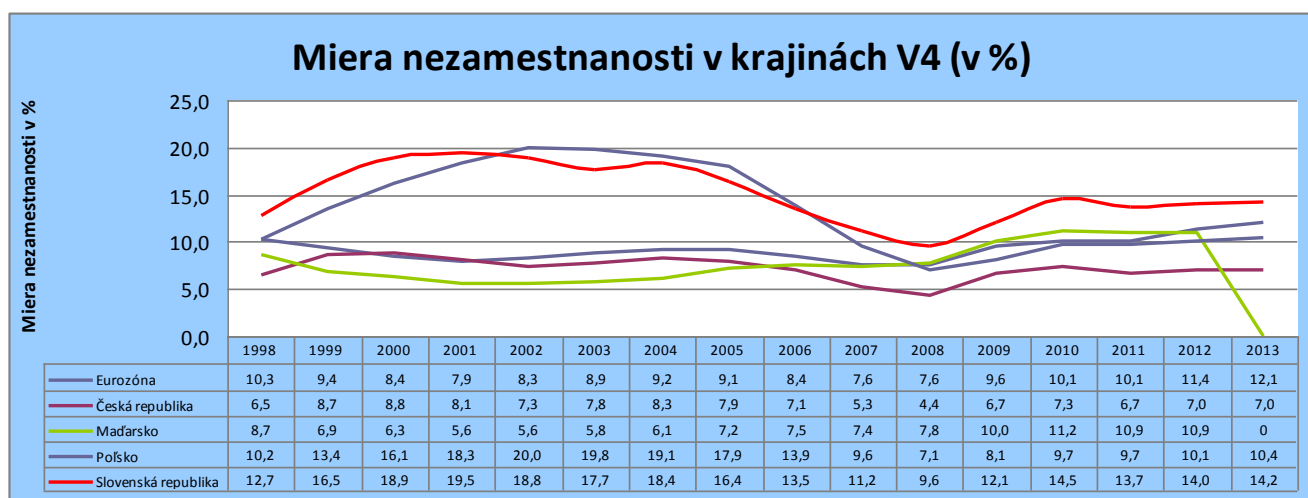
Lineárny trend mier nezamestnanosti krajín V4 signalizuje klesajúcu tendenciu miery nezamestnanosti za posledných 16 rokov (1998-2013) s výnimkou Maďarska. Priemerné hodnoty miery nezamestnanosti dosiahnuté za obdobie 16 rokov (1998-2013) ukazujú jednoznačne najhoršie výsledky SR a sú nasledovné:

Česká republika – 7,18%

Maďarsko – 7,9% (údaj za obdobie 1998-2012)

Poľsko – 13,34%

Slovensko -15,11%

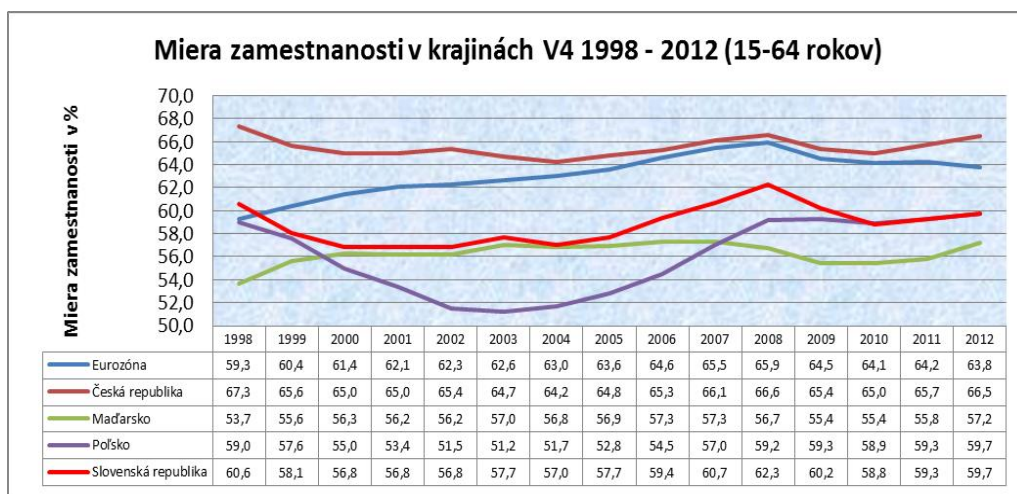

Graf č. 32 - Miera nezamestnanosti v krajinách V4, zdroj Eurostat

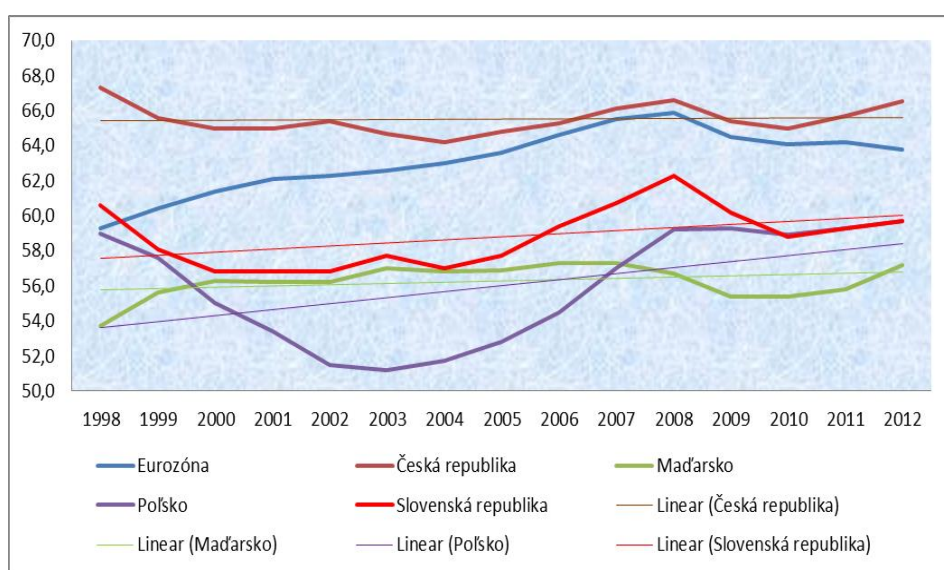

2.2.1.2 Miera zamestnanosti v krajinách V4

Pri pohľade na mieru zamestnanosti v krajinách V4 je situácia trochu odlišná. Slovenská republika figuruje spomedzi krajín V4 na druhom mieste, pričom jedine Česká republika dosahuje vyššiu mieru zamestnanosti ako je priemer Eurozóny. V roku 2012 miera zamestnanosti v krajinách V4 dosiahla takmer rovnaké úrovne ako v roku 1998 (+-1%). Výnimkou bolo len Maďarsko, ktoré si oproti roku 1998 polepšilo o 3,5 p.b.. Rast zamestnanosti zaznamenalo aj Poľsko, ktoré v roku 2012 dosiahlo svoje maximum 59,7%. Tieto dve krajiny dokonca prekonalí úroveň dosiahnutú v roku 2008. Česká a Slovenská republika zaznamenali pokles oproti roku 1998, ČR o 0,8 p.b. a SR o 0,9 p.b., svoje maximum tieto dve krajiny dosiahli v roku 2008. Najhoršia situácia od roku 1998 bola v Poľsku v rokoch 2000-2006, kedy Poľsko čo sa týka miery nezamestnanosti ako jediná krajina V4 predstihlo aj Slovenskú republiku (konkrétne 2002-2006). Najlepšie výsledky v posledných rokoch ako v miere nezamestnanosti tak aj v miere zamestnanosti dosahuje ekonomika Českej republiky, kde v roku 2013 bola miera nezamestnanosti na úrovni 7 %, pre porovnanie Slovenská republika mala viac ako dvakrát takú mieru nezamestnanosti (14,2%), a miera zamestnanosti na úrovni 66,5%, čo oproti Slovenskej republike predstavuje kladný rozdiel o 6,8 p.b..

Graf č. 33 - Miera zamestnanosti v krajinách V4 (15-64 rokov), zdroj Eurostat

Graf č. 34 - Lineárne trendy miery zamestnanosti v krajinách V4 (15-64 rokov), zdroj Eurostat

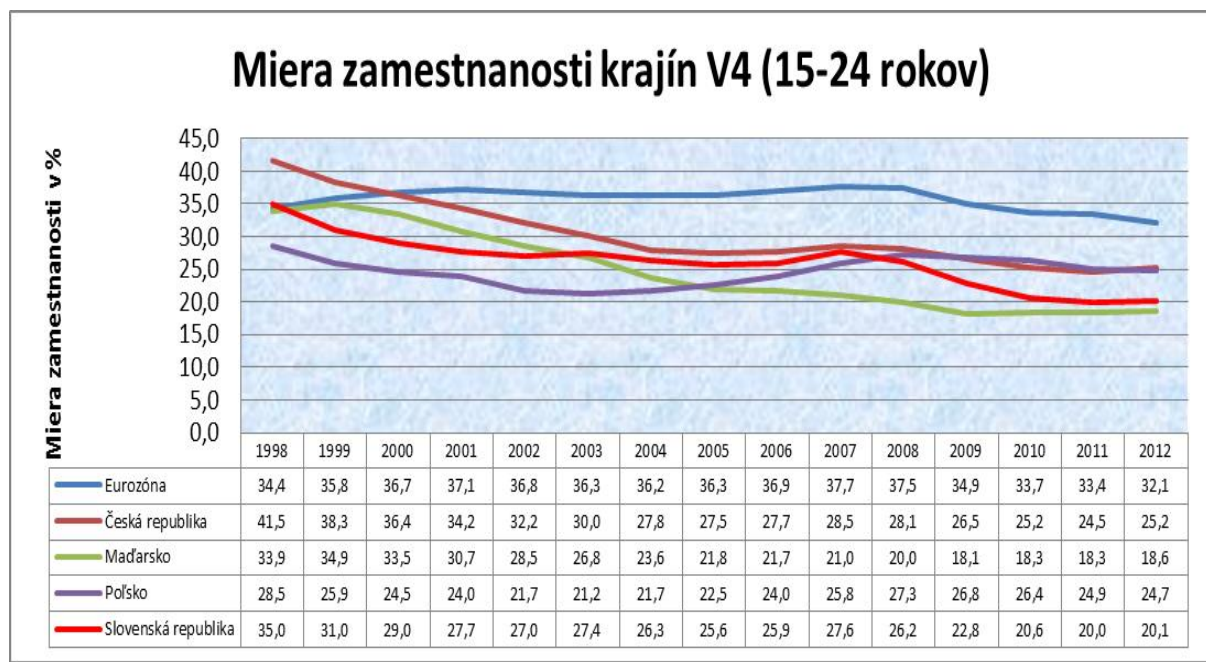
Ak by sme sa pozreli na lineárne trendové línie miery zamestnanosti, môžeme povedať, že trend od roku 1998 do roku 2012 je rastúci v každej krajine V4 (graf č. 34). Priemerné hodnoty miery zamestnanosti dosiahnuté za obdobie 15 rokov (1998-2012) sú nasledovné:

Česká republika – 65,51%

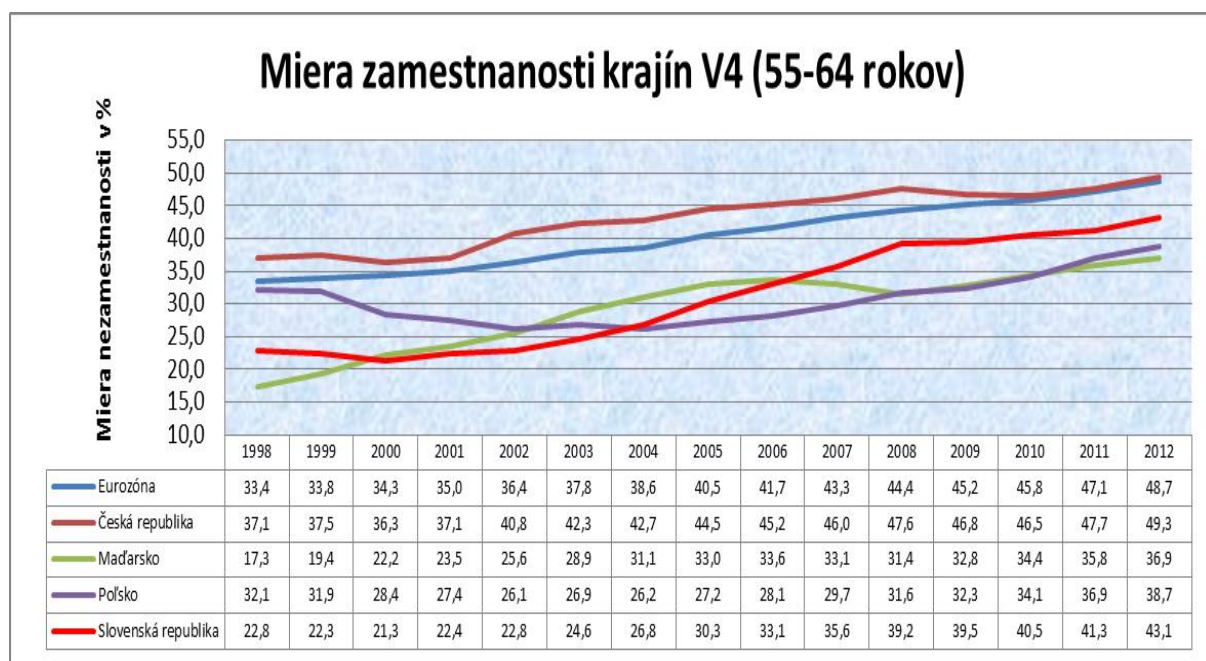
Slovensko -58,79%

Maďarsko – 56,25%

Poľsko – 56,01%

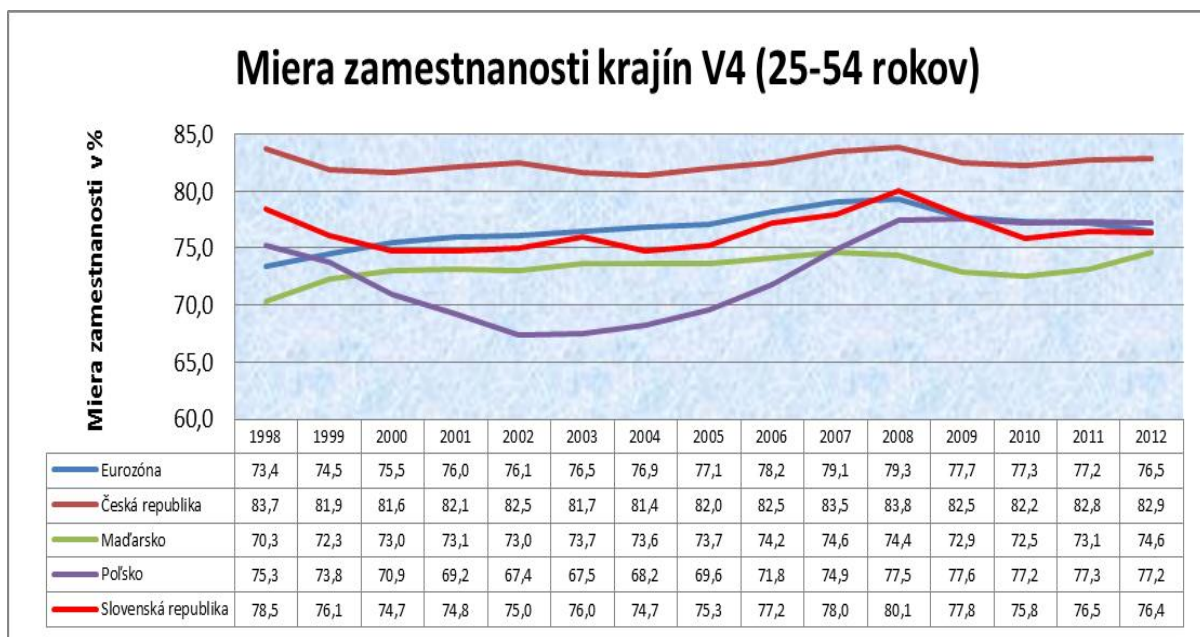

Graf č. 35a - Miera zamestnanosti krajín V4 vo vekovej skupine 15-24 rokov, zdroj: Eurostat

Graf č. 35b - Miera nezamestnanosti krajín V4 vo vekovej skupine 55-64 rokov, zdroj: Eurostat

Graf č. 35c - Miera zamestnanosti krajín V4 vo vekovej skupine 25-54 rokov, zdroj: Eurostat

Pri pohľade na mieru zamestnanosti v rôznych vekových skupinách vidíme, že Slovenská republika dosahuje v hlavnej vekovej skupine 25-54 rokov percentá na úrovni priemeru Eurozóny. Vo vekovej skupine 55-64 rokov rastie zamestnanosť na Slovensku kontinuálne od roku 2000 a v roku 2012 dosiahla až vyše dvojnásobok úrovne z roku 2000. V porovnaní s krajinami V4 je SR v tejto kategórii na druhom mieste za ČR, ktorej zamestnanosť bola o 5,6 p.b. vyššia. Veková skupina 15-24 rokov je skupina, v ktorej Slovenská republika zaznamenala pokles od roku 1998 o 14,9 p.b., čo je v súlade so všeobecným trendom v krajinách V4 (nezamestnanosť v tejto vekovej skupine je jedným z dvoch hlavných problémov SR v oblasti nezamestnanosti). Jedinou výnimkou je Poľsko, ktoré v tejto skupine dosiahlo pokles iba 3,8 p.b. Celkovo môžeme skonštatovať nasledovný vývoj v jednotlivých vekových skupinách:

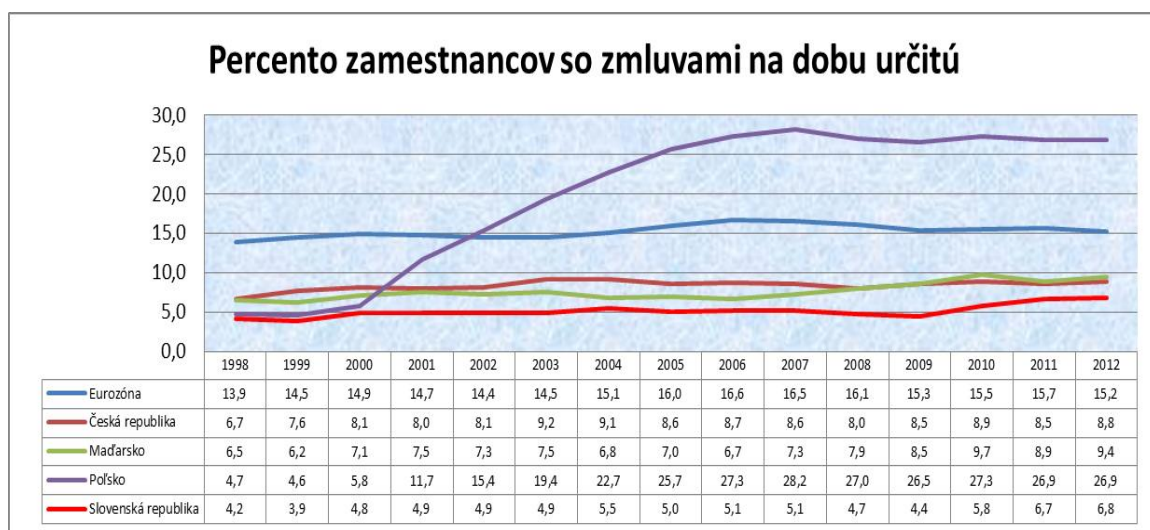
- a) 15 - 24 rokov – miera zamestnanosti výrazne klesá od roku 1998
- b) 25 - 54 rokov – miera zamestnanosti sa vyvíja ako celková miera zamestnanosti, keďže táto skupina je najväčšia a vytvára najväčšie pohyby celkovej miery zamestnanosti v krajinách
- c) 55 – 64 rokov – miera zamestnanosti výrazne rastie od roku 1998

Z hľadiska zamestnanosti sa pozrieme aj na trendy vývoja ukazovateľov podielu osôb zamestnaných na čiastočný pracovný úväzok na celkovej zamestnanosti a podielu zamestnancov so zmluvami na dobu určitú na celkovej dobe zamestnanosti. V týchto dvoch ukazovateľoch je vývoj v 3 krajinách V4 totožný s vývojom v Eurozóna. Obidva podiely na celkovej zamestnanosti rastú. Odlišný vývoj zaznamenalo len Poľsko, ktoré znížilo podiel osôb zamestnaných na čiastočný úväzok z 10,4% v roku 1998 na 7,9% v roku 2012. Podiel zamestnancov so zmluvami na dobu určitú v Poľsku výrazne vzrástol za obdobie sledovaných 15 rokov o 22,2 p.b, najväčší problém s podielom zamestnancov so zmluvami na dobu určitú má Poľsko najmä v najnižšej vekovej skupine 15-24 rokov, čo vyvoláva mnoho debát nielen v Poľsku ale aj v rámci únie a ozývajú sa hlasy, ktoré volajú po hľadaní riešení danej situácie. Slovenská republika v týchto ukazovateľoch zaznamenáva nárast avšak permanentne dosahuje najnižšie podiely zo všetkých krajín V4, čo možno nevytvára najlepší obraz o flexibilita pracovného trhu, ktorý sa vyznačuje veľmi vysokou ochranou zamestnancov, a má negatívny dopad

práve na problémové oblasti nezamestnanosti v SR – nezamestnanosť mladých ľudí, ľudí s nízkym vzdelaním a dlhodobo nezamestnaných, na druhej strane poskytuje zamestnancom na Slovensku väčšiu istotu pracovného miesta⁴⁷.

Graf č. 36 - Osoby zamestnané na čiastočný pracovný úväzok, zdroj: Eurostat

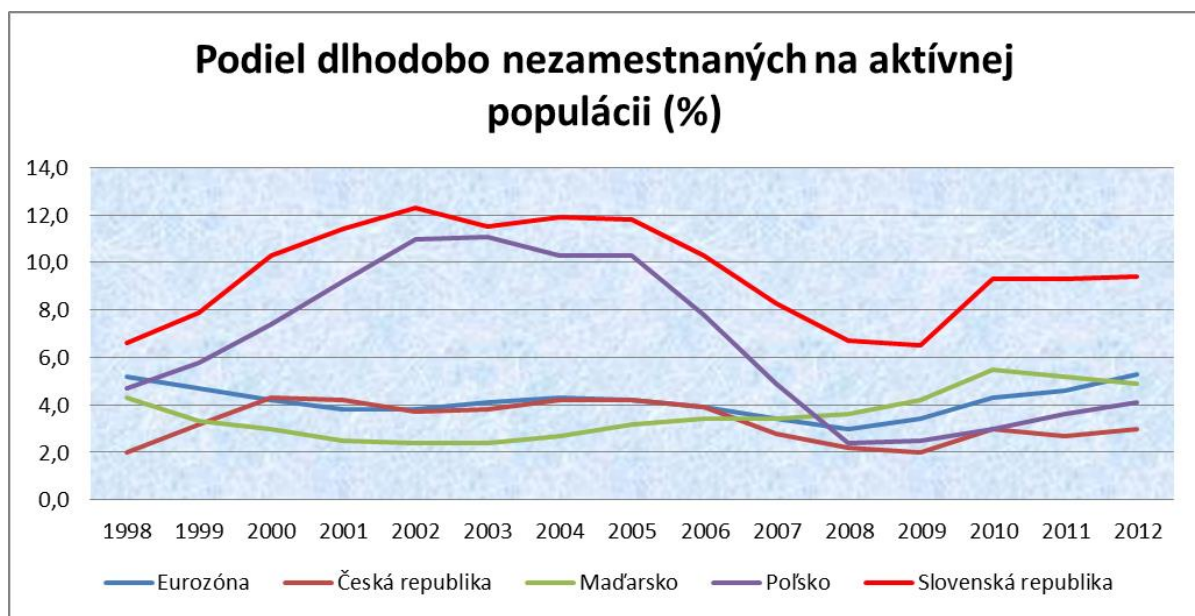
Graf č. 37 - Percento zamestnancov so zmluvami na dobu určitú, zdroj: Eurostat

Veľmi dôležitými ukazovateľmi sú ukazovatele dlhodobej nezamestnanosti. Eurostat definuje dlhodobo nezamestnaných nasledovne:

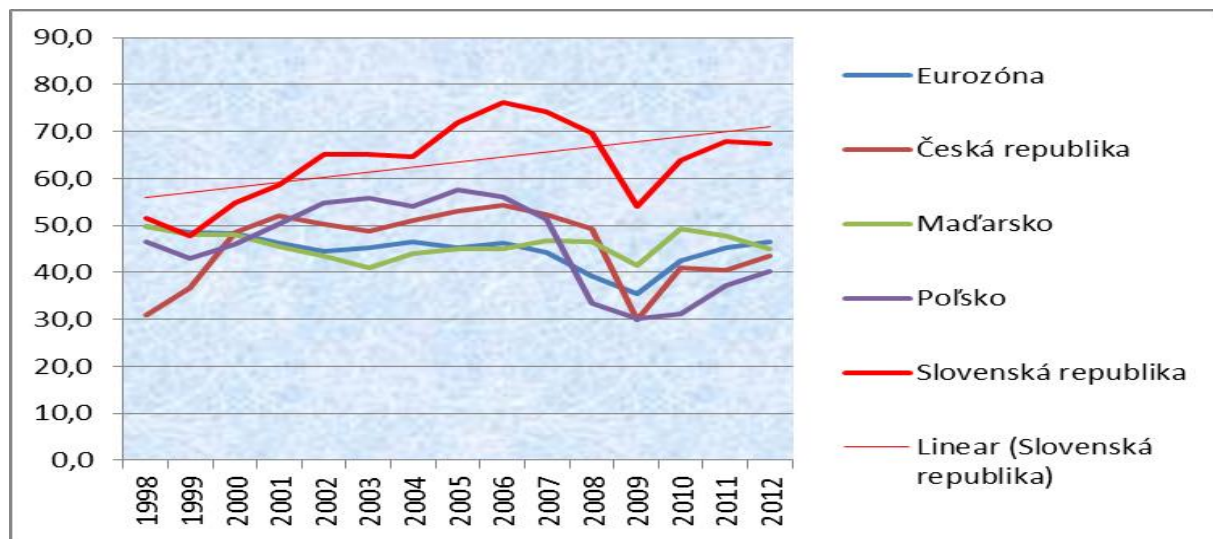
Dlhodobo nezamestnaní (12 mesiacov a viac) sú osoby vo veku najmenej 15 rokov, ktoré nežijú v kolektívnych zariadeniach, ktoré budú bez práce počas nasledujúcich dvoch týždňov, ktoré by boli k dispozícii začať pracovať v priebehu nasledujúcich dvoch týždňov, a ktoré hľadajú prácu (aktívne

⁴⁷ GOLIAŠ, Peter. 2014. How to decrease unemployment in Slovakia. Analysis. Ineko. Dostupné online: <http://www.ineko.sk/clanky/analysis-by-peter-goliaš-how-to-decrease-unemployment-in-slovakia>

hľadali zamestnanie po určitú dobu počas predchádzajúcich štyroch týždňov alebo nehľadajú prácu, pretože ju už našli a nastúpia neskôr). Celkové aktívne obyvateľstvo (pracovná sila), je celkový počet zamestnaných a nezamestnaných obyvateľov. Doba trvania nezamestnanosti je definovaná ako doba trvania hľadania zamestnania alebo ako obdobie od posledného zamestnania (ak je táto doba kratšia ako doba hľadania zamestnania)⁴⁸.

Graf č. 38 - Podiel dlhodobo nezamestnaných na aktívnej populácii, zdroj: Eurostat

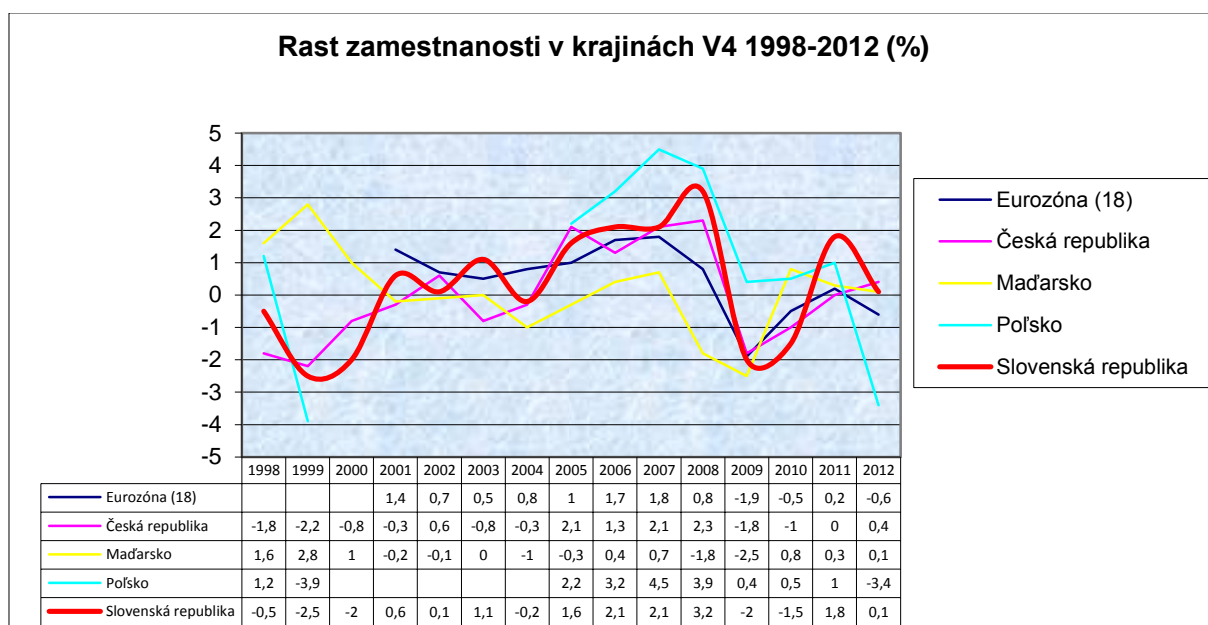

Graf č. 39 - Dlhodobá nezamestnanosť, percentuálny podiel na miere nezamestnanosti, zdroj: Eurostat

Z vyššie uvedených grafov je vidieť jeden z najzávažnejších problémov v oblasti nezamestnanosti v Slovenskej republike. Dlhodobá nezamestnanosť na Slovensku dosahuje úroveň,

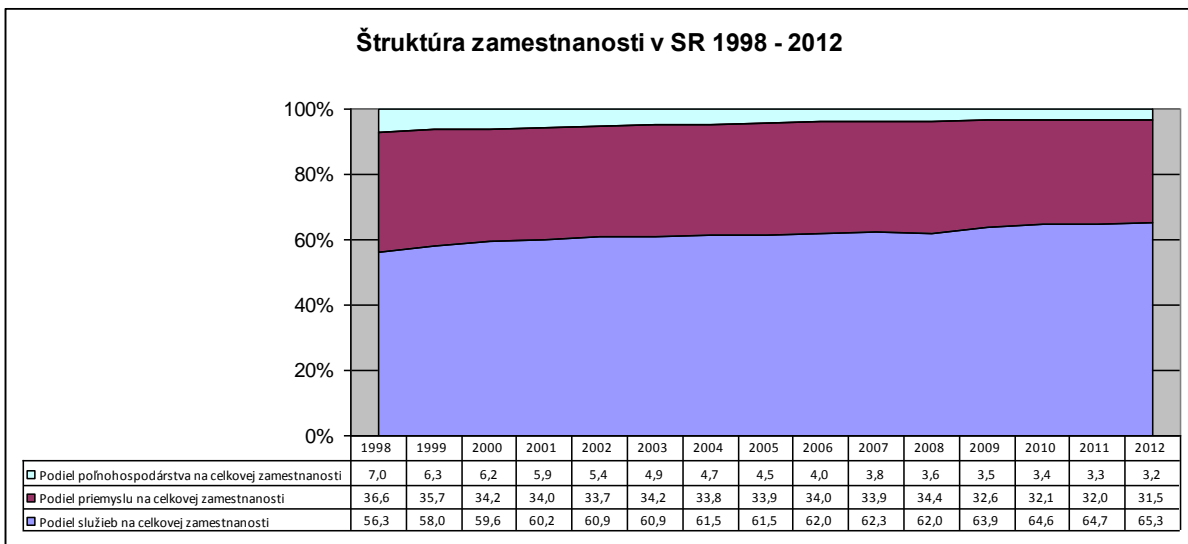
⁴⁸ Dostupné online: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/table/description.jsp>

ktoré sú nielen najvyššie v rámci krajín V4, ale dokonca v rámci celej Európskej únie. Ostatné krajiny V4 sa v roku 2012 dostali pod úroveň priemeru Eurozóny. Najmenším podielom sa dlhodobá nezamestnanosť podieľa na celkovej nezamestnanosti v Poľsku (v roku 2012 40,3%). V druhom ukazovateli v podiele dlhodobo nezamestnaných na aktívnej populácii má najnižší podiel Česká republika (v roku 2012 3%). Problém dlhodobej nezamestnanosti v Slovenskej republike pretrváva veľmi dlho a jeho riešenie nebude jednoduché najmä nie v krátkej dobe. V dlhšom časovom období by podľa odborníkov a odporúčaní (napr. OECD) mohli pomôcť výdavky na vzdelanie a školenia ako aj zmeny v systéme vzdelávania (napr. užšie napojenie na prax). Vznik vysokej dlhodobej nezamestnanosti v SR sa odôvodňuje štrukturálnymi zmenami v 90tych rokoch minulého storočia a keďže naďalej pretrváva, je nevyhnutné prehodnotiť učebné odbory, ktoré vzdelávajú ľudí v oblastiach, v ktorých nie je dostatok voľných pracovných pozícií a vychovávať odborníkov v oblastiach, ktoré sú na slovenskom trhu žiadané. V krátkom období by bolo vhodné motivovať zamestnávateľov zamestnávať dlhodobo nezamestnaných alebo dlhodobo nezamestnaných motivovať pracovať namiesto poberania sociálnych dávok.

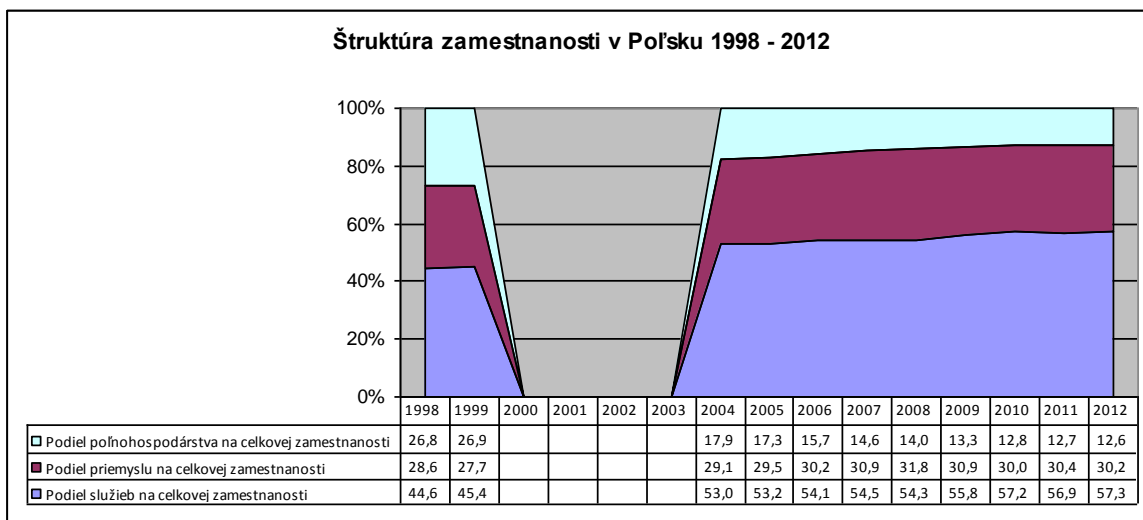

Graf č. 40 – Rast zamestnanosti v krajinách V4, zdroj: Eurostat

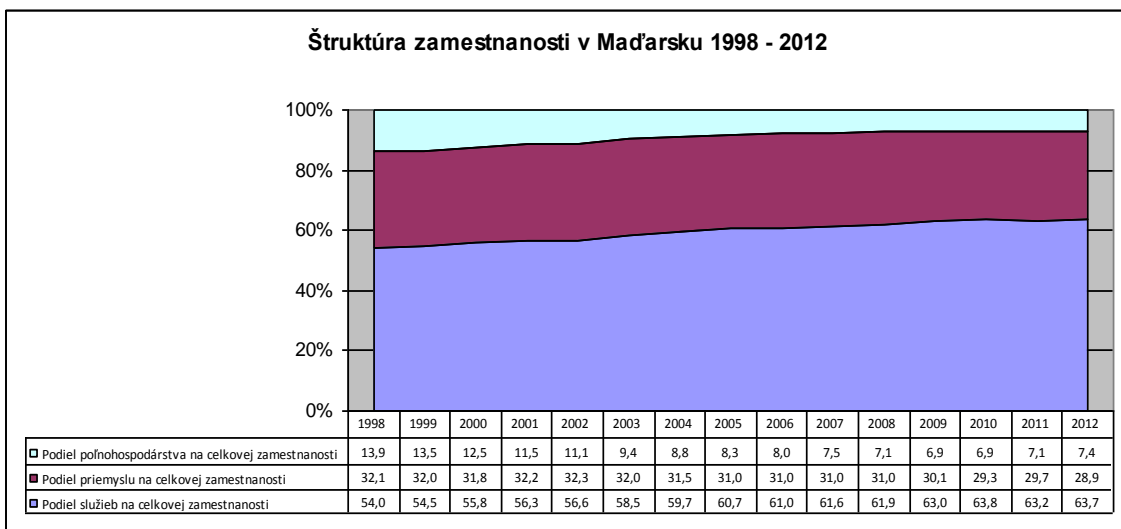
Zamestnanosť vyjadrená v percentuálnom podiele zamestnaných na celkovom počte obyvateľov je jeden z ukazovateľov, v ktorom SR dosahuje výsledky porovnateľné s krajinami V4. Druhým ukazovateľom je percentuálny rast zamestnanosti, kde SR v roku 2011 dosiahla najvyšší nárast zamestnanosti spomedzi krajín V4.

Graf č. 41a - Štruktúra zamestnanosti v SR 1998-2012, zdroj: Eurostat

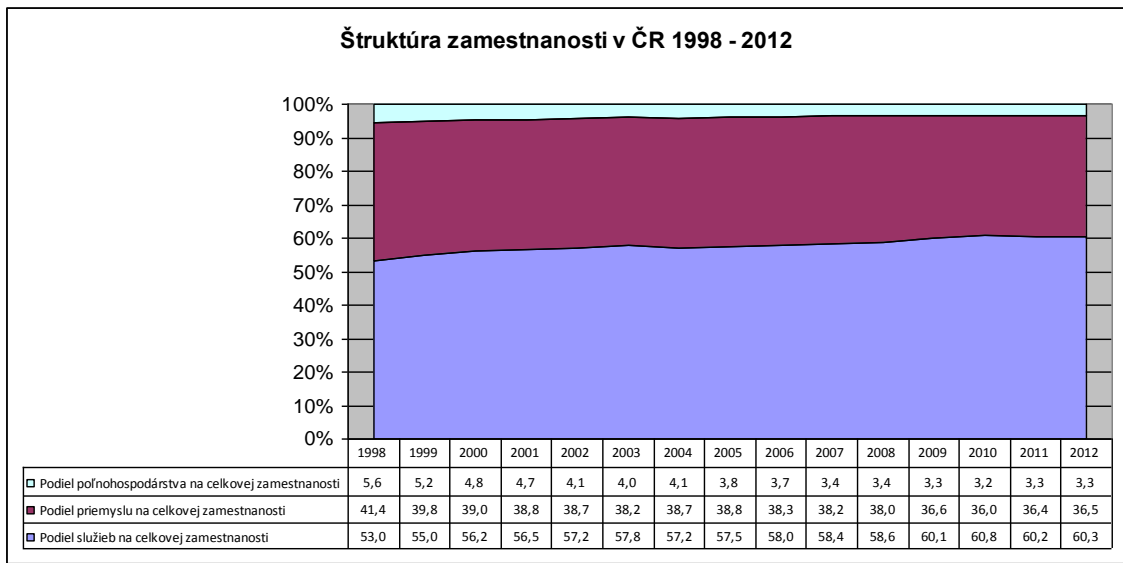

Graf č. 41b - Štruktúra zamestnanosti v Poľsku 1998-2012, zdroj: Eurostat

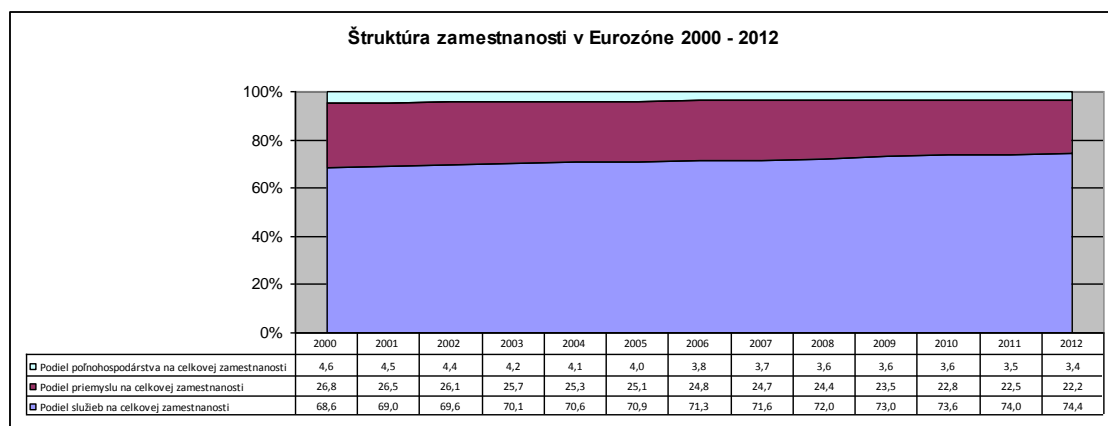

Graf č. 41c - Štruktúra zamestnanosti v Maďarsku 1998-2012, zdroj: Eurostat

Graf č. 41d - Štruktúra zamestnanosti v ČR 1998-2012, zdroj: Eurostat

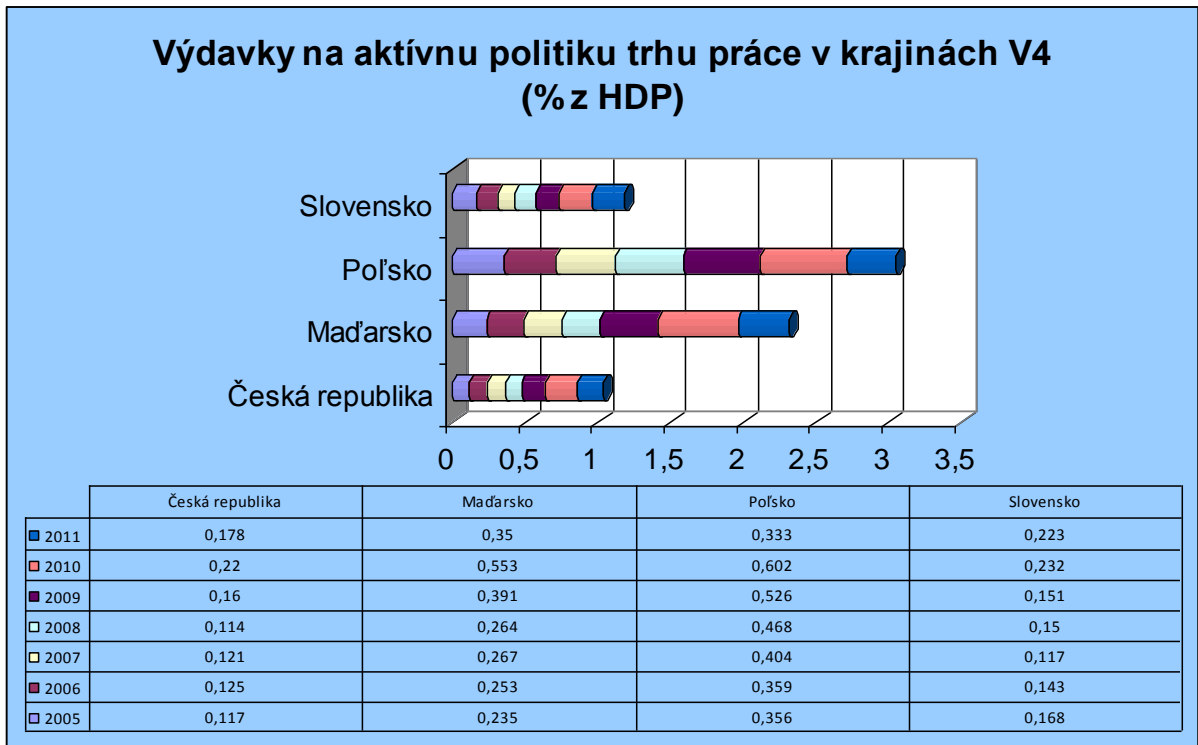

Graf č. 41e - Štruktúra zamestnanosti v krajinách V4 a Eurozóne, zdroj: Eurostat

Čo sa týka štruktúry zamestnanosti v krajinách V4, všeobecný trend za posledných 15 rokov je takmer rovnaký s výnimkou podielu priemyslu na celkovej zamestnanosti v Poľsku, kde ako v jedinej krajine neprišlo k poklesu podielu priemyslu na celkovej zamestnanosti, ale naopak k miernemu nárastu o 1,6 p. b. oproti roku 1998. Trend poklesu podielu poľnohospodárstva a priemyslu a nárastu podielu služieb je totožný s priemerným vývojom v Eurozóne. Slovenská republika má spomedzi krajín V4 najvyšší podiel služieb na celkovej zamestnanosti (65,3%) a najnižší podiel poľnohospodárstva na celkovej zamestnanosti (3,2%). Najvyšší podiel priemyslu na celkovej zamestnanosti má Česká republika (36,5%).

Pri pohľade na lineárny trend od roku 1998, miera nezamestnanosti v 3 krajinách V4 – Česká republika, Slovenská republika, Poľsko – vykazuje klesajúci trend na rozdiel od priemeru Eurozóny, ktorý rovnako ako Maďarsko vykazuje trend rastúci. Najúspešnejšou krajinou v oblasti nezamestnanosti/zamestnanosti spomedzi krajín V4 je Česká republika, ktorá nielenže dosahuje najlepšie výsledky v rámci V4, ale mnohokrát aj v porovnaní s priemerom celej Eurozóny. Česká

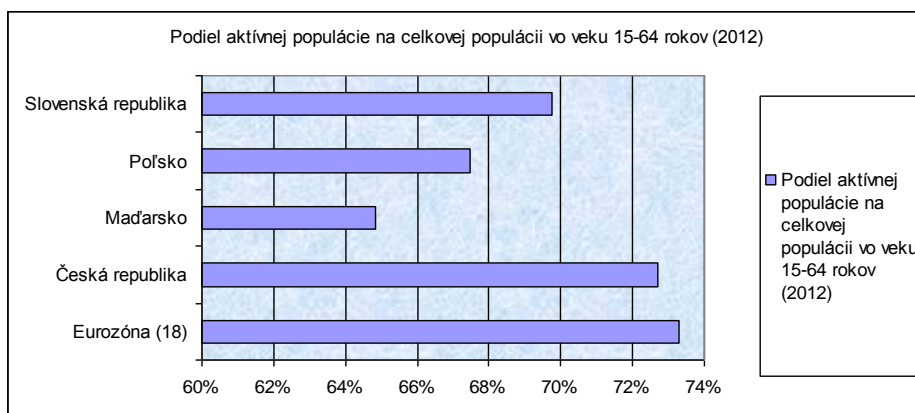
republika vzhľadom na dosahované výsledky vynakladá najmenej finančných prostriedkov na aktívnu politiku trhu práce vyjadrených v percentách z HDP (graf č. 42).

Graf č. 42 - Výdavky na aktívnu politiku trhu práce v krajinách V4 vyjadrené v % z HDP, zdroj: Eurostat

Na druhej strane je SR, ktorá v rámci V4 dosahuje nasledovné výsledky:

- najvyššia miera nezamestnanosti,
- druhá najnižšia miera zamestnanosti mladých ľudí (15-24 rokov),
- najvyššia dlhodobá nezamestnanosť,
- najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných na aktívnej populácii,
- jedny z najnižších výdavkov na aktívnu politiku trhu práce vyjadrených v % z HDP (napriek najvyššej nezamestnanosti).

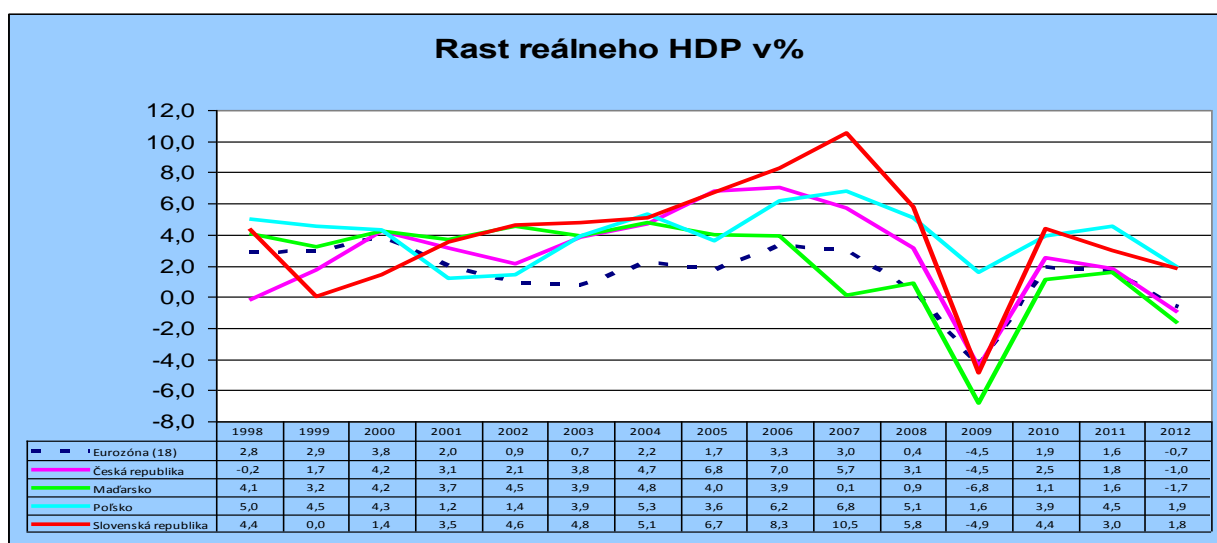

Graf č. 43 – Podiel aktívnej populácie na celkovej populácii vo veku 15-64 rokov v r. 2012, zdroj: Eurostat

2.2.2 Vývoj HDP a jeho hlavných zložiek v krajinách V4

V tejto časti sa pozrieme na vývoj HDP a jeho hlavných zložiek v krajinách V4. Definícia HDP podľa Eurostatu, ktorého údaje v analýze používame:

Hrubý domáci produkt (HDP) je meradlom ekonomickej aktivity. Výpočet ročnej miery rastu objemu HDP umožňuje porovnanie dynamiky ekonomického vývoja ako v čase tak medzi ekonomikami rôznych veľkostí. Pokiaľ ide o objem, pre meranie rastu HDP, je HDP v bežných cenách ocenené cenami predchádzajúceho roku a takto vypočítané zmeny objemu sú uložené na úroveň referenčného roka. Takýmto spôsobom cenové pohyby nenafukujú tempo rastu⁴⁹.

Graf č. 44 - Rast reálneho HDP v krajinách V4 v r. 1998 – 2012, zdroj: Eurostat

Rast reálneho HDP v Slovenskej republike dosahoval v období 2004-2012 v priemere vyššie hodnoty (4,52% priemer v r. 2004-2012) ako krajiny V4 a priemer Eurozóny. V miere rastu reálneho HDP sa k SR približovalo Poľsko (4,32% priemer za r. 2004-2012), ktoré podľa odhadov by malo sekundovať SR aj v rokoch 2013 – 2015. SR na rozdiel od Poľska zaznamenala v roku 2009 prudký pokles HDP rovnako ako Maďarsko a ČR, avšak v ďalšom roku dosiahlo silný rast reálneho HDP, čo vlastne len čiastočne vykompenzovalo prudký pád spreď roka, a udržiava sa v pozitívnych číslach spolu s Poľskom, ktoré sa nedostalo do červených čísiel ani v čase krízy v r. 2008 – 2009. Maďarsko a ČR sa po dosiahnutí kladných hodnôt rastu v r. 2010 – 2011 dostali do mínusových čísiel v r. 2012, tento vývoj je totožný s priemerom Eurozóny.

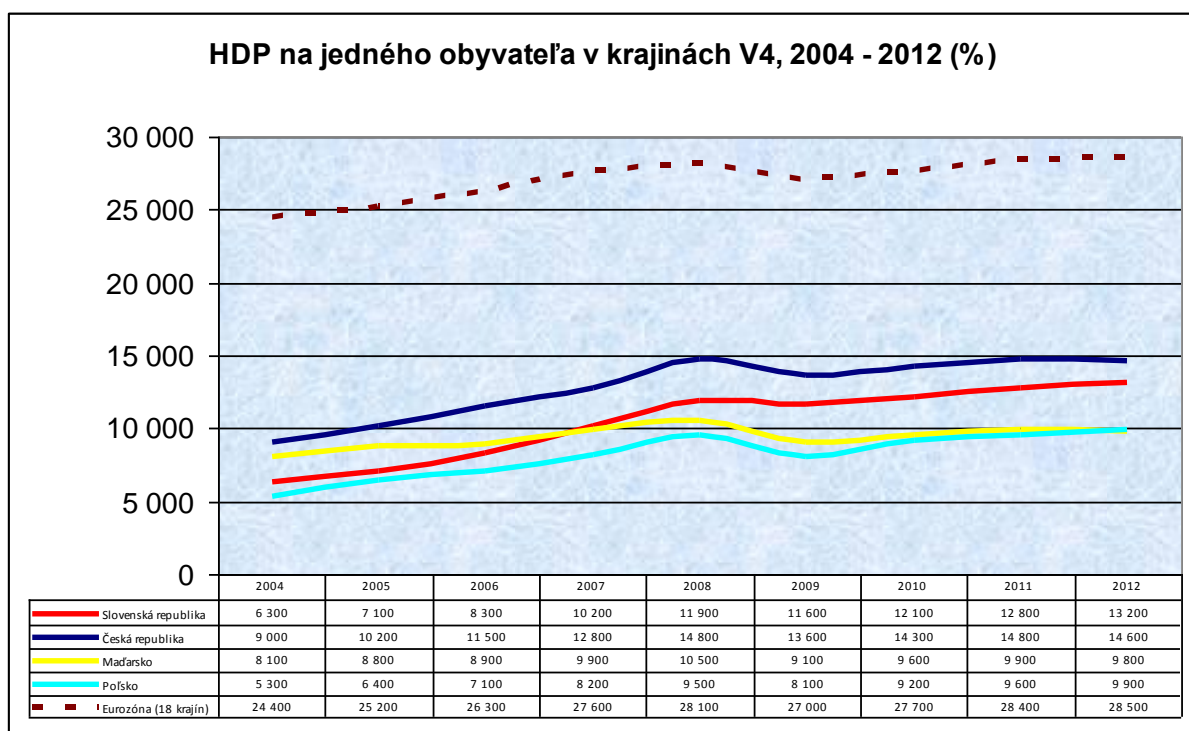
V dynamike rastu HDP dosahuje Slovenská republika nadpriemerné výsledky v porovnaní s Eurozónou, avšak pre porovnanie HDP sa musíme pozrieť aj na ukazovateľ, ktorý zobrazuje objem

⁴⁹ Dostupné online:

(<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>)

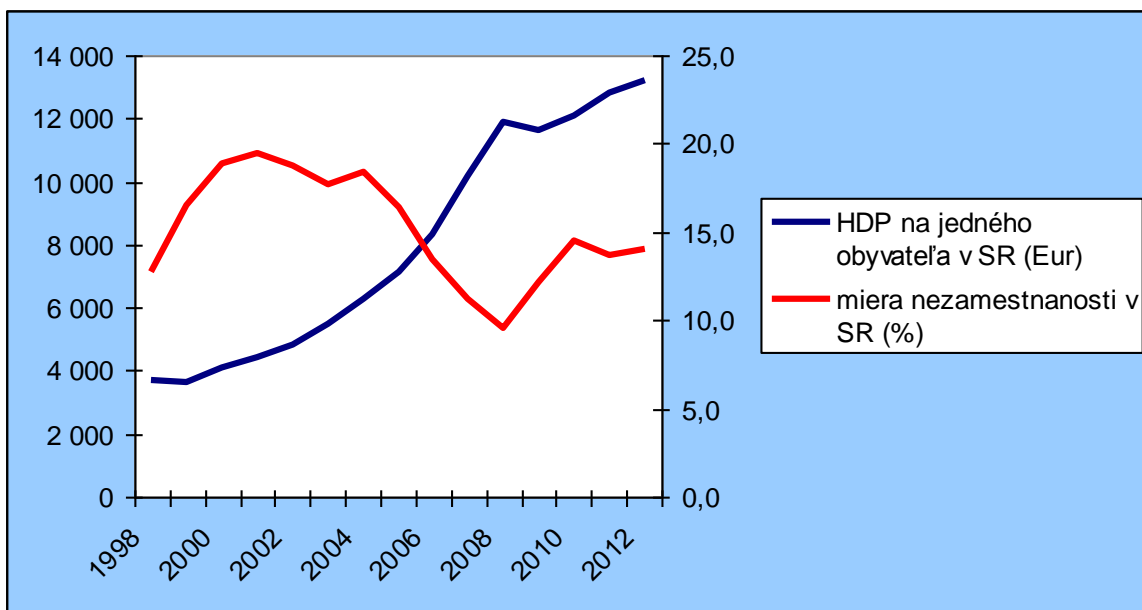
HDP na jedného obyvateľa krajiny, čo nám umožní porovnať jednotlivé krajiny celkovým objemom meradla ekonomickej aktivity danej krajiny prepočítaným na jedného obyvateľa.

Graf č. 45 - HDP na jedného obyvateľa v krajinách V4 2004-2012, zdroj: Eurostat

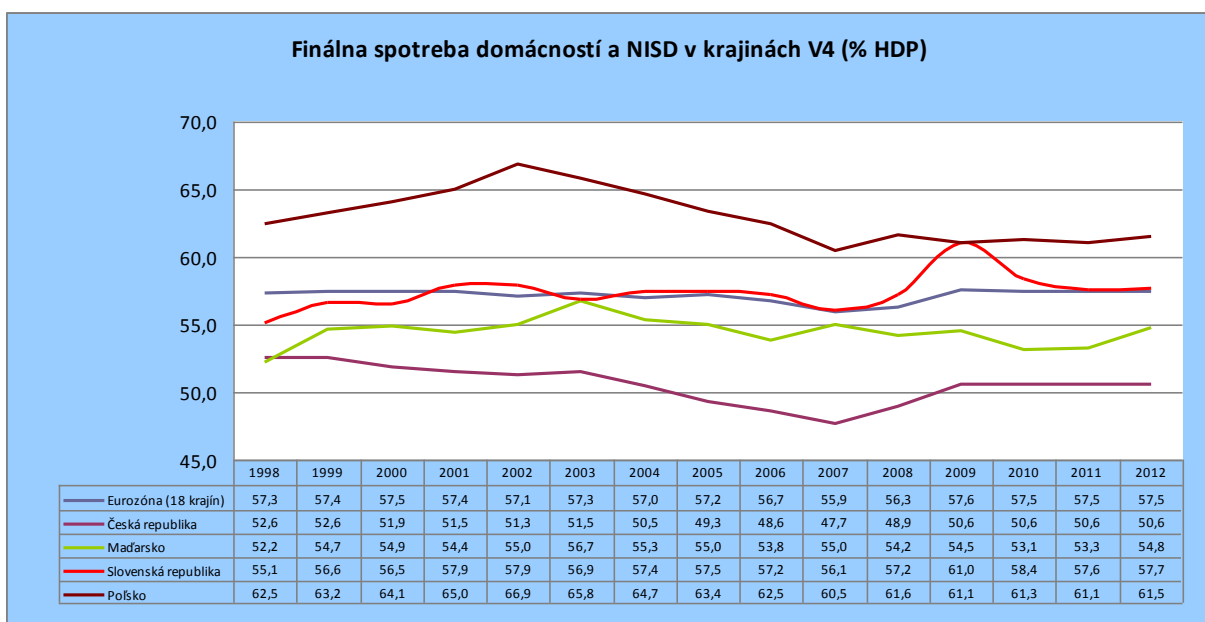
Ani jedna z krajín sa nepribližuje k priemeru Eurozóny, čo sa týka dynamiky najväčší rast objemu HDP na jedného obyvateľa zaznamenala SR (110%), čím sa v roku 2007 dostala na druhú priečku v rámci krajín V4. Najväčší HDP na jedného obyvateľa v rámci V4 má dlhodobo Česká republika, ktorá v tomto ukazovateli dosahuje zhruba 51,2% priemeru Eurozóny a v ukazovateľoch zamestnanosti/nezamestnanosti dosahuje najlepšie výsledky. Najhoršie výsledky v raste a objeme HDP na jedného obyvateľa spomedzi krajín V4 dosahuje Maďarsko. Na grafe nižšie je jasne vidieť vzťah vo vývoji nezamestnanosti a HDP na 1 obyvateľa v Slovenskej republike, kedy pri raste HDP dochádza k znižovaniu nezamestnanosti. Z grafu je taktiež vidieť, že HDP v SR v posledných rokoch nerastie dostatočne rýchlo na to, aby sa účinne znižovala miera nezamestnanosti. Podľa štúdie SAV z roku 2011, výraznejší rast zamestnanosti na Slovensku môžeme pozorovať až pri prekročení 3 % reálneho rastu HDP⁵⁰.

⁵⁰ PÁLENÍK, Viliam a kol. 2011. Možnosti modelovania zmien ekonomiky Slovenskej republiky so zreteľom na fungovanie v Európskej menovej únii. Monografia. Bratislava. Ekonóm. ISBN 978-80-7144-192-2 Dostupné online: http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/170_monografia_palenik_a_kol_-_a5.pdf

Graf č. 46 - vývoj nezamestnanosti vo vzťahu k HDP na 1 obyvateľa v SR, zdroj Eurostat

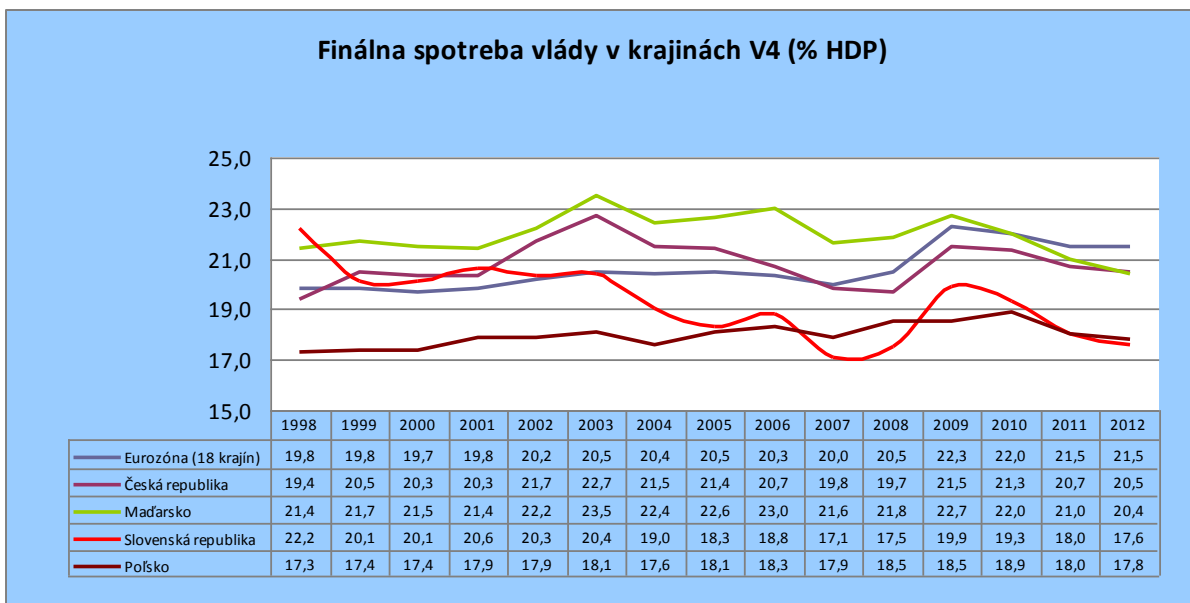
Ako bolo vyššie spomenuté, HDP tvorené výdavkovou metódou sa skladá z finálnej spotreby domácností a neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam (NISD), vládnych výdavkov, investícií a čistého export (export mínus import). Nasledovné grafy nám odhalia podiel jednotlivých zložiek HDP v krajinách V4 a ich vývoj v sledovanom období. Jadrom HDP každej krajiny je spotreba domácností a NISD (objem výdavkov domácností na spotrebu finálnych statkov a služieb), jej podiel sa vo väčšine krajín EÚ pohybuje nad 50% HDP, čo platí aj v krajinách V4. Jedinou krajinou z krajín V4, ktorá sa dostala pod úroveň 50% je Česká republika. Finálna spotreba domácností a NISD v Slovenskej republike sa dlhodobo pohybuje medzi 55% až 60%, v roku 2009, kedy sa HDP v SR prudko prepadol, sa vyšplhala až na 61%, čo nebolo spôsobené prudkým rastom spotreby domácností a NISD, ktorá síce rástla v celkovom vyjadrení v miliónoch eur (rast o 4,01% oproti roku 2008), ale poklesom investícií v celkovom vyjadrení v miliónoch eur (pokles o 18,46% oproti roku 2008). Podiel finálnej spotreby domácností a NISD na HDP sa v roku 2009 mierne zvýšil i v ČR a Maďarsku v súlade s priemerným vývojom v Eurozóne. Spomedzi krajín V4 sa v tomto roku podiel finálnej spotreby domácností a NISD znížil iba v Poľsku, ktoré si udržuje vysokú úroveň tohto ukazovateľa dlhodobo a v období od roku 1998 nekleslo pod 60%. V roku 2012 podiel bola situácia v podieloch spotreby domácností a NISD nasledovná: ČR a SR sa pohybovali nad priemerom Eurozóny, pričom SR sa vrátila naspäť k tomuto priemeru a Poľsko s Maďarskom naďalej pokračujú s podielmi po úrovňou priemeru Eurozóny.

Graf č. 47 - finálna spotreba domácností a NISD v krajinách V4 (% z HDP), zdroj Eurostat

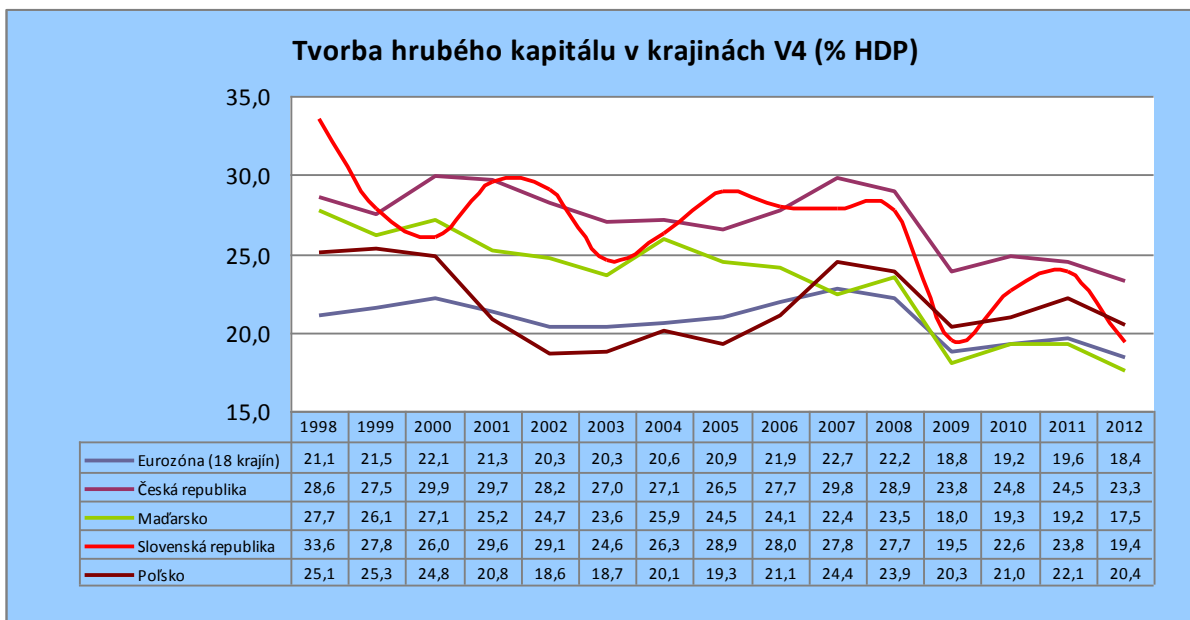
Finálna spotreba vlády predstavuje výdavky štátu, ktoré sú nástrojom fiškálnej politiky a pomocou ktorých môžu vlády do určitej miery priamo ovplyvňovať vývoj HDP. Dôležitým nie je celkový objem týchto výdavkov, ale najmä ich alokácia. Vládne výdavky vo veľkej miere závisia aj od politickej situácie v krajine, všeobecne je známe, že liberálne strany majú menšiu tendenciu využívať priame zásahy štátu do ekonomiky. Ďalším špecifikom v tejto oblasti je vyššie spomenutá nevyhnutná rozpočtová disciplína krajín EÚ stanovená Paktom stability a rastu.

Podiel finálnej spotreby vlády sa v krajinách V4 pohybuje v úzkom pásme od 17,1% do 23,5%. Opäť je viditeľný vplyv globálnej krízy v roku 2008, kedy prišlo k poklesu investícií naprieč EÚ, čo spôsobilo nárast podielu nielen finálnej spotreby domácností a NISD ale aj finálnej spotreby vlády v roku 2009 v celej Eurozóne. V SR vzrástli výdavky na finálnu spotrebu vlády v roku 2009 v celkovom objeme o 10,94%, pričom výdavky vyjadrené v eurách dlhodobo rástli, ale ich podiel na HDP od roku 1998 (nástup pravicovej vlády Mikuláša Dzurindu) do roku 2007 postupne klesal (nástup socialistickej vlády R. Fica v roku 2006). V roku 2012 bola situácia opačná ako pri podiele finálnej spotreby domácností a NSID, všetky krajiny V4 sa nachádzajú pod úrovňou priemeru Eurozóny, krajiny s vyšším podielom finálnej spotreby domácností a NSID – SR a Poľsko - majú nižší podiel finálnej spotreby vlády na HDP. Naopak ČR a Maďarsko majú podiel vládných výdavkov na finálnu spotrebu vyššiu.

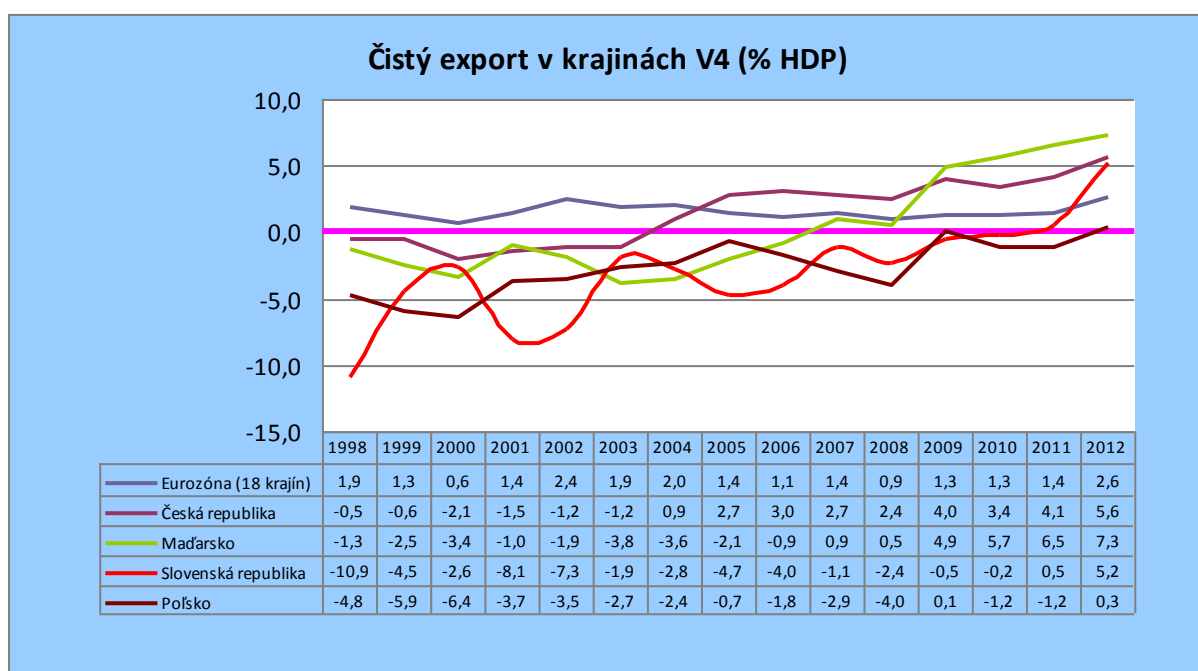
Graf č. 48 - finálna spotreba vlády v krajinách V4 (% z HDP), zdroj Eurostat

Ďalšou zložkou HDP vyjadreného výdavkovou metódou je tvorba hrubého kapitálu – investície. Podiel tejto zložky HDP v krajinách V4 sa pohybuje sa z väčšej časti nad priemerom Eurozóny i mnohých vyspelých štátov, čo vlastne zodpovedá charakteristike krajín v transformačnom procese, ktoré sa na začiatku transformačného procesu snažia vytvárať čo najvhodnejšie podmienky pre nové investície. Zároveň to vysvetľuje klesajúci trend tohto ukazovateľa v posledných 15 rokoch. Najúspešnejšími v skupine V4 boli SR a ČR, po všeobecnom poklese v roku 2009 klesla SR na tretie miesto, pričom nižší podiel hrubých investícií v roku malo iba Maďarsko. Práve SR zaznamenala najvyšší pokles podielu od roku 1998 z úrovne 33,6% na úroveň 19,4% v roku 2012.

Graf č. 49 - tvorba hrubého kapitálu v krajinách V4 (% z HDP), zdroj Eurostat

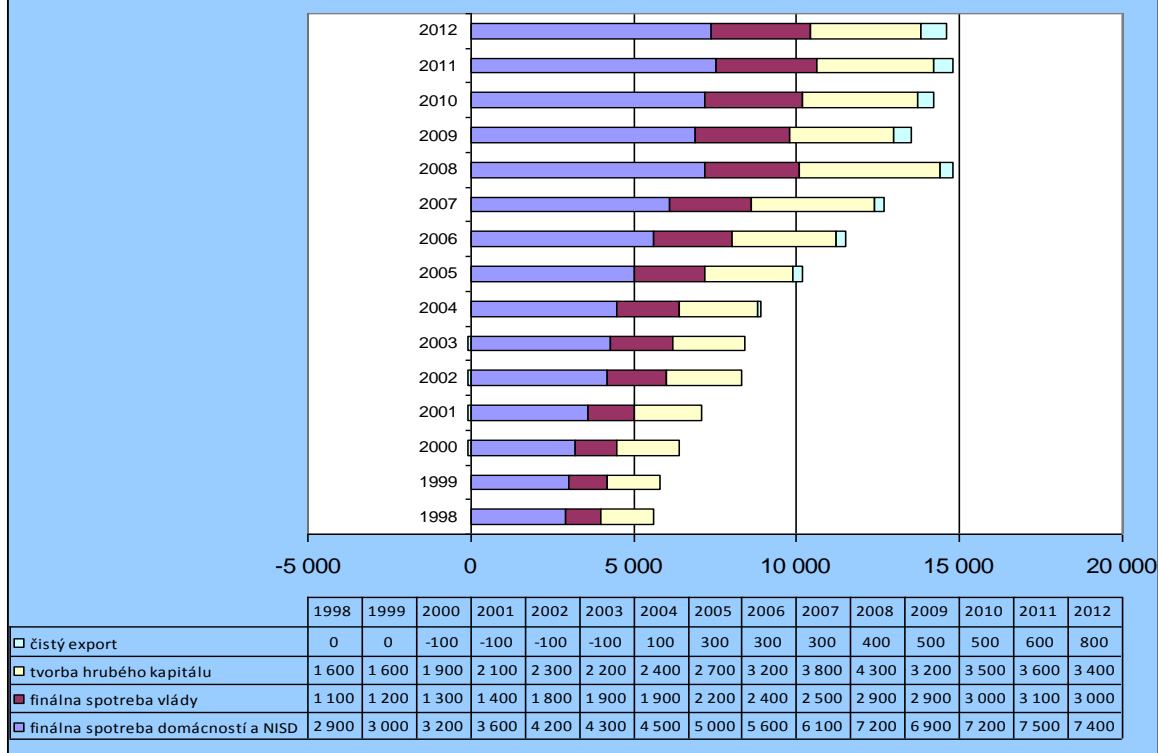
Čistý export je vyjadrený ako rozdiel medzi vývozom a dovozom. Podiel tohto ukazovateľa na HDP nezvykne bývať vysoký a závisí od situácie na globálnych trhoch, ale môže zohrať dôležitú úlohu pri raste alebo poklese HDP, napríklad SR v r. 2012 dosiahla rast HDP vďaka rastu čistého exportu. Priemer Eurozóny od roku 1998 do roku 2012 je 1,53%. Pre krajiny V4 bola spočiatku typická negatívna bilancia vývozu a dovozu, ako prvá dosiahla kladný podiel čistého vývozu na HDP v roku 2004 Česká republika, postupne sa v roku 2007 pridalo Maďarsko, v roku 2011 Slovensku republika. Poľsko dosiahlo kladný čistý vývoz po prvý krát v roku 2009, no ďalšie dva roky bol dovoz Poľska vyšší ako jeho vývoz. V roku 2012 dosiahli všetky krajiny V4 kladný výsledok bilancie vývozu a dovozu, Poľsko iba 0,3%, zato ostatné 3 krajiny dosiahli viac ako dvojnásobne vyšší podiel čistého vývozu na HDP ako bol priemerný podiel v Eurozóne.

Graf č. 50 - čistý export v krajinách V4 (% z HDP), zdroj Eurostat

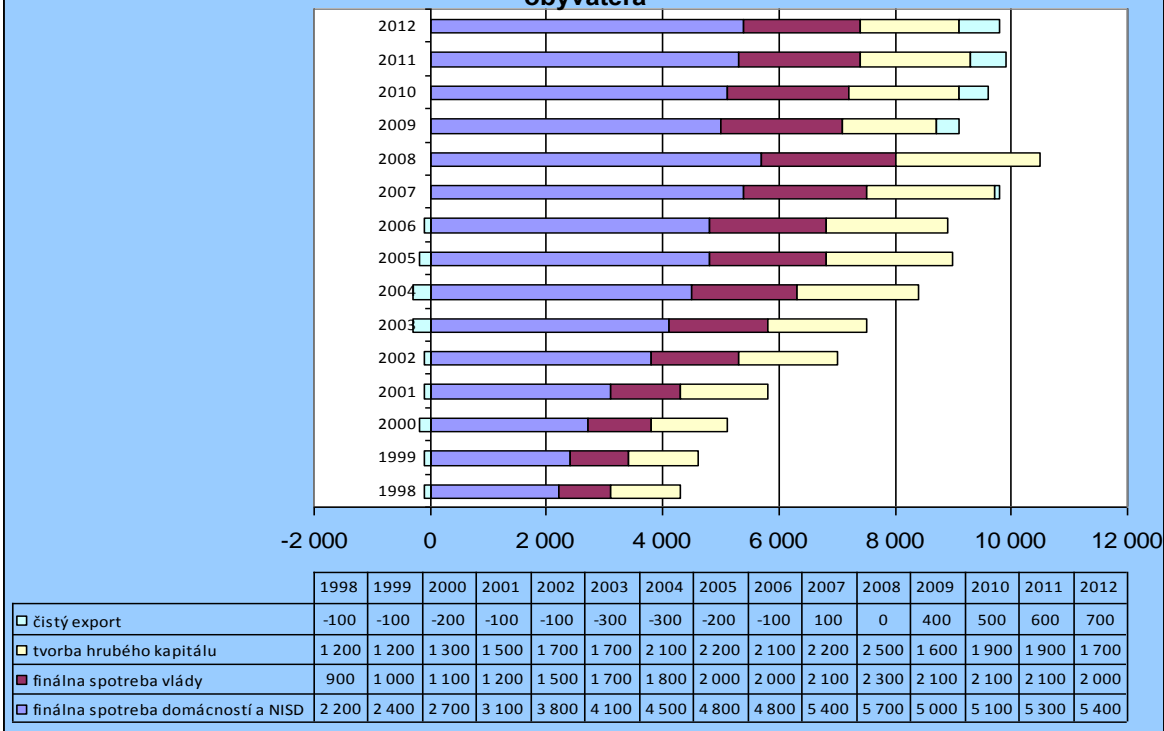
Ak sa pozrieme na grafy nižšie, ktoré zobrazujú HDP na jedného obyvateľa v krajinách V4, vidíme ako sa krajinám darilo po roku 2008. Česká republika a Maďarsko dosiahli v roku 2008 svoje maximum a do roku 2012 sa im nepodarilo toto maximum vyrovnáť. Slovenská republika a Poľsko svoje maximá z roku 2008 prekonal. Štruktúra HDP na jedného obyvateľa ukazuje, že výdavky na finálnu spotrebu vlády ostali od roku 2008 na takmer rovnakej stabilnej úrovni vo všetkých krajinách V4. Hlavnou položkou, ktorá sa pričínala o prudký pokles HDP v roku 2009 boli investície – tvorba hrubého kapitálu, ktoré dosiahli v roku 2008 svoje maximum v celej V4 a do roku 2012 zaznamenala každá z krajín V4 pokles investícií na jedného obyvateľa (ČR -900€, Maďarsko -800€, SR -700€, Poľsko -300€).

Zložky HDP v ČR v tržových cenách, výdavková metoda v eur na obyvatele

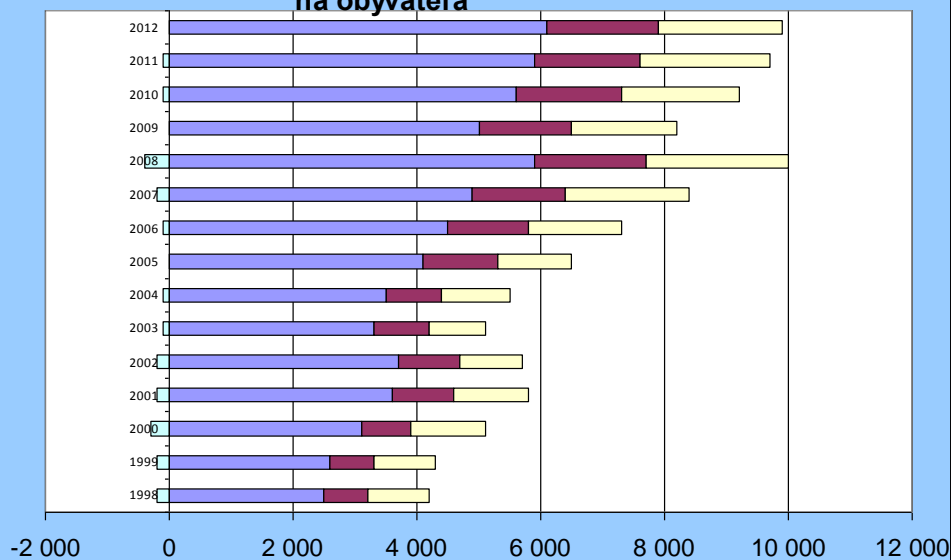
Graf č. 51a - Zložky HDP na jednoho obyvatele v ČR, zdroj: Eurostat

Zložky HDP v Maďarsku v tržových cenách, výdavková metoda v eur na obyvatele

Graf č. 51b - Zložky HDP na jednoho obyvatele v Maďarsku, zdroj: Eurostat

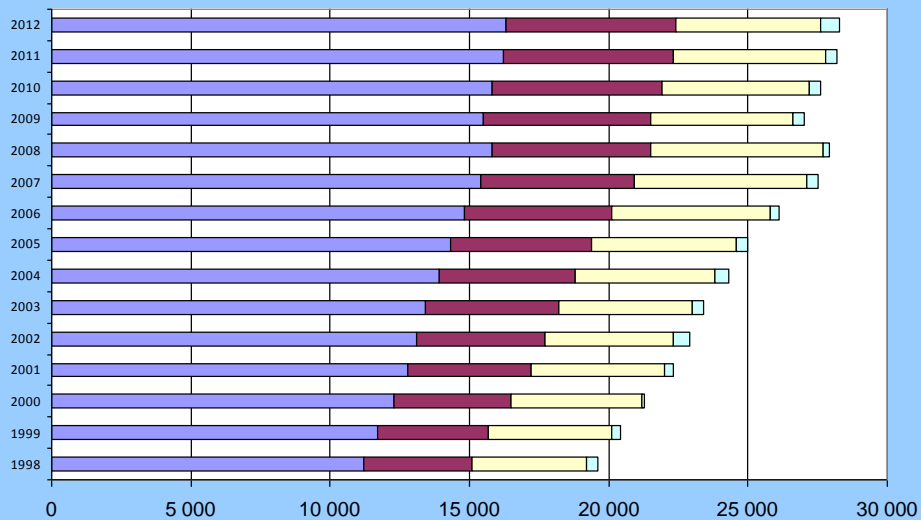
Zložky HDP v Poľsku v trhových cenách, výdavková metóda v eur na obyvateľa

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
čistý export	-200	-200	-300	-200	-200	-100	-100	0	-100	-200	-400	0	-100	-100	0
tvorba hrubého kapitálu	1 000	1 000	1 200	1 200	1 000	900	1 100	1 200	1 500	2 000	2 300	1 700	1 900	2 100	2 000
finálna spotreba vlády	700	700	800	1 000	1 000	900	900	1 200	1 300	1 500	1 800	1 500	1 700	1 700	1 800
finálna spotreba domácností a NISD	2 500	2 600	3 100	3 600	3 700	3 300	3 500	4 100	4 500	4 900	5 900	5 000	5 600	5 900	6 100

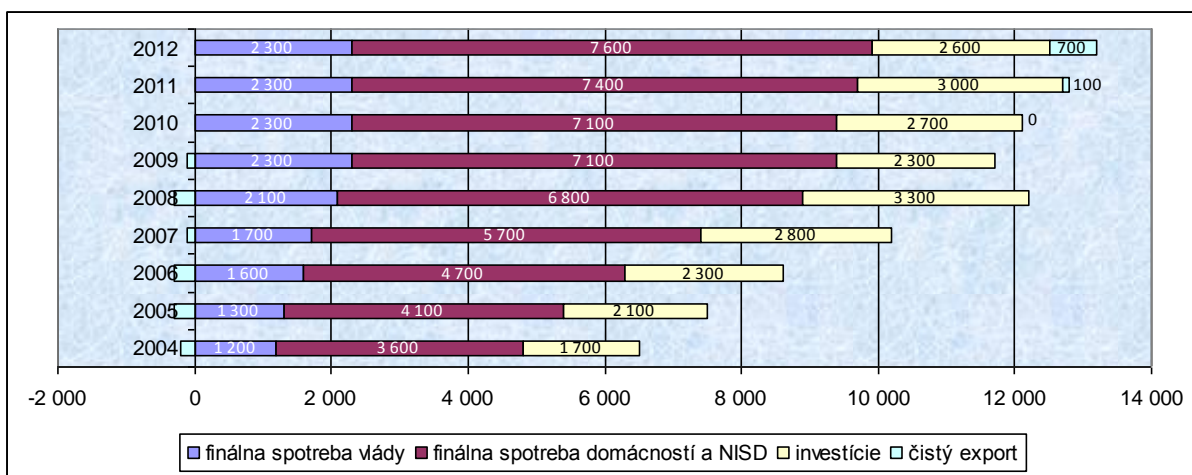
Graf č. 51c - Zložky HDP na jedného obyvateľa v Poľsku, zdroj: Eurostat

Zložky HDP v Eurozóne (18) v trhových cenách, výdavková metóda v eur na obyvateľa

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
čistý export	400	300	100	300	600	400	500	400	300	400	200	400	400	400	700
tvorba hrubého kapitálu	4 100	4 400	4 700	4 800	4 600	4 800	5 000	5 200	5 700	6 200	6 200	5 100	5 300	5 500	5 200
finálna spotreba vlády	3 900	4 000	4 200	4 400	4 600	4 800	4 900	5 100	5 300	5 500	5 700	6 000	6 100	6 100	6 100
finálna spotreba domácností a NISD	11 200	11 700	12 300	12 800	13 100	13 400	13 900	14 300	14 800	15 400	15 800	15 500	15 800	16 200	16 300

Graf č. 51d - Zložky HDP na jedného obyvateľa v Eurozóne(18), zdroj Eurostat

Graf č. 52 - Zložky HDP na jedného obyvateľa SR

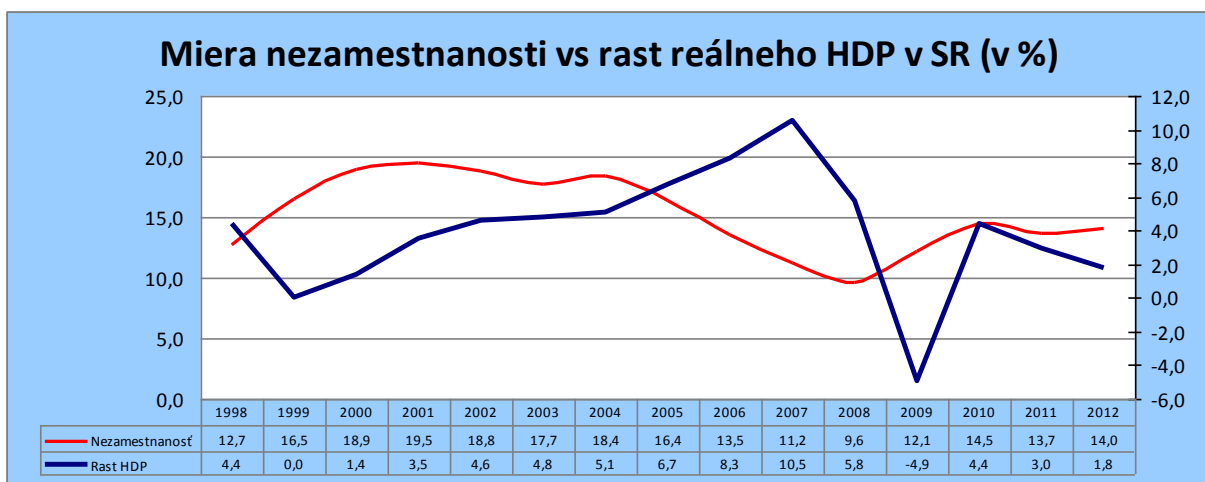
Výdavky na spotrebu domácností a NISD v krajinách V4 s výnimkou Maďarska, kde klesli do roku 2012 o 300€ na jedného obyvateľa oproti roku 2008, rástli a práve Slovenská republika dosiahla najvyšší nárast týchto výdavkov. Spotreba domácností a čistý export viedli k najsilnejšiemu rastu HDP na jedného obyvateľa v SR (10,94% oproti roku 2008) spomedzi krajín V4, pričom výdavky na finálnu spotrebu vlády v SR stagnujú v posledných 4 rokoch na úrovni 2300€ na obyvateľa. Druhou krajinou, ktorá oproti roku 2008 zaznamenala nárast HDP na jedného obyvateľa, je Poľsko, ktoré dosiahlo rast 4,21% oproti roku 2008 vďaka miernemu nárastu spotreby domácností a vyrovnanej bilancii exportu a importu. ČR a Maďarsko v roku 2012 dosiahli nižšie úrovne HDP na jedného obyvateľa oproti roku 2008. HDP na jedného obyvateľa v ČR klesalo hlavne v dôsledku poklesu investícií i napriek zdvojnásobení objemu čistého exportu na jedného obyvateľa. Maďarsko bolo takisto úspešné v náraste objemu čistého exportu z hodnoty 0 na hodnotu 700€ na jedného obyvateľa avšak všetky ostatné výdavky v uvedenom období (2008-2012) v Maďarsku klesli.

Koeficient korelácie rastu HDP a miery nezamestnanosti pre SR v období 1995 až 2008 je – 0,90439. Táto hodnota dokumentuje, že medzi tempom rastu HDP a zmenou v miere nezamestnanosti za sledované obdobie existuje silná vzájomná závislosť. Podľa znamienka mínus (–) môžeme povedať, že funkcia má klesajúci charakter, a teda že s rastom HDP v sledovanom období klesala miera nezamestnanosti⁵¹.

Napriek uvedeným číslam, ktoré ukazujú silnú stránku SR, ktorou je rast HDP, teda v porovnaní s ostatnými krajinami V4, nie je možné konštatovať, že by sa SR dарило pretaviť tento rast do lepších čísel v oblasti nezamestnanosti. To znamená, že SR sa nemôže v oblasti nezamestnanosti spoliehať len na ekonomický rast a ak by mal ekonomický rast prispievať k znižovaniu nezamestnanosti musel by byť pravdepodobne silnejší.

⁵¹ KOŠTA, Ján a kol. 2011. Aktuálne problémy trhu práce v Slovenskej republike po vstupe do Európskej menovej únie. Bratislava. Reprint. ISBN 9788071441908. dostupné online: http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/166_monografia_kosta_a_kolektiv.pdf

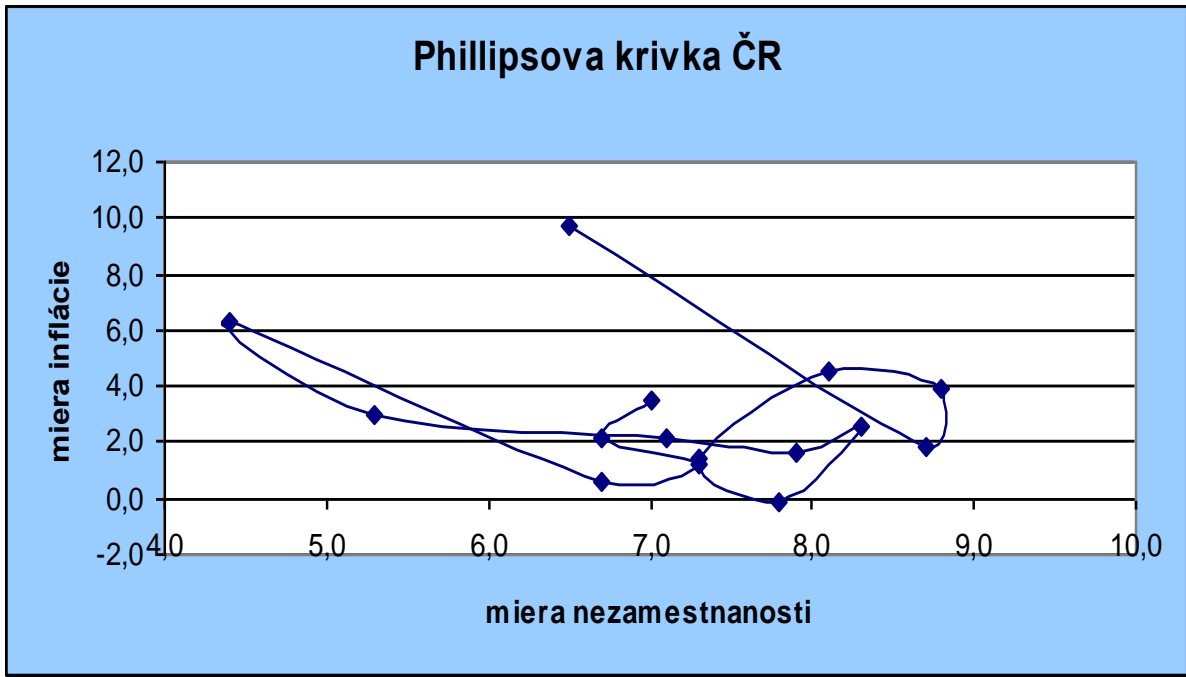
Graf č. 53 - Vývoj miery nezamestnanosti vs rast reálneho HDP v %, zdroj: Eurostat

2.2.3 Inflácia v krajinách V4

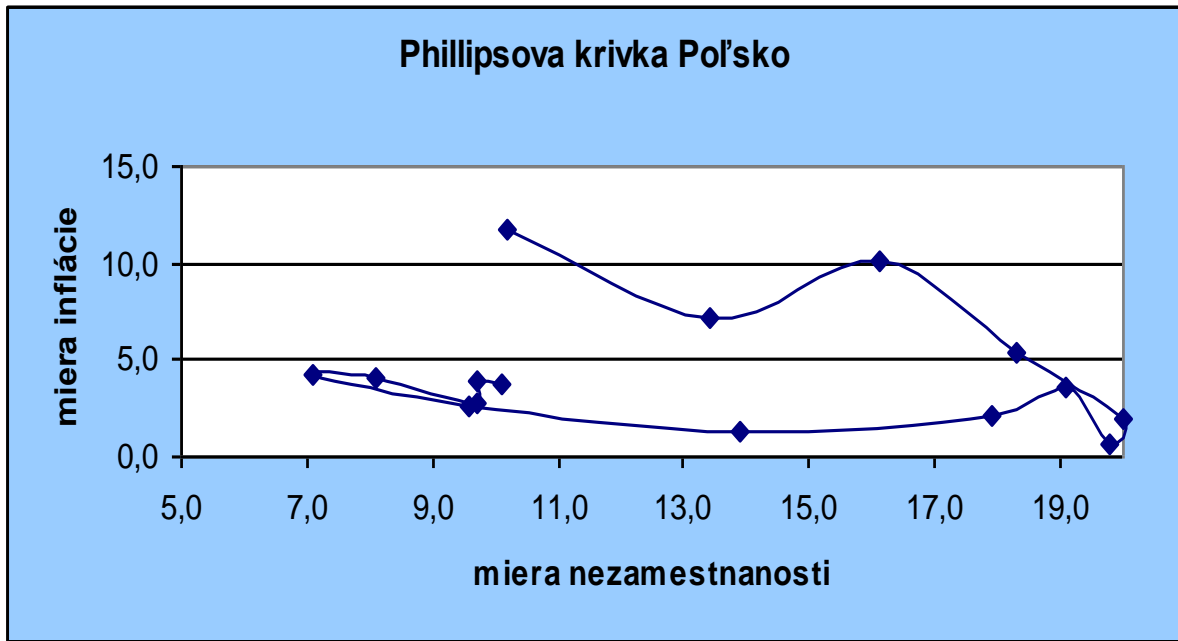
Jedným z hlavných makroekonomických cieľov je dosiahnutie stabilnej cenovej hladiny, ktorá je v Európskej únii meraná indexom HICP. Za stabilnú cenovú hladinu je považovaná miera inflácie okolo úrovne 2%. 23. októbra 1995 prijala Európska komisia nariadenie č. 2494/95, ktorého cieľom bolo stanoviť štatistickú bázu potrebnú na výpočet porovnateľných indexov spotrebiteľských cien. Podľa článku 2 nariadenia je harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP) porovnateľným indexom spotrebiteľských cien produkovaný každým členským štátom. Podľa článku 3 by mal byť index HICP založený na cenách tovarov a služieb, ktoré je možné kúpiť na hospodárskom území členského štátu na účely priameho uspokojenia potrieb spotrebiteľov⁵².

Vzťah medzi mierou inflácie a mierou nezamestnanosti v ekonomickej teórii popisuje tzv. Phillipsova krivka. Pôvodná Phillipsova krivka je predmetom rôznych diskusií a bola niekoľko krát modifikovaná, napr. podľa Milтона Friedmana platí iba v krátkom období, kedy nedochádza k zmene očakávanej miery inflácie. Výsledkom modifikácie krivky Wiliama Phillipsa Solowom a Samuelsonom je nepriama úmera: čím menšia nezamestnanosť, tým väčšia inflácia. Naopak, ak je makroekonomickým cieľom znížiť rast inflácie, je nutné sa zmieriť s rastom nezamestnanosti. Táto substitúcia sa nazýva „trade off“ čiže „kompromis“. V grafoch nižšie máme znázornenú Phillipsovú krivku krajín V4. Je však nutné podotknúť, že dlhodobá Phillipsova krivka by podľa mnohých ekonómov (monetaristi a neskôr aj moderní keynesiáni) mala byť vertikálna.

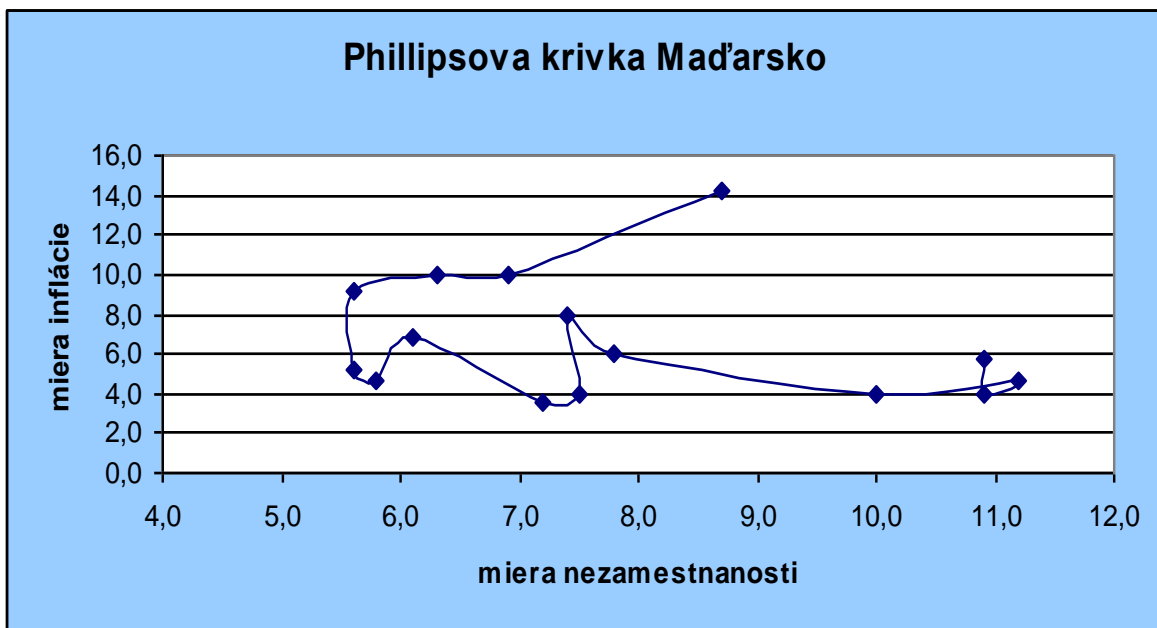
⁵² Dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-13-017/EN/KS-RA-13-017-EN.PDF

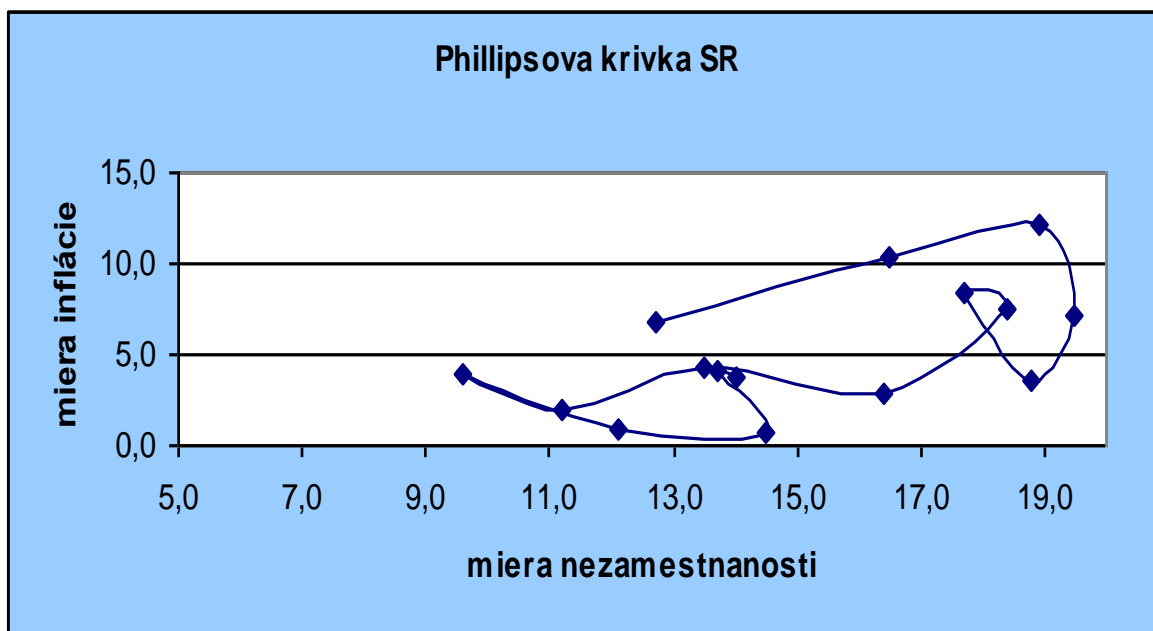
Graf č. 54a - Phillipsova krivka v ČR, zdroj: Eurostat

Graf č. 54b - Phillipsova krivka v Poľsku, zdroj: Eurostat

Graf č. 54c - Phillipsova krivka v Maďarsku, zdroj: Eurostat

Graf č. 54d - Phillipsova krivka v SR, zdroj Eurostat

Ak sa pozrieme na korelačný koeficient krajín V4 vypočítaný z ročnej zmeny cien meranej HICP a absolútnej zmeny miery nezamestnanosti, ukazuje nám, že v dvoch prípadoch môžeme hovoriť o priamej závislosti, kedy nárast jednej premennej spôsobuje rast druhej premennej:

Poľsko – stredná závislosť,

Slovenská republika – malá závislosť.

V druhej skupine vidíme nepriamu závislosť, kedy nárast jednej premennej spôsobuje pokles druhej premennej:

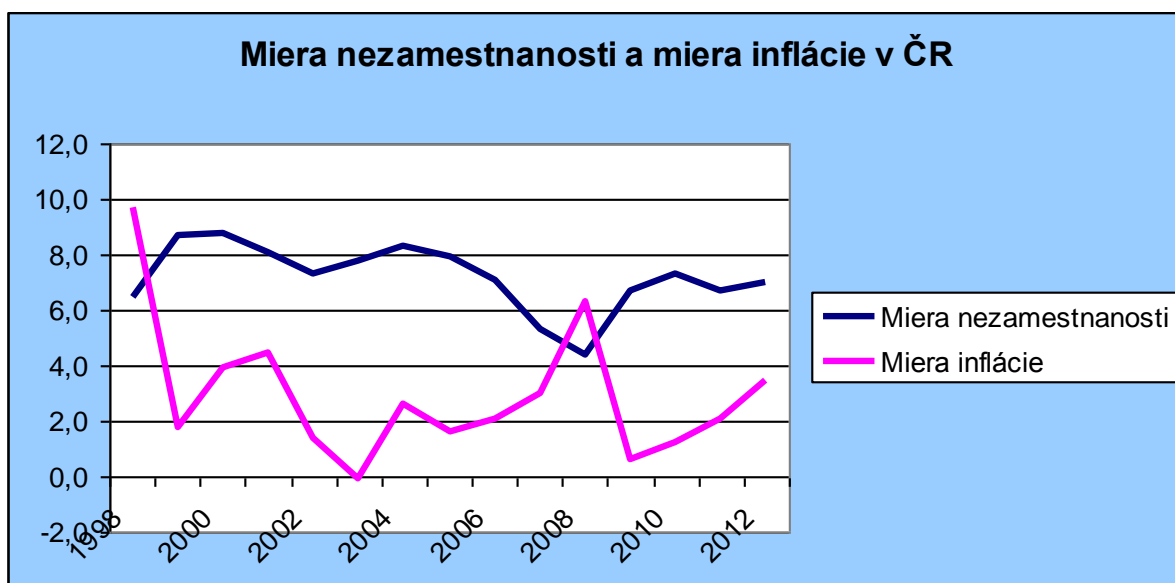
Česká republika – stredná závislosť,

Maďarsko – stredná závislosť.

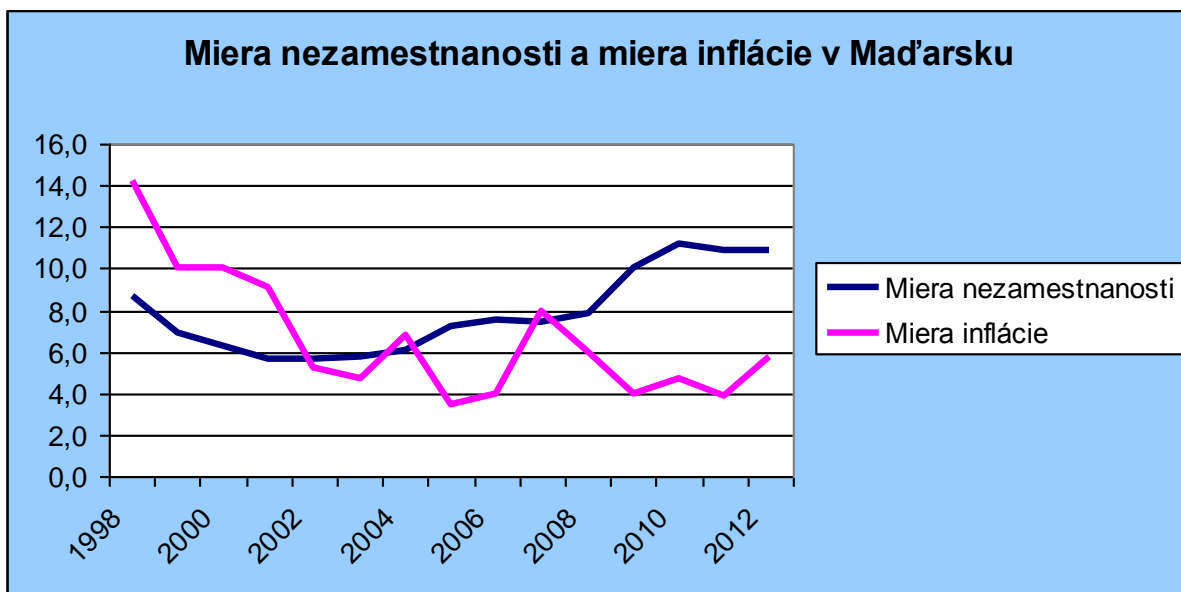
Rok	Česká republika		Maďarsko		Poľsko		Slovenská republika	
	Miera inflácie	Zmena miery nezamestnanosti	Miera inflácie	Zmena miery nezamestnanosti	Miera inflácie	Zmena miery nezamestnanosti	Miera inflácie	Zmena miery nezamestnanosti
1998	9,7		14,2		11,8		6,7	
1999	1,8	2,2	10	-1,8	7,2	3,2	10,4	3,8
2000	3,9	0,1	10	-0,6	10,1	2,7	12,2	2,4
2001	4,5	-0,7	9,1	-0,7	5,3	2,2	7,2	0,6
2002	1,4	-0,8	5,2	0	1,9	1,7	3,5	-0,7
2003	-0,1	0,5	4,7	0,2	0,7	-0,2	8,4	-1,1
2004	2,6	0,5	6,8	0,3	3,6	-0,7	7,5	0,7
2005	1,6	-0,4	3,5	1,1	2,2	-1,2	2,8	-2
2006	2,1	-0,8	4	0,3	1,3	-4	4,3	-2,9
2007	3	-1,8	7,9	-0,1	2,6	-4,3	1,9	-2,3
2008	6,3	-0,9	6	0,4	4,2	-2,5	3,9	-1,6
2009	0,6	2,3	4	2,2	4	1	0,9	2,5
2010	1,2	0,6	4,7	1,2	2,7	1,6	0,7	2,4
2011	2,1	-0,6	3,9	-0,3	3,9	0	4,1	-0,8
2012	3,5	0,3	5,7	0	3,7	0,4	3,7	0,3
Korelačný koeficient	-0,452087806		-0,737821687		0,576116215		0,351406721	

Tabuľka č. 13 - Korelačný koeficient HICP a zmeny miery nezamestnanosti v krajinách V4, zdroj Eurostat

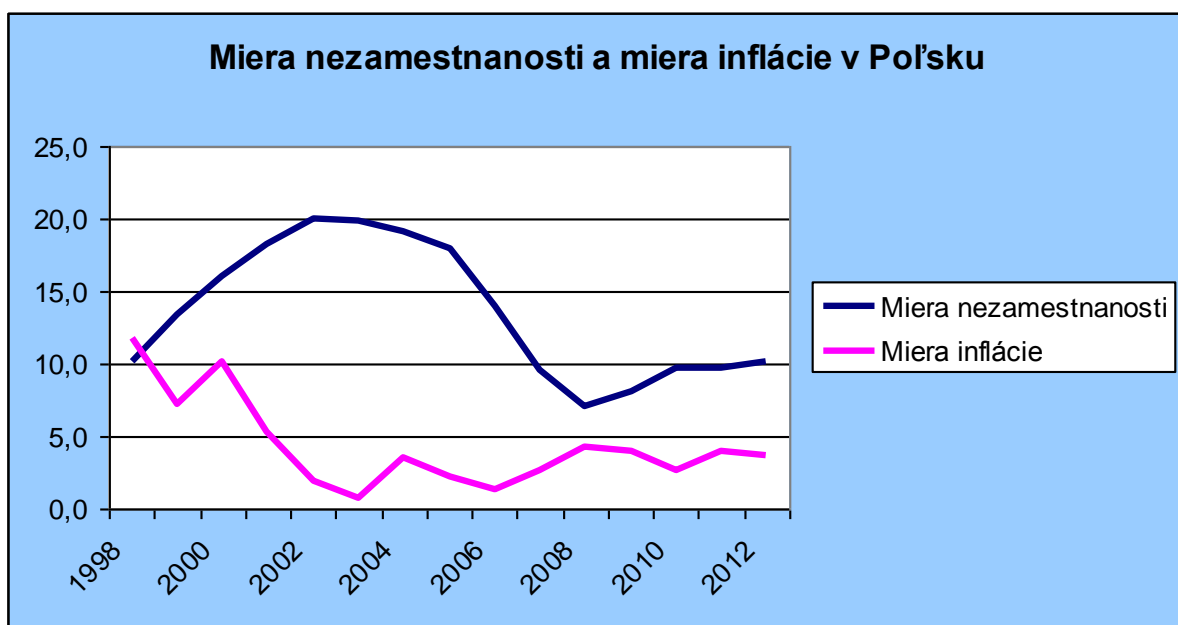
Z empirických dát nemôžeme jednoznačne definovať závislosť týchto dvoch premenných. Ak by sme sa pozreli na korelačný koeficient Eurozóny ako celku, ktorá v priemere dosahuje stabilnú cenovú hladinu na úrovni 2% (priemer za obdobie 1998-2012), zistíme malú nepriamu závislosť (-0,32).

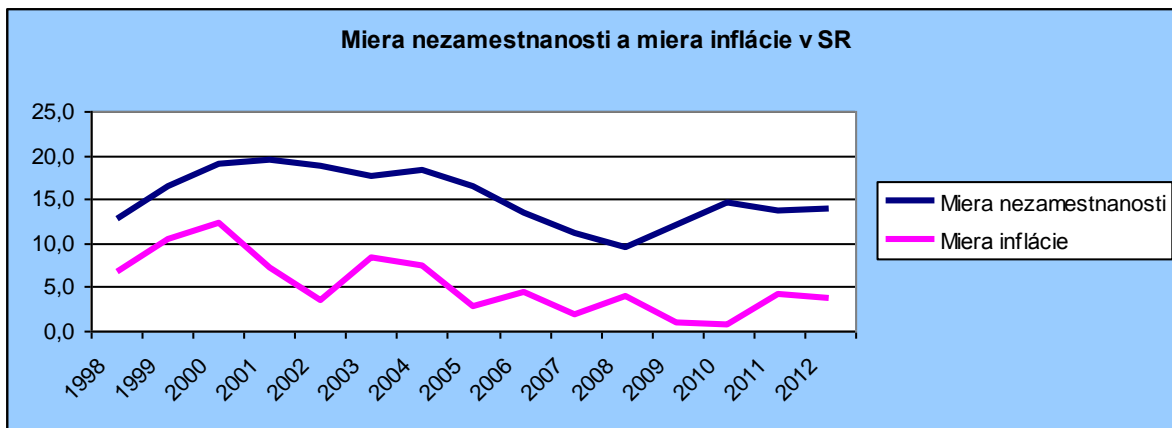
Graf č. 55a - Miera nezamestnanosti a miera inflácie v ČR, zdroj: Eurostat

Graf č. 55b - Miera nezamestnanosti a miera inflácie v Maďarsku, zdroj: Eurostat

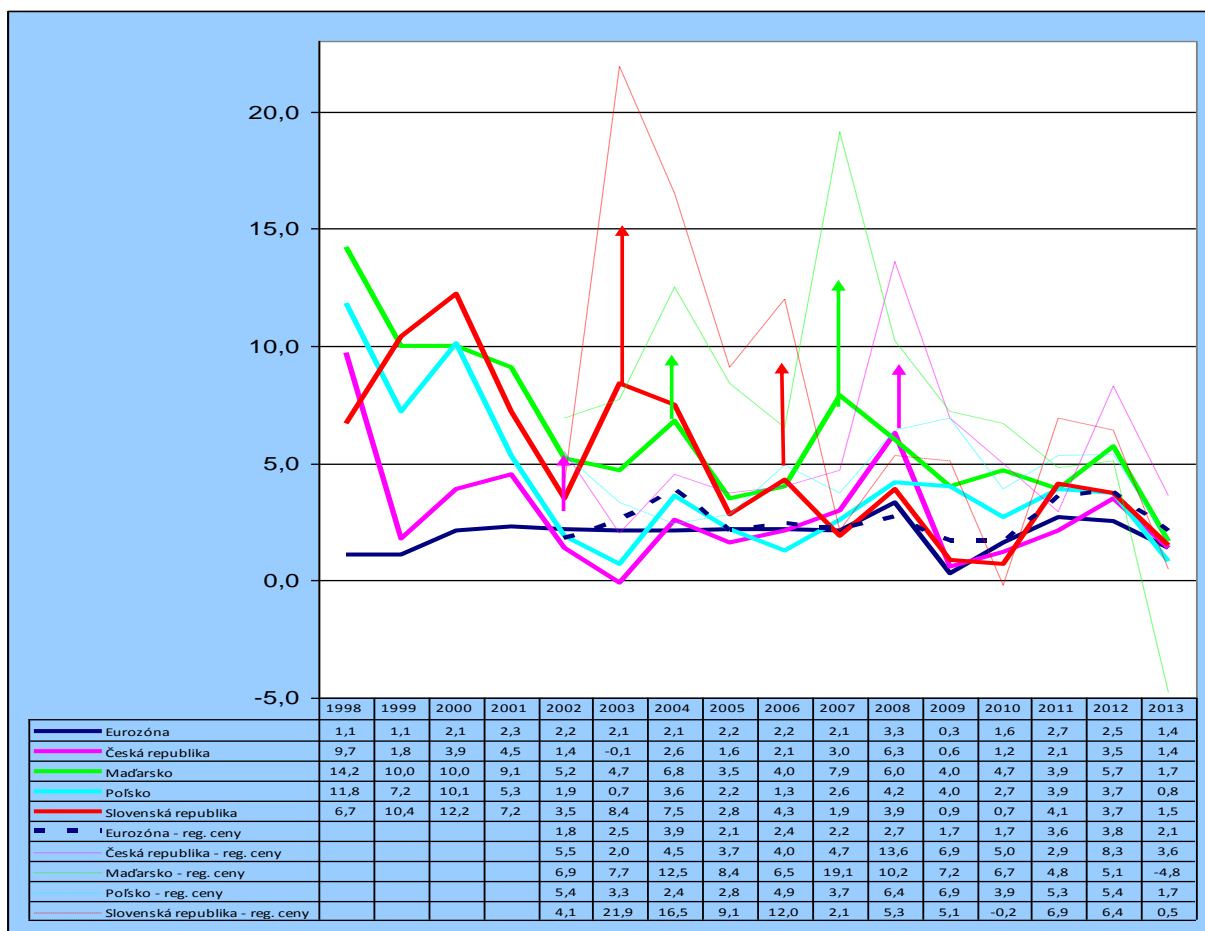

Graf č. 55c - Miera nezamestnanosti a miera inflácie v Poľsku, zdroj: Eurostat

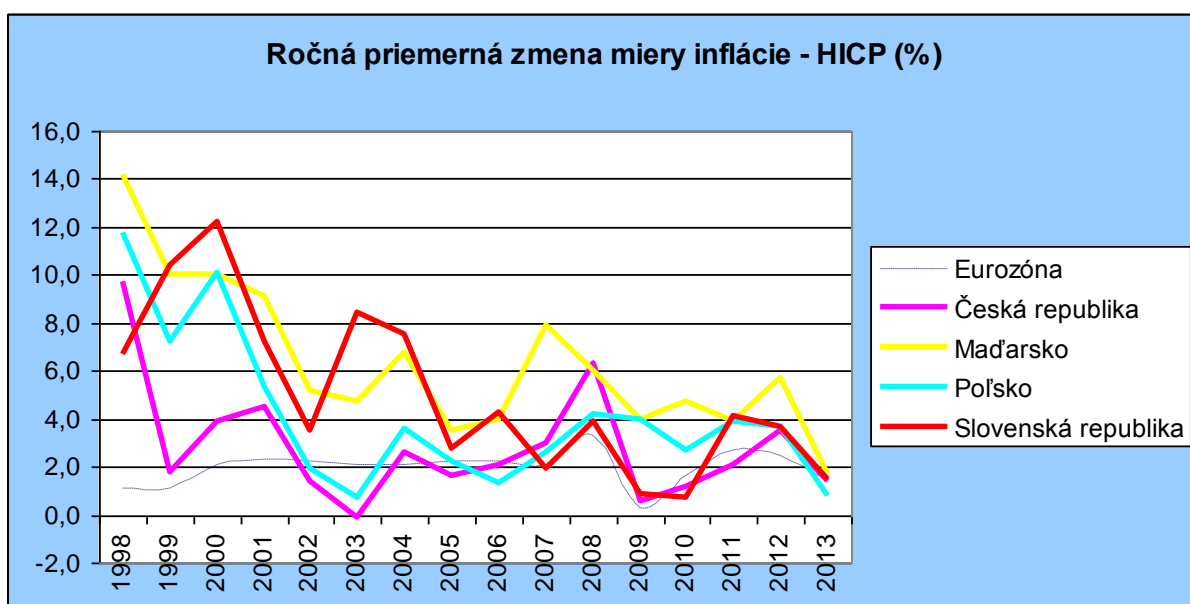
Graf č. 55d - Miera nezamestnanosti a miera inflácie v SR, zdroj: Eurostat

Ako je vidieť z grafov č. 55(a-d), krajinám V4 sa podarilo v roku 2013 dosiahnuť stabilnú cenovú hladinu pod úrovňou 2%. Krajiny V4 postupne prešli od vysokých úrovní inflácie v 90. rokoch 20. storočia, za ktorou často vidieť vysoké nárasty najmä regulovaných cien, ktoré boli postupne deregulované (graf č. 56).

Graf č. 56 - Ročná priemerná zmena miery inflácie - HICP (%) / HICP regulované ceny (%), zdroj: Eurostat

Najstabilnejší vývoj cenovej hladiny od roku 1998 zaznamenala Česká republika, ktorej vývoj sa pohybuje okolo priemeru Eurozóny a ktorej sa spomedzi krajín V4 najlepšie darí v dosahovaní hlavných makroekonomických cieľov z dlhodobého hľadiska (najvyšší HDP na jedného obyvateľa, najnižšia miera nezamestnanosti, kladná obchodná bilancia). Priemerné hodnoty krajín V4 v období 1998-2012 sú nasledovné: ČR=2,9%, Maďarsko=6,6%, Poľsko=4,3% a SR=5,2%. Pri pohľade na graf je jasne badateľný klesajúci trend ročnej zmeny cenovej hladiny meranej indexom HICP vo všetkých krajinách V4 a ako sme vyššie uviedli takisto trend vývoja miery nezamestnanosti bol v sledovanom období (1998-2012) klesajúci. Ak by sme sa pozreli na priemerné hodnoty zmeny miery cenovej hladiny meranej HICP za posledné 4 roky, t.j. obdobie po kríze, spozorujeme priblíženie sa krajín V4 k stabilnej cenovej hladine okolo 2%. Najlepšie je na tom ČR, ktorej priemer v tomto období je 1,9%, čo je takmer totožné s priemerom Eurozóny v tom istom období 1,8%. Slovenská republika je na druhom mieste s priemerom 2,6%. Ďalšie dve krajiny Maďarsko a Poľsko síce vykazujú pokles správnym smerom, ale ich priemer je zatiaľ vyšší: Maďarsko 4,6% a Poľsko 3,6%.

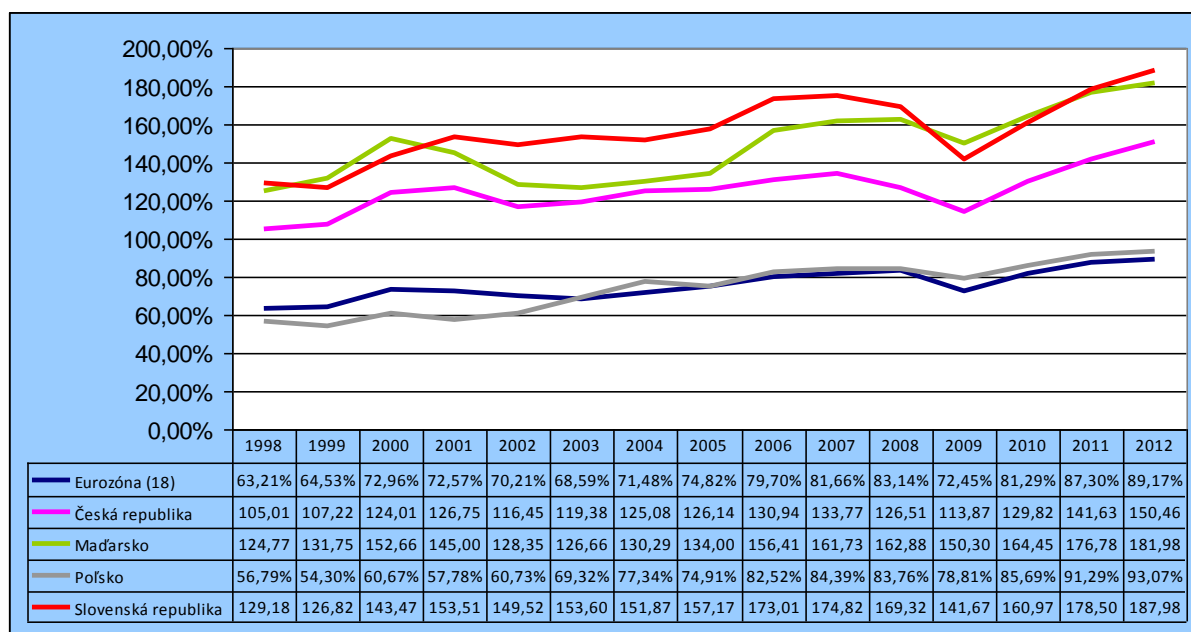
Graf č. 57 - Ročná priemerná zmena miery inflácie meraná HICP v krajinách V4, zdroj: Eurostat

Z uvedených údajov a grafov nie je možné konštatovať závislosť medzi mierou nezamestnanosti a mierou zmeny cenovej hladiny meranej HICP, problémom môže byť aj vývoj, ktorým krajiny V4 prešli od socialistického plánovaného hospodárstva k trhovému hospodárstvu, čo si samozrejme vyžiadalo zníženie umelých zásahov do trhových cien a teda priamo ovplyvňovalo vývoj miery inflácie. Ďalším faktorom, ktorý je potrebné brať do úvahy je vstup SR do Eurozóny, čím prišlo k zmene úlohy a právomocí centrálnej banky SR a odovzdaniu určitých právomocí a plnenia úloh Európskej centrálnej banke.

2.2.4 Obchodná bilancia v krajinách V4

Cieľom zahranično-ekonomickej politiky jednotlivých štátov je rovnováha dovozu a vývozu resp. kladný rozdiel vývozu a dovozu a stabilita menového kurzu. Druhý cieľ v rámci Eurozóny zabezpečuje Európska centrálna banka. Proexportne zameraná politika poskytuje výhody tak štátu ako aj firmám a jeho občanom. Hlavným prínosom pre štát je rast HDP t.j. ovplyvňovanie ďalšieho

makroekonomického cieľa. Zapojenie krajín do medzinárodného obchodu najlepšie ilustruje ukazovateľ otvorenosti ekonomiky, ktorý dáva do pomeru celkový objem exportu a importu tovarov a služieb k hrubému domácomu produktu krajiny za určité obdobie. Slovenská republika ako malá otvorená ekonomika s pomerne obmedzeným rozsahom vnútorného trhu je predurčená na hlbšie rozvíjanie medzinárodných hospodárskych vzťahov vrátane medzinárodného obchodu. Otvorenosť slovenskej ekonomiky, vyjadrená ako pomer súčtu vývozu a dovozu výrobkov a služieb k HDP v bežných cenách v priebehu posledných desiatich rokov, postupne vzrástla z necelých 129,18 % v roku 1998 na 187,98 % v roku 2012, čím sa zvýšila jej citlivosť na ekonomický vývoj v krajinách najvýznamnejších obchodných partnerov⁵³.

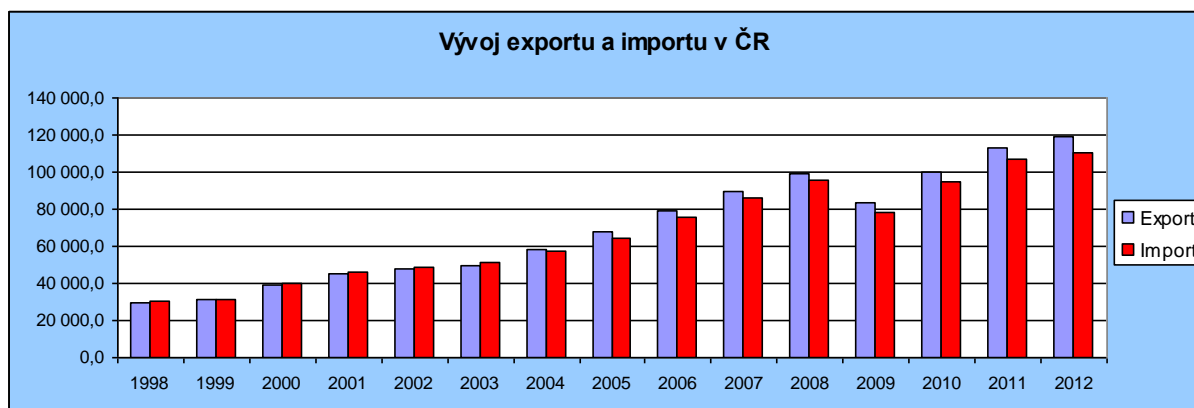
Graf č. 58 - Otvorenosť ekonomík krajín V4, zdroj Eurostat, vlastné výpočty

Vysoká otvorenosť slovenského hospodárstva je vítaná v časoch priaznivého ekonomického vývoja. Rastúci dopyt zo zahraničia znamená nielen vyššiu produkciu našich výrobcov, ale aj tvorbu nových pracovných miest. Avšak v časoch, kedy je zahraničný dopyt utlmený horšou ekonomickou situáciou či dokonca recesiou, pôsobí naša vysoká miera otvorenosti negatívne. V roku 2009, kedy boli v Európe najviac badateľné dôsledky hospodárskej krízy, zaznamenal slovenský zahraničný obchod výrazný prepád a naša ekonomika poklesla o – 4,9%. Otvorenosť slovenského hospodárstva v roku 2009 dosiahla len 141,67% HDP a vrátila sa tak na úroveň z roku 2000. V ďalších rokoch však už náš zahraničný obchod rástol a otvorenosť slovenskej ekonomiky každým rokom rástla, pričom v roku 2012 bola historicky najvyššia.

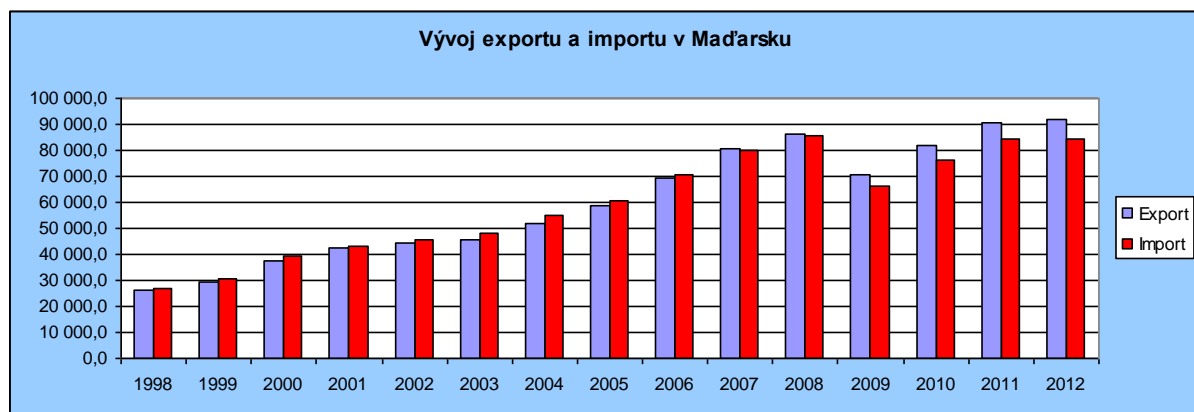
⁵³ ŠIKULOVÁ, Ivana. 2007. Zhodnotenie vývoja vzťahov slovenskej ekonomiky so zahraničím v roku 2006. Ekonomický časopis. 55, č. 6, s. 570 – 581, odk. 34

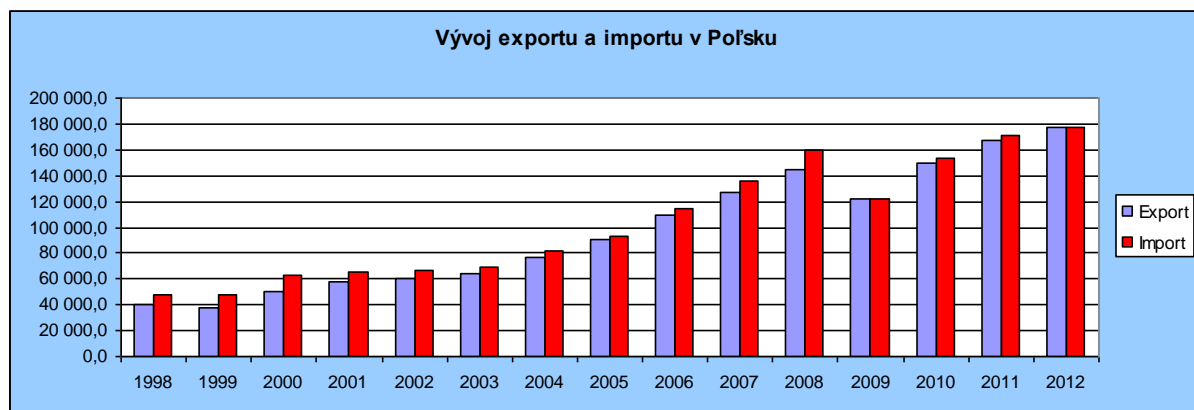
Spomedzi krajín V4 má SR najvyššiu otvorenosť ekonomiky takmer nepretržite od roku 2001, okrem roku 2009, kedy otvorenosť ekonomík všetkých krajín V4 a ako aj Eurozóny zaznamenali pokles tohto ukazovateľa. V otvorenosti ekonomiky sa SR najviac približuje Maďarsko, ktoré v tomto ukazovateli SR úspešne konkuruje. Treťou krajinou V4, ktorá sa dlhodobo pohybuje nad úrovňou 100% je Česká republika. Jedinou krajinou, ktorá sa svojou otvorenosťou približuje Eurozóne je Poľsko. Poľská ekonomika je najmenej otvorenou ekonomikou spomedzi krajín V4, čo súvisí s veľkosťou domáceho trhu Poľska a je považovaná za hlavný faktor, ktorý pomohol Poľsku ako jedinej krajine EÚ vyhnúť sa recesii.

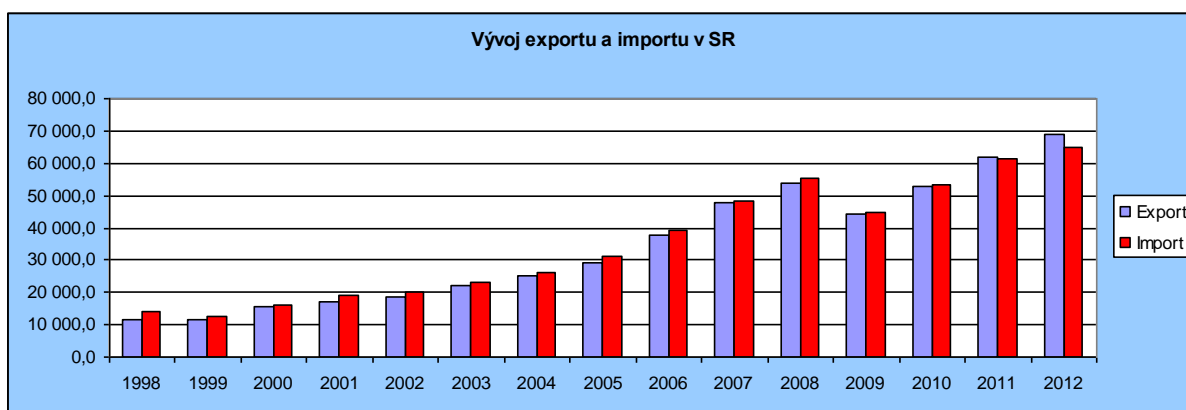
Graf č. 59a - Vývoj exportu a importu v ČR v bežných cenách, zdroj: Eurostat

Graf č. 59b - Vývoj exportu a importu v Maďarsku v bežných cenách, zdroj: Eurostat

Graf č. 59c - Vývoj exportu a importu v Poľsku v bežných cenách, zdroj: Eurostat

Graf č. 59d - Vývoj exportu a importu v SR v bežných cenách, zdroj: Eurostat

Pre úplnosť dát uvádzame vývoj exportu a importu v krajinách V4 v bežných cenách. Objem zahraničného obchodu v bežných cenách v krajinách V4 kontinuálne rastie a práve SR ako najotvorenejšia krajina spomedzi krajín V4 dosiahla najvyšší rast exportu v roku 2012 v porovnaní s rokom 1998:

1. SR – 482,19%
2. Poľsko – 346,45%
3. ČR – 299,33%
4. Maďarsko – 247,86%

Rovnaké poradie je v raste dovozu v uvedenom období:

1. SR – 365,26%
2. Poľsko – 274,02%
3. ČR – 267,09%
4. Maďarsko – 214,39%

Výsledok obchodnej bilancie – čistý export – je súčasťou HDP, ktorý i napriek najmenšiemu podielu na HDP môže pomáhať rastu HDP najmä v časoch stagnujúcich výdavkov či už domácností alebo vlády. Proexportná politika akú uplatňuje SR môže preto priaznivo vplývať na HDP krajiny, avšak je veľmi závislá na situácii na globálnych trhoch. Na druhej strane sme videli ako najmenej otvorenú ekonomiku Poľska zachránila pred recesiou orientácia na vlastný trh. Tu treba podotknúť, že dôležitou tu bola aj veľkosť vnútorného trhu Poľska. Preto aj pri obchodnej bilancii veľmi záleží nielen na celkových objemoch jednotlivých ukazovateľov, ale najmä na štruktúre týchto ukazovateľov, čiže hovoríme o orientácii na správne komodity a správne trhy a uplatňovanie správnych nástrojov napĺňajúcich ciele danej krajiny v oblasti obchodnej bilancie. Na základe uvedeného, môžeme skonštatovať, že otvorenosť SR v posledných rokoch pôsobila pozitívne na rast HDP.

Na grafe č. 60 je zobrazené dosahovanie makroekonomických cieľov SR od roku 1998 do roku 2012. V tomto období sa SR zaznamenala postupné približovanie k stanoveným makroekonomickým cieľom s výnimkou miery nezamestnanosti, ktorá je jednoznačne najslabšou stránkou SR v oblasti dosahovania makroekonomických cieľov.

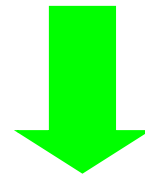
Rast HDP

Ako cieľ v oblasti HDP by sme mohli stanoviť stabilný ročný rast reálneho HDP o 3% a vyššie, čo je miera rastu HDP, pri ktorej sa podľa štúdie SAV (Páleník a spol.) SR darí znižovať nezamestnanosť. SR v období od roku 1998 do roku 2008 s výnimkou 2 rokov (1999 a 2000) dosahovalo silný ekonomický rast. Priemer za obdobie od 2001 do 2008 predstavoval 6,2% a pri takomto tempe rastu za uvedené obdobie dosiahlo SR najnižšiu mieru nezamestnanosti v roku 2008 na úrovni 9,6%, kde sa miera nezamestnanosti SR pravdepodobne priblížila k prirodzenej miere nezamestnanosti v SR. Ďalšie pokračovanie v silnom raste reálneho HDP bolo zastavené globálnou krízou. Napriek prudkému poklesu reálneho HDP v roku 2009, ktorý negatívne ovplyvnil vývoj nezamestnanosti v SR, dosiahla SR jeden z najsilnejších rastov reálneho HDP, čo síce bolo len kompenzáciou tohto poklesu, avšak miera nezamestnanosti nezaznamenala pokles ani v ďalších rokoch, kedy reálny HDP pokračoval miernom raste.

Inflácia

Stabilná cenová hladina je definovaná podľa ECB ako ročný rast cenovej hladiny meraný HICP o menej ako 2%. Ročná miera inflácie v SR dosiahla po období transformácie, kedy sa miera inflácie pohybovala vo vyšších číslach (priemer od roku 1998 do roku 2006 bol 7,0%) prvý krát hodnotu pod 2% v roku 2007. Počas tohto obdobia vysokej inflácie dochádzalo zároveň aj k poklesu miery nezamestnanosti. Za posledných 5 rokov (2009-2013) sa miera inflácie dostala trikrát pod úroveň 3% a päťročný priemer sa rovnal 2,2%, pričom v poslednom roku (2013) to bolo 1,5%. Práve v tomto období dosahovala miera nezamestnanosti medián na úrovni 14%, čo bolo spôsobené globálnou krízou a následne neschopnosťou vytvoriť dostatok pracovných miest.

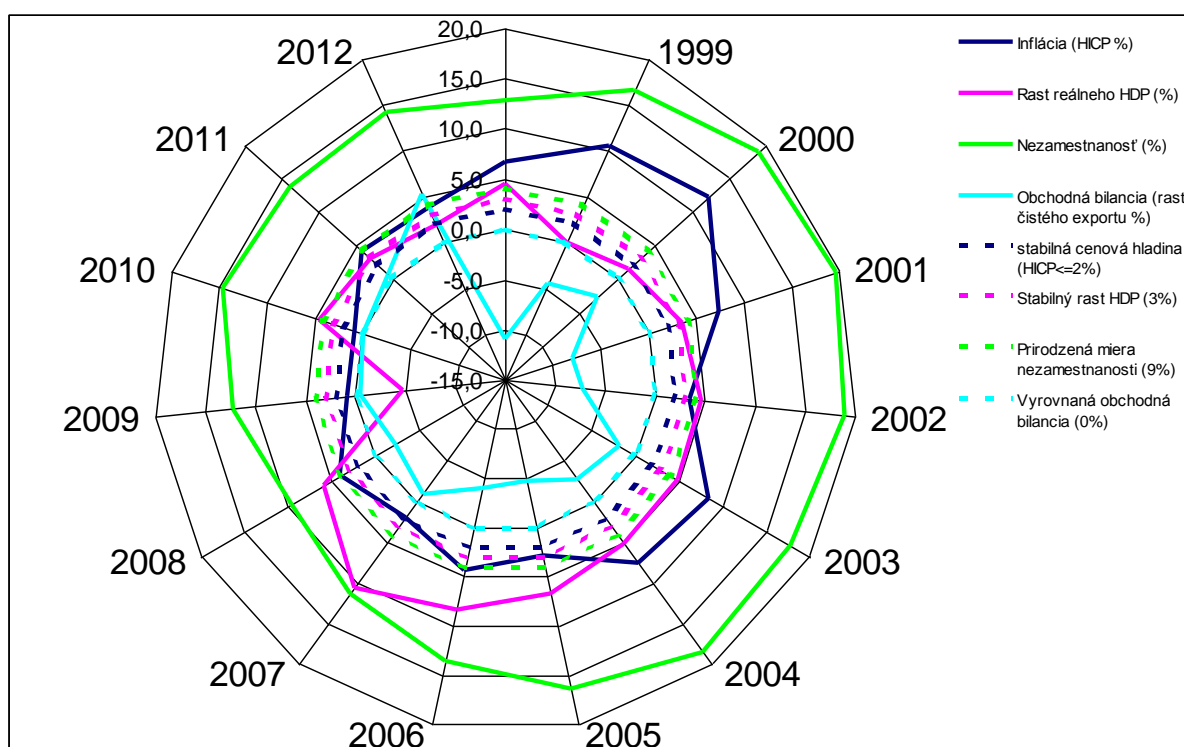
Nezamestnanosť

V oblasti nezamestnanosti sa krajiny snažia dosiahnuť tzv. prirodzenú mieru nezamestnanosti. Prirodzená miera nezamestnanosti je na Slovensku podstatne vyššia ako v iných krajinách a je odhadovaná na 7 – 9%. Už tento fakt poukazuje na to, že zo všetkých štyroch makroekonomických cieľov je SR práve v oblasti nezamestnanosti najmenej úspešná. Dokonca v štatistikách dlhodobozamestnaných je SR na popredných priečkach v rámci EÚ, i napriek pozitívnemu vývoju v ostatných makroekonomických cieľoch. rastu HDP, dosiahnutí celkom stabilnej cenovej hladiny a rastu čistého exportu, nezamestnanosť vzrástla ešte viac (v roku 2010 na úroveň 14,5%) a ani pozitívny vývoj ostatných cieľov nedokázal napomôcť. Najnižšia nezamestnanosť bola dosiahnutá v roku 2008 po dlhšom období silného ekonomického rastu, vyššej inflácie a negatívnej obchodnej bilancie. Po roku 2009, kedy SR dosiahla pokles reálneho HDP a po následnom rýchlym návrate výraznejšiemu poklesu nezamestnanosti (miera nezamestnanosti v roku 2013 = 14,2%). Tieto údaje by mohli naznačovať, že na pokles nezamestnanosti z pohľadu makroekonómie neboli dosiahnuté ciele dostatočné na dosiahnutie poklesu nezamestnanosti.

Obchodná bilancia

Cieľom zahranično-ekonomickej politiky je vyrovnaná obchodná bilancia, čiže objem vývozu rovnajúci sa objemu dovozu poprípade kladný rozdiel medzi vývozom a dovozom (rast čistého exportu). Slovensku ako proexportnej ekonomike s vysokým koeficientom otvorenosti sa v rokoch 2011 a 2012 podarilo dosiahnuť kladný čistý export, ktorý bol pohonom rastu reálneho HDP, čo ale nepomohlo výraznému zníženiu miery nezamestnanosti. Miera nezamestnanosti síce v roku 2011 klesla (13,7%), kedy ešte mohla profitovať zo silného rastu v roku 2010 (4,4%) ako aj slušného rastu v roku 2011 (3,0%), avšak v roku 2012, kedy SR dosiahla silný rast čistého exportu, prišlo k nárastu miery nezamestnanosti na úroveň 14% a 14,3% v roku 2013.

Graf č. 60 - Makroekonomické ukazovatele SR v období 1998 – 2012, zdroj: Eurostat

2.3 Porovnanie SR a vybraných krajín

Makroekonomické ukazovatele Slovenskej republiky sme porovnali s vývojom v krajinách V4 a priemerným vývojom v Eurozóne. Krajiny V4 prešli zhruba podobným vývojom teda vývojom transformácie. V tejto kapitole sa pozrieme na vývoj makroekonomických ukazovateľov krajín, ktoré sú dlhodobo úspešné v oblasti nezamestnanosti alebo ktoré dosiahli v poslednom období (období po kríze v roku 2008) pokles nezamestnanosti, čo by mohlo poskytnúť obraz o stave ich makroekonomických veličín, o ich úrovni, pri ktorej boli jednotlivé krajiny úspešné v znižovaní miery nezamestnanosti. Slovenská republika patrí v rámci Európskej únie ku krajinám, ktoré nie sú veľmi úspešné pri dosahovaní tohto makroekonomického cieľa a pohľad na vývoj v úspešných krajinách

môže viesť k odporúčaniam a záverom, ktoré by mohli naznačiť cestu, ktorou by sa Slovenská republika mala vydať v oblasti makroekonomického riadenia.

Pre porovnanie boli zvolené krajiny, ktoré dosahujú dlhodobu (1998-2012) nízku a stabilnú mieru nezamestnanosti:

Holandsko – priemer za zvolené obdobie 4,01%, medián za zvolené obdobie 4,2%,

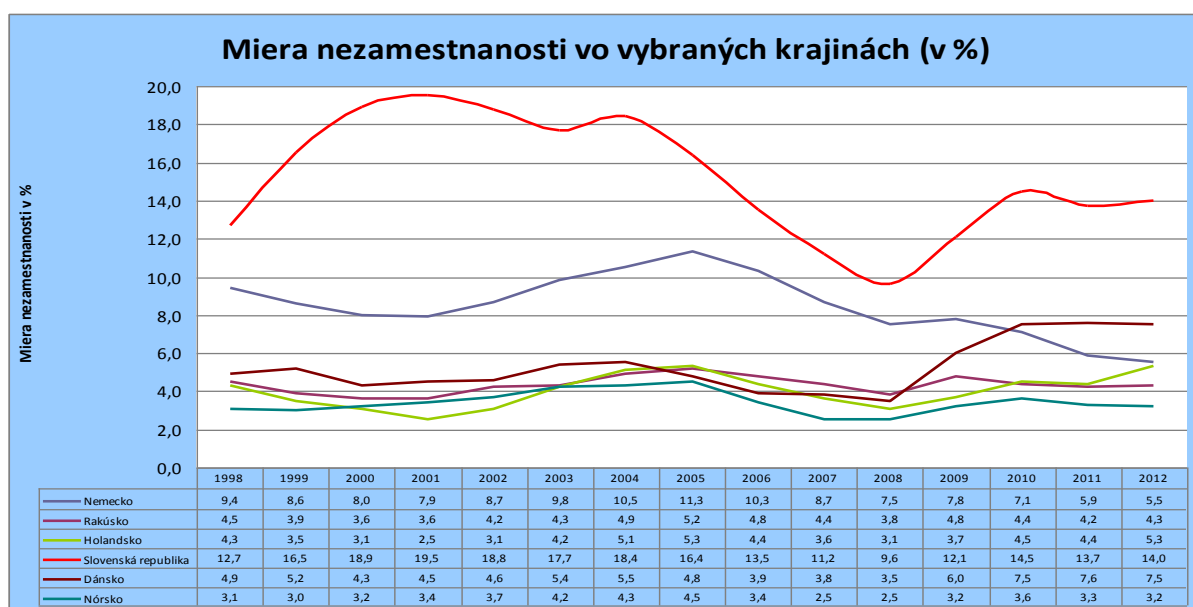
Rakúsko – priemer za zvolené obdobie 4,33%, medián za zvolené obdobie 4,3%,

Nórsko – priemer za zvolené obdobie 3,41%, medián za zvolené obdobie 3,3%.

Ďalším príkladom „best practice“ bude Nemecko (priemer 8,47%, medián 8,6%), ktorého nezamestnanosť nie je síce na úrovni predchádzajúcich krajín, ktoré však napriek kríze v roku 2008 pokračovalo v klesajúcom trende miery nezamestnanosti od roku 2005, kedy v sledovanom období dosiahlo najvyššiu mieru nezamestnanosti na úrovni 11,3%. Do roku 2012 sa Nemecku podarilo znížiť mieru nezamestnanosti na úroveň 5,5%, čo je pokles o 51,33% oproti roku 2005 a pokles o 29,49% oproti roku 2009, čo je jeden z mála poklesov miery nezamestnanosti v EÚ a zároveň najvyšší pokles miery nezamestnanosti v EÚ. Poslednou krajinou je Dánsko, ktorého priemer v r. 1998-2012 je 5,27%, avšak od roku 1998 dosiahlo nárast miery nezamestnanosti o 53,06%, z 4,9% v roku 1998 na úroveň 7,5% v roku 2012, čo je najvyšší nárast miery nezamestnanosti z vybraných krajín. Vývoj nezamestnanosti v uvedených krajinách je v tabuľke č. 14 a grafe č. 61 nižšie.

Štát	Priemer (1998-2012)	Medián (1998-2012)	Zmena oproti 2009	Zmena oproti 1998
Dánsko	5,27%	4,90%	25,00%	53,06%
Nemecko	8,47%	8,60%	-29,49%	-41,49%
Holandsko	4,01%	4,20%	43,24%	23,26%
Rakúsko	4,33%	4,30%	-10,42%	-4,44%
Slovenská republika	15,17%	14,50%	15,70%	10,24%
Nórsko	3,41%	3,30%	0,00%	3,23%

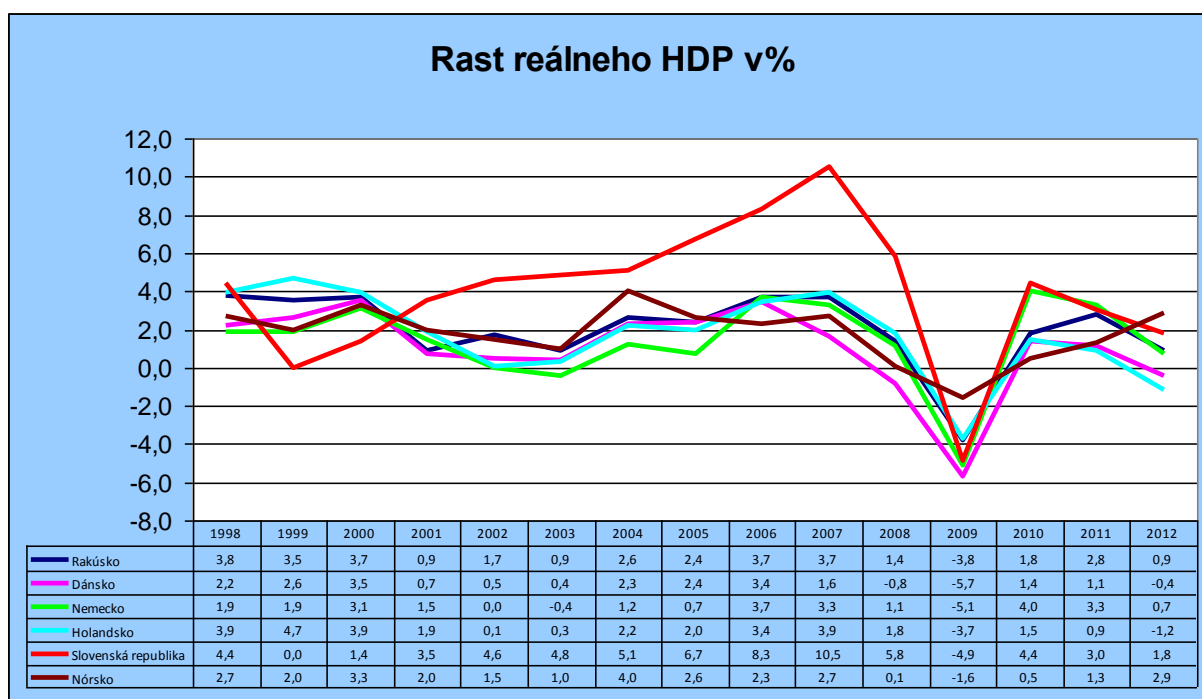
Tabuľka č. 14 – štatistické údaje k miere nezamestnanosti vo vybraných krajinách, vlastné výpočty

Graf č. 61 - Miera nezamestnanosti vo vybraných krajinách EÚ (v%), zdroj: Eurostat

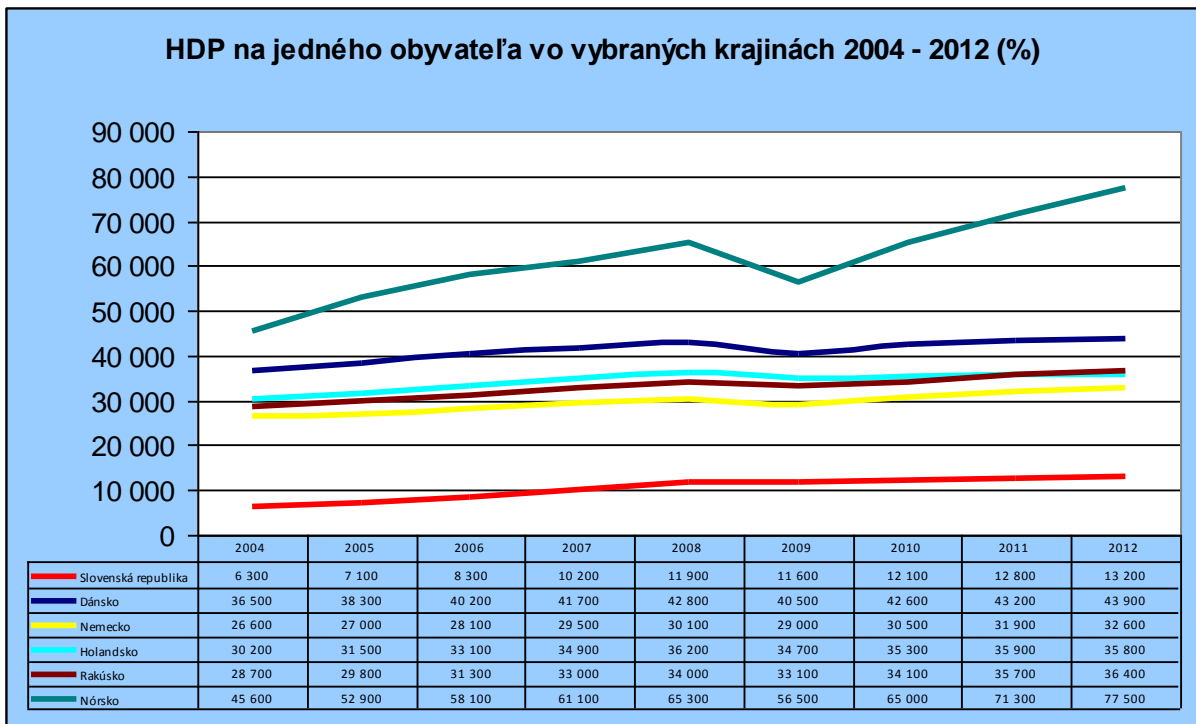
2.3.1 HDP vo vybraných krajinách

Pri pohľade na ďalší z makroekonomických cieľov – ekonomický rast, tak ako v porovnaní s krajinami V4, Slovenská republika dosahovala v sledovanom období (1998-2012) v priemere lepšie čísla (priemer 4%, medián 4,4%) ako vybrané porovnávané krajiny, čo je samozrejme pozitívne avšak berúc do úvahy fakt, že SR je pomerne mladá trhovú ekonomiku, nejde o nič výnimočné. Spoločným znakom týchto krajín je vyrovnaný ekonomický rast meraný rastom reálneho HDP. Medián rastu reálneho HDP v období sledovaných 15 rokov v týchto krajinách sa pohybuje okolo úrovne 2%: Dánsko (1,4%), Nemecko (1,5%), Holandsko (1,9%), Rakúsko (2,4%), Nórsko (2%). Z krátkodobého hľadiska každá z krajín pod vplyvom globálnej krízy zaznamenala pokles rastu reálneho HDP od -1,6% (Nórsko) až do -5,7% (Dánsko), no už v ďalšom roku (2010) sa dostali do plusových čísiel. Sila rastu od roku 2010 s výnimkou Nórska postupne klesala u každej z krajín a jedine rast reálneho HDP v Nórsku od tohto roku silnel a reálny HDP rástol každým rokom rýchlejšie až do roku 2012.

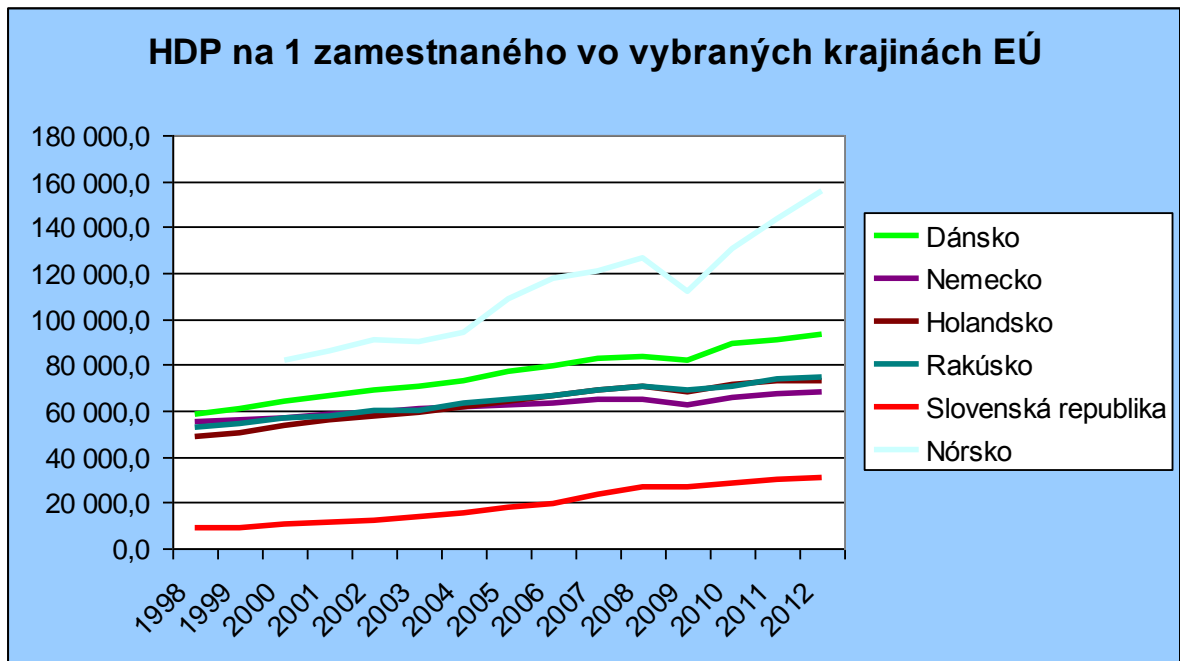

Graf č. 62 - Rast reálneho HDP vo vybraných krajinách (%), zdroj: Eurostat

Ďalší graf (č. 63) už ukazuje veľkú priepasť v dôležitom makroekonomickom ukazovateli – HDP na jedného obyvateľa. Ako vidíme tento ukazovateľ vykazuje rast v každej z vybraných krajín, avšak v absolútnych číslach je viditeľná dominancia severovýchodných krajín a to najmä Nórska, ktoré v tomto ukazovateli dominuje ešte výraznejšie ako dominuje v oblasti nezamestnanosti. Z vybraných krajín jediné Dánsko HDP na jedného obyvateľa dosahuje viac ako 50% HDP na jedného obyvateľa Nórska. HDP na jedného obyvateľa v Slovenskej republike dosahuje 40,5% HDP na obyvateľa predposledného Nemecka, čo je samozrejme výsledkom vývoja slovenskej ekonomiky, ktorá sa stala trhovou pred 25 rokmi, pričom ostatné porovnávané ekonomiky sa fungujú na trhovom princípe podstatne dlhšie.

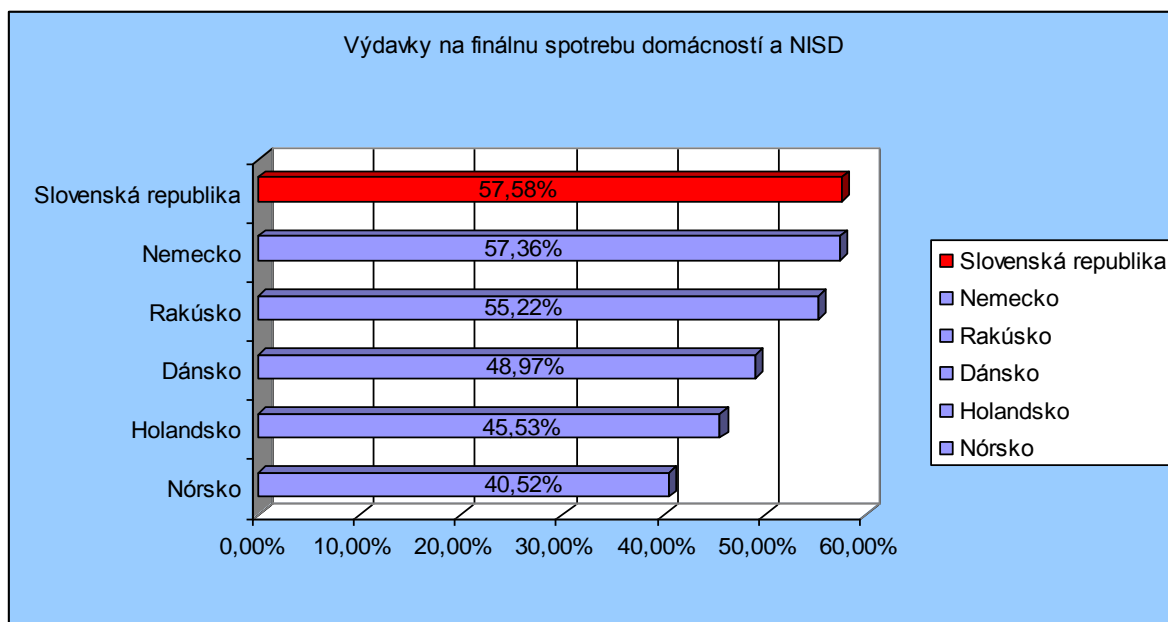
Graf č. 63 - HDP na 1 obyvateľa vo vybraných krajinách, zdroj: Eurostat

Graf č. 64 - HDP na 1 zamestnaného vo vybraných krajinách, zdroj: Eurostat

Ak sa pozrieme na percentuálnu skladbu HDP z pohľadu výdavkov v uvedených krajinách, vidíme nasledovný trend:

Finálna spotreba domácností a NISD

Graf č. 65 - Podiel výdavkov na finálnu spotrebu domácností a NISD na HDP na 1 obyvateľa v r. 2012, zdroj: Eurostat

Najvyšší podiel finálnej spotreby domácností a NISD na HDP krajiny majú Slovenská republika a Nemecko, ktorých podiel sa dlhodobo pohybuje v pásme od 55%-60%, v SR dokonca v roku 2009 vyskočil percentuálny podiel finálnej spotreby domácností a NISD na úroveň vyše 60%. Práve SR a Nemecko majú spomedzi vybraných krajín najvyššiu priemernú mieru nezamestnanosti. Treťou krajinou s viac ako 50% podielom finálnej spotreby domácností a NISD a zároveň veľmi stabilným podielom je Rakúsko, ktoré dosahuje dlhodobo stabilnú a nízku mieru nezamestnanosti. Ďalšie tri krajiny dosahujú menej ako 50% podiel výdavkov na finálnu spotrebu domácností a NISD, pričom pri nich platí, že čím nižšia miera nezamestnanosti, tým nižší podiel finálnej spotreby domácností a NISD:

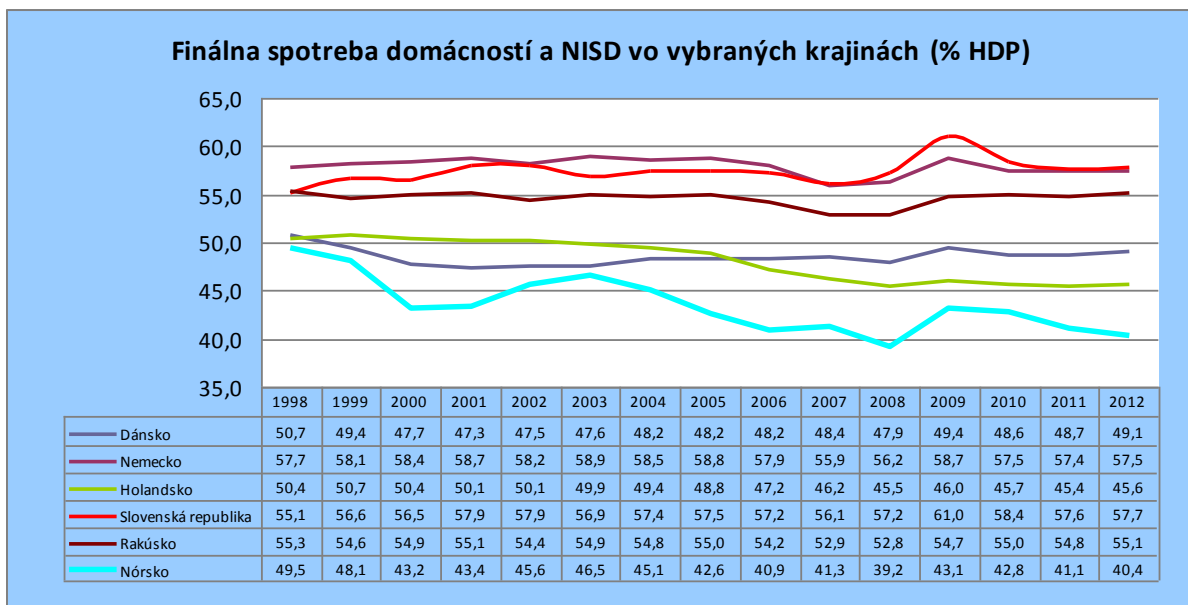
Dánsko – miera nezamestnanosti 5,27% (priemer za 1998-2012), podiel výdavkov finálnej spotreby domácností a NISD 48,46% (priemer za 1998-2012),

Holandsko – miera nezamestnanosti 4,01% (priemer za 1998-2012), podiel výdavkov finálnej spotreby domácností a NISD 48,09% (priemer za 1998-2012),

Nórsko – miera nezamestnanosti 3,41% (priemer za 1998-2012), podiel výdavkov finálnej spotreby domácností a NISD 43,52% (priemer za 1998-2012).

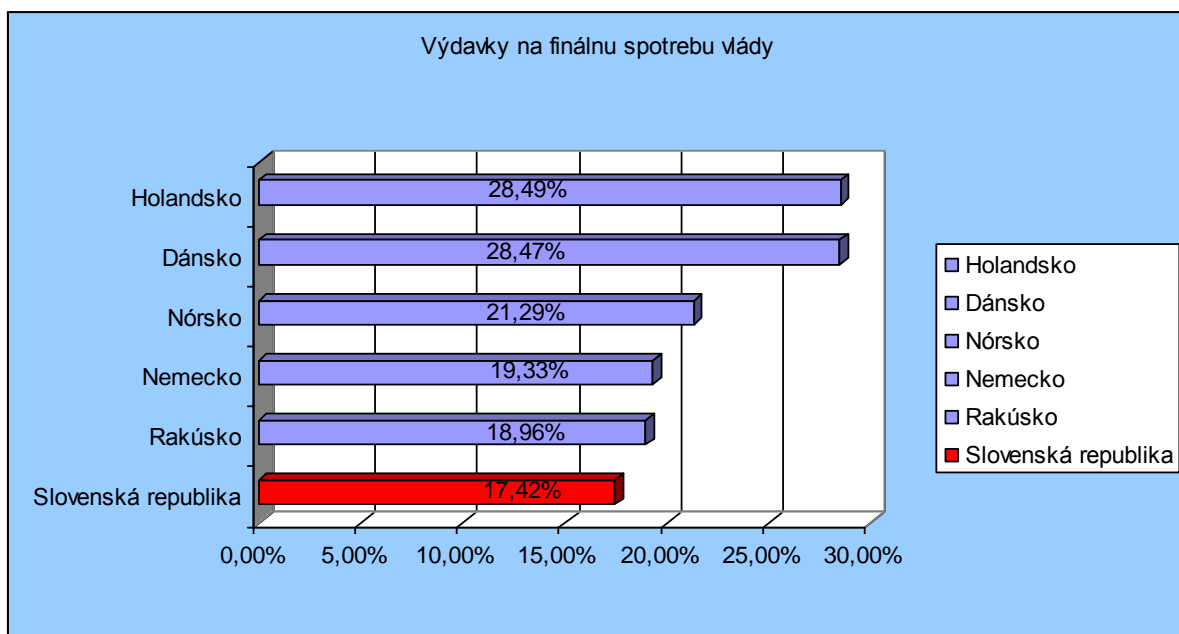
Práve posledné dve krajiny s najnižšou priemernou mierou nezamestnanosti v sledovanom období (1998-2012) vykazovali znižujúci sa podiel výdavkov na finálnu spotrebu domácností a NISD a za uvedených 15 rokov klesol tento podiel v Holandsku o 4,8 percentuálneho bodu (oproti roku 1998) a v Nórsku o 9,1 percentuálneho bodu (oproti roku 1998). Nórsko, Dánsko a Holandsko dosiahli v roku 2012 jeden z najvyšších HDP na 1 obyvateľa v EÚ (všetky tri štáty patrili do prvej päťky v roku 2012, spolu s Rakúskom a Švédskom).

Graf č. 66 - Podiel výdavkov na finálnu spotrebu domácností a NISD na HDP, zdroj: Eurostat

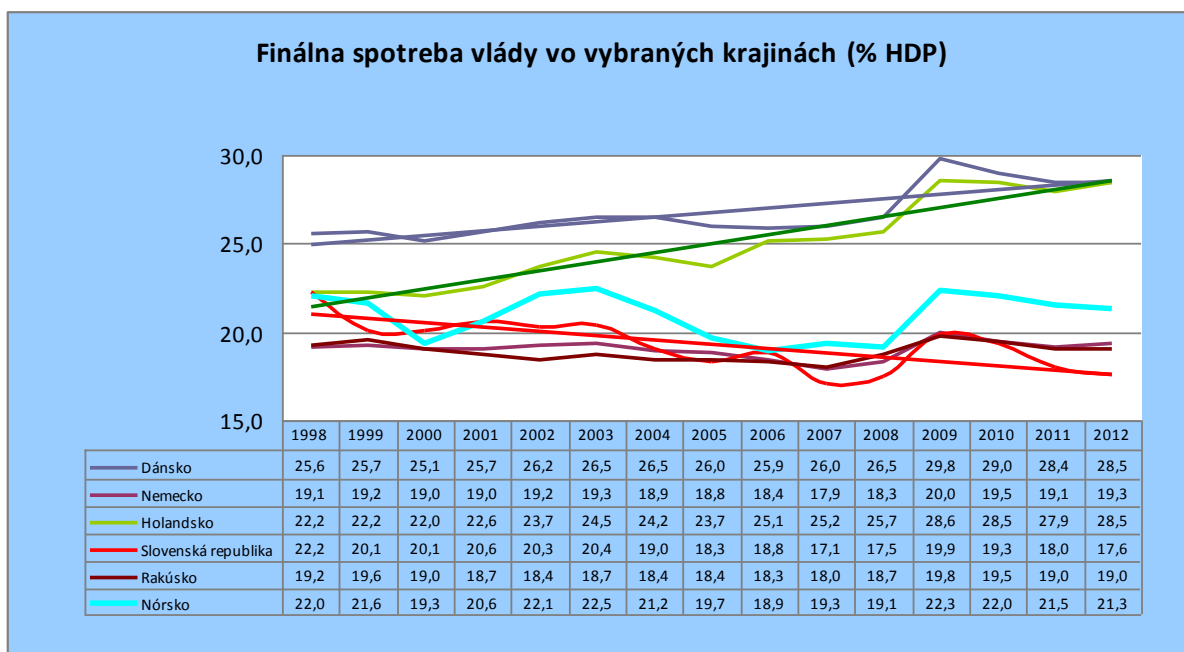
Finálna spotreba vlády

Graf č. 67 - Podiel výdavkov na finálnu spotrebu vlády na HDP na 1 obyvateľa v r. 2012, zdroj: Eurostat

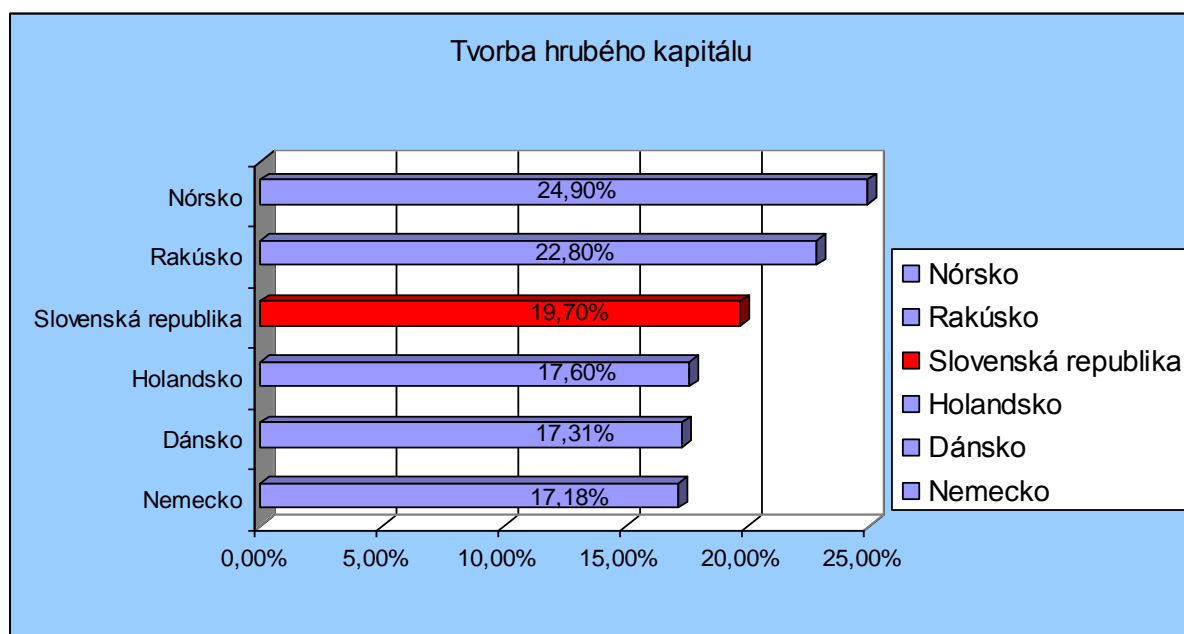
Výdavky na finálnu spotrebu vlády sú svojim podielom na HDP pri pohľade na údaje z minulosti v jednotlivých krajinách druhé v poradí za výdavkami na finálnu spotrebu domácností a NISD. Graf č. 65 zobrazuje vývoj týchto výdavkov v jednotlivých krajinách, kde spoločným javom je najmä nárast podielu týchto výdavkov v roku 2009, k čomu došlo aj vo výdavkoch na finálnu spotrebu domácností a NISD, za čím je možné hľadať aj značný pokles podielu tvorby hrubého kapitálu. SR od

roku 1998 zaznamenala najvyšší pokles podielu finálnej spotreby vlády na HDP spomedzi vybraných krajín o 4,6 percentuálneho bodu i napriek nárastu tohto podielu v roku 2009 o 2,4 percentuálneho bodu. Ostatné krajiny si udržiavajú stabilný podiel výdavkov na finálnu spotrebu vlády na HDP, výnimkou sú Dánsko a Holandsko, ktoré v uvedenom období zvýšili podiel týchto výdavkov na HDP a zaznamenali jednoznačne rastúci trend podielu týchto výdavkov.

Graf č. 68 - Podiel výdavkov na finálnu vlády na HDP, zdroj: Eurostat

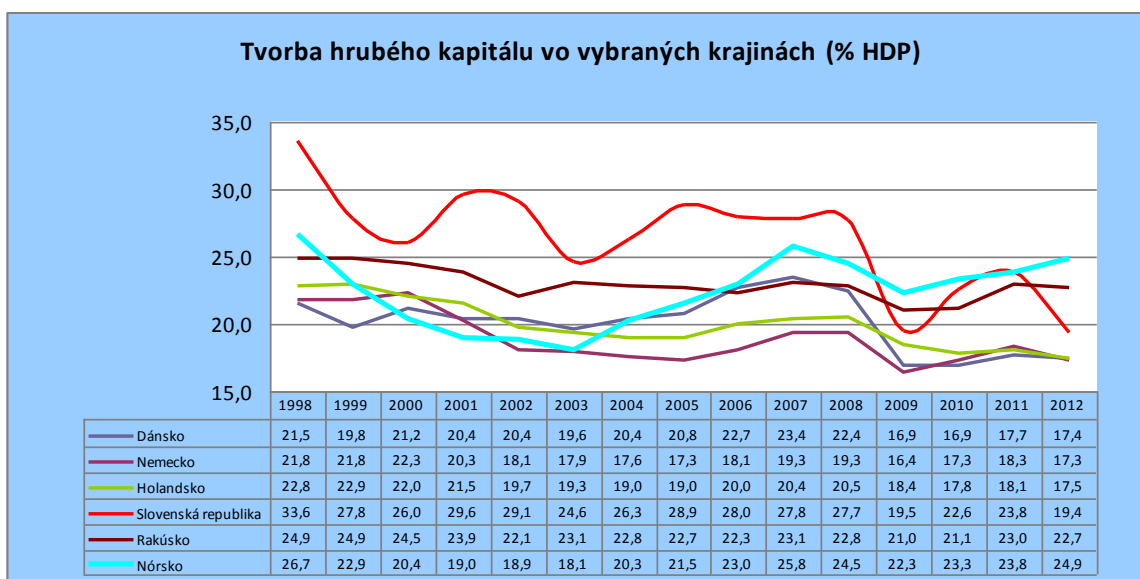
Tvorba hrubého kapitálu

Graf č. 69 - Podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP na 1 obyvateľa v r. 2012, zdroj: Eurostat

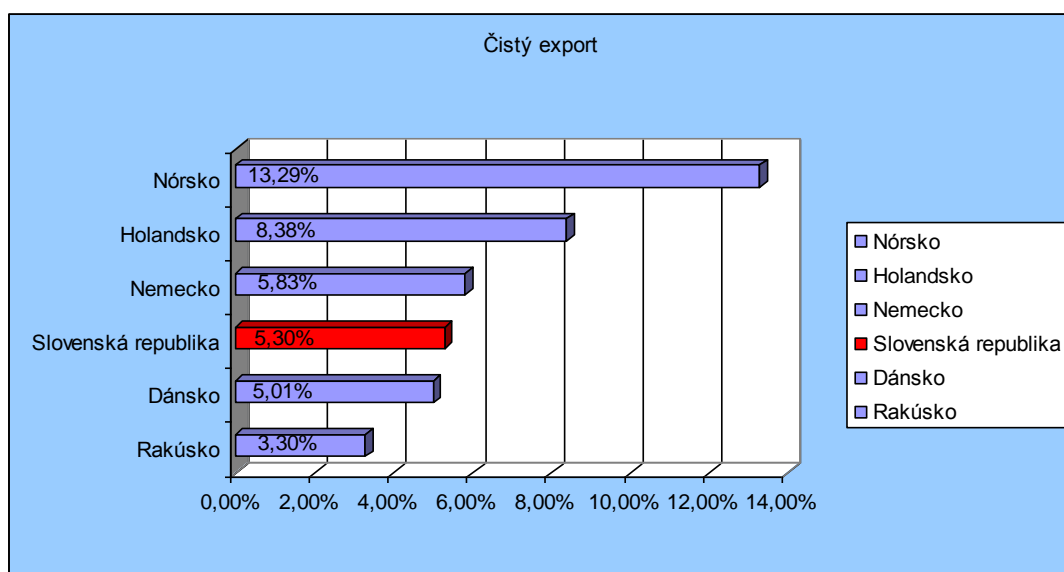
Podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP od roku 1998 klesal v každej z vybraných krajín, pričom v roku 2012 ani jedna z krajín nedosiahla podiel vyšší ako v roku 1998. Takisto hodnoty z roku 2008 sú nižšie ako v roku 1998, jedine Dánsko dosiahlo v tomto roku vyšší podiel tvorby hrubého

kapitálu. V tomto období Dánsko vykazovalo nízku mieru nezamestnanosti (priemer za 1998-2008 = 4,6%), po roku 2008 stúpla miera nezamestnanosti v Dánsku na 6% a neskôr až na 7,5% (rok 2012), v roku 2009 klesol podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP v Dánsku na 16,9 % čo je pokles o 5,5 percentuálneho bodu oproti roku 2008 a do roku 2012 sa držal v rozmedzí 16,9% až 17,7%. Podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP v SR zaznamenal najvyšší pokles spomedzi vybraných krajín z úrovne 33,6% (miera nezamestnanosti 12,7% v roku 1998) na úroveň 19,4% v roku 2012, čo predstavuje pokles o 14,2 percentuálneho bodu. V rokoch 2004-2008, kedy SR dosiahla najvyšší pokles zamestnanosti sa pohyboval podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP v priemere na úrovni 27,7%. Je však nutné dodať, že aj v období najvyššej miery nezamestnanosti (2000-2004) mala SR vysoký podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP a to v priemere 27,1%. Rakúsko podobne ako v ostatných podieloch výdavkov na HDP dosahuje stabilné hodnoty aj v podiele tvorby hrubého kapitálu na HDP. Z ostatných krajín opäť vyčnieva Nórsko, ktoré sa najviac priblížilo k podielu v roku 1998.

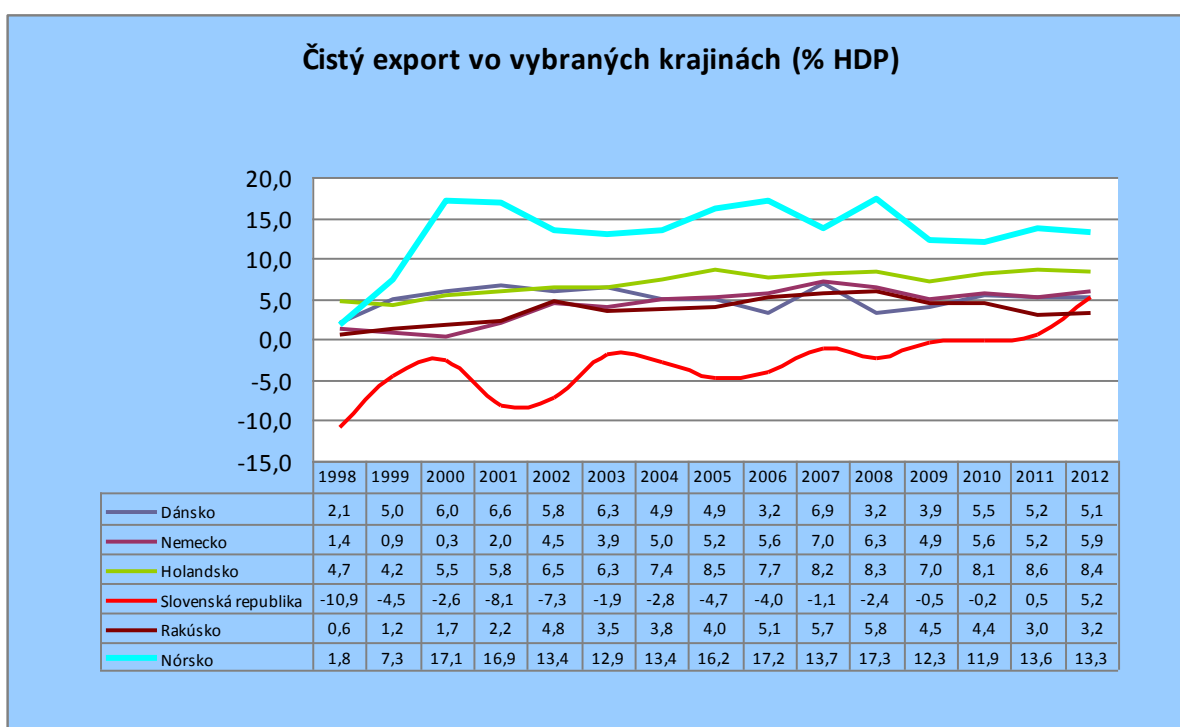
Graf č. 70 - podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP, zdroj: Eurostat

Čistý export

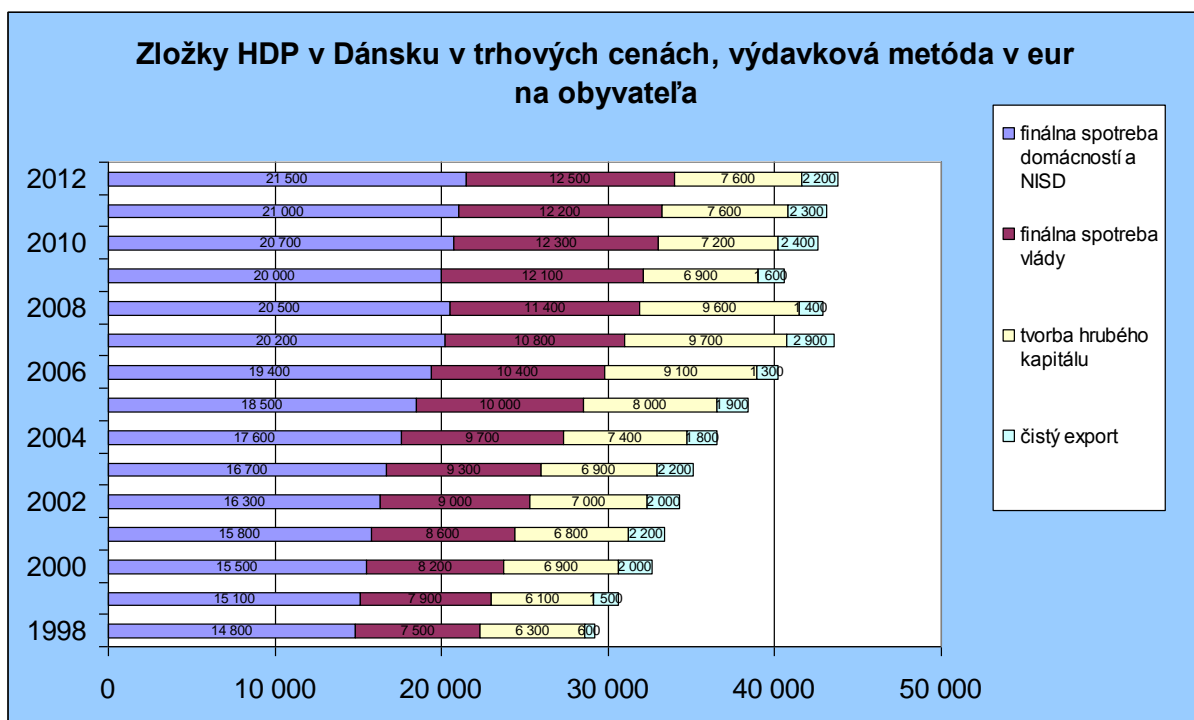

Graf č. 71 - Podiel čistého exportu na HDP na 1 obyvateľa v r. 2012

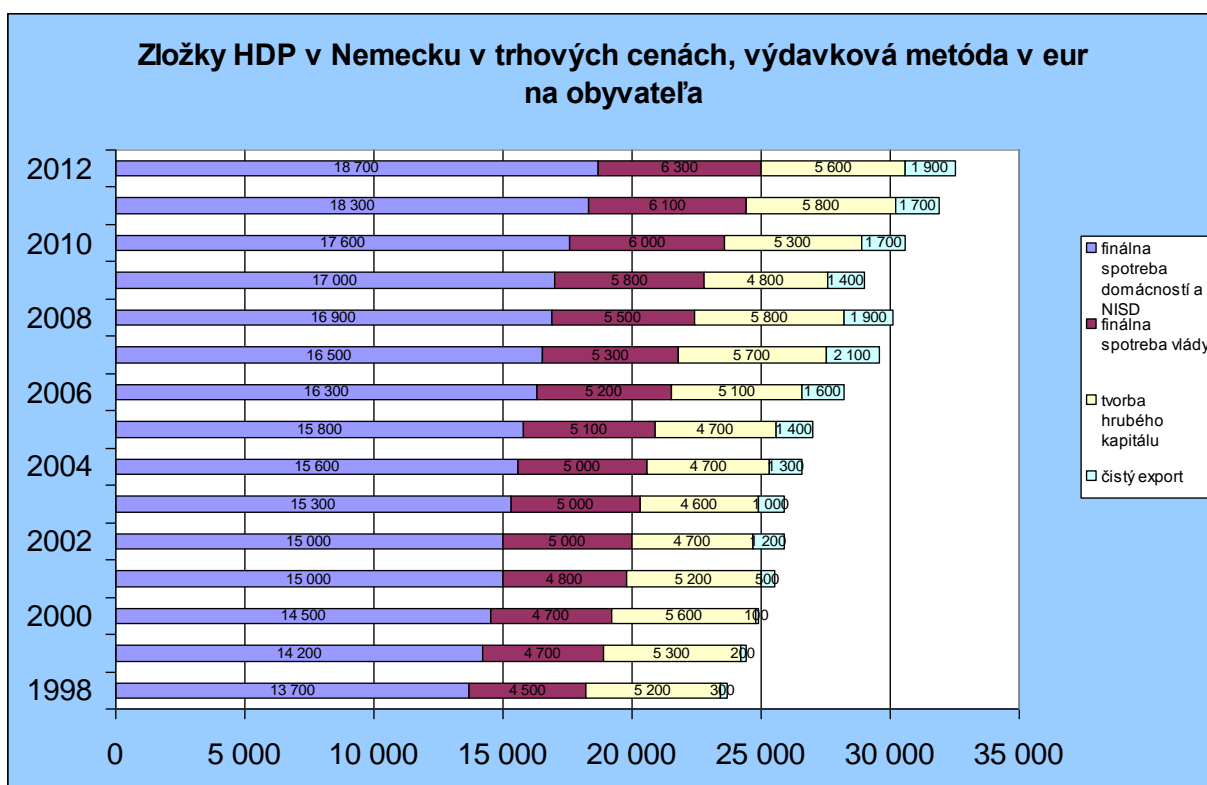
Krajiny, ktoré boli vybrané vďaka svojim dlhodobým dobrým výsledkom v boji s nezamestnanosťou alebo vďaka aktuálnym dobrým výsledkom vykazujú kladné podiely čistého exportu na HDP, čo znamená, že viac vyvážajú ako dovážajú a čistý export pôsobí priaznivo na výšku ich HDP ako aj na ich mieru nezamestnanosti. Opätovne je vidieť vysoký rozdiel medzi všetkými krajinami a Nórskom, ktoré od roku 2000 dosahuje permanentne vyššie podiely čistého exportu na HDP. Podiely čistého exportu na HDP Nórska sa od roku 2000 pohybujú na úrovni 12%, čo je úroveň, ktorú nedosiahla ani jedna z vybraných krajín. Za týmito silnými číslami stojí najmä vývoz ropy a zemného plynu, ktorý v posledných rokoch predstavuje 65% až 70%. Nórsko má takisto silnú ochranársku politiku na dovoz poľnohospodárskych produktov, kde má zavedené najvyššie dovozné clá na svete. SR prešla od roku 1998 dlhú cestu a môžeme skonštatovať, že v roku 2012 sa úspešne zaradilo čo sa podielu čistého exportu na HDP medzi nami zvolené krajiny. Dokonca v roku 2012 bol podiel čistého exportu na HDP SR (5,2%) vyšší ako podiel čistého exportu na HDP Rakúska (3,2%) a Dánska (5,1%).

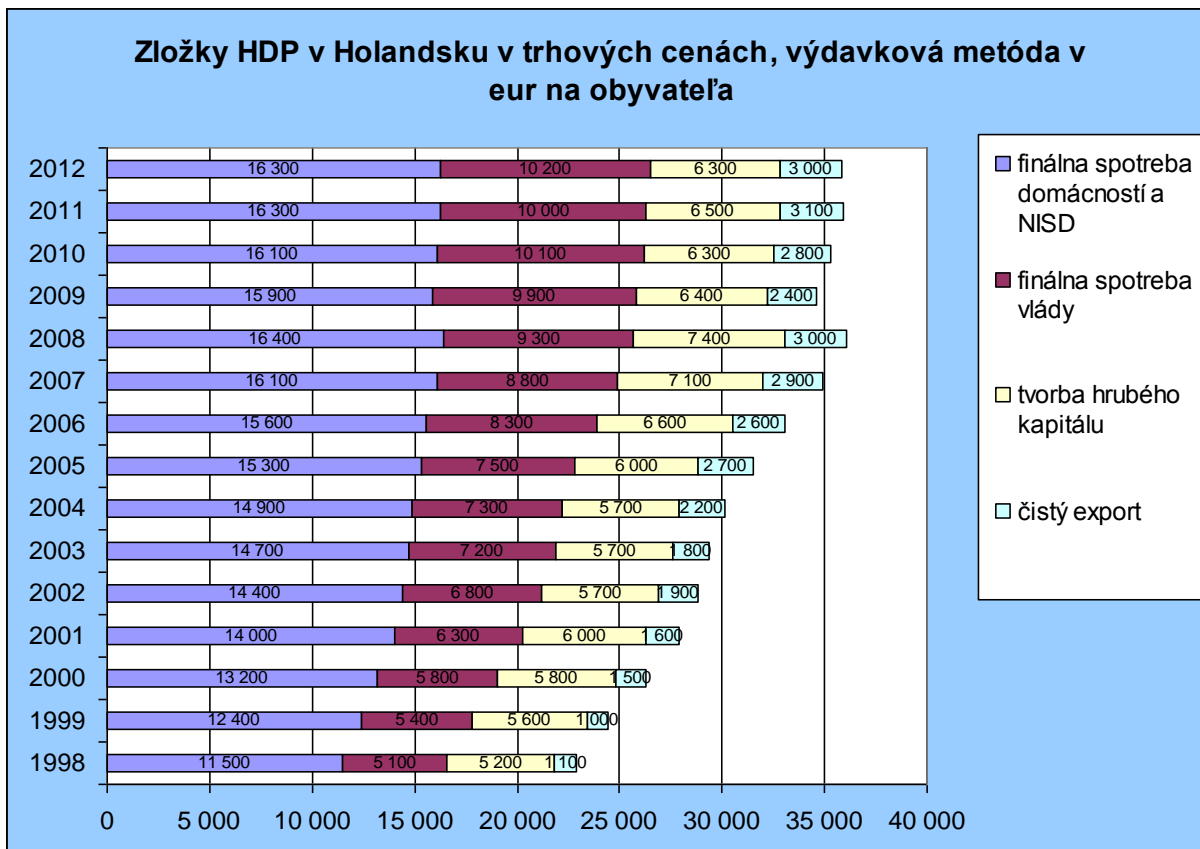
Graf č. 72 - podiel čistého exportu na HDP, zdroj: Eurostat

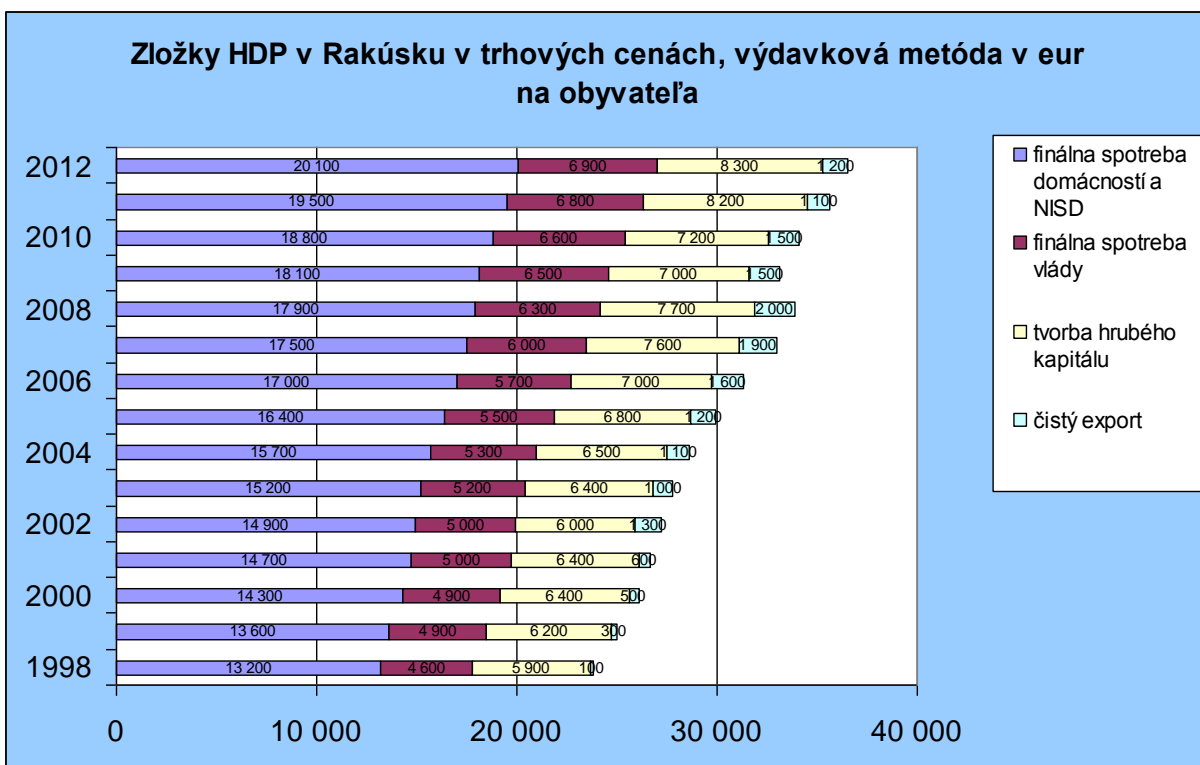
Graf č. 73a – Zložky HDP v Dánsku, zdroj: Eurostat

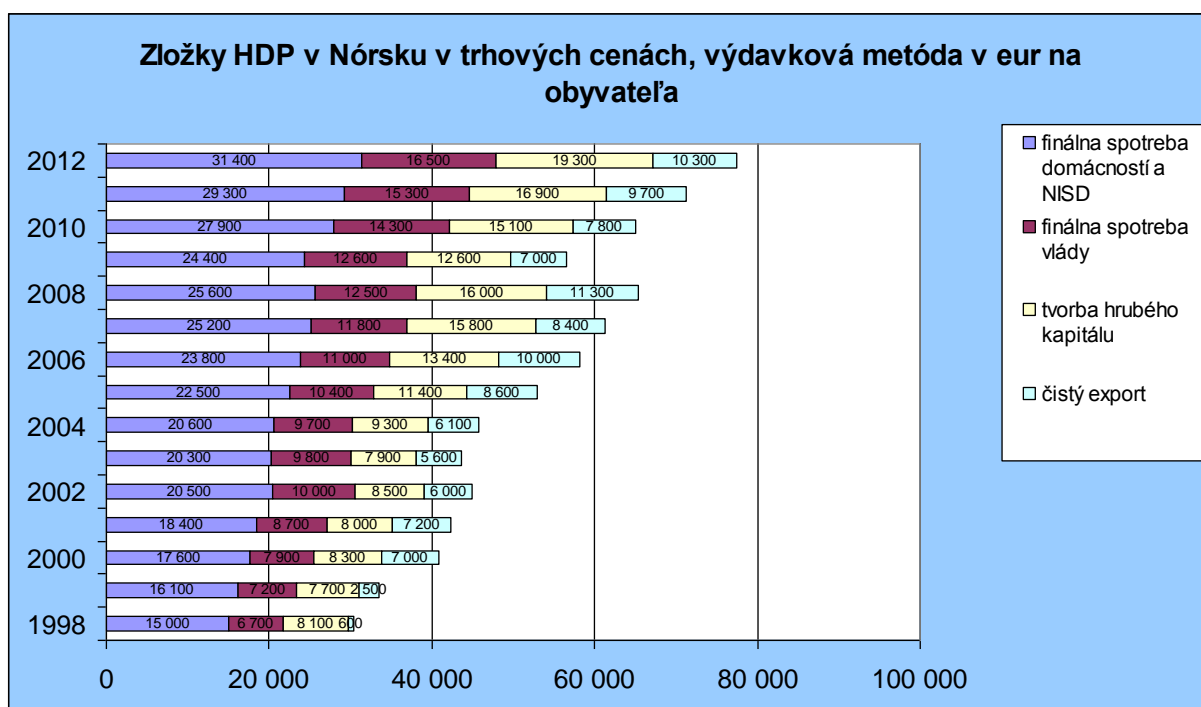
Graf č. 73b – Zložky HDP v Nemecku, zdroj: Eurostat

Graf č. 73c – Zložky HDP v Holandsku, zdroj: Eurostat

Graf č. 73d – Zložky HDP v Rakúsku, zdroj: Eurostat

Graf č. 73e – Zložky HDP Nórsku, zdroj: Eurostat

2.3.2 Inflácia vo vybraných krajinách

Harmonizované indexy spotrebiteľských cien (HICP) sú určené pre medzinárodné porovnanie inflácie spotrebiteľských cien. HICP sa používajú pre posúdenie konvergenčného kritéria inflácie, ako je požadované podľa článku 121 Amsterdamskej zmluvy a Európskou centrálnou bankou pre hodnotenie cenovej stability na účely menovej politiky. ECB definuje cenovú stabilitu na základe ročnej miery zmeny HICP eurozóny.

Indexy HICP sú zostavované na základe harmonizovaných štandardov záväzných pre všetky členské štáty. Konceptne, HICP sú cenové indexy Laspeyresovho typu a sú vypočítané ako ročné reťazové indexy, umožňujúce zmeny váh každý rok.

Spoločnou klasifikáciou pre harmonizované indexy spotrebiteľských cien je COICOP (klasifikácia individuálnej spotreby podľa účelu). Verzia tejto klasifikácie (COICOP/HICP) bola špeciálne upravená pre HICP. Čiastkové indexy publikované Eurostatom sú založené na tejto klasifikácii.

HICP sú vyrábané a publikované s použitím spoločného indexu referenčného obdobia (2005 = 100). Tempá rastu sú vypočítané z publikovaných úrovní indexu.

Indexy, rovnako ako zvýšenie oboch mier rastu s ohľadom na predchádzajúci mesiac (M/M-1) a vzhľadom k rovnakému mesiacu predchádzajúceho roka (M/M-12) nie sú ani kalendárne ani sezónne očistené⁵⁴.

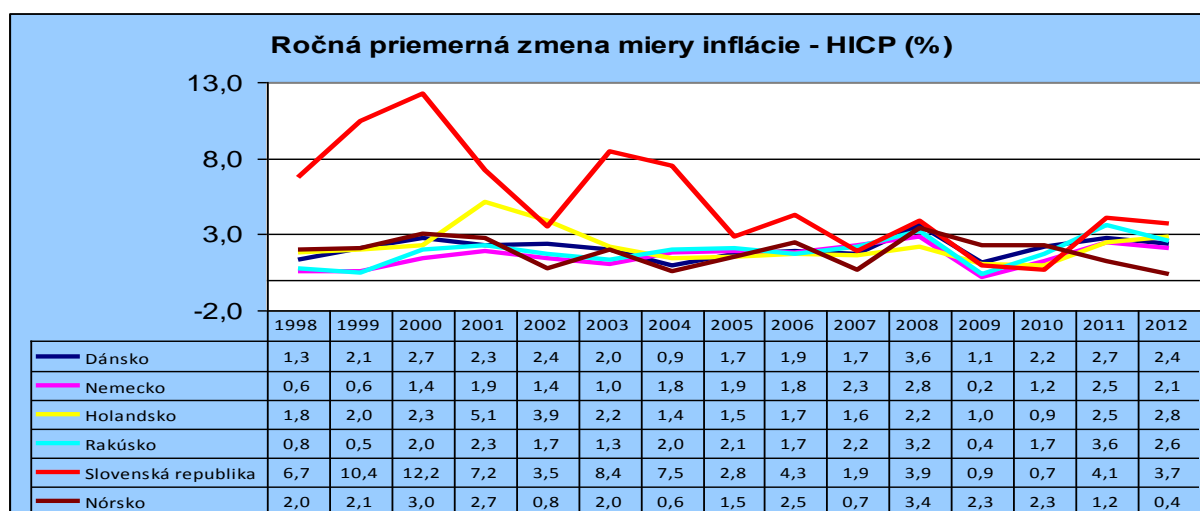
⁵⁴ Dostupné online: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/table/description.jsp>

Cenová hladina meraná hodnotami indexu HICP od roku 1998 bola vo vybraných analyzovaných krajinách nasledovná:

	Priemer (1998-2012)	Medián (1998-2012)
Dánsko	2,07	2,10
Nemecko	1,57	1,80
Holandsko	2,19	2,00
Rakúsko	1,87	2,00
Slovenská republika	5,21	4,10
Nórsko	1,83	2,00

Tabuľka č. 15 – Štatistické údaje k miere inflácie vo vybraných krajinách, vlastné výpočty

Hodnoty HICP sa v analyzovanom období s malými výnimkami pohybovali pod alebo okolo úrovne 2%. Inflácia meraná HICP sa vo všetkých krajinách dostala nad úroveň 2% v roku 2008. Cenový vývoj v roku 2008 bol výrazne volatilný, keď v prvej polovici roka sa prejavovali výrazné inflačné tlaky v dôsledku rastu cien ropy a agrokomodít. V druhej polovici roka po prehĺbení finančnej krízy došlo k opačnému vývoju, keď sa inflácia výrazne spomalila a v niektorých krajinách ku koncu roka vznikali obavy z deflácie⁵⁵.

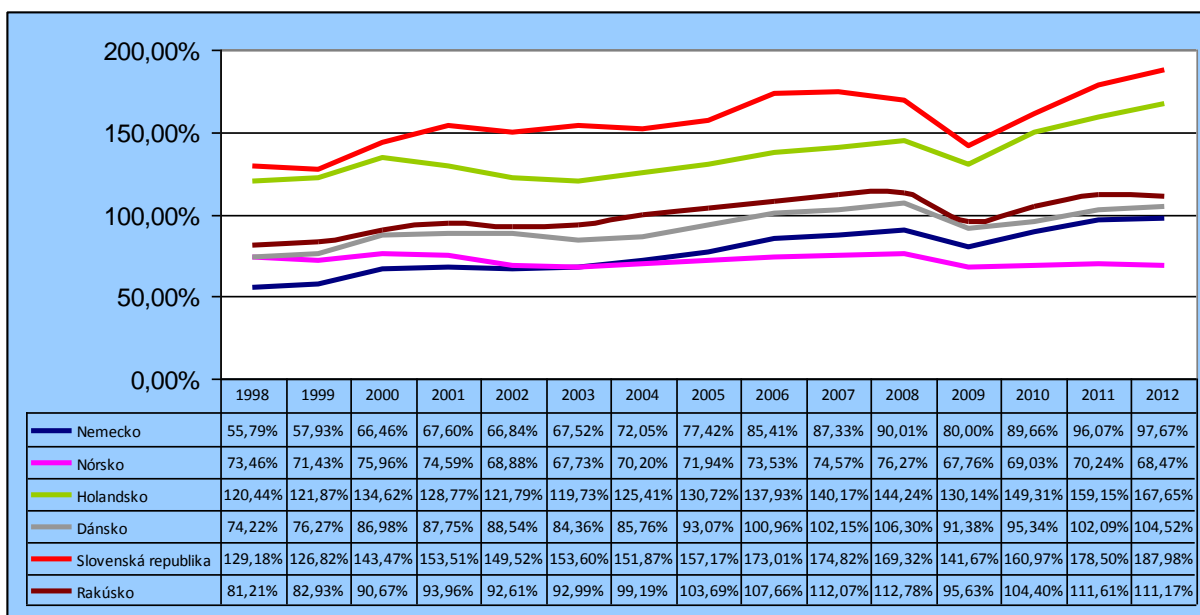
Graf č. 74 – Ročná priemerná zmena miery inflácie meraná HICP (%), zdroj: Eurostat

2.3.3 Obchodná bilancia vo vybraných krajinách

Pri pohľade na obchodnú bilanciu si rovnako ako pri porovnávaní dovozu a vývozu krajín V4 vypočítame a zobrazíme koeficienty otvorenosti jednotlivých krajín, čo nám pomôže urobiť si obraz o zahranično-ekonomickej politike vybraných krajín.

⁵⁵ Národná banka Slovenska. 2008. SPRÁVA O MENOVIOM VÝVOJI V SR ZA ROK 2008. dostupné online: https://www.nbs.sk/_img/Documents/MPOL%5C2008.PDF

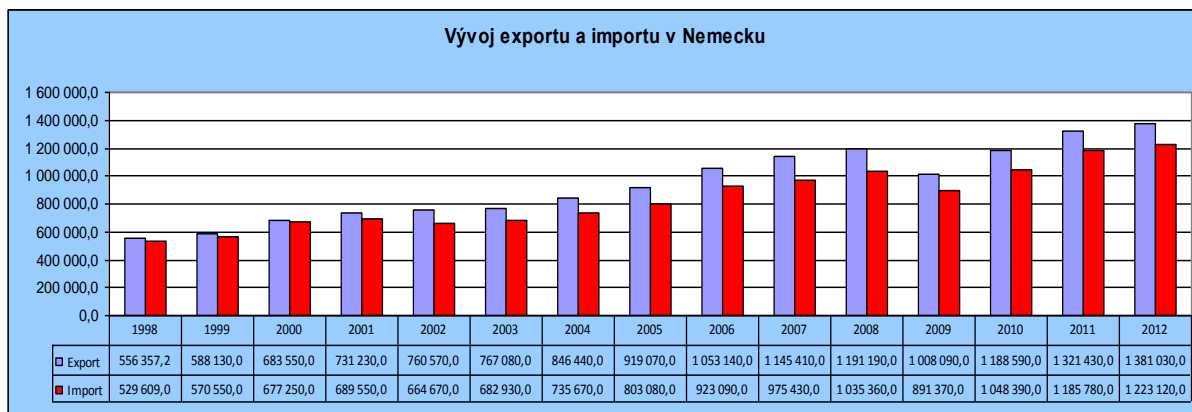

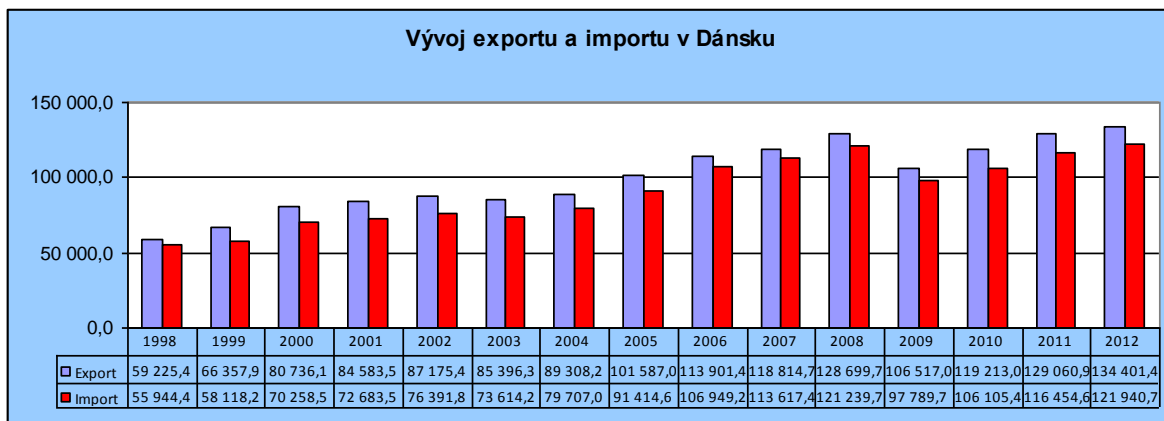
Graf č. 75 - Otvorenosť ekonomík krajín V4, zdroj: Eurostat, vlastné výpočty

Slovenská republika ako malá ekonomika je najotvorenejšou ekonomikou spomedzi vybraných krajín, čo je v súlade s teóriou, podľa ktorej sú menšie ekonomiky otvorenejšie ako väčšie ekonomiky. Otvorenosť všetkých ekonomík od roku 1998 vzrástla s výnimkou Nórska, ktorého otvorenosť bola v roku 2012 nižšia o 4,99 percentuálneho bodu. Otvorenosti slovenskej ekonomiky sa približuje holandská ekonomika, ktorá sa od roku 2011 pohybuje nad 150%. Na druhej strane je Nórsko ako najmenej otvorená ekonomika, ktorá v roku 2009 zaznamenala spomedzi vybraných krajín najnižší pokles reálneho HDP.

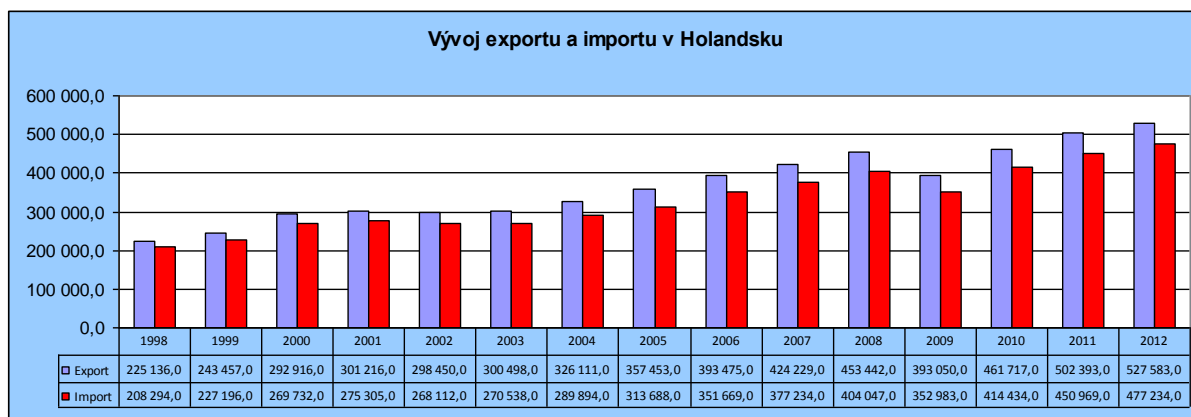
V grafoch nižšie vidíme objemy dovozu a vývozu v jednotlivých krajinách vyjadrené v tis. Eur.

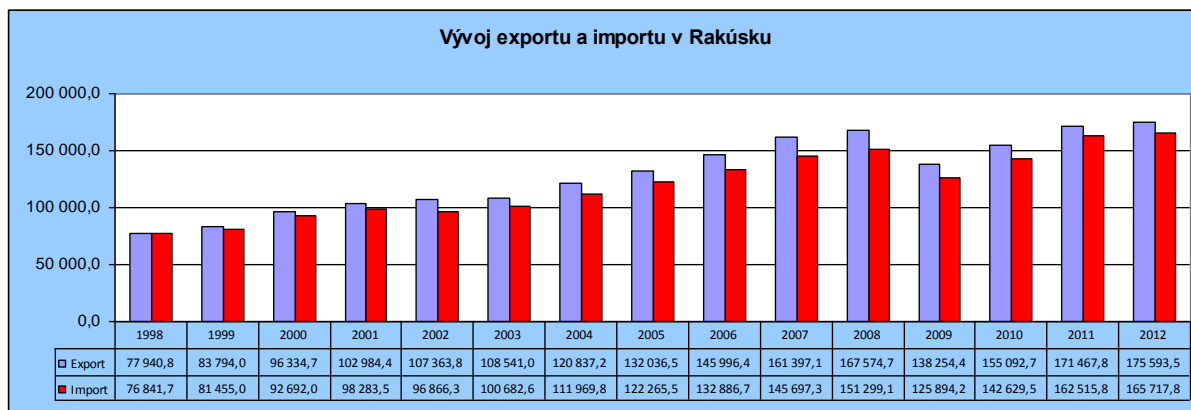
Graf č. 76a - Vývoj exportu a importu v Nemecku v tis. Eur, zdroj: Eurostat

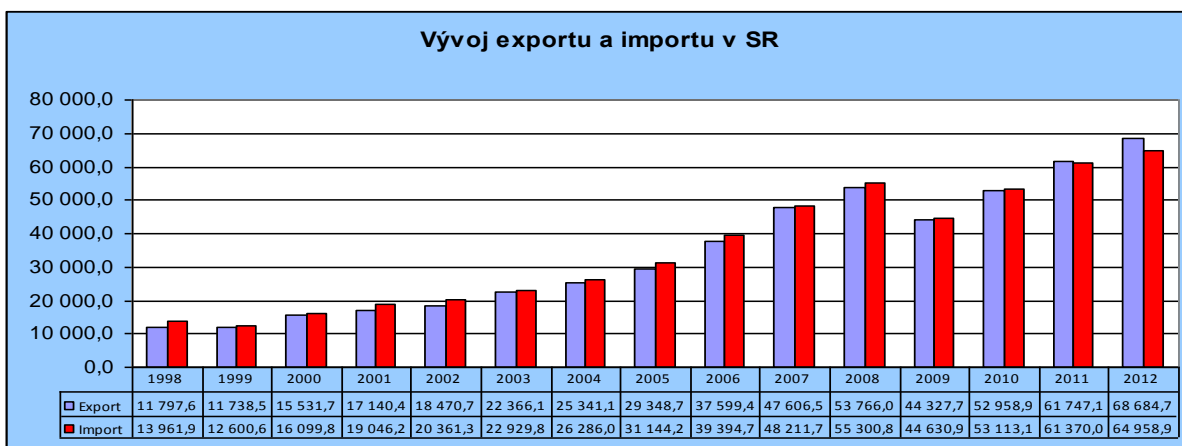
Graf č. 76b - Vývoj exportu a importu v Dánsku v tis. Eur, zdroj: Eurostat

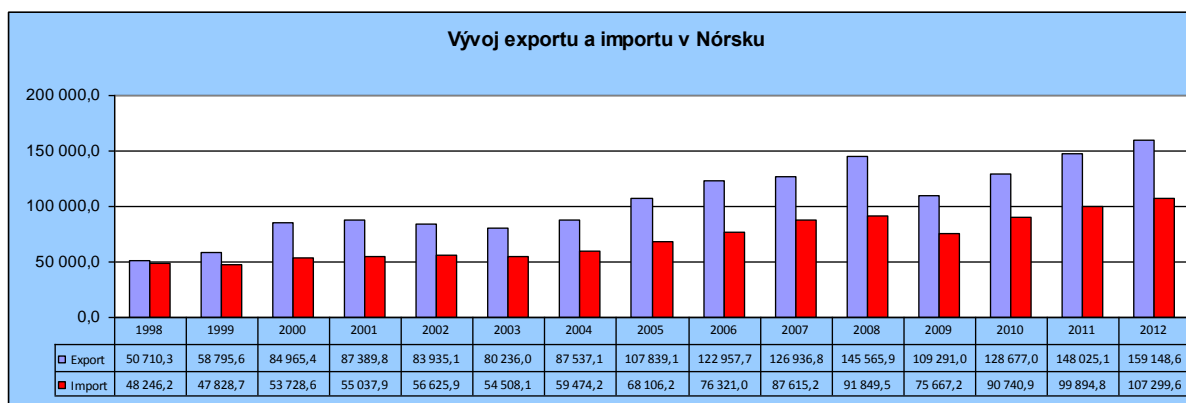
Graf č.76c - Vývoj exportu a importu v Holandsku v tis. Eur, zdroj: Eurostat

Graf č. 76d - Vývoj exportu a importu v Rakúsku v tis. Eur, zdroj: Eurostat

Graf č. 76e - Vývoj exportu a importu v SR v tis. Eur, zdroj: Eurostat

Graf č. 76f - Vývoj exportu a importu v Nórsku v tis. Eur, zdroj: Eurostat

Export tak ako import vo všeobecnosti rástli vo všetkých krajinách, pričom najväčší nárast exportu zaznamenala SR, kde export vzrástol v uvedenom období o 482,19%, a v Nórsku, kde export vzrástol v danom období o 213,84%. Ostatné krajiny dosiahli rast v rozmedzí od 125% do 150%. Čo sa týka dovozu, najvyšší nárast zaznamenala takisto SR, kde dovoz vzrástol o 365,26%, kým v iných krajinách išlo o nárast v rozmedzí 115% až 131%. Z týchto čísel je zrejماً dynamika rastu zahraničného obchodu Slovenskej republiky.

III. Závery a odporúčania

Slovenská republika dosahuje z makroekonomického hľadiska vzhľadom na situáciu na medzinárodných trhoch a v porovnaní s inými krajinami celkom dobré výsledky čo sa týka rastu HDP, miery inflácie a obchodnej bilancie. Naopak v kontraste s hospodárskym rastom bojuje s relatívne vysokou mierou nezamestnanosti, ktorá patrí medzi najvyššie v EÚ a ešte horšie výsledky dosahuje v dlhodobej miere nezamestnanosti.

Čisto z makroekonomického uhla pohľadu by k znižovaniu nezamestnanosti resp. zvyšovaniu zamestnanosti mali viesť expanzívna fiškálna a monetárna politika, ktoré zvyšovaním AD sledujú zvyšovanie reálneho produktu, čo vedie k ekonomickému rastu, počas ktorého je možné dosiahnuť želaný efekt v uvedenej oblasti. Avšak i tento typ makroekonomických politík funguje len za určitých podmienok na trhu a nemusí vždy viesť k sledovanému cieľu. Ďalej sú tu obmedzenia, ktorým SR čelí v obidvoch makroekonomických nástrojoch ako rozpočtová disciplína a takisto spoločná monetárna politika krajín Eurozóny. Tieto politiky je taktiež nutné viesť s ohľadom na fázu ekonomického cyklu, v ktorej sa krajina nachádza. Na dosahovanie udržateľných dlhodobých výsledkov je nutné viesť stabilné makroekonomické politiky.

Dosiahnutie stanoveného cieľa v najzložitejšej oblasti makroekonómie teda v oblasti nezamestnanosti je možné čiastkovými opatreniami, ktoré nemusia vždy znamenať zvyšovanie výdavkov alebo znižovanie príjmov štátu. Popríklad k tomuto efektu môžu viesť avšak v konečnom dôsledku môžu mať pozitívny dopad pre štát ako celok, keďže s nezamestnanosťou súvisia vysoké náklady počas dlhého časového obdobia. Ďalej je nutné si uvedomiť, že stabilnú úroveň nezamestnanosti na úrovni prirodzenej miery nezamestnanosti nebude možné dosiahnuť v krátkom období a opatrenia si budú vyžadovať kontinuitu počas dlhšieho časového obdobia.

Dôležitým prvkom pre výber správnych opatrení je taktiež poznanie o aký druh nezamestnanosti ide, čiže či krajina bojuje s cyklickou (vhodné opatrenie napr. zvyšovanie AD), frikčnou (vhodné opatrenie napr. zlepšenie systému informovanosti o voľných pracovných miestach) alebo štrukturálnou nezamestnanosťou (vhodné opatrenie napr. vzdelávanie a tréningy) a v akom ekonomickom cykle sa krajina nachádza.

V nasledujúcich riadkoch budú zhrnuté odporúčania vyplývajúce z vyššie uvedenej analýzy dosahovaných makroekonomických cieľov a porovnaní v medzinárodnom kontexte.

V oblasti daní a odvodového zaťaženia by mohlo k zvyšovaniu zamestnanosti pomôcť znižovanie daňového a odvodového zaťaženia zamestnávateľov a zamestnancov. **Zníženie záťaže pre zamestnávateľov** by malo motivovať zamestnávateľov zamestnávať viac zamestnancov. Na druhej strane **zníženie tejto záťaže pre zamestnancov s nízkym príjmom** by mohlo zatriktívniť zamestnanie oproti rôznym formám štátnej pomoci v sociálnej oblasti a motivovať tak dlhodobo nezamestnaných

do zamestnania. Príkladom znižovania odvodového zaťaženia by mohla byť Hartz II reforma v Nemecku, kde boli zavedené tzv. minijobs, midijobs. Ide o stanovené úrovne miezd, pri ktorých sa neplatia alebo platia nižšie niektoré z odvodov. Zníženie daní by viedlo takisto k zvýšeniu čistej mzdy, čo by mohlo zvýšiť AD, samozrejme za predpokladu, že by ekonomické subjekty takto získané peniaze vynaložili na spotrebu a nie na úspory alebo splátku úverov.

Čo sa *aktívnej politiky trhu práce* týka, SR by sa podľa viacerých odporúčaní mala **viac zamerať na vzdelávanie a školenia**, ktoré môžu prinášať dlhodobé zlepšenie ukazovateľov zamestnanosti, pričom financie by mohli byť presmerované napr. z priamej tvorby pracovných miest. Tu je nevyhnutné zabezpečiť **kvalitné a presné štatistické údaje**, na základe ktorých by boli pripravované vyhodnotenia účinnosti jednotlivých nástrojov. SR by taktiež mala vzhľadom na vysoký počet znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie **zvýšiť podiel výdavkov na aktívnu politiku trhu práce na HDP**, avšak spolu so zvýšením je nevyhnutné **zmeniť aj ich štruktúru** od neefektívnych opatrení ako priama tvorba pracovných miest smerom k efektívnejším opatreniam. Následne je nevyhnutné **zvýšiť kontrolu** využívania jednotlivých opatrení a pokúsiť sa eliminovať náklady mŕtvej váhy pri opatreniach ako stimuly zamestnávania a podpora samozamestnávania. Pokúsiť sa zamerať na zamestnávanie uchádzačov na pracovné miesta, ktoré nie sú dotované. V rámci zmeny štruktúry by bolo vhodné **určiť a zamerať sa na vhodnú cieľovú skupinu** jednotlivých opatrení podľa ich účinnosti na danú skupinu. Napríklad podľa OECD (John P. Martin, OECD, Economic studies č. 30, 2000/I) jednotlivé programy pomáhajú rôznym skupinám a pri iných sa javia ako bezpredmetné:

Program	Javí sa ako vhodný pre:	Nejaví sa ako vhodný pre:
Normálne školenie v triede	Ženy znovu-vstupujúce na trh práce	Muži v hlavnom veku, starší zamestnanci s počiatočným nízkym vzdelaním
Školenie v praxi	Ženy znovu-vstupujúce na trh práce, slobodné matky	Muži v hlavnom veku
Pomoc pri hľadaní zamestnania (pracovné kluby, individuálne poradenstvo)	Väčšina nezamestnaných, avšak hlavne ženy a osamelí rodičia	
Bonus za rýchle opätovné zamestnanie	Väčšina dospelých nezamestnaných	
Špeciálne opatrenia pre mladých (školenia, podporované zamestnanie, priama tvorba pracovných miest)		Znevýhodnení mladiství
Podporované zamestnanie	Dlhodobo nezamestnaní, ženy znovu-vstupujúce na trh práce	
Podpora samozamestnávania	Muži pod 40 s relatívne lepším vzdelaním	
Priama tvorba pracovných miest	Veľmi znevýhodnené skupiny na trhu práce	Väčšina dospelých nezamestnaných

Tabuľka č. 16 – Vhodnosť jednotlivých opatrení APTP na jednotlivé skupiny nezamestnaných, zdroj: MARTIN, John P., OECD, Economic studies č. 30, 2000/I⁵⁶

⁵⁶ MARTIN, John P. 2000. What Works among active labour market policies: Evidence from OECD countries experiences. OECD Economic Studies no. 30, 2000/I. strana 92, odk. 41

Výdavky na aktívnu politiku trhu práce sú podľa medzinárodných štandardov nízke. Je nevyhnutné zvýšiť efektivitu využívania finančných prostriedkov z fondov EÚ ako aj chrániť túto oblasť od rozpočtových škrtov v čase fiškálnej konsolidácie. Okrem vyššie uvedených opatrení je potrebné vzhľadom na vysokú mieru dlhodobej nezamestnanosti a nezamestnanosti mladých venovať sa práve znevýhodneným uchádzačom na trhu práce a zlepšiť spoluprácu s podnikmi teda praxou. Podporovať **školenia a vzdelávanie priamo v spoločnostiach**, čo výrazne zvyšuje šancu uchádzačov získať v danej spoločnosti stabilné zamestnanie.

V legislatívnej oblasti by boli vhodné opatrenia na zvýšenie flexibility pracovnoprávných vzťahov. Podľa niektorých názorov je za vyššou štrukturálnou mierou nezamestnanosti práve reštriktívny trh práce, ktorý odrádza firmy od zamestnávania a vedie k obchádzaniu zákonov, čo je prospešné pre náklady spoločnosti nie však pre zamestnancov. Napríklad opatrenia ako ľahšie prijímanie a prepúšťanie zamestnancov by mohli povzbudiť spoločnosti k tvorbe väčšieho množstva pracovných miest. Na druhej strane zvýšená flexibilita môže spôsobiť nárast dočasného zamestnávania a vyššiu neistotu zamestnania pre zamestnancov. Každopádne **opätovné zrušenie súbehu výpovednej doby a odstúpeného** by mohlo pozitívne ovplyvniť flexibilitu na trhu práce.

Ďalším opatrením, ktoré sa javí minimálne ako vhodné by mala byť **diferenciácia minimálnej mzdy** buď podľa regiónov alebo sektorov hospodárstva. Tu by bolo na mieste zvážiť do akej miery je lepšie ľudí nechať pracovať za menej peňazí a prispievať odvodmi na svoje poistenie alebo nechať bremeno starostlivosti na štát a sociálnu záchrannú sieť.

Spomedzi ďalších opatrení by bolo vhodné v časoch vysokej nezamestnanosti **zvážiť prijímanie legislatívnych opatrení**, ktoré ak už nebránia ale prinajmenšom nepodporujú zamestnávania a tým pádom nevedú k poklesu miery nezamestnanosti. Ako príklad môžeme uviesť rozširovanie platnosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa alebo aplikácia zákona o ochrane osobných údajov. V oboch prípadoch nie sú zrejme benefity pre zamestnancov, avšak majú negatívne dôsledky na firmy, ktoré sú opäť minimálne demotivované od ďalšieho zamestnávania. Vo všeobecnosti by sa dalo odporučiť v období vysokej nezamestnanosti **znižovať reštrikcie a administratívne bariéry na trhu práce** minimálne do doby oživenia tohto trhu a dosiahnutia prijateľnej miery zamestnanosti (nezamestnanosti).

V oblasti verejných služieb zamestnanosti by štát mal zaujať **aktívnejší postoj k párovaniu uchádzačov o zamestnanie so zamestnaním** alebo **zvýšiť aktivitu uchádzačov o zamestnanie** vo vzťahu k hľadaniu zamestnania. Súčasný proces, kedy každý uchádzač nosí potvrdenie o hľadaní práce o tom, že ho zamestnávateľ nemôže prijať do zamestnania je úplne nevyhovujúci. Takéto potvrdenie je možné získať v každom jednom obchode či firme, ktorá práve nehľadá nových zamestnancov a nevedie uchádzačov k reálnemu hľadaniu zamestnania. Nezamestnaní by mali mať napríklad povinnú registráciu v systéme ISTP (internetový sprievodca trhom práce), kde by si ich zamestnávateľa mohli vyhľadávať. Takáto registrácia by samozrejme predpokladala minimálnu počítačovú gramotnosť, ktorá by mohla viesť v budúcnosti k hľadaniu zamestnania na internete samotným uchádzačom. Namiesto jedného potvrdenia na papieri, by každý uchádzač mohol predložiť napríklad 3 emailové komunikácie (zaslanie žiadosti o zamestnanie a odpoveď) s rôznymi zamestnávateľmi v priebehu 1 mesiaca, čo by opäť zvyšovalo počítačovú gramotnosť a tým aj uplatnenie na trhu práce a taktiež by zamestnávateľa mali zdarma k dispozícii životopisy ľudí, ktorí si hľadajú prácu.

Možno nie príliš populárnym opatrením sa môže zdať **skrátienie materskej dovolenky**, čo by však predpokladalo dostatok zariadení pre umiestnenie detí do 3 rokov. Toto opatrenie by uľahčilo návrat rodičov na trh práce, keďže ich neprítomnosť na trhu práce by bola výrazne skrátaná, čo by výrazne zvýšilo šance umiestnenia na trhu práce.

V neposlednom rade je nevyhnutné **zlepšiť vymožitelnosť práva** a takisto **postavenie firiem v súdnych sporoch so zamestnancami**, ktoré firmy vo veľkej miere prehrávajú ešte pred začatím súdneho konania. Prehratými spormi sú firmy nútené vynaložiť častokrát celoročnú mzdu na zamestnancov, ktorí sú problémoví, čo im bráni v zamestnávaní ďalších schopných uchádzačov o zamestnanie.

Ďalšou oblasťou, ktorá by mala byť ochránená pred fiškálnou konsolidáciou by malo byť vzdelávanie, ktoré síce nedokáže riešiť nezamestnanosť v krátkom období avšak bude kľúčovým pri znižovaní miery nezamestnanosti na Slovensku, ktorá sa vyznačuje vysokou mierou dlhodobu nezamestnaných. Dôležitým bude najmä **prepojenie vzdelávania a praxe** a **sledovanie potrieb trhu práce**, čo by v súčasnosti mal riešiť systém duálneho vzdelávania, ktorý výrazne uľahčí prechod zo školy do praxe. V oblasti vzdelávania by sa taktiež mali **podporovať zamestnávateľia**, ktorí zabezpečujú zvyšovanie vzdelávania pre svojich zamestnancov. Taktiež je nevyhnutné **zmeniť financovanie škôl** tak, aby boli najviac podporované školy a odbory, ktorých študenti majú najvyššiu mieru uplatniteľnosti na trhu práce.

Najpodstatnejším problémom bude tvorba nových pracovných miest, ktoré by mohli zabezpečiť **zahraničné investície**, ktoré veľmi pozitívne prospeli k ekonomickému rastu a znižovaniu nezamestnanosti v minulom období. Preto je nutné **vytvárať priaznivé podmienky** pre podnikanie, čo by pritiaholo nové spoločnosti, ktorým bude okrem daňových výhod nutné ponúknuť aj **kvalitnú pracovnú silu**, čo je úloha pre oblasť vzdelávania a aktívnu politiku trhu práce.

V. Bibliografia

1. MANKIW, N. Gregory. 2010. Macroeconomics. 7. vydanie. New York. Worth Publishers. ISBN-13:978-1-4292-1887-0
2. SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, William D. 1992. Ekonomía I. 1. vydanie. Bratislava. Bradlo. ISBN 80-7127-030-X
3. PARKIN, Michael. 2012. Macroeconomics tenth edition. Pearson Education. ISBN 13:978-0-13-139445
4. Dostupné online: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-ecb-od-roku-2009>
5. Dostupné online: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika>
6. MLYNAROVÍČ, Vladimír. 1998. Kvantitatívna makroekonómia. Bratislava. Ekonóm. ISBN 80-225-0986-8.
7. Ministerstvo financií SR. 2013. Program stability Slovenskej republiky na roky 2013 až 2016 Dostupné online: (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/sp2013_slovakia_sk.pdf)
8. Dostupné online: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_sk.htm
9. European Commission. 2011. Social Europe Guide, volume 1, Employment policy. ISBN 978-92-79-20604-7. dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6041>
10. Dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sk&catId=958>
11. Dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=961&langId=sk>
12. Dostupné online: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1039&langId=en>
13. KREBS, V. a kol. 2005. Sociální politika III. Vydanie. Praha. ASPI. ISBN 80-7357-050-5
14. HALÁSKOVÁ, R. 2008. Politika zaměstnanosti. Ostrava. Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7368-522-5
15. HANZELOVÁ, Eneke. Ekonomické a sociálne aspekty nezamestnanosti. Inštitút výskumu práce a rodiny. Bratislava. Dostupné online: http://web.saaic.sk/nrcg_new/doc/Zbornik/03_Kap-2.1.pdf
16. Zákon č.5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
17. Dostupné online: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace.html?page_id=13313
18. BAROŠOVÁ, Margita, Daniela KEŠELOVÁ a kol., 2012. Uplatňovanie aktívnych opatrení na trhu práce v kontexte s aplikačnou praxou Európskej únie, Bratislava, dostupné online: http://www.sspr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2012/Barosova/2159_baros_a_kol.pdf
19. Eurostat. Labour market policy statistics, methodology 2013. Luxembourg, ISBN 978-92-79-32651-6, dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GQ-13-002/EN/KS-GQ-13-002-EN.PDF
20. Dostupné online: <http://www.socpoist.sk/davka-v-nezamestnanosti>
21. Dostupné online: <http://www.socpoist.sk/davka-garancneho-poistenia/1359s>
22. Zákon č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov

23. HARVAN, P., 2011. Hodnotenie efektívnosti a účinnosti výdavkov na APTP na Slovensku. Ekonomická analýza. Inštitút finančnej politiky MF SR, dostupné na: <http://www.expak-at.sk/expak/img/uploads/expak1364.pdf>Slovensku. Ekonomická analýza. Inštitút finančnej politiky MF SR, dostupné na: <http://www.expak-at.sk/expak/img/uploads/expak1364.pdf>
24. Dostupné online: <http://www.iz.sk/sk/stanoviska/struktura-vydavky-politika-trh-prace>
25. European Commission. Active Labour Market Policies. Dostupné online: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/24_almp_and_employment_services.pdf
26. Dostupné online: http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/stability_and_growth_pact/l25020_cs.htm
27. Dostupné online: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&code=tec00115>
28. OECD. Employment Outlook 2010, Moving beyond the Jobs Crisis. ISBN: 9789264086142. dostupné online: <http://www.oecd.org/els/emp/48806664.pdf>
29. Dostupné online: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/table/description.jsp>
30. GOLIAŠ, Peter. 2014. How to decrease unemployment in Slovakia. Analysis. Ineko. Dostupné online: <http://www.ineko.sk/clanky/analysis-by-peter-golias-how-to-decrease-unemployment-in-slovakia>
31. PÁLENÍK, Viliam a kol. 2011. Možnosti modelovania zmien ekonomiky Slovenskej republiky so zreteľom na fungovanie v Európskej menovej únii. Monografia. Bratislava. Ekonóm. ISBN 978-80-7144-192-2 Dostupné online: http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/170_monografia_palenik_a_kol_-_a5.pdf
32. KOŠTA, Ján a kol. 2011. Aktuálne problémy trhu práce v Slovenskej republike po vstupe do Európskej menovej únie. Bratislava. Repro-print. ISBN 9788071441908. dostupné online: http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/166_monografia_kosta_a_kolektiv.pdf
33. Dostupné online: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-13-017/EN/KS-RA-13-017-EN.PDF
34. ŠIKULOVÁ, Ivana. 2007. Zhodnotenie vývoja vzťahov slovenskej ekonomiky so zahraničím v roku 2006. Ekonomický časopis. 55, č. 6, s. 570 – 581
35. Národná banka Slovenska. 2008. SPRÁVA O MENOVOU VÝVOJI V SR ZA ROK 2008. dostupné online: https://www.nbs.sk/_img/Documents/MPOL%5C2008.PDF
36. Dostupné online: <http://www.oecd.org/slovakia/BrochureSlovakRepublicapril2013.pdf>
37. Dostupné online: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/employment/oecd-employment-outlook-2013/activating-jobseekers-lessons-from-seven-oecd-countries_empl_outlook-2013-7-en#page6
38. Slovak republic, fostering an inclusive job rich recovery, april 2013, OECD, <http://www.oecd.org/slovakia/BrochureSlovakRepublicapril2013.pdf>

39. Dostupné online: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.sk.html>
40. MARTIN, John P. 2000. What Works among active labour market policies: Evidence from OECD countries experiences. OECD Economic Studies no. 30, 2000/I. strana 92, odk. 41